

ปัญหาการนำบทสันนิษฐานเด็ดขาด
มาใช้ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522

นางสาววิณี ไพรทอง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

PROBLEMS OF IRREBUTTABLE PRESUMPTION
IN NARCOTICS ACT B.E. 2522 (A.D.1979)

Miss Pawinee Praithong

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2008

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ปัญหาการนำบทสันนิษฐานเด็ดขาดมาใช้ใน

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522

โดย

นางสาวปวีณี ไพรทอง

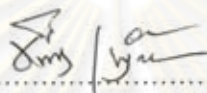
สาขาวิชา

นิติศาสตร์

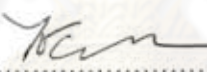
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ธิตินันท์ เชื้อบุญชัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ไชยยศ เหมะรัชตะ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ วีระพงษ์ บุญโญภาส)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ประธาน วัฒนวานิชย์)

ปวีณี ไพรทอง : ปัญหาการนำบทสันนิษฐานเด็ดขาดมาใช้ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522.(PROBLEMS OF IRREBUTTABLE PRESUMPTION IN NARCOTICS ACT B.E. 2522(A.D.1979)) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รศ.ดร.อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ , 177 หน้า.

ปัญหา ยาเสพติดในปัจจุบันได้ทวีความรุนแรงจนเป็นปัญหาที่ทุกฝ่ายต้องเร่งช่วยกันแก้ไข การบัญญัติกฎหมายยาเสพติดที่มีโทษรุนแรงและเด็ดขาดเป็นสิ่งที่ฝ่ายนิติบัญญัติใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว การกำหนดบทสันนิษฐานเด็ดขาดความผิดในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษฯ เป็นอีกมาตรการหนึ่งที่มีส่วนช่วยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือโจทก์ในคดียาเสพติดได้เปรียบในเชิงคดีและสามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การกำหนดบทสันนิษฐานเด็ดขาดดังกล่าวหากได้ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างเดียวไม่ แต่ได้ก่อให้เกิดปัญหาขึ้นในบางประการ เช่น ข้อโต้แย้งเรื่องการจำกัดดุลพินิจของศาลหรือฝ่ายตุลาการ ปัญหาข้อโต้แย้งขัดกับรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

ในระดับสากล การกำหนดบทสันนิษฐานความผิดในกฎหมายยาเสพติดถือเป็นสิ่งจำเป็นและพบในหลายประเทศ แต่บทสันนิษฐานนั้นมิได้จำกัดสิทธิของจำเลยอย่างสุดโต่งอย่างเช่นบทสันนิษฐานเด็ดขาดของประเทศไทย หากแต่เป็นบทสันนิษฐานความผิดที่จำเลยนำพยานหลักฐานเข้าสืบให้เห็นเป็นอย่างอื่นได้ โดยที่การบัญญัติกฎหมายจะต้องพิจารณาในสองหลักการ ระหว่าง การควบคุมอาชญากรรม และกระบวนการนิติธรรม เพื่อหาจุดที่เหมาะสมระหว่างหลักการทั้งสอง เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพของบุคคลให้น้อยที่สุด ในขณะเดียวกันเพื่อให้การปราบปรามยาเสพติดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดเช่นกัน จากการศึกษาพบว่า บทสันนิษฐานในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษฯของประเทศไทยนั้นได้ถูกนำมาใช้ในทางควบคุมอาชญากรรมมากเกินไป

ดังนั้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงได้เสนอแนะให้มีการปรับปรุงกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดบทสันนิษฐานในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ให้ยืดหยุ่น เป็นธรรม และ มีความเหมาะสม โดยเปรียบเทียบกับบทสันนิษฐานในกฎหมายยาเสพติดที่ใช้อยู่ในนานาอารยประเทศ เพื่อให้กฎหมายยาเสพติดในประเทศไทยเกิดความสมดุลระหว่างการปราบปรามยาเสพติดที่ต้องมีความเด็ดขาดและรุนแรง เท้าทันกับปัญหา ยาเสพติดในยุคปัจจุบันและอนาคต และผลกระทบต่อสิทธิของจำเลยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และกฎหมายอื่นให้น้อยที่สุด

สาขาวิชา นิติศาสตร์

ลายมือชื่อ นิสิต

ปีการศึกษา 2551

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

4886248434 : MAJOR LAW

KEYWORDS : PRESUMPTION / IRREBUTTABLE / NARCOTICS ACT

PAWINEE PRAITHONG : PROBLEMS OF IRREBUTTABLE PRESUMPTION IN
NARCOTICS ACT B.E. 2522(A.D.1979). THESIS ADVISOR :
ASSOC.PROF.DR.APIRAT PETCHSIRI, 177 pp.

Nowadays, drug abuse problem has been deteriorated into a problem the solution of which requires accelerated efforts of all parties concerned. Legislation with severe and strict penalty is a means by which the legislature tackling the aforementioned problem. Irrebuttable presumption in Narcotics Act is a measure which contributes to the advantageous position of state officials and plaintiffs in prosecution in order that the perpetrator can be punished more swiftly. However, such irrebuttable presumption is not solely beneficial but on the contrary it can cause such problems as these based on arguments as to the restriction of judicial discretion, and constitutionality of such presumption.

At the international level, evidentiary presumption in law on narcotics is accepted as necessary and can be found in legislation of several countries. Presumption in those countries, nevertheless, does not hinder rights of defendants extremely in the same way as the irrebuttal presumption in Thai legislation. On the contrary, presumption in those countries can be rebutted by evidence presented by the defendant. As legislating has to be based on the balance of two contradictory principles—crime control and due process of law—in order that right and freedom of individuals are respected, and at the same time, narcotics suppression can be achieved the most effectively. The finding of the study is that presumption in the Narcotics Act is employed too heavily for crime control.

For these reasons, based on comparative study with law on narcotics in force in civilized countries, the present thesis proposes that presumptive clauses in the Narcotics Act B.E.2522 (A.D.1979) be amended to be more flexible, fair and appropriate, with an aim at putting law on narcotics of Thailand on the balance between narcotics suppression, which requires strictness and severity on par with narcotics problem at present and in the future, and not affecting rights of defendant conferred by the Constitution of Thailand and other laws.

Field of Study : Laws

Student's Signature

Academic Year : 2008

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสามารถอย่างยิ่งของรศ.ดร.อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ ที่กรุณารับเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และให้คำแนะนำที่ตลอดมา และขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ไชยยศ เหมะรัชตะ, ศาสตราจารย์ วีระพงษ์ บุญโญภาส, รองศาสตราจารย์ ประธาน วัฒนวาณิชย์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปารีณา ศรีวนิชย์ ที่กรุณารับเป็นคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ผู้เขียนขอขอบคุณ นายประเสริฐ และ นางนิตยา ไพรทอง บิดามารดาของข้าพเจ้าที่เป็นกำลังใจที่ดีมาตลอด รวมทั้ง เจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆที่ให้ข้อมูลอันมีประโยชน์ และขอบคุณเพื่อนๆที่คอยช่วยเหลือมาตลอด หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมีประโยชน์ไม่มากนักน้อย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
1.3 สมมุติฐาน.....	2
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	2
1.5 วิธีการศึกษาวิจัย.....	3
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	3
บทที่ 2 บทสันนิษฐานตามกฎหมายและกฎหมายที่เกี่ยวกับยาเสพติด.....	4
2.1 บทสันนิษฐานตามกฎหมายในประเทศไทย.....	5
2.1.1 ความหมายและประเภทของบทสันนิษฐาน.....	5
2.1.1.1 ความหมายของบทสันนิษฐาน.....	5
2.1.1.2 ประเภทของบทสันนิษฐาน.....	7
2.1.1.3 บทสันนิษฐานในคดีแพ่ง และคดีอาญา.....	12
2.1.2 เหตุผลและประโยชน์ของการมีบทสันนิษฐาน.....	16
2.1.3 ผลกระทบของการกำหนดบทสันนิษฐานในคดีอาญา.....	18
2.1.3.1 ปัญหาในทางกฎหมาย.....	18
2.1.3.2 ผลกระทบต่อสิทธิหน้าที่บางประการของจำเลย.....	24

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.2	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด.....26
2.2.1	มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.....27
2.2.1.1	ทฤษฎีทางวิชาการเกี่ยวกับอำนาจในการรักษา ความสงบเรียบร้อย.....27
2.2.1.2	มาตรการทางกฎหมายที่นำมาใช้ในการปราบปราม ยาเสพติดของประเทศไทยในปัจจุบัน.....32
2.2.2	กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด.....33
บทที่ 3	บทสันนิษฐานที่นำมาใช้ในคดียาเสพติดในประเทศไทยและในต่างประเทศ.....42
3.1	บทสันนิษฐานที่นำมาใช้ในคดียาเสพติดในประเทศไทย.....43
3.1.1	เหตุผลและประโยชน์ของการกำหนดบทสันนิษฐานใน กฎหมายยาเสพติด.....43
3.2	บทสันนิษฐานในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522.....45
3.2.2.1	ความเป็นมาของการกำหนดบทสันนิษฐาน ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522.....45
3.2.2.2	บทสันนิษฐานในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522.....49
3.2	บทสันนิษฐานที่นำมาใช้กับคดียาเสพติดในประเทศสหรัฐอเมริกา.....54
3.3	บทสันนิษฐานที่นำมาใช้กับคดียาเสพติดในประเทศอังกฤษ.....57
3.4	บทสันนิษฐานที่นำมาใช้กับคดียาเสพติดในประเทศออสเตรเลีย.....63
3.5	บทสันนิษฐานที่นำมาใช้กับคดียาเสพติดในประเทศสิงคโปร์.....68
3.6	บทสันนิษฐานที่นำมาใช้กับคดียาเสพติดในประเทศมาเลเซีย.....71
บทที่ 4	ปัญหาการนำบทสันนิษฐานเด็ดขาดมาใช้ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ.....76
	พ.ศ. 2522
4.1	สภาพปัญหาในปัจจุบัน.....77

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

4.1.1	ข้อจำกัดในการใช้ดุลพินิจของศาล.....	77
4.1.2	ปัญหาทางกฎหมาย.....	83
4.1.2.1	ปัญหาการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติ มาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิด พ.ศ. 2534 และ พระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ที่ไม่ตรงกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย.....	83
4.1.2.2	ปัญหาการขัดแย้งของหลักการคุ้มครองสิทธิของจำเลย.....	97
4.1.2.3	ปัญหาการขัดแย้งของหลักพื้นฐานของความรับผิดชอบ ทางอาญา.....	103
4.1.3	ปัญหาการลงโทษผู้กระทำความผิดที่ไม่เป็นไปตามทฤษฎี ทางทัณฑวิทยา.....	113
4.1.4	ปัญหาทางสังคม.....	120
4.2	ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมาย และกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในการนำบทสันนิษฐานเด็ดขาดมาใช้ในพระราชบัญญัติยาเสพติด ให้โทษ พ.ศ. 2522.....	122
4.2.1	ความเห็นของผู้พิพากษา.....	123
4.2.2	ความเห็นของอัยการ.....	124
4.2.3	ความเห็นของตำรวจ.....	125
4.2.4	ความเห็นของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.....	126
4.2.5	ความเห็นของจำเลยหรือผู้ต้องหา.....	127
4.3	วิเคราะห์สภาพปัญหา.....	127
4.3.1	วิเคราะห์เปรียบเทียบบทสันนิษฐานเด็ดขาดในพระราชบัญญัติ ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 และกฎหมายอื่น.....	127
4.3.2	วิเคราะห์ศึกษาเปรียบเทียบการนำบทสันนิษฐานมาใช้ในคดี ยาเสพติดระหว่างประเทศไทย และต่างประเทศ.....	128

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	134
5.1 บทสรุป.....	135
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	141
รายการอ้างอิง.....	144
ภาคผนวก.....	147
ประวัติผู้เขียน.....	177

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบ มาตรา 15 เดิม (พระราชบัญญัติ ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522) และมาตรา 15 ที่แก้ไขใหม่ (พระราชบัญญัติ ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2545).....	50
ตารางที่ 2 บทสันนิษฐานเด็ดขาดในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522.....	53
ตารางที่ 3 การจับกุมคดียาไอซ์เฉพาะกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2550.....	81
ตารางที่ 4 ตารางเปรียบเทียบการคำนวณแต่ละวิธีของยาไอซ์กับยาบ้าหรือเมตแอมเฟตามีน....	82

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันปัญหายาเสพติดถือว่าเป็นปัญหาที่สำคัญของชาติที่ทุกคนจะต้องตระหนักช่วยกันแก้ไข บทบัญญัติของกฎหมายในปัจจุบันจึงบัญญัติโทษไว้อย่างรุนแรง ทั้งทางมาตรการลงโทษด้วยโทษประหารชีวิต หรือ มาตรการการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด รวมไปถึงกฎหมายฟอกเงินด้วย

เนื่องจากการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยในคดียาเสพติดทำได้ยาก กฎหมายจึงกำหนดบทสันนิษฐานเด็ดขาดไว้เพื่อให้โจทก์มีความได้เปรียบในเชิงคดี บทสันนิษฐานเด็ดขาดช่วยให้ช่วยลดภาระการพิสูจน์ของอัยการ และ ภาระในการรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆของตำรวจ ที่จะต้องนำมาพิสูจน์ถึงความผิดของจำเลยให้ล้นพ้นสงสัย แต่การนำบทสันนิษฐานเด็ดขาดดังกล่าวมาใช้หาได้ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างที่สุดไม่ แต่กลับได้ก่อให้เกิดปัญหาตามมาหลายประการ โดยเฉพาะในเรื่องข้อจำกัดการใช้ดุลพินิจของศาลที่กฎหมายไม่เปิดช่องให้ผู้พิพากษาใช้ดุลพินิจในการพิจารณารับฟังพยานหลักฐานใดๆประกอบ ทำให้ผู้พิพากษาไม่สามารถพิพากษาไปในทางอื่นใดได้นอกจากพิพากษตามที่กฎหมายกำหนดไว้ หรือ ปัญหาทางด้านข้อกฎหมายว่า การบัญญัติบทสันนิษฐานเด็ดขาดเช่นนี้เป็นการขัดหรือแย้งกับหลักกฎหมายซึ่งได้รับรองโดยรัฐธรรมนูญหรือไม่

ดังนั้น วิทยานิพนธ์เล่มนี้จึงวิเคราะห์บทสันนิษฐานที่ใช้ในกฎหมายไทย โดยศึกษาในส่วนของสภาพปัญหาจากการนำบทสันนิษฐานเด็ดขาดมาใช้ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 การใช้บทสันนิษฐานในต่างประเทศในเรื่องเดียวกันนี้เปรียบเทียบกับกฎหมายประเทศไทย พร้อมกันนี้จะศึกษามาตรการทางกฎหมายเปรียบเทียบในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ให้เป็นแนวทางแก้ไข ปรับปรุง บทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยบทสันนิษฐานที่เหมาะสมมาใช้กับพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 โดยผู้เขียนได้ทำการศึกษาและวิจัยเอกสารค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำรา บทความ ข่าวสาร คำบรรยายกฎหมาย ตัวอย่างกฎหมาย งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตัวอย่างคดีที่เกี่ยวข้องทั้งของไทยและต่างประเทศ รวมทั้งข้อมูลจาก

เครือข่ายคอมพิวเตอร์ และมีการวิจัยภาคสนามในส่วนของการสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านกฎหมาย เช่น ผู้พิพากษา อัยการ ตำรวจ เจ้าหน้าที่ป.ป.ส. รวมไปถึงตัวจำเลยด้วย แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อประมวลเป็นข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหานี้ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

1.2.1 เพื่อวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาของการนำบทสันนิษฐานเด็ดขาดมาใช้กับพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522

1.2.2 เพื่อศึกษาบทสันนิษฐานทางกฎหมายในคดียาเสพติดตามกฎหมายไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ

1.2.3 เพื่อศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

1.2.4 เพื่อศึกษาถึงแนวทางแก้ไข ปรับปรุง บทบัญญัติของกฎหมายในการนำบทสันนิษฐานเด็ดขาดมาใช้กับพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.3 สมมติฐานของการศึกษาวิจัย

เนื่องจากการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยในคดียาเสพติดทำได้ยาก กฎหมายจึงกำหนดบทสันนิษฐานเด็ดขาดไว้เพื่อให้โจทก์มีความได้เปรียบในเชิงคดี จากการวิจัยเบื้องต้นพบว่า การนำบทสันนิษฐานเด็ดขาดดังกล่าวมาใช้มิได้ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างที่สุด ไม่ แต่กลับได้ก่อให้เกิดปัญหาตามหลายประการ โดยเฉพาะในเรื่องข้อจำกัดการใช้ดุลพินิจของศาล การศึกษาวิจัยจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการแก้ไขกฎหมายให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

1.4 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

การศึกษาค้นคว้าเรื่องนี้มุ่งศึกษาบทสันนิษฐานทางกฎหมายในคดีอาญาที่นำมาใช้กับคดียาเสพติดในประเทศไทย (พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522) และต่างประเทศ (ประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ออสเตรเลีย สิงคโปร์ และ มาเลเซีย) โดยมุ่งเน้นการศึกษาถึงสภาพปัญหาของการนำบทสันนิษฐานเด็ดขาดมาใช้ในคดียาเสพติด และข้อขัดข้องบางประการของ

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 และแนวทางการทางแก้ไข ปรับปรุง บทบัญญัติของกฎหมายในการนำบทสันนิษฐานเด็ดขาดมาใช้กับพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522

1.5 วิธีการศึกษาวิจัย

เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำรา บทความ ข่าวสาร คำบรรยายกฎหมาย ตีพิมพ์กฎหมาย งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตัวอย่างคดีที่เกี่ยวข้องทั้งของไทยและต่างประเทศ รวมทั้งข้อมูลจากเครือข่ายคอมพิวเตอร์ และมีการวิจัยภาคสนามในส่วนของ การสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านกฎหมาย เช่น ผู้พิพากษา อัยการ ตำรวจ เจ้าหน้าที่ ป.ป.ส. รวมไปถึงตัวจำเลยด้วย แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อประมวลเป็นข้อเสนอแนะต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1.6.1 เพื่อให้ทราบถึงความเป็นมา และความหมายของกฎหมายที่เกี่ยวกับยาเสพติดในประเทศไทย โดยเฉพาะพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522

1.6.2 เพื่อให้ทราบถึงหลักกฎหมายและนโยบายของรัฐในการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวกับคดียาเสพติด

1.6.3 เพื่อให้ทราบถึงปัญหาบทสันนิษฐานตามกฎหมายและปัญหาของการบัญญัติบทสันนิษฐานเด็ดขาดตามกฎหมายในคดียาเสพติด

1.6.4 เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไข บทบัญญัติของกฎหมายพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

บทสันนิษฐานตามกฎหมายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

ในบทนี้ผู้เขียนกล่าวถึงบทสันนิษฐานตามกฎหมายในประเทศไทยซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ บทสันนิษฐานไม่เด็ดขาดหรือบทสันนิษฐานความผิดที่จำเลยสามารถนำพยานหลักฐานเข้าสู้เป็นอย่างอื่นได้ และ บทสันนิษฐานเด็ดขาดหรือบทสันนิษฐานความผิดที่จำเลยถูกปิดปากโดยไม่สามารถนำพยานหลักฐานใดๆเข้าสู้ให้เป็นอย่างอื่นนอกจากที่กฎหมายกำหนดได้เลย บทสันนิษฐานก่อให้เกิดประโยชน์หลายประการ โดยเฉพาะเพื่อขจัดปัญหาในบางกรณีที่ไม่อาจพิสูจน์ความจริงได้หรือกรณีที่ไม่อาจพิสูจน์ความจริงได้แต่ยากที่จะหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความจริงที่ซ่อนอยู่ภายในจิตใจของผู้กระทำความผิดให้สิ้นสงสัยได้ การกำหนดบทสันนิษฐานในกฎหมายส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนเป็นส่วนใหญ่ เช่น พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ที่ได้กำหนดบทสันนิษฐานเด็ดขาดความผิดในหลายมาตราด้วยกัน

บทสันนิษฐานในกฎหมายที่ดีจะต้องคำนึงถึงจุดสมดุลระหว่างสองหลักการ คือ การควบคุมอาชญากรรม และ กระบวนการนิติธรรม เพื่อหาจุดที่เหมาะสมระหว่างหลักการทั้งสอง เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพของบุคคลให้น้อยที่สุด ในขณะเดียวกันเพื่อให้การปราบปรามอาชญากรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

อย่างไรก็ดี เกิดประเด็นทางกฎหมายขึ้นว่าบทสันนิษฐานความผิดของจำเลยนั้น ขัดต่อหลักการสันนิษฐานความบริสุทธิ์ของจำเลยในคดีอาญาหรือไม่ซึ่งเป็นหลักการที่เป็นสากลและได้ถูกรองรับไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในอดีตและปัจจุบันด้วย

ในบทนี้ผู้เขียนใคร่ขอเสนอกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดและโทษตามกฎหมายและหลักบทสันนิษฐาน รวมทั้งบทสันนิษฐานที่นำมาใช้ในกฎหมายยาเสพติด ทั้งนี้เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาถึงปัญหาของบทบัญญัติของกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ปัจจุบัน ซึ่งจะได้ทำการศึกษาลงละเอียดในบทต่อไป

2.1 บทสันนิษฐานตามกฎหมายในประเทศไทย

ปัญหาเสพติดให้โทษปัจจุบันเป็นปัญหาสำคัญร่วมกันของนานาประเทศ ประกอบกับ ยาเสพติดให้โทษเป็นภัยร้ายแรงต่อสุขภาพและชีวิตมนุษย์ จึงต้องมีบทลงโทษที่หนักกว่าปกติ รวมทั้งต้องมีมาตรการลงโทษขั้นเด็ดขาด การบัญญัติกฎหมายที่เป็นบทสันนิษฐานความผิดจึงได้ก้าวเข้ามามีส่วนร่วมในการกำจัดผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้ง่ายขึ้น โดยมีการบัญญัติกฎหมายให้เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือโจทก์ได้เปรียบในเชิงคดี เช่น ในคดียาเสพติด หากผู้ใดครอบครองยาเสพติดถึงขนาดที่กฎหมายกำหนด **ให้ถือว่าผู้นั้นครอบครองไว้เพื่อจำหน่าย** ซึ่งจะมีโทษแตกต่างกับการมีไว้เพื่อเสพอยู่มาก เพราะการจำหน่ายยาเสพติดนั้นเป็นภัยต่อสังคมจำเป็นที่จะต้องทำการกวาดล้างให้สิ้นซากและเด็ดขาด แต่อย่างไรก็ตาม บทสันนิษฐานในบางบทมาตราก็น่าจะมีช่องว่างที่ก่อให้เกิดปัญหาตามมาบางกรณีเช่นกัน

2.1.1 ความหมายและประเภทของบทสันนิษฐาน

2.1.1.1 ความหมายของบทสันนิษฐาน

มีนักนิติศาสตร์ให้ความหมายของบทสันนิษฐานว่า บทสันนิษฐานเป็นผลซึ่งกฎหมายหรือศาลรับรู้ไว้เป็นเบื้องต้นว่าความจริงเป็นอยู่เช่นไร¹ เป็นหลักการรับฟังข้อเท็จจริง ซึ่งจะนำมาใช้ได้ต่อเมื่อมีการพิสูจน์ข้อเท็จจริงบางอย่างให้ปรากฏแล้วศาลจึงต้องสันนิษฐานหรืออาจสันนิษฐานได้ว่าข้อเท็จจริงอื่นบางประการได้มีหรือได้เกิดขึ้นแล้ว กล่าวให้ง่ายก็คือ ข้อสันนิษฐานเป็นการรับฟังข้อเท็จจริงตามเงื่อนไขอันเกิดจากข้อเท็จจริงอีกเรื่องหนึ่ง บทสันนิษฐานเป็นการคาดคะเนหรือการถือเอาว่าพฤติกรรมได้มีอยู่หรือได้เป็นไปเช่นไร เช่นนี้ ข้อสันนิษฐานเป็นหลักในทางกฎหมายลักษณะพยานที่ยอมอนุญาตให้ศาลรับฟังข้อเท็จจริงว่า เป็นเช่นข้อสันนิษฐานนั้นได้ โดยไม่ต้องมีการสืบพยานเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงนั้นก่อน² หรือกล่าวให้ง่ายขึ้น คือ บทสันนิษฐานเป็นสิ่งที่กฎหมายกำหนดขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือหรือเครื่องช่วยในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงหนึ่งข้อเท็จจริงใดโดยยึดหลักว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงย่อมเป็นไปตามกฎธรรมชาติ และบุคคลทั้งปวง

¹ แอล คูปลาดร์ และ วิจิตร ลulitanนท์, กฎหมายลักษณะพยานและจิตวิทยา (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรนิติ, 2475), หน้า 186.

² เข็มชัย ชุตินวงศ์, พยาน (กรุงเทพฯ: ประยูรวงศ์, 2527), หน้า 45.

ยอมทำการไปโดยสุจริต นอกจากนั้นในบางครั้งการพิสูจน์ข้อเท็จจริงหนึ่งข้อเท็จจริงใดอาจเป็นเรื่องยาก โดยเฉพาะข้อเท็จจริงที่จะต้องพิสูจน์ให้ลึกไปถึงจิตใจของมนุษย์ เช่น ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 437* เรื่องละเมิด ได้มีการกำหนดบทสันนิษฐานไว้ว่า บุคคลที่ครอบครองหรือควบคุมยานพาหนะ เมื่อเกิดความเสียหายขึ้น บุคคลผู้นั้นจะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายนั้น เหตุผลที่กฎหมายไว้เช่นนี้เพราะจิตใจของมนุษย์ยากต่อการพิสูจน์ได้ว่าผู้ใดจงใจหรือประมาทก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น แต่ในอุบัติเหตุที่มียานพาหนะเข้ามาเกี่ยวข้องย่อมมีความเป็นไปได้สูงว่าความผิดอาจเกิดจากความประมาทในการควบคุมยานพาหนะนั้นๆ หรือความเสียหายอาจเกิดจากความผิดพลาดของตัวยานพาหนะเอง การบัญญัติบทสันนิษฐานนี้ให้ผู้ควบคุมยานพาหนะต้องเป็นผู้รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจึงเป็นการตัดประเด็นไปได้ว่าผู้ใดต้องเป็นฝ่ายรับผิดชอบ เว้นแต่ ผู้ที่ถูกสันนิษฐานนั้นจะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดจากเหตุสุดวิสัยหรือเกิดจากความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง หรือ บทสันนิษฐานที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 ที่บัญญัติว่า “การกระทำความผิดในเรือไทยหรืออากาศยานไทย ไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใดให้ถือว่ากระทำความผิดในราชอาณาจักร” เป็นต้น เพราะการกระทำความผิดบนสิ่งที่สามารถเคลื่อนที่ได้ อย่าง เรือหรือเครื่องบิน จะไม่สามารถรู้ได้เลยว่าการกระทำความผิดนั้นเกิดขึ้นเหนือเขตประเทศไทยหรือไม่ แต่เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นบนเรือหรือเครื่องบินที่มีสัญชาติไทยแล้ว ผู้กระทำความผิดนั้นก็ควรต้องรับโทษในประเทศไทย กฎหมายจึงบัญญัติบทสันนิษฐานเด็ดขาดไว้ว่า “ให้ถือว่า” การกระทำความผิดนั้นเกิดในราชอาณาจักรไทย ต้องรับโทษตามกฎหมายประเทศไทย ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะมีสัญชาติใด หรือ การกระทำนั้นจะเกิดขึ้นเหนือพื้นที่ของประเทศใดก็ตาม

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 437 บัญญัติว่า “บุคคลใดครอบครองหรือควบคุมดูแลยานพาหนะใด ๆ อันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล บุคคลนั้นจะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดแต่ยานพาหนะนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง

ความข้อนี้ให้ใช้บังคับได้ ตลอดถึงผู้มีไว้ในครอบครองของตนซึ่ง ทรัพย์อันเป็นของเกิดอันตรายได้โดยสภาพหรือโดยความมุ่งหมาย ที่จะใช้ หรือโดยอาการกลไกของทรัพย์นั้นด้วย”.

2.1.1.2 ประเภทของบทสันนิษฐาน

บทสันนิษฐานแบ่งออกเป็น 2 ประเภท³ คือ บทสันนิษฐานตามข้อเท็จจริง และ บทสันนิษฐานตามกฎหมาย

1. บทสันนิษฐานตามข้อเท็จจริง (Presumption of Facts)

สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมดาในกระบวนการพิจารณาข้อเท็จจริงด้วยเหตุผลทางกฎหมาย โดยมีได้มีกฎหมายลายลักษณ์อักษรบังคับว่าต้องเป็นเช่นนั้น แต่กรณีที่เกิดขึ้นโดยตามหลักเหตุและผล ตามความเป็นจริง (derive their force from logic) บางครั้งก็เรียกกันว่า inference และมีไม่ใช่เป็นสิ่งที่บังคับตามกฎหมาย ผู้พิพากษาคดีจึงพร้อมที่จะยึดถือตามหรือไม่ได้ ดังนั้น การนำสืบหักล้างบทสันนิษฐานตามข้อเท็จจริงจึงอาจกระทำได้เสมอ (ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า บทสันนิษฐานตามข้อเท็จจริงที่มีลักษณะยอมรับไปใช้กันโดยกว้างขวางในคดีต่าง ๆ นั้น ทำยที่สุดโดยการพัฒนาแนวบรรทัดฐานของระบบกฎหมาย บทสันนิษฐานเช่นนั้นก็กลายเป็น หลักกฎหมายพยานไปได้ เพียงแต่มีใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษร หลักกฎหมายพยานที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษรนี้จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นบทสันนิษฐานที่ศาลสร้างขึ้น หลักดังกล่าวที่ใช้อยู่เป็นปกติก็ เช่น⁴ ผู้ครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นที่อธิบายการได้มาไม่ได้ ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นขโมย หรือ ผู้ที่ใช้อาวุธที่อาจฆ่าคนได้ไปทำร้ายผู้อื่นต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่ามีเจตนาฆ่า เป็นต้น เมื่อมีข้อเท็จจริงอันเป็นฐานสำหรับบทสันนิษฐานประเภทนี้เกิดขึ้น แม้จะไม่มีผลโดยตรงต่อหน้าที่น่าสืบข้อเท็จจริงในการพิจารณาคดี แต่เมื่อผลการชี้หน้าพยานหลักฐานที่ปรากฏเอนเอียงไปเช่นนั้น คู่ความฝ่ายถูกสันนิษฐานเป็นผลร้ายก็ย่อมต้องพยายามชวนชวายสืบพยานหลักฐานเพิ่มเติมเพื่อแสดงเหตุผลของตนโดยปริยาย แต่หากสืบพยานหักล้างไม่ได้เพียงพอ ก็อาจถูกลงโทษไปตามพยานหลักฐานที่ปรากฏผสมกับบทสันนิษฐานดังกล่าว

³ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, “บทสันนิษฐานตามกฎหมายในคดีอาญา,” วารสารอัยการ (กรกฎาคม 2534): 1-10.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 10.

2. บทสันนิษฐานตามกฎหมาย (Presumption of Laws)

เป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติบทสันนิษฐานไว้เป็นลายลักษณ์อักษรว่า เมื่อพิสูจน์แสดงถึงข้อเท็จจริงอาจเป็นฐานได้แล้ว (basic fact) ให้ถือว่าข้อเท็จจริงตามที่สันนิษฐาน (presumed fact) อยู่ด้วย บทสันนิษฐานนี้จึงเป็นกรณีที่ รัฐสภาสร้างขึ้น (derive their force from law) โดยแบ่งออกได้เป็น 2 ชนิด คือ

ก.บทสันนิษฐานเด็ดขาด (Irrebuttable Presumption)

ซึ่งจะต้องถือว่ามีผลตามที่ตั้งสันนิษฐานโดยจะนำสืบพยานหักล้างไม่ได้ แต่เนื่องจากผลที่เป็นเด็ดขาดเช่นนั้นทำให้เกิดทัศนคติเชิงซ้อนขึ้น โดยหากจะพิจารณาในช่วงของผลแล้วก็จะเข้าใจไปว่าเป็นหลักกฎหมายสารบัญญัติ และผลในทางกฎหมายลักษณะพยานก็เป็นเช่นนั้นจริงๆ เพราะไม่อาจหักล้างเป็นอย่างอื่นได้ แต่หากจะพิจารณาจากสาเหตุจะเห็นได้ว่าความเป็นจริงต้องเป็นการสันนิษฐานอย่างหนึ่ง เพราะความเป็นจริงอาจไม่เป็นเช่นนั้นก็ได้ แต่กฎหมายตัดการโต้แย้งเสียเพื่อประโยชน์บางประการที่กฎหมายต้องการคุ้มครองป้องกัน บทสันนิษฐานเด็ดขาดที่ยกเป็นตัวอย่างในตัวบท เช่น เด็กที่มีอายุต่ำกว่ากำหนดระดับหนึ่ง (มาตรา 73 ประมวลกฎหมายอาญา) ถือว่าไม่รู้รับผิดชอบชั่วดีพอที่จะต้องรับผิดชอบในทางอาญา (incapable of committing an offence) ทั้งที่ความจริงเด็กทุกคนมีระดับความสามารถและความรู้ผิดชอบไม่เท่าเทียมกัน แต่กฎหมายเห็นว่า การยึดถือตามอายุอย่างตายตัวนั้น จะเป็นการง่ายแก่การใช้กฎหมายมากกว่า จะให้ศาลพิจารณาลักษณะเฉพาะเป็นรายตัวบุคคล แต่เมื่อกฎหมายกำหนดเช่นนี้แล้ว แม้สาเหตุจะเป็นการสันนิษฐานแต่ความตายตัวของกฎหมายทำให้กลายเป็นกฎหมายสารบัญญัติไป หรือในกรณีมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ที่บัญญัติว่า

“ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภทที่ 1

การผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภทที่ 1 คำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่.....ขึ้นไป ให้ถือว่าผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย”

บทบัญญัติข้างต้นมีความเห็นที่แตกต่างกันไปของนักกฎหมาย โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ด้วยกัน คือ

กลุ่มหนึ่ง เห็นว่าเป็นบทสันนิษฐานอย่างหนึ่ง เพราะหากไม่มีเจตนาจะจำหน่ายก็คงจะไม่ครอบครองไว้เป็นจำนวนมากขนาดนั้น ในขณะที่เดียวกัน

อีกกลุ่มหนึ่ง⁵ เห็นว่าเป็นการกำหนดกฎหมายเอาโทษกับผู้ครอบครองยาเสพติดประเภทที่ 1 จำนวนมากๆ เท่านั้นมิได้เป็นบทสันนิษฐานของกฎหมายแต่อย่างใด โดยมีความเห็นว่า ข้อสันนิษฐานความรับผิดชอบทางอาญาของบุคคลในลักษณะนี้มีใช้ข้อสันนิษฐานเด็ดขาด ดังนั้นจำเลยย่อมมีสิทธินำพยานหลักฐานมาพิสูจน์หักล้างได้เสมอ และภาระการพิสูจน์ของจำเลยในการพิสูจน์หักล้างนี้มีใช้การพิสูจน์โดยปราศจากข้อสงสัย (proof beyond a reasonable doubt) แต่เป็นการพิสูจน์โดยพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักมากกว่า (preponderance of evidence) ดังนั้น บทสันนิษฐานตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษฯ ดังกล่าว จำเลยน่าจะพิสูจน์หักล้างได้ว่าจำเลย ครอบครองยาเสพติดไว้จริงแต่ไม่ใช่เพื่อจำหน่าย เช่น อาจเป็นเพียงผู้รับฝากไว้ ซึ่งเป็นการตีความเช่นเดียวกับกฎหมายคอมมอนลอว์เกี่ยวกับข้อสันนิษฐานในคดีอาญา

อย่างไรก็ตาม การมองบทสันนิษฐานดังกล่าวว่าเป็นบทสันนิษฐานเด็ดขาดหรือไม่ก็เป็นความเห็นที่มีการให้เหตุผลที่แตกต่างกันไปถือว่าเป็นทัศนะเชิงข้อถก โดยแง่หนึ่งอาจเข้าใจว่าเป็นบทสันนิษฐานเด็ดขาดเพราะครอบครองมาก ถึงขนาดนั้นแล้วจะแย้งว่ามีได้ครอบครองเพื่อจำหน่ายไม่ได้ แต่ในอีกแง่หนึ่งเห็นว่าเป็นบทกำหนดโทษโดยตรงไม่ว่าจะมีเจตนาอย่างไรกฎหมายห้ามการครอบครองปริมาณมากเช่นนั้นโดยเด็ดขาด ส่วนการเขียน “ให้ถือว่า” ไว้ในกฎหมายเป็นแต่เทคนิค ในการเขียนกฎหมายเพื่อให้ฐานความผิดที่จะเรียกอย่างเดียวกันเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะถือตามทัศนะใดการเขียนบทสันนิษฐานเด็ดขาดไว้ในกฎหมายก็ต้องพิจารณาเหตุเช่นกันว่ารัฐสภาจะบัญญัติเช่นนั้นได้ในขอบเขตเพียงใด โดยเฉพาะในการลงโทษทางอาญานั้น สิ่งที่จะกระทำจะต้องเป็นอันตรายต่อผู้อื่นและสังคมเท่านั้น (harmful conduct to other or society) และโทษที่กำหนดจะต้องได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของการกระทำด้วย (proportionality) หากการกระทำไม่ควรเป็นความผิดอาญาหรือลักษณะเบาบางกว่า การกำหนดโทษการกระทำซึ่งเป็นกรณีข้อเท็จจริงพื้นฐานให้เท่ากับข้อเท็จจริงที่สันนิษฐาน (presumed fact) จึงย่อมไม่อาจกระทำได้ หากมิได้พิจารณาเห็นในแง่แล้วอาจเกิดมีผู้คิดขึ้นได้ว่ากรณีใดที่กำหนดเป็น

⁵ พรเพชร วิชิตชลชัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: เคนโกร, 2542), หน้า 34-40.

บทสันนิษฐานไม่ได้กลับจะหาทางหลบเลี่ยงโดยจะนำมากำหนดเป็นบทความผิดเด็ดขาดเสีย เพราะคิดว่าจะไม่ต้องห้ามอย่างบทสันนิษฐานซึ่งกรณีไม่ควรจะเป็นเช่นนั้น

อย่างไรก็ดี มีคำพิพากษาศาลฎีกา* ตัดสินว่าบทบัญญัติในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษฯ ที่ใช้ถ้อยคำว่า “ให้ถือว่า” กับผู้ที่มียาเสพติดไว้ในครอบครอง ถึงขนาดที่กฎหมายบัญญัติไว้ นั้น เป็นบทสันนิษฐานเด็ดขาด จำเลยจะนำพยานหลักฐานใดมา พิสูจน์หักล้างมิได้

ในมุมมองของผู้เขียน ผู้เขียนมีความเห็นว่าการที่รัฐสภาบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น ได้นำทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model) มาเป็นตัวกำหนดทิศทางในการปราบปรามยาเสพติด แม้ว่าในบางครั้งจะกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลไปบ้าง คำว่า “ให้ถือว่า” ตามมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษฯ จึงเป็นบทสันนิษฐานเด็ดขาด ที่จำเลยไม่สามารถหาพยานหลักฐานใดมาพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมิได้กระทำการผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดไว้เพื่อจำหน่าย เพราะเจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายส่วนนี้เพื่อต้องการให้โจทก์หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้เปรียบในเชิงคดี โดยต้องการที่จะตัดปัญหาเรื่องการพิสูจน์ความผิดของจำเลย เพราะในบางครั้งพยานหลักฐานต่างๆก็ไม่ง่ายต่อการแสวงหามาทั้งหมดเพื่อพิสูจน์ความผิดให้สิ้นสงสัยได้ การบัญญัติบทสันนิษฐานเด็ดขาดในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษฯ จึงเปรียบเสมือนเป็นอีกนโยบายหนึ่งในการที่รัฐบาลพยายามจะเอาชนะยาเสพติดให้จงได้ แต่ก็เชื่อว่าจำเลยจะนำพยานหลักฐานใดๆเข้าสู้ไม่ได้เลย เพราะหากการขอสืบพยานนั้นมิได้แต่ต้องบทสันนิษฐานเด็ดขาด ก็ย่อมกระทำได้ เช่น สืบปฏิเสธว่าตนมียาเสพติดไว้ในครอบครองไม่ถึงขนาดที่กฎหมายบัญญัติเป็นบทสันนิษฐานไว้ จึงไม่เข้าข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย ถือว่ามีได้เป็นการสืบหักล้างว่าตนมิได้ครอบครองยาเสพติดไว้เพื่อจำหน่ายอันเป็นบทสันนิษฐานเด็ดขาดที่มีอยู่แล้ว แต่ถือว่าเป็นการพิสูจน์ในข้อเท็จจริง มิใช่สืบหักล้างข้อกฎหมายย่อมกระทำได้ เพราะบทสันนิษฐานจะใช้ได้ต่อเมื่อข้อเท็จจริงเป็นที่ยุติแล้ว ซึ่งโจทก์ก็มีได้หมด

* คำพิพากษาศาลฎีกา 711/2530 พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 15 วรรค 2 บัญญัติว่า การผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครอง ซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภทที่ 1 คำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ยี่สิบกรัมขึ้นไปให้ถือว่า ผลิต ส่งออก หรือ มีไว้เพื่อจำหน่ายนั้นเป็นข้อสันนิษฐานโดยเด็ดขาด จำเลยจะนำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานดังกล่าวหาได้ไม่.

หน้าที่ในการนำสืบทั้งหมดไปเสียทีเดียว โจทก์ก็ต้องมีหน้าที่ในการสืบให้เข้าเงื่อนไขแห่งการที่ตน จะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนั้น^{*} เสียก่อน เมื่อข้อเท็จจริงยังไม่เป็นที่ยุติ จำเลยย่อม สามารถนำพยานหลักฐานเข้าสืบได้

ข. บทสันนิษฐานไม่เด็ดขาด (Rebuttable presumption)

เป็นกรณีที่เกิดขึ้นโดยกฎหมายให้มีการพิสูจน์หักล้างได้ โดยที่ได้กำหนดถึง ทิศทางของบทสันนิษฐานและการสืบหักล้างได้โดยตรง ทำให้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงภาระใน การพิสูจน์^{**} (Reverse Burden of Proof) ซึ่งแต่เดิมเป็นของผู้กล่าวอ้างซึ่งก็คือโจทก์ ให้กลายมา เป็นหน้าที่ของจำเลยที่จะต้องพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานนั่นเอง

ในคดีอาญาในต่างประเทศ มีหลักเหตุผลในการให้มีบทสันนิษฐานตาม กฎหมายชนิดไม่เด็ดขาดนี้แตกต่างกันไป ซึ่งมีด้วยกันอยู่ 3 หลักการ ดังนี้

1) หลัก rational connection โดยถือหลักความเกี่ยวพันที่มีเหตุผลซึ่ง แสดงถึงความเป็นไปได้ว่า เมื่อมีข้อสันนิษฐาน (basic fact) แล้ว กรณีมีเหตุผลอันสมควรที่จะสรุป ได้ว่าข้อเท็จจริงที่สันนิษฐาน (presumed fact) คงจะมีอยู่อย่างแน่นอน เว้นแต่จะมี พยานหลักฐานมาพิสูจน์ว่าโดยแท้จริงแล้วเป็นอย่างอื่น หากผิดจากหลักเกณฑ์อันนี้ บท สันนิษฐานนั้นเป็นบทสันนิษฐานที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ เช่น ผู้ที่ไปปรากฏตัว ณ โรงกลั่นสุราเถื่อน กฎหมายสันนิษฐานได้ว่าเป็นผู้ร่วมประกอบการต้มสุรา (U.S. vs Gainey, 380 U.S.63 (1965)) แต่ในการสันนิษฐานว่ามีความผิดฐานเป็นผู้ครองครองสุราโรงต้มสุราเถื่อนซึ่งมีโทษหนักกว่านั้นยัง ไม่เพียงพอ เพราะอาจรวมกว้างไปถึงผู้มาส่งของหรือการกระทำอย่างอื่นที่มีได้เกี่ยวข้องกับ การครอบครองสถานที่นั้นแต่อย่างใด บทสันนิษฐานนี้จึงขัดต่อรัฐธรรมนูญของประเทศอเมริกา (U.S. vs Romano, 382 U.S. 136 (1965)) หลักการนี้ European Commission of Human Rights ก็ ได้นำไปใช้เช่นกัน โดยวินิจฉัยในปี 1971 ว่า กฎหมายของอังกฤษที่บัญญัติว่า ผู้ที่อยู่อาศัยกับ

^{*} ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84 วรรคสอง (2) บัญญัติว่า “ถ้ามีข้อ สันนิษฐานไว้ในกฎหมายเป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใด คู่ความฝ่ายนั้นต้องพิสูจน์แต่เพียงว่าตนได้ ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการที่ตนจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานครบถ้วนแล้ว”.

^{**} เรืองเดียวกัน.

โสภณเป็นผู้ดำรงชีพจากรายได้ของโสภณ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้เป็นอย่างอื่นนั้นไม่ขัดต่อสิทธิมนุษยชน เพราะมีเหตุผลที่สัมพันธ์กันและเป็นบทสันนิษฐานที่หักล้างได้

2) หลัก the greater includes the lesser โดยเห็นว่าในกรณีที่ข้อเท็จจริงที่มีในบทสันนิษฐานนั้น ถ้ารัฐมีอำนาจจะกำหนดให้เป็นความผิดได้อยู่แล้ว แม้จะไม่มี การพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่สันนิษฐาน บทสันนิษฐานนั้นก็ใช้ได้ ไม่ว่าจะไม่มีเหตุผลอันเหมาะสมอยู่หรือไม่ เช่นในคดี *Ferry vs. Ramsay*, 277 U.S. 88 (1928) ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ผู้จัดการธนาคารมีความผิดหากรับรองการฝากเงินโดยรู้อยู่แล้วว่าธนาคารนั้นมีหนี้สินล้นพ้นตัว และให้ถือว่าการ พิสูจน์ว่าธนาคารนั้นมีหนี้สินล้นพ้นตัวแล้วนั้นเป็นหลักกฎหมายเบื้องต้นในการสันนิษฐานว่า ผู้จัดการกระทำไปโดยรู้ถึงการมีหนี้สินล้นพ้นตัวของธนาคาร ซึ่งศาลเห็นว่าบทสันนิษฐานเช่นนี้ ใช้ได้เพราะถึงจะกำหนดให้ผู้จัดการมีความรับผิดชอบในการรับฝากเงินหลังเกิดสภาพหนี้สินล้นพ้นตัว ของธนาคาร แม้จะไม่รู้ถึงการมีหนี้สินล้นพ้นตัว รัฐสภาก็อาจกระทำได้อยู่แล้ว บทสันนิษฐาน ดังกล่าวจึงใช้ได้ แต่แนวโน้มเห็นกันว่าศาลมักจะไม่นำมาใช้ในการพิสูจน์ว่ารัฐมีอำนาจตรากฎหมาย อาญาได้เพียงใดนั้นเป็นปัญหายุ่งยาก และศาลมักจะเลี่ยงการวินิจฉัยปัญหาเช่นนี้

3) หลัก comparative convenience test โดยถ้าในการสืบพยานหลักฐาน ในกรณีมีความเป็นธรรมมากกว่าถ้าจะให้จำเลยเป็นผู้พิสูจน์ข้อเท็จจริงบางประการที่ตนมี พยานหลักฐานทั้งหมดอยู่ในมือแล้ว และให้โจทก์เป็นฝ่ายพิสูจน์แทบจะเป็นไปไม่ได้เลย (*Morrison vs. California*, 291 U.S. 82 (1934)) ซึ่งกรณีอันนี้หลักกฎหมายอาญาของนอร์เวย์ก็นำมาใช้ด้วย เช่น กรณีติดตามล่าสัตว์เข้าไปในที่ดินของผู้อื่นอาจกระทำไม่ได้ผิดฐานบุกรุก หาก เป็นการติดตามต่อเนื่องไปโดยใกล้ชิด แต่การติดตามต่อเนื่องไปหรือไม่เพื่อเป็นข้อยกเว้นความรับผิดซึ่งการพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้เป็นของผู้ตามล่าสัตว์ เพราะผู้ นั้นเป็นผู้รู้ข้อเท็จจริง และควรได้คิด ตั้งแต่จะข้ามเขตไปว่าการควรจะไปหรือไม่และมีพยานหลักฐานที่จะพิสูจน์อย่างไร

2.1.1.3 บทสันนิษฐานในคดีแพ่ง และ คดีอาญา

1. บทสันนิษฐานในคดีแพ่ง

ตามหลักในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 84(2) ถ้ามีข้อสันนิษฐานไว้ในกฎหมายเป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใด คู่ความฝ่ายนั้นต้องพิสูจน์เพียงแต่ว่าตนนั้นได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการที่ตนจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนั้นครบถ้วนแล้ว ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าข้อสันนิษฐานในกฎหมายเป็นการลดภาระการพิสูจน์ของคู่ความฝ่ายที่ได้รับประโยชน์จากข้อ

สันนิษฐานนั้น โดยในทางแพ่งนั้นยอมรับข้อสันนิษฐานไม่ว่าจะเป็นประโยชน์แก่คู่ความฝ่ายใดก็ตาม ซึ่งหากมองในมุมกลับก็จะมีฝ่ายหนึ่งที่ได้รับผลร้ายที่ต้องด้วยข้อสันนิษฐาน

โดยในทางแพ่งนั้นได้มีการกำหนดบทสันนิษฐานทั้งที่เป็นบทสันนิษฐานเด็ดขาดและไม่เด็ดขาดไว้ ดังนี้

บทสันนิษฐานเด็ดขาด มีอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น ใน มาตรา 17 ที่บัญญัติว่า ในกรณีบุคคลหลายคนตายในเหตุภัยอันตรายร่วมกันถ้าเป็นการพันวิสัยที่จะกำหนดได้ว่าคนไหนตายก่อนหลัง ให้ถือว่าตายพร้อมกัน

ตามปกติข้อสันนิษฐานนี้ใช้ในคดีมรดก โดยมีเงื่อนไขอันหนึ่งคือ ต้องมีภัยอันตรายร่วมกัน และมีผู้ตายหลายคนในภัยอันตรายนั้น และไม่ทราบว่ามีใครตายก่อนหลัง จึงให้ใช้ข้อสันนิษฐานนั้น เพราะการพิสูจน์ว่าคนใดตายก่อนหลังเป็นสิ่งที่ยากจะทราบได้ ฝ่ายที่กล่าวอ้างประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนี้จะต้องพิสูจน์ให้เข้าเงื่อนไขเสียก่อนจึงจะได้ประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนั้น แต่อย่างไรก็ตามก็ไม่ได้หมายความว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะไม่สามารถโต้แย้งใดๆได้เลย อีกฝ่ายหนึ่งสามารถขอพิสูจน์ในสิ่งที่ไม่เป็นเงื่อนไขของข้อสันนิษฐานนั้นได้ เช่น สามารถโต้แย้งว่าที่จริงแล้วในภัยอันตรายนั้นรู้ว่าใครตายก่อนหลัง หรือโต้แย้งว่าไม่เข้าเงื่อนไขแห่งข้อสันนิษฐานนั่นเอง

นอกจากนี้ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังมีบทบัญญัติที่เป็นบทสันนิษฐานเด็ดขาดอีก เช่น มาตรา 6, 39, 62, 415, 910 เป็นต้น

บทสันนิษฐานไม่เด็ดขาด ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีอยู่หลายมาตราด้วยกัน เช่นในส่วนที่ว่าด้วยการละเมิด มาตรา 437 วรรคหนึ่งที่บัญญัติว่า บุคคลใดครอบครองหรือควบคุมดูแลยานพาหนะ อย่างไรก็ดี อันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล บุคคลนั้นจะต้องรับผิดชอบ เพื่อการเสียหายอันเกิดแต่ยานพาหนะนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง สำหรับมาตรานี้เป็นข้อสันนิษฐานความรับผิดชอบเรื่องละเมิดที่เสมือนหนึ่งเป็นการผลักภาระการพิสูจน์ให้ผู้ควบคุมดูแลยานพาหนะที่ถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่าต้องรับผิดชอบทำการพิสูจน์ให้ได้ว่าการเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุ

สูญวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง หากมองถึงเจตนารมณ์ของกฎหมาย มาตรานี้ ก็เป็นทำนองสันนิษฐานให้ผู้ควบคุมหรือครอบครองยานพาหนะที่เดินด้วยเครื่องจักรกล ต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันเกิดจากยานพาหนะนั้น แต่ให้แก้ตัวได้สองกรณี คือ เหตุเกิดเพราะ อุบัติเหตุหรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง นอกจากนี้ ในเรื่องละเมิด ยังมีมาตรา 433 และ 434 อีกเป็นต้น

ในบางมาตราก็มิได้ใช้คำว่า “สันนิษฐาน” ไว้โดยตรง เช่น ในมาตรา 576 ที่บัญญัติว่า “มาตรา 576 ถ้าตามพฤติการณ์ไม่อาจจะคาดหมายได้ว่างานนั้น จะพึงทำให้เปล่าไร้ไรทำงานย่อมถือเอาโดยปริยายมีคำมั่นจะให้สินจ้าง” โดยลักษณะการใช้คำแล้วก็จะถือเอาโดยปริยายว่าน่าจะมีความหมายเท่ากับเป็นบทสันนิษฐานนั่นเอง

2. บทสันนิษฐานในคดีอาญา

ตามหลักสิทธิของจำเลยในคดีอาญาทั้งตามรัฐธรรมนูญหรือตามประมวลกฎหมายอาญา จำเลยจะต้องเป็นผู้บริสุทธิ์ก่อนเสมอจนกว่าจะมีการพิสูจน์ความผิดได้ว่าจำเลยมีความผิด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ จะสันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยเป็นผู้ผิดก่อนหรือสันนิษฐานเป็นโทษแก่จำเลยมิได้⁶ ซึ่งแตกต่างจากทางแพ่งที่ยอมรับข้อสันนิษฐานที่จะเป็นคุณแก่ฝ่ายใดก็ได้ตามที่กฎหมายกำหนด

แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยประโยชน์บางประการ การกำหนดบทสันนิษฐานในกฎหมายอาญาก็มีประโยชน์ในการปราบปรามผู้กระทำความผิดอยู่มาก เพราะในบางสถานการณ์ก็ยากต่อการคาดเดาเจตนาภายในที่อยู่ลึกเข้าไปในจิตใจของบุคคลได้ แต่มีข้อสังเกตประการหนึ่งคือ บทสันนิษฐานที่ยอมรับได้ในคดีอาญาจะมีอยู่ได้สำหรับความผิดที่กระทบความสงบเรียบร้อยของประชาชนส่วนรวม เช่น ในคดียาเสพติด เป็นต้น

ข้อสันนิษฐานเด็ดขาด ในประมวลกฎหมายอาญา ก็มีอยู่บ้าง เช่น มาตรา 64 ที่ถือว่าทุกคนต้องรู้กฎหมาย ถ้ามีข้อแก้ตัวว่าไม่รู้จะต้องนำสืบพิสูจน์ให้ศาลเห็นเช่นนั้น แต่มี

⁶ สมพร พรหมहितธร, พยานหลักฐานคดีอาญา, พิมพ์ครั้งแรก(กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ นิติธรรม, 2537), หน้า 45-48.

ช่องทางพิสูจน์ได้น้อย จึงถือว่าสันนิษฐานเด็ดขาด โดยในมาตรานี้ใช้คำว่า “บุคคลจะแก้ตัวว่าไม่รู้กฎหมายเพื่อให้พ้นจากความรับผิดในทางอาญาไม่ได้” และอีกมาตราหนึ่งที่ขอยกตัวอย่างคือ ความผิดฐานเป็นอั้งยี่หรือช่องโจร คือ มาตรา 211 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดประชุมในที่ประชุมอั้งยี่หรือช่องโจร ผู้นั้นกระทำความผิดฐานเป็นอั้งยี่หรือช่องโจร เว้นแต่ผู้นั้นจะแสดงได้ว่าได้ประชุม โดยไม่รู้ว่าเป็นการประชุมของอั้งยี่หรือช่องโจร” และ มาตรา 213 ที่บัญญัติว่า “ถ้าสมาชิกอั้งยี่หรือพรรคพวกช่องโจรคนหนึ่งคนใดได้ กระทำความผิดตามความมุ่งหมายของอั้งยี่หรือช่องโจรนั้น สมาชิกอั้งยี่หรือพรรคพวกช่องโจรที่อยู่ด้วยในขณะกระทำความผิด หรือ อยู่ด้วยในที่ประชุมแต่ไม่ได้ คัดค้านในการตกลงให้กระทำความผิดนั้น และบรรดาหัวหน้า ผู้จัดการหรือผู้มีตำแหน่งหน้าที่ในอั้งยี่หรือช่องโจร นั้น ต้องระวางโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นทุกคน” สังเกตว่าตาม มาตรา 211 ให้ผู้ที่ถูกสันนิษฐานว่าผิด นำสืบพยานหลักฐานว่าไม่ผิดได้ แต่มาตรา 213 นั้นให้ถือว่ากระทำความผิดทั้งที่อาจไม่ใช่ผู้ลงมือ และถือว่าเป็นความผิดโดยเด็ดขาด ไม่ยอมให้นำพยานหลักฐานมาสืบแก้ตัวให้พ้นผิด ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์ในการปราบปรามความผิดประเภทนี้ อย่างมีประสิทธิภาพนอกจากนี้ยังมีการบัญญัติในทำนองเดียวกันอีกเช่น ในมาตรา 73, 105, 106 เป็นต้น เคยมีปัญหาว่าข้อสันนิษฐานนี้ขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ แต่มีการวินิจฉัยอยู่เรื่องหนึ่ง คือ มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 ที่บัญญัติว่าผู้ใดอยู่ในวงเล่นที่ขัดต่อ พ.ร.บ.นี้ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้เล่นด้วย ซึ่งคณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ รายละเอียดจะกล่าวในบทต่อไป

ส่วนบทสันนิษฐานไม่เด็ดขาด เห็นได้จากประมวลกฎหมายพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84(2) ถ้ามีข้อสันนิษฐานไว้ในกฎหมายเป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใด คู่ความฝ่ายนั้นต้องพิสูจน์เพียงแต่ว่าตนนั้นได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการที่ตนจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนั้นครบถ้วนแล้ว ซึ่งเห็นได้ว่าบทสันนิษฐานไม่เด็ดขาดนี้ใช้ได้แต่คดีแพ่งเท่านั้น⁷ ถ้าจะใช้ในคดีอาญาก็อาจใช้ได้กับจำเลย เพราะหลักกฎหมายอาญาและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ถือว่าจำเลยที่ถูกฟ้องยังเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่จนกว่าโจทก์จะพิสูจน์ความผิดของจำเลยว่ากระทำความผิดตามฟ้องจริง

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 14.

2.1.2 เหตุผลของการมีบทสันนิษฐาน

การนำบทสันนิษฐานมาใช้ในกฎหมาย ย่อมมีที่มาและเหตุผลอยู่เบื้องหลังทั้งสิ้น เพื่อเป็นประโยชน์ในการพิจารณาคดี เหตุผลของการนำบทสันนิษฐานมาใช้ในกฎหมาย⁸ มีดังนี้

1. เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้สุจริต

ข้อสันนิษฐานส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดเป็นข้อสันนิษฐานที่เป็นไปได้ตามธรรมชาติ เป็นไปตามหลักความเป็นธรรม หลักความถูกต้อง เป็นวิถีชีวิตของคนที่ดีและสังคมที่ดี ดังนั้นจึงต้องมีบทกฎหมายคุ้มครองสุจริตชนไว้ มิฉะนั้นอาจมีการอาศัยช่องทางแห่งกฎหมาย ฟ้องร้องแย้งสิทธิของผู้อื่นได้ง่ายๆ ตัวอย่างข้อสันนิษฐานในข้อนี้ได้แก่ข้อสันนิษฐานในเรื่องกฎหมายทรัพย์สินตามที่บัญญัติไว้ในบรรพ 4 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

2. เพื่อความสะดวกในการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการรับฟังพยานหลักฐาน

ปรัชญาของกฎหมายลักษณะพยานนั้นมิใช่ว่าประสงค์พยานหลักฐานโดยไม่มีข้อยุติ จริงอยู่เป้าหมายสูงสุดของกฎหมายลักษณะพยานก็คือ การทำความจริงให้ปรากฏในศาล แต่การดำเนินคดีในศาลนั้นต้องใช้ทั้งเวลาและทรัพยากรมากมาย รัฐหรือสังคมไม่สามารถจะยอมให้มีการสืบพยานโดยไม่มีจำกัดได้ ดังนั้นการมีข้อสันนิษฐานตามกฎหมายจึงช่วยทำให้ประเด็นในการพิจารณาน้อยลงและเด่นชัดขึ้น

3. เพื่อขจัดปัญหาที่อาจพิสูจน์ไม่ได้หรือพิสูจน์ได้ยากลำบาก

มีข้อเท็จจริงบางกรณีที่อาจพิสูจน์ความจริงไม่ได้ หรือพิสูจน์ได้แต่แต่เป็นการยากลำบากมาก กฎหมายจึงมีข้อสันนิษฐาน เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 17 ซึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีบุคคลหลายคนตายในเหตุภัยอันตรายร่วมกัน ถ้าเป็นกรพ้นวิสัยที่จะกำหนดได้ว่าคนไหนตายก่อนหลัง ให้ถือว่าตายพร้อมกัน” เป็นต้น

⁸ พรเพชร วิชิตชลชัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 34-40.

4. เพื่อความเป็นธรรมตามรัฐประศาสนโยบาย

ข้อเท็จจริงบางอย่างเกี่ยวข้องกับปัญหาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ถ้าไม่จำเป็นจริงๆ แล้วไม่ต้องการให้มีการพิสูจน์ข้อเท็จจริงกัน เช่น เรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางครอบครัว ถือกันว่ามนุษย์เกิดมาเป็นผู้บริสุทธิ์ มนุษย์ทุกคนย่อมอยากมีบิดามารดา หรืออย่างน้อยก็ต้องมีมารดาที่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1546 ที่บัญญัติว่า “เด็กเกิดจากหญิงที่ได้มีการสมรสกับชายให้ถือว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของหญิงนั้น” หรือในกรณี มาตรา 1536 ที่บัญญัติว่า “เด็กเกิดแต่หญิงขณะเป็นภริยาชายหรือภายในสามร้อยสิบวันนับแต่วันที่การสมรสสิ้นสุดกัน ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้เป็นสามีหรือเคยเป็นสามี แล้วแต่กรณี” เป็นต้น หรือเช่น กรณีความรับผิดฐานละเมิดเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นแล้ว ก็ควรให้มีการแก้ไขเยียวยาในเรื่องการชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามสมควร เพราะความเสียหายอันเกิดขึ้นกับชีวิตหรือร่างกายของผู้หนึ่งนั้นก่อให้เกิดความเดือดร้อนทั้งต่อบุคคลและสังคมโดยรวม กฎหมายสมัยใหม่มีแนวโน้มที่จะให้มีการชดเชยค่าสินไหมทดแทนโดยไม่ต้องพิจารณาว่าเป็นความผิดของใครหรือที่เรียกกันว่า ความรับผิดโดยเด็ดขาด (no fault liability) หรือมิฉะนั้นก็มีบทสันนิษฐาน เช่น ผู้ควบคุมเครื่องจักรกล หรือผู้ครอบครองวัตถุอันตรายจะต้องรับผิด เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าไม่ใช่ความผิดของตนเลย เป็นต้น

5. เพื่อขจัดความไม่ยุติธรรมที่อาจเกิดขึ้นในการดำเนินคดี

ในบางสถานการณ์ คู่ความฝ่ายหนึ่งอาจมีความได้เปรียบอย่างมากในการหาพยานหลักฐานอย่างใดอย่างหนึ่งมาพิสูจน์ข้อเท็จจริงข้อใดข้อหนึ่ง เพื่อขจัดความไม่ยุติธรรมในข้อนี้ กฎหมายจึงกำหนดบทสันนิษฐานในบางกรณีให้คู่กรณีฝ่ายที่เสียเปรียบกลับมาได้เปรียบด้วยข้อสันนิษฐาน กล่าวคือ เมื่อมีกรณีที่มีข้อสันนิษฐานตามบทบัญญัติในกฎหมายเป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใด ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84 (2) บัญญัติว่าคู่ความฝ่ายนั้น มีหน้าที่พิสูจน์เพียงว่าตนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการที่ตนจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนั้นครบถ้วนแล้ว เช่น โจทก์เดินข้ามถนนถูกรถยนต์ชนได้รับอันตรายแก่กาย ในการฟ้องร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนฐานละเมิดจากจำเลย โจทก์ได้รับข้อสันนิษฐานตามมาตรา 437 ป.พ.พ. โจทก์จึงมีหน้าที่นำสืบในประเด็นที่ว่า จำเลยครอบครองหรือควบคุมยานพาหนะอันเดินด้วยเครื่องจักรกลมาชนโจทก์ได้รับอันตรายแก่กายเป็นเหตุให้โจทก์เสียหายเท่านั้น โจทก์ไม่ต้องพิสูจน์ว่าจำเลยกระทำการโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อเพราะโจทก์ได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐาน จำเลยเป็นฝ่ายที่จะต้องพิสูจน์ว่าการเสียหายนั้นเกิดจากเหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้เสียหายนั่นเอง

2.1.3 ผลกระทบของการกำหนดบทสันนิษฐานในคดีอาญา

การนำบทสันนิษฐานมาใช้ในบทบัญญัติของกฎหมายทำให้เกิดผลหลายประการตามมา เหตุผลหลายประการที่ได้กล่าวมาแล้วก่อให้เกิดประโยชน์มาอยู่เช่นกัน แต่ก็มีผลกระทบของการนำบทสันนิษฐานมาใช้เช่นกัน โดยจะขอกล่าวเฉพาะในส่วนของคดีอาญาเท่านั้น ผลกระทบที่เกิดขึ้นมีทั้งผลกระทบต่อหลักกฎหมาย และ ผลกระทบต่อวิธีพิจารณาความด้วย ดังนี้

2.1.3.1 ปัญหาทางกฎหมาย

เมื่อพิจารณาจากหลักสากลหรือหลักประกันสิทธิตามรัฐธรรมนูญของผู้ต้องหาที่ดี หรือจำเลยที่ดี* ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะได้รับสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะพิพากษาว่าเขากระทำความผิด และนอกจากนี้จำเลยยังมียังมีสิทธิอื่นที่สืบเนื่องจากหลักดังกล่าวอีก เช่น เมื่อจำเลยถูกฟ้องคดีอาญาต่อศาลแล้ว จำเลยมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การใดๆก็ได้ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 234) จำเลยไม่จำเป็นที่จะต้องนำพยานหลักฐานใดๆมาพิสูจน์หักล้างการกล่าวหาเหล่านั้น ถ้าพยานหลักฐานโจทก์ไม่เพียงพอที่จะรับฟังลงโทษจำเลยได้ ศาลก็ต้องพิพากษายกฟ้อง นอกจากนี้โจทก์ก็ยังสามารถฟ้องจำเลยเป็นพยานเพื่อมาพิสูจน์ความผิดของจำเลยเองไม่ได้อีกด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 232 เป็นต้น

ดังนั้น จึงมีปัญหาว่าหลักการดังกล่าวนี้มีข้อยกเว้นได้หรือไม่ กล่าวคือ ในบางกรณี จะไม่ยอมให้มีกฎหมายบัญญัติเป็นข้อสันนิษฐานไว้ว่า จำเลยเป็นผู้กระทำความผิด แล้วให้จำเลยเป็นผู้พิสูจน์ความผิดให้เห็นว่าตนเองเป็นผู้บริสุทธิ์ หากพิสูจน์ไม่ได้จำเลยก็ต้องถูกพิพากษา

* รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 39 บัญญัติว่า “บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่า โทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้”

ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น เสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”.

ลงโทษ ซึ่งปัจจุบันมีกฎหมายของหลายประเทศยอมรับบทบัญญัติของข้อสันนิษฐานของกฎหมาย ในลักษณะนี้ให้ใช้บังคับได้ และพระราชบัญญัติของไทยหลายฉบับก็มีข้อสันนิษฐานทำนองนี้ใช้ บังคับเช่นกัน

โดยที่การดำเนินคดีและการลงโทษทางอาญานั้น เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพ ของบุคคล การมีข้อสันนิษฐานที่เป็นผลร้ายต่อจำเลยย่อมจะทำให้เกิดผลกระทบมากขึ้น ด้วยเหตุ นี้จึงเกิดปัญหาถกเถียงกันในวงการนักนิติศาสตร์ว่า ข้อสันนิษฐานให้บุคคลต้องรับผิดทางอาญา นั้นควรจะมีหรือไม่ เพราะทำให้จำเลยต้องรับภาระอันหนักหน่วง และภาระที่กฎหมายกำหนดนี้ จะ ชัดต่อหลักทางอาญาหรือหลักนิติธรรม (The rule of law) หรือไม่* และจะขัดต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ ซึ่งปัญหานี้เป็นประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับหัวข้อของวิทยานิพนธ์นี้โดยตรง จึงได้หยิบยกขึ้น มาวิเคราะห์เพื่อให้ทราบคำตอบที่ชัดเจนและเป็นข้อเสนอแนะต่อไป

อย่างไรก็ดี ถ้าพิจารณาย้อนหลังไปดูกฎหมายของประเทศไทยในสมัยโบราณก่อน หน้า ร.ศ. 115 (พ.ศ. 2439) จะพบว่า มีหลักฐานอยู่ประการหนึ่ง คือ “อาญาจารีตนครบาล” โดย หลักกฎหมายดังกล่าวนี้ถือว่า ผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำความผิดจนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่าเป็นผู้ บริสุทธิ์ และวิธีการดำเนินคดีในยุคนั้นจะปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดอย่างทารุณโหดร้าย การ แสวงหาพยานหลักฐานจะเอามาจากตัวผู้ถูกกล่าวหา หรือให้เป็นหน้าที่ของผู้ถูกกล่าวหาต้องหา พยานหลักฐานมาแสดงความบริสุทธิ์ของตนเอง⁹ ซึ่งเรียกว่าระบบไต่สวน การดำเนินคดีในระบบ ไต่สวนนี้ถือว่าผู้ถูกไต่สวนมีสถานเป็นเพียงวัตถุ (object) แห่งการซักฟอกเพื่อหาความจริงเท่านั้น จึงนับว่าไม่เป็นธรรมแก่ผู้ถูกไต่สวน¹⁰

* หลักนิติธรรม (The rule of law) คือ หลักแห่งความยุติธรรมเป็นหลักสากลที่มีอยู่ในระบบ กฎหมายของทุกประเทศ.

⁹ พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, ครั้งที่ 2 (พระนคร: โรงพิมพ์วิริยะ การพิมพ์, 2502), หน้า 231-235.

¹⁰ คณิต ณ นคร, “อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา,” วารสารนิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 9, 2 (2520): 134-135.

ต่อมาเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2439 ประเทศไทยได้มีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความ มีโทษใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 และมีพระราชบัญญัติยกเลิกวิธีพิจารณาโจรผู้ร้ายตามหลักอาญา จารีตนครบาลที่ใช้อยู่ขณะนั้น จึงเป็นผลให้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการดำเนินคดีอาญาจากระบบ ใต้สวนมาเป็นระบบกล่าวหา โดยยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหาขึ้นเป็น “ประธานในคดี” และเข้าไปสู่ หลักอันเป็นที่ยอมรับกันของนานาอารยประเทศที่ว่า ให้สันนิษฐานไว้ก่อนทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าเขาเป็นผู้กระทำความผิด ดังที่ปรากฏตามในคำปรารภของสมเด็จพระมหาลงราชบุรีฯ ตอนหนึ่งในพระราชบัญญัติยกเลิกวิธีพิจารณาโจรผู้ร้ายตามอาญาจารีตนครบาล มีความว่า “.....เป็นเหตุให้มีความเสื่อมเสียในกระบวนการพิจารณาได้มาก เพราะเหตุที่ผู้พิพากษา อาจพลั้งพลาดลงอาญาแก่ผู้ไม่ผิด..... ถ้อยคำเช่นนั้นอาจเป็นคำสัตย์จริงหรือเท็จ ซึ่งจะต้องกล่าว เพื่อให้พ้นทุกข์เวทนั้นก็ไม่ได้ทั้งสองสถาน.....” หลักการใหม่ที่กล่าวมานี้ได้มีการนำไปบัญญัติ ไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญของประเทศไทยทุกยุคทุกสมัยเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ได้แก่

- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492 มาตรา 30
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2511 มาตรา 28
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 มาตรา 32
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 มาตรา 27
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 มาตรา 29
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 33
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 39

นอกจากนี้ยังมีกฎหมายระดับรองลงไป ได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญาในส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องพยานบุคคล มาตรา 232 บัญญัติห้ามมิให้โจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน มาตรา 234 บัญญัติให้สิทธิพยานไม่ต้องตอบคำถามอันอาจทำให้พยานนั้นถูกฟ้องคดีอาญา ซึ่งมี ผลเท่ากับว่าเพียงแต่จะอาศัยพยานหลักฐานจากฝ่ายจำเลยเพื่อจะให้มันเป็นผลร้ายหรือปรักปรำตัว จำเลยเองหรือทำให้เขาตกเป็นจำเลยนั้นยังกระทำไม่ได้ เพราะถือว่าเป็นการไม่ยุติธรรมที่โจทก์จะ อาศัยประโยชน์จากคำเบิกความของจำเลยเพื่อลงโทษจำเลยเอง ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของโจทก์ จะต้องพยายามชวนขวดยหาพยานหลักฐานมาเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยให้ได้ ซึ่งเป็นไปตาม หลักที่ว่าต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

หลักดังกล่าวยังได้มีการบัญญัติรับรองในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน อันเป็นที่ยอมรับกันของนานาอารยประเทศ โดยได้บัญญัติไว้ในข้อ 11 ว่า

“ (1) ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญามีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะได้พิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาอย่างเปิดเผย ซึ่งตนได้รับหลักประกันบรรดาที่จำเป็นสำหรับการต่อสู้คดี

(2) จะถือบุคคลใดๆ ว่ามีความผิดทางอาญาเนื่องด้วยการกระทำหรือละเว้นการกระทำใดๆอันมิได้จัดเป็นความผิดทางอาญาตามกฎหมายแห่งชาติ หรือกฎหมายระหว่างประเทศ ในขณะที่ได้กระทำการนั้นขึ้นไม่ได้ และจะลงโทษอันหนักกว่าที่ใช้อยู่ในขณะที่ได้กระทำความผิดทางอาญานั้นไม่ได้”

และหลักสากลนี้ ประเทศสหรัฐอเมริกาก็ได้มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญเช่นกัน โดยได้บัญญัติเรื่องนี้ไว้ในการแก้ไขครั้งที่ 5 แปลความหมายได้ว่า “บุคคลใดจะถูกบังคับให้ให้การเป็นภัยแก่ตนเองในคดีอาญาใดๆไม่ได้ หรือจะถูกจำกัดสิทธิในชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สิน โดยไม่ต้องด้วยกระบวนการความแห่งกฎหมายไม่ได้”

แต่อย่างไรก็ตาม แม้ประเทศไทยจะบัญญัติหลักดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญและในประมวลกฎหมายอาญาก็ตาม เมื่อพิจารณากฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบัน จะพบว่าหลักดังกล่าวได้มีการบัญญัติข้อยกเว้นไว้ในหลายพระราชบัญญัติด้วยกัน รวมทั้งประมวลกฎหมายอาญาบางมาตรา กล่าวคือ มีการบัญญัติข้อสันนิษฐานที่ว่าให้จำเลยมีความผิดไว้ก่อน เว้นแต่ตัวจำเลยเองจะพิสูจน์ความผิดได้ว่าตนเป็นผู้บริสุทธิ์ เช่น

- ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 211
- พระราชบัญญัติป้องกันการค้ากำไรเกินควร พ.ศ. 2490 มาตรา 27
- พระราชบัญญัติน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2521 มาตรา 27
- พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 58
- พระราชบัญญัติกำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาด พ.ศ. 2522 มาตรา 40
- พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 58
- พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 100
- พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 มาตรา 21,30
- พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 มาตรา 27,34

ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาแล้วว่าบทบัญญัติของบทกฎหมายดังกล่าว ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ ประมวลกฎหมายอาญาและปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษยชาติที่ให้สันนิษฐานความบริสุทธิ์ของบุคคลผู้ถูกกล่าวหาไว้ก่อนจนกว่าจะพิสูจน์ได้แน่นอนว่าผู้นั้นกระทำความผิดจริงหรือไม่ หรือจนกว่าศาลจะพิพากษาว่าบุคคลนั้นมีความผิด

ในส่วนของปัญหาการกำหนดบทสันนิษฐานในกฎหมายนั้น ประเทศไทยยังไม่มีปัญหาในการตีความว่าชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ไว้อย่างชัดเจนตามหลักการของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เพราะเมื่อรัฐสภาออกกฎหมายมาบังคับใช้ ศาลก็ย่อมใช้กฎหมายนั้นตามเจตนารมณ์ของรัฐสภา โอกาสที่จะมีประเด็นปัญหาว่าการกำหนดบทสันนิษฐานในประมวลกฎหมายอาญาบางมาตราหรือพระราชบัญญัติบางฉบับนั้นขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญมาตราหนึ่งมาตราใดดูจะไม่ชัดเจนมากนัก

แต่ในความเห็นของนักนิติศาสตร์หลายท่าน แบ่งความคิดเห็นออกเป็นสองฝ่ายเกี่ยวกับการบัญญัติข้อสันนิษฐานของกฎหมายเกี่ยวกับความผิดของจำเลย ดังนี้

ฝ่ายแรก : เห็นว่าหลักดังกล่าวขัดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญ ตลอดจนหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนอีกด้วย¹¹ โดยให้เหตุผลว่าฝ่ายนิติบัญญัติมีความประสงค์จะกำหนดให้การกระทำลักษณะตามข้อสันนิษฐานนั้นเป็นความผิดแล้ว เหตุใดจึงไม่ได้บัญญัติให้ความผิดลักษณะนั้นเป็นความผิดไว้เช่นนี้ ย่อมแสดงว่าประชาชนยังไม่เห็นด้วยว่าการกระทำนั้นควรเป็นความผิด และหลักดังกล่าวยังถือว่าขัดหลักกฎหมายอาญาอีกด้วย โดยให้เหตุผลว่าบุคคลนั้นต้องรับผิดชอบเมื่อเขาได้กระทำความผิดนั้น โดยจะต้องมีการพิสูจน์ความผิดจนสิ้นสงสัยเสียก่อน¹²

ฝ่ายที่สอง : ฝ่ายนี้จะมองถึงประโยชน์ที่ได้จากบทสันนิษฐานเป็นสำคัญ โดยให้ความเห็นว่าในบางกรณีการถือหลักให้โจทก์เป็นฝ่ายมีหน้าที่นำสืบให้เป็นความผิดของจำเลยโดยเคร่งครัดทุก

¹¹ เข็มชัย ชุตินวงศ์, พยาน, หน้า 49-50.

¹² คณิต ฦ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, ครั้งที่ 3(กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์, 2528), หน้า 48-51.

กรณีไปนั้นจะทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่สังคมขึ้นได้ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องกำหนดให้ จำเลยต้องเป็นฝ่ายแสดงความบริสุทธิ์ของตนหรือต้องนำเสนอว่าแท้จริงแล้วตนหาได้กระทำความผิดไม่ ทั้งนี้โดยมีข้อสันนิษฐานของกฎหมายที่ให้จำเลยเป็นฝ่ายผิดไว้ก่อน¹³ นอกจากนี้ ยังมี นักนิติศาสตร์อีกบางท่านที่ให้เหตุผลอื่นอีกว่า กฎหมายที่บัญญัติบทสันนิษฐานความรับผิดของ จำเลยไว้ก่อนนี้ มักจะเป็นกฎหมายที่มีลักษณะเพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ หรือคุ้มครองคนกลุ่มใหญ่ ในสังคมหรือกฎหมายเกี่ยวกับเศรษฐกิจ¹⁴

ซึ่งในมุมมองของผู้เขียนนั้น มีความเห็นสอดคล้องกับความคิดเห็นของนัก นิติศาสตร์ฝ่ายที่สอง เนื่องจากเห็นว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์ อักษรหรือระบบประมวลกฎหมาย (Code Law) เมื่อฝ่ายนิติบัญญัติจะบัญญัติกฎหมายฉบับใด เรื่องใดออกมาบังคับใช้กับประชาชน จะต้องพิจารณาด้วยว่ากฎหมายนั้นขัดหรือแย้งกับ รัฐธรรมนูญหรือหลักกฎหมายอาญาที่บัญญัติตามหลักรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายลำดับสูงสุด ของประเทศหรือไม่ เพราะหากขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญแล้วผลก็คือจะทำให้กฎหมายนั้นตกเป็น โมฆะไป และหากภายหลังผู้ใดเห็นว่ากฎหมายฉบับใดขัดหรือแย้งกับกฎหมายรัฐธรรมนูญแล้วก็ สามารถนำเรื่องขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้ตีความว่ากฎหมายฉบับนั้นขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ หรือไม่ได้ และภายหลังเมื่อมีการประกาศใช้กฎหมายบางฉบับที่มีบทสันนิษฐานและศาลก็ได้ พิจารณาไปตามนั้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า บทสันนิษฐานดังกล่าวไม่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ โดยมีคำวินิจฉัยของตุลาการรัฐธรรมนูญ (ก่อนมีการจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญ) ที่ ต2/2492* ซึ่ง พิจารณาตัดสินเกี่ยวกับ พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 มาตรา 6 ซึ่งบัญญัติบทสันนิษฐาน

¹³ ยิงศักดิ์ กฤษณจินดา, กฎหมายลักษณะพยาน, ครั้งที่ 2(กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, 2524), หน้า 37-40.

¹⁴ จรัญ ภัคดีธนากุล, “ศาลกับความเป็นกฎหมายสูงสุดแห่งรัฐธรรมนูญ,” อุลพาท, 1, 27 (มกราคม.- กุมภาพันธ์ 2533): 84-85.

* คำวินิจฉัยตุลาการรัฐธรรมนูญที่ ต2/2492 “คณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้พิจารณาเรื่องนี้ อย่างละเอียดแล้ว เห็นสอดคล้องต้องกันว่าใน มาตรา 30 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับปัญหาในเรื่องนี้ มีความหมายเพียงว่าในคดีอาญาทั้งปวงต้องถือว่าผู้ต้องหา หรือจำเลยไม่มีความผิด จนกว่าโจทก์จะมีพยานหลักฐานมาหักล้างข้อสันนิษฐานนั้นได้ ฉะนั้น กฎหมายใดที่บัญญัติว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยมีความผิดเสียแต่เบื้องต้นทีเดียว บทกฎหมายนั้นก็

ว่า ผู้อยู่ในวงการพนันเป็นผู้เล่นการพนันด้วย โดยได้วินิจฉัยว่าบทบัญญัติบทสันนิษฐานเด็ดขาดดังกล่าวไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญ ด้วยบทสันนิษฐานยังคงมีประโยชน์ในบางสถานการณ์อยู่มากที่บางครั้งไม่อาจตัดสินได้ว่าผู้ใดกระทำความผิดบ้าง บทสันนิษฐานจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมต่อไป

2.2.3.2 ผลกระทบต่อสิทธิบางประการของจำเลย

โดยปกติแล้วเมื่อเริ่มมีการใช้สิทธิทางศาล ผู้ที่กล่าวอ้างต่อศาลนั้น จะต้องเป็นฝ่ายที่มีภาระการนำสืบถึงพยานหลักฐานต่างๆ ที่แสดงให้เห็นว่าจำเลยในคดีนั้นเป็นผู้กระทำความผิด หรือ เรียกหลักนี้ว่า “ผู้ใดกล่าวอ้างผู้นั้นนำสืบ” แต่เมื่อกฎหมายกำหนดบทสันนิษฐานความผิดของจำเลยไว้แล้ว ส่งผลให้หลัก “ผู้ใดกล่าวอ้างผู้นั้นนำสืบ” ถูกกลับหลักไป กล่าวคือ เมื่อจำเลยถูกสันนิษฐานว่าเป็นผู้กระทำความผิดในคดีอยู่ก่อนแล้ว โจทก์จึงมีหน้าที่เพียงสืบให้เข้าเงื่อนไขแห่งบทสันนิษฐาน โจทก์ก็จะได้เปรียบในเชิงคดีทันที ภาระการพิสูจน์จึงตกเป็นของจำเลยที่จะต้องพิสูจน์ถึงความบริสุทธิ์ของจำเลยแทนเสีย หรือ กล่าวได้ว่าการกำหนดบทสันนิษฐานนั้นเป็นการ **ผลักภาระการพิสูจน์** ไปยังจำเลย (Reverse Burden of Prove) นั่นเอง แต่ระหว่างบทสันนิษฐานไม่ว่าจะเด็ดขาดหรือไม่ก็ตาม การพิจารณาคดีก็จะเปลี่ยนแปลงไปจากหลักเดิมที่เป็นอยู่ไปแตกต่างกันไปด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ย่อมขัดต่อรัฐธรรมนูญมาตรานี้ และจะใช้บังคับมิได้ แต่จะใช้บังคับมิได้ แต่พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 มาตรา 6 หาได้มีความบัญญัติไว้เช่นนั้นไม่ กล่าวคือ คงต้องสันนิษฐานอยู่ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยยังไม่มี ความผิดจนกว่าโจทก์จะนำสืบได้ว่า จำเลยได้เข้าไปอยู่ในวงการพนัน จึงเป็นอันฟังได้ว่าในกรณีเช่นนี้มิได้มีการสันนิษฐานใดๆ ในเบื้องต้นก่อนที่โจทก์นำพยานมาสืบอันจะทำให้ขัดกับความในมาตรา 30 แห่งรัฐธรรมนูญ ที่กฎหมายสันนิษฐานก็เป็นการสันนิษฐานภายหลังจากที่โจทก์ได้นำพยานหลักฐานมาสืบแล้ว การสันนิษฐานเช่นนี้ไม่เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 แต่อย่างใดเลย”.

1. ผลกระทบของข้อสันนิษฐานเด็ดขาด

เนื่องจากบทสันนิษฐานเด็ดขาด ถูกบัญญัติขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ที่ยากแก่การหาข้อยุติ หรือไม่อาจหาข้อยุติลงได้ เพื่อให้ยุติลงด้วยบทบัญญัติของกฎหมาย โดยตามวิธีพิจารณาคความทั่วไป โจทก์จะต้องเป็นผู้พิสูจน์ความผิดของจำเลยให้ครบองค์ประกอบความผิดนั้นๆตามที่กล่าวหา แล้วจำเลยก็มีสิทธิที่จะพิสูจน์หักล้างข้อกล่าวหาของโจทก์ แต่ถ้าจำเลยตกอยู่ในบังคับของบทสันนิษฐานเด็ดขาดแล้ว สิทธิของจำเลยในการดำเนินคดีก็จะเปลี่ยนแปลงไป

ก. กระทบต่อความรับผิดชอบของจำเลย

ตามปกติเมื่อคดีขึ้นสู่ศาล ฝ่ายโจทก์จะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าจำเลยได้กระทำการอันเป็นความผิด และจำเลยไม่อาจหักล้างได้แล้ว จำเลยจึงจะต้องรับผิดชอบ แต่ถ้าคดีตกอยู่ในบังคับของบทสันนิษฐานเด็ดขาดแล้ว โจทก์เพียงแต่นำสืบพยานหลักฐานต่างๆให้เข้าเงื่อนไขที่ระบุไว้ในข้อสันนิษฐานเท่านั้นก็เป็นภาระเพียงพอให้จำเลยต้องรับผิดชอบแล้ว โดยจำเลยจะถูกตัดสิทธิไม่ให้โต้เถียงได้เลย ทางเดียวที่จำทำได้คือ สืบพิสูจน์ว่ากรณีของจำเลยไม่เข้าข้อสันนิษฐานเท่านั้น ทำให้จำเลยถูกตัดสิทธิในการปฏิเสธความรับผิดชอบ

ข. กระทบต่อภาระการพิสูจน์

ภาระการพิสูจน์ที่นี้ หมายถึง ภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งที่ตนเป็นผู้กล่าวอ้างขึ้นมาเพื่อให้ศาลเห็นจริงตามที่ตนกล่าวอ้าง

ข้อสันนิษฐานเด็ดขาดเป็นการยุติข้อเท็จจริงบางประการลงอย่างเด็ดขาด เพื่อเป็นหลักในการปรับบทกฎหมายต่อไป มีผลให้ได้รับประโยชน์คือ ภาระการพิสูจน์ต่างๆจะถูกลดลงให้เหลือเพียงพิสูจน์ให้เข้าเงื่อนไขแห่งข้อสันนิษฐานเท่านั้น จำเลยก็หมดโอกาสในการพิสูจน์พยานหลักฐานหักล้างข้อสันนิษฐานนั้นได้เลย

ค. กระทบต่อการสู้คดี

ในกรณีที่ตกอยู่ในข้อบังคับของบทสันนิษฐานเด็ดขาดแล้ว โจทก์จะได้รับประโยชน์จากบทสันนิษฐานนั้น กล่าวคือ บทสันนิษฐานเหล่านั้นจะช่วยลดภาระในการพิสูจน์และหน้าที่นำสืบลงอย่างมาก แต่สำหรับจำเลยจะถูกบังคับโดยปริยายโดยต้องให้การต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ว่ากรณีของตนไม่เข้าบทสันนิษฐานเท่านั้น

2. ผลกระทบของบทสันนิษฐานไม่เด็ดขาด

แม้บทสันนิษฐานไม่เด็ดขาดจะต่างจากบทสันนิษฐานเด็ดขาดก็ตาม แต่เมื่อเปรียบเทียบแล้ว บทสันนิษฐานไม่เด็ดขาดมีความสำคัญมากกว่าและปรากฏอยู่ในกฎหมายมากกว่าด้วย ผลกระทบของข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาด มีดังนี้

ก. กระทบต่อความรับผิดชอบจำเลย

ในคดีที่จำเลยตกอยู่ในบังคับของบทสันนิษฐานไม่เด็ดขาดนั้นจำเลยจะถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่ากระทำความผิด ต่อเมื่อจำเลยพิสูจน์หักล้างบทสันนิษฐานนี้ได้แล้วจะทำให้จำเลยพ้นข้อกล่าวหา ซึ่งหากเป็นบทสันนิษฐานเด็ดขาดแล้วจำเลยจะไม่มีโอกาสเช่นนี้เลย

ข. กระทบต่อภาระการพิสูจน์

สำหรับโจทก์ บทสันนิษฐานไม่เด็ดขาดนี้มีผลเช่นเดียวกันกับบทสันนิษฐานเด็ดขาด คือทำให้โจทก์เพียงแต่สืบพยานให้เข้าบทสันนิษฐานก็เพียงพอแล้ว แต่ในส่วนของจำเลยนั้นบทสันนิษฐานไม่เด็ดขาดนั้นมีผลกระทบน้อยกว่า แต่จำเลยจะต้องมีภาระการพิสูจน์มากกว่า บทสันนิษฐานเด็ดขาด กล่าวคือ ทำให้จำเลยมีภาระที่จะต้องแสดงให้เห็นว่า ข้อเท็จจริงที่โจทก์พิสูจน์นั้นไม่อาจนำเข้าสู่ข้อสันนิษฐานได้ และจำเลยยังสามารถพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานนี้ได้อีกชั้นหนึ่ง โดยแสดงให้เห็นว่าไม่เป็นไปตามที่ได้สันนิษฐานไว้ได้อีกด้วย

ค. กระทบต่อการต่อสู้คดี

ผลกระทบของบทสันนิษฐานไม่เด็ดขาดนี้ เป็นเช่นเดียวกันกับบทสันนิษฐานเด็ดขาด กล่าวคือ แม้ในคดีอาญาจำเลยจะมีสิทธิไม่ให้การต่อสู้คดี แต่หากเข้าบทสันนิษฐานแล้วหากจำเลยนิ่งเฉยเท่ากับจำเลยยอมรับผิดที่โจทก์กล่าวหา จำเลยจึงถูกบังคับโดยปริยายให้ต่อสู้คดี

2.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดปัจจุบันมีอยู่หลายฉบับด้วยกัน ซึ่งการบัญญัติกฎหมายยาเสพติดตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันมีวิวัฒนาการของการกำหนดนโยบายต่างๆ ทั้งทางด้านอำนาจในการปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่บ้านเมือง รวมทั้งการบัญญัติกฎหมายให้เป็นไปตามแนวทางของนโยบายในการปราบปรามยาเสพติด

2.2.1 มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

การใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ นับเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่ทุกประเทศใช้กันอยู่ ทั้งนี้เพราะการบัญญัติกฎหมายไม่ว่าจะต้องการให้เป็นไปในทิศทางใด กฎหมายจะเป็นเครื่องมือกำหนดถึงอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่จะดำเนินการรักษาความสงบสุขของสังคมให้เป็นระเบียบ และถ้าเรื่องที่จะดำเนินการนั้นไปเกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพของบุคคลแล้วด้วย กฎหมายก็เป็นสิ่งจำเป็นยิ่งที่จะขาดเสียมิได้ โดยเฉพาะในประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ที่สิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ถูกกำหนดให้ได้รับรองเป็นลายลักษณ์อักษรในกฎหมายที่สูงที่สุด คือ รัฐธรรมนูญนั่นเอง

แต่อย่างไรก็ตาม การแก้ไขปัญหาเสพติดเป็นเรื่องที่สำคัญ ในบางกรณีจำเป็นที่จะต้องบัญญัติกฎหมายให้อำนาจพิเศษบางอย่างแก่เจ้าหน้าที่เพื่อการรักษาความสงบของบ้านเมืองซึ่งอาจมีการกระทบถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามอยู่บ้าง แต่อย่างไรก็ตามการบัญญัติกฎหมายดังกล่าวก็ต้องเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้อำนาจไว้ด้วย โดยทฤษฎีในการกำหนดนโยบายหรือมาตรการในการควบคุมความสงบเรียบร้อยของสังคมนี้มีด้วยกันอยู่ 2 ทฤษฎีด้วยกัน และปัจจุบันประเทศไทยเลือกใช้ทฤษฎีใดในการกำหนดนโยบายในการปราบปรามยาเสพติด ดังนี้

2.2.1.1 ทฤษฎีทางวิชาการเกี่ยวกับอำนาจรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อย

ในทางทฤษฎีรูปแบบที่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป จะเป็นรูปแบบตามแนวความคิดของ Professor Herbert Packer ซึ่งได้ชี้ให้เห็นว่า ทฤษฎีว่าด้วยการให้ความยุติธรรมทางอาญานั้นขัดกันอยู่ตลอดเวลา คือ ทฤษฎีกระบวนการยุติธรรม (The Due Process Model) และทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม (The Crime Control Model)¹⁵

¹⁵ อภิวัฒน์ เพ็ชรศิริ, สิทธิมนุษยชนและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย (กรุงเทพฯ: เจริญวิทยการพิมพ์, 2529), หน้า 2.

1. ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (The Due Process Model)

ถือเป็นทฤษฎีที่พิจารณาในแง่มุมมองของการคุ้มครองสิทธิบางประการของประชาชนมากกว่าการพยายามป้องกันอาชญากรรม อาจกล่าวได้ว่าเป็นรูปแบบที่ยึดกฎหมายเป็นสำคัญ โดยเน้นหนักในกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล ว่าคนจะผิดได้ต้องผ่านการตัดสินของศาล การดำเนินคดีจะต้องกระทำลงไปโดยมิให้ผิดพลาดได้ ไม่มีอคติและไม่ใช้อำนาจในทางที่ผิด ผู้บริสุทธิ์จะต้องได้รับการคุ้มครอง ผู้กระทำผิดก็ควรได้รับการลงโทษ ซึ่งเป็นประเด็นหลักของรูปแบบนี้คือ จะถือว่าใครกระทำผิดหรือไม่นั้น ต้องดำเนินไปตามวิธีที่ทำให้เชื่อได้ว่าความเป็นธรรมได้เกิดขึ้นแล้ว ผู้ที่ถูกสงสัยว่ากระทำผิดจริงยังเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่จนกว่าจะได้พิสูจน์ได้ว่า เขาเป็นผู้ที่กระทำผิดจริง

ทฤษฎีนี้มีลักษณะที่ตรงกันข้ามกับทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม กล่าวคือ ในการดำเนินคดีความตามแนวความคิดนี้ จะมีอุปสรรคขัดขวางมิให้ผู้ต้องหาถูกส่งผ่านไปตามขั้นตอนต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมอย่างสะดวก ทั้งนี้เพราะแนวความคิดนี้ ยึดถือหลักกฎหมายหรือหลักนิติธรรม (Rule of Law) มากกว่าการควบคุมอาชญากรรม และไม่เชื่อว่าความคิดในการควบคุมอาชญากรรม จะมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในขั้นของการค้นหาข้อเท็จจริงของเจ้าพนักงาน ตำรวจและพนักงานอัยการและฝ่ายปกครอง เหตุเพราะวิธีปฏิบัติของเจ้าพนักงานตำรวจ และพนักงานอัยการเป็นการดำเนินงานในทิวทัศน์ซึ่งอาจใช้วิธีล่อลวงหรือใช้วิธีการสร้างพยานหลักฐานขึ้นใหม่ได้

ดังนั้น ทฤษฎีนี้จึงยึดถือวิธีการที่จะให้ได้มาซึ่งความเป็นธรรมพร้อม ๆ กับวัตถุประสงค์ในเรื่องของการควบคุมอาชญากรรม ซึ่งถือเป็นภารกิจของศาลที่จะคอยทบทวนถึงวิธีการของเจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการที่ปฏิบัติสืบเสาะแสวงหาพยานหลักฐานมา โดยบุคคลจะไม่ถูกกล่าวหาว่า ประกอบอาชญากรรมเพียงเพราะมีพยานหลักฐานว่า เขาได้กระทำเท่านั้น แต่ต้องผ่านกระบวนการพิจารณาพิพากษาจากผู้มีอำนาจ ซึ่งได้พิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วนทั้งในแง่คุ้มครองสิทธิบุคคล จึงจะถือว่า มีความผิดอันเป็นการยึดถือหลักการให้ศาลเป็นองค์กลางทำหน้าที่ตรวจสอบวินิจฉัยข้อเท็จจริง ทฤษฎีนี้จึงไม่ยอมรับการได้พยานหลักฐานที่เจ้าพนักงานได้มา จากการกระทำการอันมิชอบด้วยกฎหมาย และอาจพิจารณาปล่อยตัวผู้ต้องหาไป

2. ทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม (The Crime Control Model)

การควบคุมปราบปรามอาชญากรรม ถือว่าเป็นหน้าที่ที่สำคัญที่สุดของกระบวนการทางอาญา เพื่อที่จะรักษาไว้ให้ได้ ซึ่งความสงบสุขของสังคมต้องมีการควบคุมอาชญากรรมอย่างแน่นหนา มีการส่งเสริมประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมโดยมุ่งควบคุมระงับ และปราบปรามอาชญากรรมหรือจับกุมอาชญากรรมมาลงโทษตามกฎหมายได้นั้น ย่อมกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและเสถียรภาพของประชาชนผู้สุจริตที่ถูกคุกคามจากภัยอาชญากรรม ถ้าหากกฎหมายไม่มีประสิทธิภาพหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้แล้ว ความไม่น่าพาไม่เคารพต่อกฎหมายก็จะเพิ่มมากขึ้น อันเป็นผลให้พลเมืองที่เคารพต่อกฎหมายจะตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรม สิทธิของสุจริตชนจะถูกรุกราน และผลประโยชน์จะถูกล่วงละเมิดเกิดความไม่สงบเรียบร้อยต่อชีวิตและทรัพย์สินจนในที่สุดเขาไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ในสังคมได้

กระบวนการทางอาญาของรัฐจะต้องให้หลักประกันต่อสังคม และการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้ เราจะต้องปรับปรุงและเพิ่มพูนประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม เช่น การสืบสวน การดำเนินคดีอาญา การพิสูจน์ความผิดและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ซึ่งถูกศาลพิพากษาลงโทษแล้วอย่างได้ผล กระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพ จะต้องมียุติธรรม การจับกุมผู้กระทำผิดและการพิพากษาผู้กระทำผิดสูง โดยการใช้ทรัพยากรอย่างจำกัดการดำเนินตามขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมจะต้องมีความรวดเร็วและแน่นอน ขั้นตอนในกระบวนการทางอาญาจะต้องไม่มีแบบพิธีที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินคดี การค้นหาข้อเท็จจริงในคดีจะพยายามให้ยุติในขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมให้มากที่สุด ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การดำเนินงานตามขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรม ควรจะอยู่ภายใต้อำนาจของพนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการเป็นส่วนใหญ่ โดยความมุ่งหมายของรูปแบบนี้ก็คือ ขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมจะต้องรวดเร็วรัดกุมไม่หยุดชะงัก มีประสิทธิภาพและต้องยอมรับว่า การค้นหาข้อเท็จจริงในชั้นเจ้าพนักงานตำรวจและพนักงานอัยการเพียงพอที่จะเชื่อถือได้¹⁶

¹⁶ ประธาน วัฒนวานิชย์, "ระบบความยุติธรรมทางอาญา: แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรม และกระบวนการนิติธรรม," วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 9, 2 (2520): 150-151.

จึงเห็นได้ว่า ทฤษฎีนี้มุ่งการควบคุมอาชญากรรมเป็นสำคัญ (The Crime Control Model) โดยเน้นหนักและเข้มงวดกับการควบคุมปราบปรามอาชญากรรมอย่างเต็มที่ ส่วนเรื่องของการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลเป็นเรื่องรองลงไป คือ ต้องรอหลังจากที่มีการควบคุมอาชญากรรมได้จนเกิดความสงบเรียบร้อย ในสังคมจะถือว่า เป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของสังคมแล้ว ดังนั้น การดำเนินการในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการทางอาญาตามทฤษฎีนี้ จึงมีลักษณะที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว รวดเร็ว ตอบโต้กับปัญหาอาชญากรรมอย่างเฉียบขาด ฉับพลัน ไม่มีการหยุดชะงัก และเกิดอุปสรรคระหว่างการดำเนินการในขั้นตอนของกระบวนการ เป็นการเปิดโอกาสให้มีการใช้ดุลพินิจ การถ่วงดุลอย่างกว้างขวางในชั้นปฏิบัติการ มุ่งในด้านประสิทธิภาพ การบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งอาจทำให้เกิดผลในเรื่องของการปล่อยตัว ผู้ต้องสงสัยหรือผู้บริสุทธิ์ โดยเร็ว และการดำเนินคดีต่อผู้ต้องหาที่มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะสามารถลงโทษตามความผิดที่กระทำได้

ในรูปแบบทั้งสองทฤษฎีต่างก็มีเหตุผล แนวความคิดที่สนับสนุนของตนเอง แต่ก็มีวัตถุประสงค์ที่เป็นจุดหมายเดียวกัน คือ เป็นการกระทำให้บรรลุซึ่งวัตถุประสงค์ของกระบวนการทางอาญา ที่สามารถคุ้มครองผู้บริสุทธิ์และลงโทษผู้กระทำผิด อันนำไปสู่ความสงบเรียบร้อยในสังคมได้แม้จะมีแนวทางที่แตกต่างกันก็ตาม ข้อแตกต่างของทฤษฎีทั้งสองก็คือ เรื่องของบทบาทขององค์กรที่เกี่ยวข้องโดยทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (The Crime Control Model) ให้ความสำคัญกับบทบาทของฝ่ายปฏิบัติในส่วนของเจ้าพนักงานตำรวจและพนักงานอัยการ ซึ่งเป็นรูปแบบที่ให้อำนาจหรือภาระอยู่กับฝ่ายบริหารเป็นส่วนใหญ่ สำหรับทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (The Due Process Model) จะเน้นองค์กรกลาง ได้แก่ ศาลการหรือศาลให้มีบทบาทในการดำเนินการตามกระบวนการมากกว่าองค์กรใด

แนวความคิดทั้งสองทฤษฎีได้มีข้อดีและข้อบกพร่องที่แตกต่างกันไป ในส่วนของรูปแบบ The Crime Control Model มีการกำหนดวิธีการดำเนินการที่รวดเร็วเด็ดขาด เน้นประสิทธิภาพภาพของการบังคับใช้กฎหมาย ทำให้มีการดำเนินการได้รวดเร็ว ทันท่วงทีพัฒนาการของอาชญากรรมที่เปลี่ยนแปลงไป สามารถตอบโต้ได้อย่างฉับพลันแต่มีข้อบกพร่องตรงที่ว่า การดำเนินการอย่างรวดเร็วและเด็ดขาดนั้น จำเป็นอยู่ที่จะต้องให้เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีอำนาจมากมีการใช้ดุลพินิจอย่างกว้างขวาง เมื่อเป็นเช่นนี้อาจทำให้มีการใช้อำนาจไปในทางที่มีชอบหรือเป็นลักษณะ “แบบอำเภอใจ” (arbitrary) จะมีลักษณะ

กลายเป็นผู้ก่ออาชญากรรมเป็นอันตรายต่อสังคมเสียเอง รูปแบบนี้จึงต้องแก้ไขที่การควบคุม (control) อำนาจโดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลบ้าง แนวความคิดนี้ยอมรับในความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้ และถือว่า ความผิดพลาดนั้นจะเป็นแนวทางให้เกิดการแก้ไขให้ดีขึ้น

รูปแบบทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (The Due Process Model) มีข้อดี คือ ให้ความสำคัญต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน ผู้ต้องหาได้รับการคุ้มครองโดยได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ การพิจารณาผ่านกระบวนการต่าง ๆ ซึ่งถือว่า ต้องกระทำให้เกิดความเป็นธรรมทุกขั้นตอน ตั้งแต่สืบสวน จับกุม สอบสวน จนถึงการพิจารณาคดี รูปแบบนี้มีข้อเสียคือ หากให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลมากเกินไป ก็อาจทำให้ความสงบเรียบร้อยของสังคมได้รับผลกระทบจากการคุ้มครองสิทธินั้นทำให้ อาชญากรมีโอกาสหลุดพ้นการลงโทษ ผู้กระทำผิดเกิดความอึดใจ เป็นอันตรายต่อความสงบสุขของสังคม แม้จะมีการกล่าวว่าการปล่อยผู้กระทำผิดสืบคนยอมดีกว่าการลงโทษผู้บริสุทธิ์เพียงคนเดียวถือเป็นสิ่งที่ปฏิเสธไม่ได้ก็ตาม ในทางทฤษฎีนี้เป็นการยอมรับให้มีการกระทำผิดที่ผิดพลาดได้ถึงสิบครั้ง เพื่อหาทางทำให้ถูกต้องเพียงหนึ่งครั้ง หากสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นมากเกินไปในสังคมอาจทำให้กระบวนการยุติธรรมของเราถึงจุดวิกฤติได้ ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีการปรุงแต่งระบบของเราให้มีประสิทธิภาพและความแม่นยำทันกับความเปลี่ยนแปลงรูปแบบการกระทำผิดของอาชญากร หลักการดำเนินการในทฤษฎีนี้ จะต้องกระทำโดยมิให้เกิดข้อผิดพลาดได้ และปราศจากอคติ ไม่มีการใช้อำนาจทางในที่มิชอบ ทำให้มีการปฏิบัติอย่างละเอียดถี่ถ้วนเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในคดีด้วย

จึงเห็นได้ว่า รูปแบบทั้งสองทฤษฎีดังกล่าวนี้ มีความแตกต่างก็เพราะวิธีปฏิบัติ (Procedure) หากแต่ในความเป็นจริง เราไม่สามารถทำทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งมาใช้แต่เพียงอย่างเดียวได้ เรายังต้องมีการผสมผสานกันของทั้งสองรูปแบบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อกระบวนการทางอาญาที่เหมาะสมต่อไป กล่าวคือ ต้องไม่คำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลไร้ขอบเขตอันเป็นผลให้ละเลยเรื่องการควบคุมอาชญากรรม ขณะเดียวกันก็ไม่มุ่งหมายการควบคุมอาชญากรรมจนละเลยต่อการเอาใจใส่ในส่วนสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล โดยเราต้องกำหนดจุดแห่งความพอดีของรูปแบบทั้งสองให้เข้ากับกระบวนการทางอาญา สุดแล้วแต่จะโน้มเอียง เน้นหนักไปในรูปแบบใดหรือมีการวางโครงสร้างในลักษณะไหน ซึ่งผลสุดท้ายวัตถุประสงค์

ที่หวังกันก็คือความสงบเรียบร้อยของสังคมและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของพลเมือง ไม่ให้ถูกกระทบกระเทือน¹⁷

2.2.1.2 มาตรการทางกฎหมายที่นำมาใช้ในการปราบปรามยาเสพติดของประเทศไทยในปัจจุบัน

เนื่องจากปัญหาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญ มาตรการทางกฎหมายที่ถือว่าเป็นตัวกำหนดทิศทางการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันด้วย ดังนั้นในการบัญญัติกฎหมายในการปราบปรามยาเสพติดจึงมีนโยบายที่ค่อนข้างเอนเอียงไปทางทฤษฎีที่มุ่งเน้นการควบคุมอาชญากรรม(The Crime Control Model) โดยเน้นหลักในการบัญญัติกฎหมายที่มุ่งจะป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า โดยเรื่อง การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลเป็นเรื่องรองลงไป ดังนั้นการปราบปรามยาเสพติดในบางกรณีก็อาจจะกระทบต่อสิทธิของบุคคลได้ โดยกฎหมายได้บัญญัติให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการสืบค้น จับกุม เป็นพิเศษ เพราะหากไม่บัญญัติเช่นนี้แล้วการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจะดำเนินการได้ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร การบัญญัติกฎหมายจึงต้องมีลักษณะให้อำนาจพิเศษแก่ผู้ที่มีหน้าที่ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย เช่น อำนาจของเจ้าหน้าที่กรมสอบสวนคดีพิเศษ เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตาม การบัญญัติกฎหมายก็มิได้ใช้ทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม(The Crime Control Model) ในการบัญญัติกฎหมายอย่างสุดโต่ง เพราะการบัญญัติกฎหมายไปในทางใดทางหนึ่งก็ได้สร้างความพึงพอใจแก่ประชาชนเสมอไป เพราะหากสิ่งที่กฎหมายบัญญัติ นั้นลดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากเกินไปแล้ว ก็อาจก่อให้เกิดปัญหาได้เช่นกัน ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (The Due Process Model) ก็ยังเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงอยู่ จึงจะเกิดความสมดุล

¹⁷ กรกาญจน์ อรุณพลอด, “การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย : ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางกฎหมายและกระบวนการบังคับใช้,” (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543), หน้า 16-17.

อีกมาตรการหนึ่งที่เกี่ยวข้องว่าเป็นมาตรการตามทฤษฎีในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม(Crime Control) คือ มาตรการการบัญญัติกฎหมาย ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือโจทก์ได้เปรียบในเชิงคดี ทั้งที่ตามทฤษฎีแล้วการบัญญัติกฎหมายเช่นนี้ อาจจะกระทบต่อสิทธิของบุคคล เช่น การนำบทสันนิษฐานเด็ดขาดมาบัญญัติเป็นกฎหมายในประมวลกฎหมายอาญา เช่น ในมาตรา 15 ,17, 26 พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 (ฉบับแก้ไข ปี พ.ศ. 2545) เรื่องการคำนวณ ปริมาณยาเสพติด สารบริสุทธิ์ หรือ น้ำหนักของยาเสพติด การนำบทสันนิษฐานเด็ดขาดมาบัญญัติเป็นกฎหมายเพื่อช่วยลดภาระของโจทก์ในการพิสูจน์ถึงเจตนาของผู้กระทำความผิดซึ่งอาจจะกระทบสิทธิของบุคคลในเรื่องการการถูกสันนิษฐานว่าเป็นผู้กระทำความผิด แต่ก็เป็นอีกมาตรการหนึ่งที่สำคัญในการประมวลกฎหมายอาญาอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ตามบทบัญญัติกฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 39 และบทบัญญัติกฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 ซึ่งได้รับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนว่า บุคคลจะถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะได้มีการพิสูจน์โดยปราศจากความสงสัยว่าได้กระทำความผิดจริง จึงจะต้องได้รับโทษตามกฎหมาย แต่มาตรการในการนำบทสันนิษฐานเด็ดขาดเข้ามาช่วยในการสันนิษฐานเจตนาของผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดตามบทสันนิษฐานเด็ดขาดนั้น ซึ่งหากพิจารณาจากกฎหมายลำดับที่สูงที่สุดแล้ว ดูเหมือนว่าการบัญญัติบทสันนิษฐานเด็ดขาดจะขัดหรือแย้งกับหลักกฎหมายตามรัฐธรรมนูญและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอยู่บ้าง แต่อย่างไรก็ตามเพื่อประโยชน์ในการประมวลกฎหมายอาญาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มาตรการนี้ก็นำมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดอีกทางหนึ่ง โดยการบัญญัติบทสันนิษฐานเด็ดขาดในกฎหมายอาญาเป็นการแสดงให้เห็นได้ว่ารัฐบาลเลือกที่จะใช้มาตรการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model) เป็นสำคัญ

2.2.2 กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

ด้วยสถิติของปัญหาอาชญากรรมที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกๆปี กฎหมายจึงเพิ่มมาตรการต่างๆและโทษที่รุนแรงมากขึ้นด้วย ปัจจุบันกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดที่สำคัญที่บังคับใช้อยู่ด้วยกันมีอยู่ 5 ฉบับ¹⁸ คือ

¹⁸ วรพงศ์ เล็กสกุลชัย, “มาตรการปราบปรามยาเสพติด: ศักยภาพการป้องกันเจ้าหน้าที่ของรัฐมิให้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 25.

1. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2529

พระราชบัญญัติฉบับนี้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2519 ในสมัยรัฐบาลที่มีนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรี โดยรัฐบาลเห็นว่าปัญหาเสพติดเป็นปัญหาที่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และความมั่นคงของประเทศชาติ รัฐบาลจึงมีนโยบายโดยเร่งด่วนที่จะขจัดปัญหาเสพติดให้หมดไป ดังนั้นเพื่อให้การป้องกันปราบปรามยาเสพติดมีเอกภาพ ความคล่องตัวในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาเสพติดให้มีประสิทธิภาพ และสามารถยกระดับทรัพยากรทั้งบุคลากรและงบประมาณได้โดยสะดวก รัฐบาลจึงจำเป็นต้องควบคุมสั่งการ และกำหนดนโยบายโดยใกล้ชิด โดยจำเป็นต้องมีกฎหมายจัดตั้งองค์กร และหน่วยงานขึ้นมาดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล จึงได้ตรากฎหมายฉบับนี้ขึ้นมา ซึ่งมีมาตรการที่สำคัญ คือ

1. ในการควบคุมสั่งการ และดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของรัฐบาลตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ เช่น การควบคุม การสืบสวนสอบสวน และการฟ้องคดียาเสพติด การกำหนดวางแผน และเป็นมาตรการในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด การควบคุมเร่งรัด และประสานงานการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการ รัฐบาลได้กำหนดในรูปของคณะกรรมการ ซึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด” หรือ “ป.ป.ส.” ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีเป็นกรรมการ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ อัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมศุลกากร เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งไม่เกินหกคน และเลขาธิการเป็นกรรมการและเลขานุการ* และให้มีสำนักงาน ป.ป.ส. ขึ้นมารับผิดชอบดำเนินการให้เป็นตามมติของคณะกรรมการ (ป.ป.ส.) ซึ่งการดำเนินงานของ ป.ป.ส. นั้นจะกระทำในลักษณะเป็นหน่วยงานประสานงานเป็นหลัก มิใช่หน่วยงานที่ปฏิบัติโดยตรง เหมือนเช่นสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือกรมศุลกากร

* พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545 มาตรา 5.

2. ให้อำนาจแก่ ป.ป.ส. และเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ซึ่ง ป.ป.ส. แต่งตั้งขึ้นมา ดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้เป็นกรณีพิเศษ แตกต่างจากเจ้าหน้าที่อื่นๆ เช่น ตำรวจ ศุลกากร ทั้งนี้เพื่อเป็นการเสริม หรือสนับสนุนการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้เป็นไปได้โดยเร็ว เด็ดขาด และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. มีบทลงโทษผู้ที่ขัดขวาง ไม่ให้ความสะดวก หรือไม่ให้อภัยคำ หรือไม่ส่งบัญชี เอกสารหรือวัตถุใดๆ แก่กรรมการ ป.ป.ส. เลขาธิการ ป.ป.ส. รองเลขาธิการ ป.ป.ส. และเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ไว้เป็นกรณีพิเศษ

4. มีบทลงโทษ กรรมการ ป.ป.ส. เลขาธิการ ป.ป.ส. รองเลขาธิการ ป.ป.ส. และเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ในกรณีกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดเสียเอง ไว้เป็นกรณีพิเศษถึง 3 เท่า

2. พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522

ด้วยเหตุที่ปัจจุบันมียาเสพติดหลายประเภท ได้แพร่ระบาดเข้ามาในประเทศไทย มีทั้งประเภทที่ผลิตได้เองในประเทศ และที่ลักลอบเข้ามาตามชายแดน จึงจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดประเภทของยาเสพติดให้ครอบคลุม เพื่อที่จะให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในการดำเนินการตามกฎหมายกับผู้กระทำความผิด ตามกฎหมายฉบับนี้ได้ควบคุมการใช้ยาเสพติดให้โทษ โดยกำหนดความผิดและโทษสำหรับยาเสพติดให้โทษประเภทต่างๆ และให้คำจำกัดความคำว่า “ยาเสพติดให้โทษ” และแบ่งประเภทของยาเสพติดให้โทษออกตามความร้ายแรงอีกด้วย ตลอดจนกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้กระทำความผิด เช่น การผลิต นำเข้า จำหน่าย มีไว้ในครอบครอง มีไว้ครอบครองเพื่อจำหน่ายและการเสพยาเสพติดให้โทษประเภท 1, 2, 3, 4 และ 5 นอกจากนี้ยังมีบทลงโทษสำหรับผู้ยุยง หรือส่งเสริม หรือกระทำการใดๆ อันเป็นการช่วยเหลือ หรือให้ความสะดวกในการที่ผู้อื่นเสพยาเสพติดให้โทษ

พระราชบัญญัติฉบับนี้เริ่มใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 28 เมษายน 2522 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ยกเลิกพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พระพุทธศักราช 2464 และพระราชบัญญัติฉบับที่แก้ไขทั้งหมด 4 ฉบับ และยกเลิกพระราชบัญญัติกัญชา พระพุทธศักราช 2477 และ

พระราชบัญญัติพืชกระท่อม พุทธศักราช 2486¹⁹ และได้บัญญัติให้กัญชา และพืชกระท่อมเป็น ยาเสพติดประเภทหนึ่ง และต่อมาพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2528 ได้ ยกเลิกพระราชบัญญัติฝิ่น พุทธศักราช 2472 และฉบับที่แก้ไขทั้งหมด โดยกำหนดให้ฝิ่นเป็นยา เสพติดให้โทษตามพระราชบัญญัตินี้ และกำหนดบทลงโทษสำหรับยาเสพติดให้โทษประเภทพืช กระท่อมให้ต่ำลง เนื่องจากเป็นยาเสพติดให้โทษที่มีอันตรายน้อยกว่ายาเสพติดประเภทกัญชา เพื่อความเหมาะสม จึงถือเป็นกฎหมายที่สำคัญในการควบคุมการใช้ยาเสพติดในประเทศไทย ป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดในประเทศไทย และให้เป็นไปเพื่อประโยชน์ในทางการแพทย์ หรือการรักษาพยาบาลเป็นสำคัญ ทั้งนี้เป็นไปตามพันธกรณี ที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี อนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดของสหประชาชาติ ค.ศ. 1961 (Single Convention Narcotics) ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 และประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 135 (พ.ศ. 2539) เรื่องระบุชื่อและประเภทยาเสพติดให้โทษตามพระราชบัญญัติยาเส พติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ได้กำหนดประเภทของยาเสพติดไว้ 5 ประเภท คือ

- ประเภทที่ 1 ยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง ไม่เป็นประโยชน์ทาง การแพทย์ เช่น เฮโรอีน (Heroin), อาเซทอร์ฟีน (Acetorphine), แอมเฟตามีน (Amphetamine), เมทแอมเฟตามีน หรือยาบ้า (Methamphetamine), เอ็มดีเอ็มเอ (MDMA) หรือยาอี เป็นต้น

- ประเภทที่ 2 ยาเสพติดให้โทษที่มีประโยชน์ทางการแพทย์ แต่ก็มีโทษ มาก จึงต้องใช้ภายใต้การควบคุมของแพทย์ และใช้เฉพาะกรณีจำเป็นเท่านั้น เช่น ฝิ่นยา (Medicinal Opium), มอร์ฟีน (Morphine), โคคาอีน หรือโคเคน (Codeine) เป็นต้น

- ประเภทที่ 3 ยาเสพติดให้โทษที่มีประโยชน์ทางการแพทย์ และมีโทษ น้อยกว่ายาเสพติดให้โทษอื่น ๆ เป็นยาสำเร็จรูปที่ผลิตขึ้นตามทะเบียนตำรับ ที่ได้รับอนุญาตจาก กระทรวงสาธารณสุขแล้ว มีจำหน่ายตามร้านขายยา เช่น ยาแก้ไอที่มีตัวยาโคเคอีน หรือยาแก้ ท้องเสียที่มีตัวยาไดเฟนออกซิน เป็นต้น

- ประเภทที่ 4 สารเคมีที่นำมาใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษประเภท 1 เช่น อาเซติกแอนไฮไดรด์ (Acetic Anhydride), อาเซทิลคลอไรด์ (Acetyl Chloride) เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่ยาเสพติดประเภทนี้ส่วนใหญ่ไม่มีการนำไปใช้ประโยชน์ในการบำบัดรักษาอาการของ โรคแต่อย่างใด

¹⁹ สมชัย สงวณนภาพร, “ความรับผิดชอบยาเสพติดให้โทษ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), หน้า 93.

- ประเภทที่ 5 ได้แก่ พืชกัญชา พืชกระท่อม พืชฝิ่น และพืชเห็ดขี้ควาย ซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภทนี้ไม่มีประโยชน์ทางการแพทย์

สำหรับมาตรการสำคัญเพื่อควบคุมยาเสพติดให้โทษตราพระราชบัญญัตินี้ คือ การควบคุมการผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย ครอบครอง หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย และโดยเฉพาะยาเสพติดให้โทษประเภท 1 ซึ่งเป็นยาเสพติดร้ายแรง ได้กำหนดมาตรการควบคุมไว้เป็นพิเศษ โดยห้ามมิให้ผู้ใดผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภท 1 เว้นแต่รัฐมนตรีได้อนุญาตเฉพาะในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการ นอกจากนี้ได้ควบคุมการเสพเฉพาะประเภท 1 ประเภท 2 และประเภท 5 โดยกำหนดให้ผู้เสพต้องรับโทษตามกฎหมาย ส่วนประเภท 3 เป็นยารักษาโรค และประเภท 4 เป็นสารเคมี จึงมิได้ควบคุมการเสพไว้ อีกทั้งได้กำหนดมาตรการสำคัญเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยให้มีการค้นได้โดยไม่จำเป็นต้องมีหมายค้น มีอำนาจสั่งตรวจหรือทดสอบบุคคล หรือกลุ่มบุคคลใดมียาเสพติดให้โทษอยู่ในร่างกายหรือไม่ และมีการกำหนดให้ศาลต้องลงโทษทั้งจำคุกและปรับ ในกรณีที่มีโทษจำคุกและปรับเสมอ ตลอดจนให้มีมาตรการต่อรองคำรับสารภาพ* เพื่อประโยชน์ในการปราบปรามผู้กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ในส่วนของ การกำหนดบทสันนิษฐานในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ผู้เขียนจะทำการศึกษาถึงรายละเอียดในบทต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545, มาตรา 100/2.

3.พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518*

พระราชบัญญัติฉบับนี้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2518 โดยมีเจตนารมณ์เพื่อให้เป็นไปตามอนุสัญญาว่าด้วยวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2514 ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิก เพื่อร่วมมือกับประเทศอื่น ๆ ในการควบคุมการผลิต การขาย การส่งออก การนำเข้า หรือการมีไว้ในครอบครอง ซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ทั้งภายในประเทศ และระหว่างประเทศ มิให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพบุคคล และสังคมโดยกำหนดให้ต้องมีการขออนุญาตในการผลิต ขาย นำเข้า ส่งออก นำผ่าน หรือมีไว้ในครอบครองวัตถุออกฤทธิ์ และได้แบ่งวัตถุออกฤทธิ์เป็น 4 ประเภท ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขฉบับที่ 97 (พ.ศ. 2593) เรื่องระบุชื่อและจัดแบ่งประเภทวัตถุออกฤทธิ์ตามความในพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 ดังนี้

- วัตถุออกฤทธิ์ประเภท 1 มีความรุนแรงในการออกฤทธิ์มาก ทำให้เกิดอาการประสาทหลอน ไม่มีประโยชน์ในการบำบัดรักษาโรค ได้แก่ ไฮโลไซบัน และเมสคาลีน
- วัตถุออกฤทธิ์ประเภท 2 เช่นยากระตุ้นระบบประสาท เช่น อีเฟดรีน เฟนิทิลีน เฟโมลีนและยาสงบประสาท เช่น ฟลูไนตราซีแพม ไนตราซีแพม วัตถุประเภทนี้มีการนำไปใช้ในทางที่ผิด เช่น ใช้เป็นยาแก้หวัด ยาขยัน หรือเพื่อใช้มอมเมาผู้อื่น
- วัตถุออกฤทธิ์ประเภท 3 ใช้ในรูปยารักษาอาการของโรค ส่วนใหญ่เป็นยากดระบบประสาทส่วนกลาง เช่น เมโพรบาเมต อะโม่บาร์บิทัล และยาแก้ปวด เพนตาไซซีน การใช้ยาจำพวกนี้จำเป็นต้องอยู่ในความควบคุมดูแลของแพทย์
- วัตถุออกฤทธิ์ประเภท 4 ได้แก่ยาสงบประสาท/ยานอนหลับ ในกลุ่มของบาร์บิทูเรต เช่น ฟีนobarbิทัล และเป็นโซโดอาซีปินส์ เช่น อัลปราโซแลม ไดอาซีแพม ส่วนใหญ่มีการนำมาใช้อย่างกว้างขวาง ทั้งเพื่อบำบัดรักษาอาการของโรค และการนำมาใช้ในทางที่

* วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทเป็นยาเสพติดตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534 เพื่อความสะดวกในการปราบปรามยาเสพติด โดยให้อำนาจเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. มีอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาททุกกรณี แต่วัตถุออกฤทธิ์มิใช่ยาเสพติดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 แต่อย่างใด.

ผิด การใช้ยาวัตถุออกฤทธิ์ประเภทนี้ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของแพทย์เช่นเดียวกับการใช้วัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 3

4. พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533

พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 19 มกราคม 2533 สืบเนื่องจากปัจจุบันได้มีการนำสารระเหย หรือ วัตถุ หรือ ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปมีสารระเหยหรือเจือปนอยู่ไปใช้สูดดม หรือวิธีอื่นใดอันก่อให้เกิดอันตรายอย่างมากแก่ผู้สูดดม โดยเฉพาะเด็ก และเยาวชนจำนวนมากได้นำสารระเหยที่ใช้ในอุตสาหกรรมบางอย่างซึ่งหาซื้อได้ง่ายในท้องตลาด เช่น ทินเนอร์ แลคเกอร์ กาวอินทรีย์สังเคราะห์ เป็นต้น ไปสูดดม ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต และสุขภาพ เป็นการผิดวัตถุประสงค์ของการใช้สารระเหย ดังนั้นรัฐบาลในสมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรี จึงได้ตราพระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 ขึ้นมาเพื่อควบคุมป้องกันการใช้สารระเหยไปในทางที่ไม่ถูกต้อง โดยสารระเหยตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงอุตสาหกรรม ฉบับที่ 14 พ.ศ. 2538 เรื่องกำหนดชื่อ ประเภท ชนิด หรือขนาดบรรจุของสารเคมี หรือผลิตภัณฑ์ที่เป็นสารระเหย โดยแบ่งเป็นสารเคมี 14 ชนิด เช่น อาซีโตน โทลูอีน เอทิลอาซีเตท ฯลฯ และผลิตภัณฑ์ 5 ชนิด ได้แก่ ทินเนอร์ แลคเกอร์ กาวอินทรีย์สังเคราะห์ กาวอินทรีย์ธรรมชาติ ลูกโป่งวิทยาศาสตร์

5. พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

เหตุผลในการตราพระราชบัญญัตินี้ เนื่องด้วยปรากฏว่าปัจจุบัน การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้ทวีความรุนแรงเพิ่มมากยิ่งขึ้น ในด้านการปราบปรามผู้กระทำความผิด จะจับกุมได้เพียงผู้รับจ้างขน หรือมือขนเท่านั้น ส่วนตัวการใหญ่ หรือนายทุนผู้อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิด เจ้าหน้าที่ไม่สามารถนำตัวมาดำเนินคดี หรือลงโทษได้ เพราะกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดความผิด และบทลงโทษในลักษณะของการสมคบของตัวการไว้ ตามข้อเท็จจริงนั้นตัวการใหญ่ หรือนายทุนจะดำเนินการอยู่เบื้องหลังโดยไม่เข้าไปใกล้ยาเสพติด เจ้าหน้าที่จึงไม่สามารถจับกุมดำเนินคดี และลงโทษได้ ตัวการใหญ่ หรือนายทุนเหล่านั้น จึงยังคงกระทำการผลิต และจำหน่ายยาเสพติดต่อไป ทำให้ได้ประโยชน์ที่เป็นเงินและทรัพย์สินต่างๆอย่างมากมาย นายทุนและตัวการใหญ่จะนำเงินและทรัพย์สินเหล่านั้นไปสร้างอิทธิพล ขยายขอบข่ายการค้ายาเสพติดให้กว้างขวางออกไปอีก เป็นผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ

และความมั่นคงของประเทศชาติอย่างมาก พฤติกรรมดังกล่าวนี้นับวันยิ่งจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น หากปล่อยไว้เช่นนี้ตัวการใหญ่และนายทุนค้ายาเสพติด จะมีความเข้มแข็ง และมีอิทธิพลในด้านต่างๆมากขึ้น ในอนาคตตัวการใหญ่หรือนายทุนก็มีโอกาสที่จะขยายอิทธิพล และใช้ความรุนแรงกระทบไปถึงความปลอดภัยของประชาชน และความมั่นคงของประเทศด้วย ดังปรากฏให้เห็นแล้วในหลายประเทศ

และกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งได้แก่ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 และ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ได้บัญญัติโทษสูงสุดถึงขั้นประหารชีวิตไว้ก็ตาม การปราบปรามยาเสพติดก็ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพราะนักค้ายาเสพติดได้พัฒนาความสามารถเป็น “องค์กรอาชญากรรม” และขยายตัวออกไปในระดับประเทศในรูปแบบขององค์กรอาชญากรรมสากล โดยมีการดำเนินการอย่างลับซับซ้อนยากต่อการแสวงหาพยานหลักฐานให้เพียงพอแก่การพิจารณาสั่งโทษของศาลได้แม้ในบางครั้งอาจจะจับกุมและศาลลงโทษ แต่ก็ไม่สามารถปราบปรามได้อย่างเด็ดขาด²⁰ เนื่องจากเงินเป็นปัจจัยสำคัญในวงจรการค้ายาเสพติด ยังไม่ถูกจำกัดด้วย จึงได้ผลักดันให้มีการตราพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ขึ้นมาบังคับใช้ โดยกฎหมายดังกล่าวประกาศใช้เมื่อวันที่ 27 กันยายน 2534

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นจะต้องมีมาตรการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งกำหนดมาตรการพิเศษ คือ มาตรการสมคบ* ให้สามารถนำตัวการใหญ่หรือ

²⁰ กองตรวจสอบสวนทรัพย์สินคดียาเสพติด, “สรุปผลการบังคับใช้พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534,” วารสารสำนักงาน ป.ป.ส. 13, 1 (มีนาคม-สิงหาคม 2539): 8.

* มาตรการสมคบ กำหนดให้บุคคลที่ตกลงกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เพื่อกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในเรื่องของการผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่ายและครอบครอง เพื่อจำหน่าย มีความผิดฐานสมคบกันกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด แม้ยังไม่มีมีการกระทำความผิดตามที่ได้ตกลงกันก็เป็นความผิดสำเร็จตามกฎหมายแล้ว เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ สามารถจับกุม ตัวผู้สั่งการหรือผู้อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิดลงโทษได้ แต่การจับกุมหรือแจ้งข้อหานี้จะต้องได้รับอนุมัติจากเลขาธิการ ป.ป.ส. ก่อน.

นายทุนผู้อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิดมาลงโทษ พร้อมทั้งมาตรการในการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดด้วย

พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ได้บัญญัติขึ้นด้วยเหตุผลที่ระบุไว้ในท้ายพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว เพื่อให้การปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการปราบปรามผู้กระทำความผิดตามกฎหมายดังกล่าวขึ้นโดยเฉพาะ ซึ่งได้กำหนดให้การกระทำลักษณะต่างๆ ของผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเป็นความผิดเป็นความผิดพิเศษและแตกต่างไปจากหลักทั่วไปในประมวลกฎหมายอาญา ทั้งได้กำหนดโทษขึ้นไว้เป็นการเฉพาะสำหรับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดด้วย โดยมีมาตรการสำคัญ 2 ประการ คือ มาตรการลงโทษผู้กระทำความผิดฐานสมคบ และมาตรการริบทรัพย์สิน อีกทั้งกำหนดให้มีการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะหน่วยราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบภาษี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

บทสันนิษฐานที่นำมาใช้ในคดีอาญาเสพติดในประเทศไทยและในต่างประเทศ

บทนี้แบ่งออกเป็นสองส่วนด้วยกัน ในส่วนแรกว่าด้วยวิวัฒนาการของบทสันนิษฐานที่นำมาใช้ในคดีอาญาเสพติดในประเทศไทยในอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว การแสวงหาพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของจำเลยนั้นเป็นหน้าที่ของฝ่ายโจทก์ที่จะต้องทำการรวบรวมเพื่อแสดงให้เห็นโดยสิ้นสงสัยว่าจำเลยมีความผิดจริงตามฟ้อง คดีอาญาเสพติดเป็นคดีที่ยากต่อการแสวงหาพยานหลักฐานเช่นนั้นได้ ดังนั้น ฝ่ายนิติบัญญัติจึงได้เริ่มบัญญัติบทสันนิษฐานเด็ดขาดความผิดของจำเลยในพระราชบัญญัติอาญาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 เพื่อให้โจทก์ได้เปรียบในเชิงคดี โดยลดภาระในการสืบหาพยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่ตำรวจและภาระการพิสูจน์ความผิดของจำเลยของอัยการที่จะต้องนำมาพิสูจน์ต่อศาลให้สิ้นสงสัย ผลของการกำหนดบทสันนิษฐานเด็ดขาดนั้นนอกจากช่วยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐทำงานได้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้นและการปราบปรามอาญาเสพติดที่ลดลงอย่างรวดเร็ว ยังลดระยะเวลาและค่าใช้จ่ายต่างๆที่มีอยู่ในกระบวนการพิสูจน์ความผิดของจำเลยอีกด้วย ซึ่งต่อมาพระราชบัญญัติอาญาเสพติดให้โทษได้ถูกแก้ไขให้มีความทันสมัยและเหมาะสมกับสถานการณ์ที่รุนแรงในปัจจุบัน โดยในปัจจุบันกฎหมายที่บังคับใช้คือ พระราชบัญญัติอาญาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545

และในส่วนที่สองกล่าวถึงบทสันนิษฐานในกฎหมายอาญาเสพติดในระดับนานาชาติของประเทศ ซึ่งบทสันนิษฐานความผิดในกฎหมายอาญาเสพติดได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการปราบปรามอาญาเสพติดเช่นเดียวกับประเทศไทย ผู้เขียนได้ทำการศึกษากฎหมายอาญาเสพติดของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ออสเตรเลีย สิงคโปร์ และ มาเลเซีย อย่างไรก็ตาม บทสันนิษฐานความผิดในกฎหมายอาญาเสพติดของประเทศเหล่านี้ล้วนแต่เป็นบทสันนิษฐานที่เปิดช่องให้จำเลยนำพยานหลักฐานเข้าสู้เป็นอย่างอื่นทั้งสิ้นหรือไม่ได้มีลักษณะที่ขัดกับหลักนิติธรรมมากเกินไป แต่บทสันนิษฐานเด็ดขาดของประเทศไทยนั้นถูกใช้ไปในลักษณะที่ขัดกับหลักนิติธรรม ซึ่งกฎหมายไม่เปิดช่องให้จำเลยไม่สามารถนำพยานหลักฐานใดๆเข้าสู้ได้เลย

3.1 บทสันนิษฐานที่นำมาใช้ในคดีอาชญากรรมในประเทศไทย

โดยปกติแล้วหลักสากลที่ยอมรับกันอยู่ทั่วไป คือ การสันนิษฐานความบริสุทธิ์ของจำเลย (Presumption of Innocence) จำเลยจะถือว่าเป็นประธานแห่งคดีที่จะต้องถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ก่อนเสมอ โจทก์มีหน้าที่ในการนำพยานหลักฐานต่างๆ เข้าสืบว่า จำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริงตามที่โจทก์ได้ฟ้องโดยศาลจะต้องรับฟังอย่างสิ้นสงสัย (Proof beyond reasonable doubt) ว่าจำเลยกระทำความผิดจริง จึงจะลงโทษจำเลยได้ หลักดังกล่าวได้ถูกกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญเกือบทุกประเทศ ประเทศไทยก็ได้มีการบัญญัติหลักดังกล่าวไว้เช่นเดียวกันตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

แต่อย่างไรก็ดี การที่โจทก์จะนำพยานหลักฐานเข้าสืบว่าจำเลยกระทำความผิดจริงนั้น แต่ในทางปฏิบัติ บางคดีก็ยากที่จะแสวงหาพยานหลักฐานเช่นนั้นได้ เพราะพยานหลักฐานบางชิ้นก็อยู่เฉพาะในการครอบครองของจำเลย หากโจทก์ไม่สามารถที่จะนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้มากพอเป็นที่พอใจแก่ศาลแล้ว ศาลก็มีอันจำเป็นที่จะต้องยกผลประโยชน์ให้จำเลย และจำเลยก็จะถูกปล่อยตัวไปในที่สุด

คดีอาชญากรรมเป็นตัวอย่างหนึ่งที่ยากต่อการแสวงหาพยานหลักฐาน เพราะการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมมักจะกระทำกันเป็นองค์กรณีใหญ่ ได้แก่ การผลิต การขนส่งไปยังผู้จำหน่ายรายย่อย และผู้จำหน่ายรายย่อยก็นำไปขายให้ผู้เสพต่อไป องค์กรณีดังกล่าวมีความซับซ้อนและยากต่อการหาพยานหลักฐาน ฝ่ายนิติบัญญัติจึงบัญญัติกฎหมายในส่วนของการสันนิษฐานความผิดของจำเลย ให้โจทก์ได้เปรียบในเชิงคดีมากยิ่งขึ้น โดยการผลัดภาระการพิสูจน์ให้กับจำเลยแทนที่จะแก้ตัวต่อศาลว่ามีได้เป็นเช่นบทสันนิษฐานนั้นๆ หรือกรณีคดีอาชญากรรม มีการบัญญัติบทสันนิษฐานเด็ดขาดที่จำเลยถูกสันนิษฐานว่าเป็นผู้กระทำความผิดซึ่งถือว่าเป็นบทสันนิษฐานเด็ดขาด จำเลยไม่สามารถสู้หักล้างใดๆ ได้เลย ในหัวข้อนี้ผู้เขียน ศึกษาถึงความจำเป็นของการบัญญัติบทสันนิษฐานในกฎหมายอาชญากรรม โดยเฉพาะพระราชบัญญัติอาชญากรรมให้โทษ พ.ศ.2522

3.1.1 เหตุผลและประโยชน์ของการกำหนดบทสันนิษฐานในกฎหมายอาชญากรรม

เหตุผลของการกำหนดบทสันนิษฐานความผิดของจำเลยในคดีอาชญากรรม คือ ต้องการแก้ ปัญหาอาชญากรรมที่ระบาดอย่างหนักให้ลดลง ทั้งการผลิต นำเข้า ส่งออก หรือจำหน่าย

ซึ่งยาเสพติด โดยลดภาระในการสืบหาพยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่ตำรวจและภาระการพิสูจน์ความผิดของจำเลยของอัยการที่จะต้องนำมาพิสูจน์ต่อศาลให้สิ้นสงสัย โดยการตั้งบทสันนิษฐานเด็ดขาดไว้ว่าจำเลยได้กระทำความผิด หากพบว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด โจทก์มีหน้าที่เพียงพิสูจน์ให้เข้าเงื่อนไขแห่งบทสันนิษฐานเท่านั้น ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดก็จะถูกศาลพิพากษาไปตามที่กฎหมายสันนิษฐานไว้ เจ้าหน้าที่ตำรวจก็จะมีเวลาในการตรวจจับกุมคดียาเสพติดเพิ่มมากขึ้น อัยการก็จะทำงานง่ายขึ้นด้วย ผู้กระทำความผิดหรือจำเลยจะถูกจับลงโทษมากยิ่งขึ้นด้วย วงจรอุบาทว์ก็จะลดลงด้วยเช่นกัน ปัญหายาเสพติดก็จะลดลงอย่างรวดเร็ว เช่น นาย ก ถูกจับกุมขณะมียาเสพติดไว้ในครอบครองจำนวนมาก นาย ก จะถูกสันนิษฐานว่าเป็นผู้มียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายทันที ลดภาระการแสวงหาพยานหลักฐานของโจทก์ที่จะต้องสืบให้ได้ว่า นาย ก เป็นผู้จำหน่ายยาเสพติด ซึ่งจะต้องเสี่ยงต่อการยกฟ้องเพราะพยานหลักฐานไม่เพียงพอและใช้ระยะเวลาานาน เจ้าหน้าที่สามารถตรวจจับผู้กระทำความผิดได้อย่างรวดเร็ว เพราะบทสันนิษฐานให้กระทำเช่นนั้นได้

ประโยชน์ของการที่ฝ่ายนิติบัญญัติได้กำหนดบทสันนิษฐานในต้วบทกฎหมายยาเสพติดสรุปได้ดังนี้ คือ

1. เจ้าหน้าที่ของรัฐทำงานได้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น

คดียาเสพติดเป็นคดีที่หาพยานหลักฐานได้ยากนัก เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องทำงานอย่างหนักในการรวบรวมพยานหลักฐาน บทสันนิษฐานจึงมีส่วนช่วยเป็นอย่างยิ่งให้เจ้าหน้าที่ไม่ต้องเสี่ยงต่อการแสวงหาพยานหลักฐานบางชิ้น ซึ่งการสืบหาพยานหลักฐานบางชิ้นอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตของเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ ส่งผลต่อการทำงานที่ดำเนินการกวาดล้างและจับกุมได้อย่างรวดเร็วและคืบหน้ามากยิ่งขึ้น

2. เสริมสร้างนโยบายการปราบปรามยาเสพติด

บทสันนิษฐานถือเป็นมาตรการทางด้านกฎหมายที่ส่งผลต่อการปราบปรามยาเสพติดในทางปฏิบัติอย่างยิ่ง การปราบปรามยาเสพติดจะเป็นไปได้อย่างรวดเร็วต้องอาศัยกฎหมายที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ด้วย

3. ทำให้ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี

บทสันนิษฐานช่วยลดระยะเวลาและค่าใช้จ่ายต่างๆที่มีอยู่ในกระบวนการพิสูจน์ความผิดของจำเลย โดยแทนที่จะให้มีการพิสูจน์ข้อเท็จจริงอันหนึ่ง ซึ่งยากต่อการพิสูจน์ และจะต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก แต่ให้มาพิสูจน์ข้อเท็จจริงอันหนึ่งซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับข้อเท็จจริงอันแรก แต่สามารถพิสูจน์ได้ง่ายกว่าและค่าใช้จ่ายน้อยกว่า ตัวอย่างเช่น แทนที่จะให้มีการพิสูจน์ว่ามียาเสพติดไว้เพื่อจำหน่าย ตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ว่าเป็นความผิด ก็พิสูจน์แต่เพียงว่าจำเลยมียาเสพติดไว้ในครอบครองในปริมาณที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น จำเลยก็จะมีความผิดตามที่กฎหมายได้วางเงื่อนไขของบทสันนิษฐานนั้นๆไว้ทันที

3.2.2 บทสันนิษฐานในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522

กฎหมายยาเสพติดได้ถูกพัฒนาตามกระแสปัญหาสังคม ของแต่ละยุคสมัย ฝ่ายบริหารหรือรัฐบาลก็พยายามที่จะหานโยบายต่างๆที่จะนำมาปราบปรามยาเสพติดให้ทันที่วงที่ ในขณะที่เดียวกันฝ่ายนิติบัญญัติก็พยายามที่จะมีส่วนช่วยในการบัญญัติกฎหมายให้ทันสมัยมากขึ้น เข้ากับยุคสมัยที่ปัญหาเสพติดมีทั้งรูปแบบการขายและชนิดของยาเสพติดใหม่ๆได้เกิดขึ้น โดยในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะขอกล่าวถึง พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 เท่านั้น

3.2.2.1 ความเป็นมาของการกำหนดบทสันนิษฐานในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ได้มีการแก้ไขทั้งสิ้น 4 ครั้งด้วยกัน โดยรวมทั้งสิ้นแล้วมีทั้งหมด 5 ฉบับ ดังนี้

- พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2522
- พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2528
- พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2530
- พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2543
- พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2522 ฉบับแรกได้มีการกำหนด

สันนิษฐานเกี่ยวกับการมียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายแล้วในมาตรา 15 ดังนี้

มาตรา 15 ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 1

เว้นแต่การมีไว้ในครอบครองในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการตามที่รัฐมนตรีจะอนุญาตเป็นหนังสือเฉพาะรายหรือเฉพาะกรณีให้เห็นสมควร

การผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 1 **คำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ยี่สิบกรัมขึ้นไป ให้ถือว่า ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย**

บทบัญญัติ มาตรา 15 แห่ง พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2522 นั้นได้มีการบัญญัติบทสันนิษฐานเด็ดขาดเกี่ยวกับการตรวจจับยาเสพติดที่คำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ 20 กรัม ขึ้นไป ที่กล่าวว่าเป็นบทสันนิษฐานเด็ดขาดนั้นเพราะบทบัญญัติกฎหมายใช้ถ้อยคำ “ให้ถือว่า” ซึ่งศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาแล้วว่า ถ้อยคำดังกล่าวเป็น **บทสันนิษฐานเด็ดขาด** ที่จำเลยไม่สามารถโต้แย้งหรือนำพยานหลักฐานเข้าสู้หักล้างบทสันนิษฐานเช่นนั้นได้เลย* ดังนั้นบุคคลที่ถูกตรวจพบยาเสพติดประเภทที่ 1 มากกว่า 20 กรัมขึ้นไป นั้นจะถูกสันนิษฐานว่า เป็น ผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือ ครอบครอง ไว้เพื่อจำหน่าย โดยจะต้องรับโทษที่หนักขึ้น ตามความในมาตรา 65 และ 66 ดังนี้

มาตรา 65 ผู้ใดผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 1 ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำเพื่อจำหน่าย ต้องระวางโทษประหารชีวิต

มาตรา 66 ผู้ใดจำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 1 มีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ไม่เกินหนึ่งร้อยกรัม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงจำคุกตลอดชีวิต หรือ ปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาทจนถึงห้าแสนบาท

ถ้ายาเสพติดให้โทษนั้นมีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์เกินหนึ่งร้อยกรัม ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิตหรือประหารชีวิต

* คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 711/2530, โปรดดูหน้า 10.

นอกจากมีการสันนิษฐานเรื่องการผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครอง เพื่อจำหน่าย ยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 1 แล้ว ยังมีบทสันนิษฐานในทำนองเดียวกัน แต่เป็นยาเสพติดประเภทที่ 2 กล่าวคือ เป็นยาเสพติดชนิดมีประโยชน์ในทางการแพทย์ แต่ยังคงให้เช่นกัน โทษตามกฎหมายก็จะน้อยกว่าการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดประเภทที่ 1 ดังนี้

มาตรา 17 ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 2 เว้นแต่ ได้รับใบอนุญาต

การมียาเสพติดให้โทษประเภทที่ 2 ไว้ในครอบครอง **คำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่หนึ่งร้อยกรัมขึ้นไป ให้ถือว่ามิไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย**

การขอใบอนุญาตและการออกใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไข ที่กำหนดในกฎกระทรวง

และในทำนองเดียวกับมาตรา 15 เช่นเดียวกัน ผู้กระทำความผิดตามมาตรา 17 จะถูกสันนิษฐานเด็ดขาดว่ามียาเสพติดให้โทษประเภทที่ 2 ไว้ในครอบครองครอบครองเพื่อจำหน่าย อันจะต้องได้รับโทษหนักขึ้น เช่นกัน โดยมีการกำหนดโทษในมาตรา 69 ดังนี้

มาตรา 69 ผู้ใดมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 2 อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 17 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีและปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท

ผู้ใดจำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 2 อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 17 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท

ถ้ายาเสพติดให้โทษซึ่งเป็นวัตถุแห่งการกระทำความผิดเป็นมอร์ฟีน หรือโคคาอีนมีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ไม่เกินหนึ่งร้อยกรัม ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สามหมื่นบาทถึงสองแสนบาท

ถ้ามอร์ฟีน หรือโคคาอีนมีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์เกินกว่าหนึ่งร้อยกรัม ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาทถึงห้าแสนบาท

ถ้าผู้ได้รับใบอนุญาตตามมาตรา 17 กระทำการฝ่าฝืนตามวรรคหนึ่ง วรรคสอง หรือ วรรคสามต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท

หากพิจารณาถึงถ้อยคำที่ใช้ใน มาตรา 17 แล้ว การกำหนดบทสันนิษฐานเด็ดขาดของการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดประเภทที่ 2 แตกต่างจาก บทสันนิษฐานเด็ดขาดของการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดประเภทที่ 1 คือ มาตรา 17 บัญญัติเพียงฐานความผิดครอบครองยาเสพติดประเภทที่ 2 เพื่อจำหน่ายเท่านั้น ที่ถูกสันนิษฐานว่ามีความผิดครอบครองเพื่อจำหน่าย ส่วนความผิดฐานอื่น ได้แก่ ผลิต นำเข้า ส่งออก ยาเสพติดประเภทที่ 2 ไม่ได้มีการบัญญัติไว้ถึงปริมาณขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนดให้เป็นบทสันนิษฐานเด็ดขาดว่ากระทำไปเพื่อจำหน่าย ดังนั้น หากพบการผลิต นำเข้า หรือส่งออกซึ่งยาเสพติดประเภทที่ 2 ไม่ว่าจะ ปริมาณเท่าใด จำเลยสามารถนำพยานหลักฐานต่อผู้ชั่งชั่งกล่าวหาของโจทก์ได้ เพราะกฎหมายมิได้กำหนดบทสันนิษฐานใดๆ ไว้ โจทก์มีหน้าที่นำสืบถึงความผิดของจำเลยตามหลักทั่วไป แต่หากเป็นการพบการกระทำความผิดเป็นการครอบครองยาเสพติดประเภทที่ 2 เกิน 100 กรัมขึ้นไป จะถูกสันนิษฐานอย่างเด็ดขาดว่าเป็นผู้ครอบครองเพื่อจำหน่าย

นอกจากนี้ ยังคงมีบทสันนิษฐานเด็ดขาดอีกบทหนึ่งคือ มาตรา 26 ดังนี้

มาตรา 26 ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 4 หรือในประเภทที่ 5 เว้นแต่ รัฐมนตรีอนุญาตโดยความเห็นคณะกรรมการเป็นรายๆ ไป

การมียาเสพติดให้โทษประเภทที่ 4 หรือในประเภทที่ 5 ไว้ในครอบครอง **คำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่สิบกิโลกรัมขึ้นไป ให้ถือว่ามิไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย**

การขออนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไข ที่กำหนดในกฎกระทรวง

หลายปีต่อมาได้มีการแก้ไขบทบัญญัติ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ในปี 2528 และ 2530 โดยเรียกว่า พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2528 และ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2530 เนื่องมาจากว่าปัญหาการระบาดของยาเสพติด จึงได้มีการปรับปรุงกฎหมายในบางมาตรา แต่ก็มิได้แก้ไขในส่วนของบทสันนิษฐานเด็ดขาดแต่อย่างใด

ต่อมาในปี พ.ศ.2539 สถานการณ์ การระบาดของยาบ้าหรือในขณะนั้นเรียกว่า ยาฆ่า หรือ ยาขยัน เพราะยาบ้าหรือยาฆ่าหรือยาขยันนี้มีฤทธิ์กระตุ้นจิตประสาทให้ตื่นตัวตลอดเวลา จึงเป็นที่นิยมของบรรดาผู้ที่ต้องใช้แรงงานให้ตื่นตัว กระปรี้กระเปร่าขณะทำงาน แต่ผลที่ตามมาคือ

ทำให้ติดและสุขภาพที่แยลงเรื่อยๆ นอกจากนี้ยังทำให้เกิดภาพหลอน ยาม้าหรือยาขยัน หรือ ชื่อทางวิทยาศาสตร์ คือ เมตแอมเฟตามีน ถูกจัดอยู่ในประเภท วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ตามพระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท พ.ศ. 2518 ผู้ที่ผลิต ขาย นำเข้า ส่งออก ครอบครองก็จะต้องได้รับโทษตามที่ พระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท พ.ศ. 2518 กำหนดไว้ คือ ติดคุก ซึ่งขณะนั้น มีการรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดชนิดนี้ โดยใช้ถ้อยคำที่ติดหูว่า **“ยาม้า คนเสพตาย คนขายติดคุก”**

ดังนั้น ในปีนี้เอง ได้มีการเปลี่ยน ยาม้าหรือยาขยัน หรือ เมตแอมเฟตามีน ให้เป็นยาเสพติดประเภทที่ 1* และเปลี่ยนชื่อ ยาม้าหรือยาขยัน เป็น **“ยาบ้า”** ผลที่ตามมาคือ ผู้กระทำความผิดต่างๆ เกี่ยวกับยาบ้านี้เอง เช่น ผู้ที่ผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก หรือครอบครองยาบ้าในปริมาณที่กฎหมายกำหนดจะต้องถูกสันนิษฐานเด็ดขาดว่าเป็นการผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก หรือครอบครองเพื่อจำหน่าย ซึ่งมีโทษสูงสุดคือ ประหารชีวิต อันเป็นที่มาของคำว่า **“ยาบ้า คนเสพตาย คนขายประหารชีวิต”** นั่นเอง

ในปี พ.ศ. 2543 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ครั้งที่ 3 โดยเรียกว่า พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2543 เป็นการแก้ไขเล็กน้อยในบางส่วน และไม่มี การแก้ไขบทสันนิษฐานเด็ดขาดแต่อย่างใด

3.2.2.2 บทสันนิษฐานในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.

2522

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้เป็นการแก้ไขครั้งที่ 4 โดยจะเรียกว่า พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 โดยเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ.2545 และเป็นกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 นี้เองได้มีการแก้ไขบทสันนิษฐานเด็ดขาด โดยได้ทำการเพิ่มเติมรายละเอียดของการสันนิษฐาน มาตรา 15 เรื่องของการสันนิษฐานข้อหา ผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือ ครอบครองไว้เพื่อจำหน่าย ดังนี้

* ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 135 พ.ศ.2539.

มาตรา 15 ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่ายหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 เว้นแต่รัฐมนตรีได้อนุญาตเฉพาะในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการ

การขออนุญาตและการอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

การผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 ตามปริมาณดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นการผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย

(1) เดกซ์โตรไลเซออร์ไยด์ หรือ แอล เอส ดี มีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ตั้งแต่ ศูนย์จุดเจ็ดห้ามิลลิกรัมขึ้นไป หรือมียาเสพติดที่มีสารดังกล่าวผสมอยู่จำนวนสิบห้าหน่วยการใช้ขึ้นไปหรือมีน้ำหนักสุทธิตั้งแต่สามร้อยมิลลิกรัมขึ้นไป

(2) แอมเฟตามีนหรืออนุพันธ์แอมเฟตามีน มีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ตั้งแต่สามร้อยเจ็ดสิบห้ามิลลิกรัมขึ้นไป หรือมียาเสพติดที่มีสารดังกล่าวผสมอยู่จำนวนสิบห้าหน่วยการใช้ขึ้นไปหรือมีน้ำหนักสุทธิตั้งแต่หนึ่งจุดห้ากรัมขึ้นไป

(3) ยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 นอกจาก (1) และ (2) มีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ตั้งแต่สามกรัมขึ้นไป

มาตรา 15 ได้ถูกแก้ไขเพิ่มเติมรายละเอียดในส่วนของยาเสพติดบางชนิด ทั้งนี้ เพื่อให้ทันสมัยต่อการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ผู้เขียนขอสรุปตารางเปรียบเทียบ มาตรา 15 เดิม (พระราชบัญญัติ ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522) และมาตรา 15 ที่แก้ไขใหม่ (พระราชบัญญัติ ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2545) ดังนี้

	มาตรา 15 พระราชบัญญัติ ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522	มาตรา 15 พระราชบัญญัติ ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545
ฐานความผิด	ผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครอง	ผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครอง
ยาเสพติด	ประเภทที่ 1	ประเภทที่ 1
ข้อยกเว้น	กรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการตามที่รัฐมนตรีจะอนุญาตเป็นหนังสือเฉพาะราย หรือเฉพาะกรณี que เห็นสมควร	รัฐมนตรีอนุญาตในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการ โดยการขออนุญาตและการอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่กำหนดในกฎกระทรวง

<p>บทสันนิษฐานเด็ดขาด</p>	<p>การผลิต นำเข้า ส่งออก หรือครอบครอง ยาเสพติดประเภทที่ 1 จำนวนเป็นสารบริสุทธิ์แล้วเกินกว่า <u>20 กรัม</u>ขึ้นไป ให้ถือว่าผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย</p>	<p>การผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองยาเสพติดประเภทที่ 1 ดังต่อไปนี้ ให้ถือว่า เป็นการผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย</p> <p>(1) เด็กซ์โทรโลเซอริไซด์ หรือ แอล เอส ดี</p> <p>จำนวนเป็น</p> <ul style="list-style-type: none"> - ปริมาณสารบริสุทธิ์ตั้งแต่ 7.5 มิลลิกรัมขึ้นไป - ยาเสพติดที่มี L.S.D. เป็นส่วนผสม 15 หน่วยการใช้ขึ้นไป - ยาเสพติดที่มี L.S.D. เป็นส่วนผสม น้ำหนักสุทธิ 300 มิลลิกรัม ขึ้นไป <p>(2) แอมเนตามีนหรืออนุพันธ์แอมเฟตามีน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ปริมาณสารบริสุทธิ์ตั้งแต่ 375 มิลลิกรัมขึ้นไป - ยาเสพติดที่มีส่วนผสมอยู่ 15 หน่วยการใช้ขึ้นไป - ยาเสพติดที่มีส่วนผสมอยู่ น้ำหนักสุทธิ 1.5 กรัม ขึ้นไป <p>(3) ยาเสพติดประเภทที่ 1 อื่นๆนอกจาก (1),(2) จำนวนเป็นสารบริสุทธิ์ตั้งแต่ 3 กรัมขึ้นไป</p>
----------------------------------	--	--

จากตารางข้างต้นจะเห็นว่า การแก้ไขเพิ่มเติมรายละเอียดของชนิดยาเสพติดและการกำหนดบทสันนิษฐานเด็ดขาด ซึ่งแต่เดิม ไม่ว่าจะพบการกระทำความผิด ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือ ครอบครองยาเสพติดประเภทที่ 1 จำนวนมากหรือน้อยเท่าใดก็ตาม จะนำยาเสพติดประเภทที่ 1 นี้ไปแยกสารบริสุทธิ์ออกมาแล้วทำการซึ่งสารบริสุทธิ์นั้นหากเกิน 20 กรัม ผู้กระทำความผิดจะถูกสันนิษฐานเด็ดขาดทันทีว่าเป็นผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือครอบครองเพื่อจำหน่าย อันจะต้องได้รับโทษเพิ่มขึ้นกว่าฐานความผิดธรรมดา เพราะกระทำไปเพื่อจำหน่าย ทำให้ประเทศชาติและสังคมเสียหายมากยิ่งขึ้น

แต่มาตรา 15 ใน พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 นี้ได้แก้ไขเพิ่มเติมอันเนื่องมาจากว่ายาเสพติดประเภทที่ 1 มิได้หยุดนิ่งให้กฎหมายได้นำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้อีกต่อไป ตัวยาเสพติดประเภทที่ 1 ได้ถูกพัฒนา ตบสนองต่อต้องการของผู้เสพที่ต้องการทดลองตัวยาชนิดใหม่ๆ ตัวยาเสพติดชนิดใหม่ๆที่เกิดขึ้นในช่วงหลังนี้ เช่น ยาเลิฟ, ยาเค, ยาอี เป็นต้น การคำนวณหาสารบริสุทธิ์อย่างเดียวไม่เพียงพอต่อการกำหนดความผิดตามบทสันนิษฐานอีกต่อไป ฝ่ายนิติบัญญัติจึงแก้ไขบทบัญญัติดังกล่าว ใช้วิธีการกำหนดบทสันนิษฐานเด็ดขาด ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1. คำนวณจากปริมาณสารบริสุทธิ์
2. คำนวณจากหน่วยการใช้
3. คำนวณจากการชั่งน้ำหนักของยาเสพติด

นอกจากจะกำหนดวิธีการคำนวณใหม่แล้ว ยังกำหนดเพิ่มเติมรายละเอียดของยาเสพติดประเภทที่ 1 โดยให้แบ่งตามการคำนวณที่แตกต่างกันออกไป 3 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 เดกซ์โคโรไลเซอไรด์ หรือ แอล เอส ดี คำนวณจาก

- สารบริสุทธิ์
- หน่วยการใช้
- น้ำหนัก

กลุ่มที่ 2 แอมเฟตามีน หรืออนุพันธ์แอมเฟตามีน คำนวณจาก

- สารบริสุทธิ์
- หน่วยการใช้
- น้ำหนัก

กลุ่มที่ 3 ยาเสพติดประเภทที่ 1 นอกจาก (1) และ (2) คำนวณจากสารบริสุทธิ์

โดยปัจจุบันยาเสพติดประเภทที่ 1 มีจำนวนทั้งสิ้น 32 ชนิด ซึ่งได้กำหนดในประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 135 (พ.ศ. 2539) ของชื่อยาเสพติดและโครงสร้างทางเคมีอย่างเป็นทางการ นอกจากนี้ประกาศกระทรวงฉบับนี้ได้กำหนดยาเสพติดประเภทอื่นไว้ด้วย ได้แก่ ยาเสพติดประเภทที่ 2 จำนวน 100 ชนิด, ประเภทที่ 4 จำนวน 15 ชนิด, และประเภทที่ 5 จำนวน 4 ชนิด ส่วนยาเสพติดประเภทที่ 3 ถูกกำหนดในกฎหมายฉบับอื่นโดยรัฐมนตรีจะประกาศกำหนดลงในราชกิจจานุเบกษา

นอกจากมาตรา 15 แล้ว ยังมีบทสันนิษฐานเด็ดขาดในพระราชบัญญัติ ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 สรุปได้เป็นตารางดังต่อไปนี้

มาตรา	ยาเสพติด	บทสันนิษฐานเด็ดขาดฐานความผิด	การคำนวณ
15 วรรค 3	ประเภทที่ 1	ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือ มีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย	(1) เด็กซีโทรโลเซอโรไซด์ หรือ แอล เอส ดี คำนวณเป็น -ปริมาณ สารบริสุทธิ์ ตั้งแต่ 7.5 มิลลิกรัมขึ้นไป - ยาเสพติดที่มี L.S.D. เป็นส่วนผสม 15 หน่วยการใช้ ขึ้นไป - ยาเสพติดที่มี L.S.D. เป็นส่วนผสม น้ำหนักสุทธิ 300 มิลลิกรัม ขึ้นไป (2) แอมเนตามีนหรืออนุพันธ์แอมเฟตามีน - ปริมาณ สารบริสุทธิ์ ตั้งแต่ 375 มิลลิกรัมขึ้นไป -ยาเสพติดที่มีส่วนผสมอยู่ 15 หน่วยการใช้ ขึ้นไป -ยาเสพติดที่มีส่วนผสมอยู่ น้ำหนักสุทธิ 1.5 กรัม ขึ้นไป (3) ยาเสพติดประเภทที่ 1 อื่นๆนอกจาก (1),(2) คำนวณเป็น สารบริสุทธิ์ ตั้งแต่ 3 กรัมขึ้นไป
17 วรรค 2	ประเภทที่ 2	มีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย	คำนวณเป็น สารบริสุทธิ์ ตั้งแต่ 100 กรัมขึ้นไป
20 วรรค 5	ประเภทที่ 3	มีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย	เกินจำนวนที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ** เป็นบทสันนิษฐานชนิดไม่เด็ดขาด โดย มาตรา 20 ใช้ถ้อยคำว่า “สันนิษฐานว่า” ดังนั้นจำเลยสืบเป็นอย่างอื่นได้
26 วรรค 2	ประเภทที่ 4	มีไว้ในครอบครองเพื่อ	น้ำหนักสุทธิ 10 กิโลกรัมขึ้นไป

	ประเภทที่ 5	จำหน่าย	
--	-------------	---------	--

เมื่อคำนวณยาเสพติดตามกฎหมายกำหนดแล้ว หากผลการตรวจสอบพบว่าเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด บุคคลผู้นั้นจะถูกสันนิษฐานว่าเป็นผู้กระทำความผิดอันต้องได้รับโทษหนักขึ้น โดยในปี 2545 นี้ ได้มีการเพิ่มโทษให้หนักยิ่งขึ้น โดยมีจุดประสงค์ในการลงโทษผู้กระทำความผิดให้เด็ดขาด และตัดวงจรของผู้ค้ายาเสพติดให้จงได้

3.2 บทสันนิษฐานที่นำมาใช้กับคดียาเสพติดในประเทศสหรัฐอเมริกา

ในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น เป็นประเทศที่มีระบบกฎหมายแบบ Common Law ซึ่งจะพิจารณาคดีโดยจะยึดถือหลักผลการตัดสินจากคดีในครั้งก่อนเป็นสำคัญ (Case law) แต่อย่างไรก็ตามประเทศสหรัฐอเมริกามีกฎหมายระดับสูงสุดของประเทศ ก็คือกฎหมายรัฐธรรมนูญ โดยมีการตราเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน และถือเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศทำให้กฎหมายอื่นใดจะขัดแย้งหรือมีได้ และหากมีกฎหมายใดขัดแย้งหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญแล้วกฎหมายนั้นก็จะถูกยกเลิกไป

แต่อย่างไรก็ตาม ฝ่ายนิติบัญญัติยังคงมีการพยายามนำบทสันนิษฐานตามกฎหมายมาใช้ อยู่บ้าง ปัญหาที่ตามมาคือ การกำหนดบทสันนิษฐานเช่นนี้ถือว่าขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ เพราะรัฐธรรมนูญปัจจุบันได้กำหนดถึงสิทธิต่างๆของจำเลยรวมไปถึงสิทธิที่จะไม่ต้องถูกปรับจำคุกตนเองและสิทธิที่ไม่ต้องให้การด้วย (Privilege against self- incrimination)* เพราะการนำบทสันนิษฐานมาใช้กับจำเลย เท่ากับว่าทำให้จำเลยต้องนำสืบหักล้างบทสันนิษฐานโดยปริยาย

ศาลสูงสุดของสหรัฐได้วางหลักการอันเป็นคำตอบของปัญหาข้างต้นไว้ในคดี Tot.V. United State 319 u.s.437 (1945)** ซึ่งมีการอธิบายถึงหลักการนี้ว่า

* สิทธินี้ได้ถูกรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ สหรัฐอเมริกาแก้ไขครั้งที่ 5 (Fifth Amendment 1791)
“No person ... Shall be compelled in any case to be witness against himself...”.

** คดี Tot.V. United State 319 U.S. (1943)

การที่ Federal Firearms Act บัญญัติว่า “ผู้ใดครอบครองอาวุธปืนที่นำเข้ามาโดยผิดกฎหมายให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นเป็นผู้นำเข้าซึ่งอาวุธปืนนั้น” ศาลฎีกาของสหรัฐมองว่า การมี

“การบัญญัติกฎหมายกำหนดบทสันนิษฐานของฝ่ายนิติบัญญัติทำได้โดยชอบ เพียงแต่ การกำหนดข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย ดังกล่าวต้องมีขอบเขตคือ ข้อเท็จจริงพื้นฐาน (basic fact) หรือเงื่อนไขแห่งการสันนิษฐานซึ่งฝ่ายนิติบัญญัติได้กำหนดไว้ในบทกฎหมายนั้น จะต้องมีความสัมพันธ์อย่างมีเหตุผลกับข้อเท็จจริงที่ต้องการพิสูจน์ (presumed fact) ซึ่งมีกฎหมาย บัญญัติไว้ว่าเป็นความผิด”

ส่วนในคดียาเสพติดนั้น มีอยู่คดีหนึ่งคือ คดี Turner V. United State 396 U.S. (1970) ข้อเท็จจริงได้ความว่าจับจำเลยได้พร้อมเฮโรอีนหนัก 48 กรัม และโคเคนหนัก 15 กรัม เป็นการฝ่าฝืน 21 U.S.C. มาตรา 174 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดรู้แล้วช่วยรับเอามา ช่วยซ่อนเร้น ช่วยจำหน่ายซึ่ง เฮโรอีน หรือโคเคนที่ถูกลำเลียงเข้ามาประเทศโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นมีความผิด” และยังบัญญัติไว้ ด้วยว่า ผู้ใดครอบครองเฮโรอีนหรือโคเคนให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นรู้ว่าเฮโรอีนหรือโคเคนนั้นถูก นำเข้าประเทศโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

จากคดียาเสพติดดังกล่าวนี้ ศาลสูงมองว่ามีความสัมพันธ์อย่างสมเหตุสมผลเพราะ ข้อเท็จจริงที่เป็นเงื่อนไขแห่งการสันนิษฐานได้เกิดขึ้นแล้วจะมีความเป็นไปได้มากกว่า จะเป็นไป ไม่ได้ที่ข้อเท็จจริงที่ได้รับการสันนิษฐานจะเกิดขึ้น ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า หากข้อเท็จจริงใดไม่มีความสัมพันธ์อย่างสมเหตุสมผลกับบทสันนิษฐาน ศาลจะถือว่าข้อสันนิษฐานนั้นตกเป็นโมฆะ เพราะขัดต่อหลักนิติธรรม¹

บทสันนิษฐานดังกล่าวข้างต้นนั้นเป็นบทสันนิษฐานชนิดไม่เด็ดขาด เป็นเพียงบท สันนิษฐานจำเลยว่าเป็นผู้กระทำความผิดให้คดีนั้นๆ เป็นการผลัการพิจารณาพิสูจน์ให้จำเลย มิใช่ว่า จำเลยไม่สามารถพิสูจน์หักล้างใดๆได้เลย เพราะหากเป็นเช่นนั้นแล้ว ย่อมถือว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญ

อาวุธปืนนำเข้าไปในครอบครอง มีเหตุผลสัมพันธ์กันอย่างมีเหตุมีผล กับข้อเท็จจริงที่ว่าจำเลย อาจจะเป็นผู้นำเข้าอาวุธปืนนั้น.

¹ เข็มชัย ชูติวงศ์, “ความชอบธรรมของการกำหนดข้อสันนิษฐานตามกฎหมายในคดีอาญา ,” วารสารอัยการ (12 มีนาคม 2532): 27.

โดยสิ้นเชิง* และศาลอาจใช้ดุลพินิจเป็นอย่างอื่นได้ดำเนินการว่าควรรับฟังตามข้อสันนิษฐานนั้นจะไม่เป็นประโยชน์ต่อรูปคดี

ในส่วนของบริษัทสันนิษฐานที่นำมาใช้กับการครอบครองยาเสพติดนั้น มีอยู่ใน² Article 21 U.S.C. 174 (a) ของ the Narcotic Drugs Import & Export Act. ว่าผู้ใดนำเข้าหรือสั่งให้นำเข้าซึ่งยาเสพติดให้โทษมาในสหรัฐอเมริกาหรือแม่แต่รับมา, ซื้อมา, ขายไป หรือการกระทำการใดๆที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดภายหลังจากที่ได้มีการนำเข้ามาแล้ว ผู้กระทำการเช่นนั้นรวมถึงผู้ที่สมคบ จะถูกจำคุกตั้งแต่ 5-20 ปี หรืออาจถูกปรับไม่ต่ำกว่า 20,000 เหรียญ เพิ่มเติมก็ได้

โดยได้มีการเพิ่มเติมในส่วนของการสันนิษฐานการครอบครองว่า* ผู้ใดก็ตามที่ครอบครองยาเสพติดให้โทษ ในปริมาณที่สามารถพิสูจน์ถึงความผิดได้ จะถูกสันนิษฐานว่ากระทำผิด จำเลยจะเป็นฝ่ายพิสูจน์แก้ข้อกล่าวหาถึงการครอบครองนั้นต่อคณะลูกขุนให้เป็นที่พอใจ การสันนิษฐานดังกล่าวเป็นเพียงการสันนิษฐานไม่ได้เด็ดขาด โดยผลของการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองไปให้จำเลยเสีย โดยกลับหลักที่ว่าจำเลยจะถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์และใจทรมานหน้าพิชิตความผิดของจำเลยให้สิ้น ความสงสัย จากมาตรฐานนี้ทำให้จำเลยต้องนำพยานหลักฐานเข้าสืบแก้ต่างบริษัทสันนิษฐานต่อคณะลูกขุนว่าตนไม่ได้กระทำความผิด

นอกจากกฎหมายระดับชาติที่กล่าวมาข้างต้น การกำหนดบริษัทสันนิษฐานยังมีการใช้อย่างแพร่หลายต่อมาในอีกหลายรัฐ โดยมีการสร้างรูปแบบ หรือ Model ของกฎหมายที่ชื่อว่า The

* United States V. Fifty Three Thousand Three Hundred Twenty Dollars in United States Currency and Forty Dollars in Canadian Currency, 1982.

² Columbia University School of Law, "The Statutory presumption in Federal Narcotics Prosecutions," The Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science(1966): 8.

* Whoever on trial for a violation of this section the defendant is shown to have or to have had possession of the narcotic drug, such possession shall be deemed sufficient evidence to authorize conviction unless the defendant explains the possession to the satisfaction of the jury.

Uniform Controlled Substances Act ซึ่งต่อมาได้นำไปใช้เป็นแนวทางในหลายรัฐด้วยกัน แก่นที่สำคัญของพระราชบัญญัติฉบับนี้คือ พยายามที่จะสันนิษฐานความผิดจากการครอบครองยาเสพติดในปริมาณที่มีอยู่มากพอ แต่พระราชบัญญัตินี้ก็ได้กำหนดปริมาณขั้นต่ำไว้ว่าจะต้องครอบครองในปริมาณเท่าใดจึงจะมีความผิดตามกฎหมาย

ในปี 1971 คดี State V. Larkins, 79 Wn.2d 392,486 P.2d 95 (1971). โดยมีข้อเท็จจริงว่านาย Gerald Larkins ได้ถูกจับขณะนั่งอยู่ในรถของเข้าวันที่ 17 เมษายน 1968 การจับกุมพบขวดขนาดเล็กในกางเกงของนาย Larkins แต่ภาชนะซึ่งคล้ายขวดนั้นว่างเปล่ามีเพียงฝุ่นผงของสารเคมีบางชนิดที่พิสูจน์ได้ภายหลังว่าเป็นยาเสพติดชนิดหนึ่งเพียง 8-10 มิลลิกรัมเท่านั้น ศาลมลรัฐ Washington ตัดสินให้มีความผิดฐานมียาเสพติดไว้ในครอบครอง ต่อมามีการอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษากลับโดยให้เหตุผลว่ายาเสพติดที่มีในครอบครองของจำเลยไม่ได้มีการตรวจสอบให้ดีเสียก่อน จึงพิพากษากลับให้ยก และศาลสูงมลรัฐ Washington พิพากษายืนในที่สุด

โดยศาลสูงมลรัฐได้เหตุผลว่า การที่จะใช้บทสันนิษฐานว่าบุคคลนั้นมีความผิดจากการครอบครองยาเสพติดจะต้องประกอบไปด้วย 2 ประการด้วยกันคือ

1. การพิสูจน์ทางด้านวิทยาศาสตร์ว่าเป็นยาเสพติดจริง (scienter in possession of a narcotic)
2. การครอบครองนั้นจะต้องมีปริมาณถึงขนาดที่สามารถนำไปใช้ได้ (usable quantity of a narcotic substance)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าประเทศสหรัฐอเมริกามีการนำบทสันนิษฐานมาใช้ในคดียาเสพติดอยู่บ้างทั้งนี้เพื่อการง่ายต่อการพิสูจน์เจตนาของจำเลย ส่งผลให้ปราบปรามยาเสพติดได้ง่ายขึ้น แต่การสันนิษฐานนั้นมีใช้บทสันนิษฐานเด็ดขาด กฎหมายยังเปิดช่องให้จำเลยนำพยานหลักฐานพิสูจน์หักล้างบทสันนิษฐานนั้นได้แต่การสันนิษฐานชนิดบทสันนิษฐานเด็ดขาดว่าครอบครองในปริมาณเท่าไรจึงจะเป็นการครอบครองเพื่อจำหน่าย อย่างเช่น พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษของไทยนั้น ไม่มีปรากฏในกฎหมายสหรัฐอเมริกาแต่อย่างใด

3.3 บทสันนิษฐานที่นำมาใช้ในคดียาเสพติดในประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่จัดอยู่ในประเทศกลุ่มระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ (Common Law) ที่มีความเป็นมาที่ยาวนานหลายร้อยปี การค้นหาความจริงในการพิจารณาคดีย่อมถูกพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพสังคมเป็นลำดับ รวมถึงการนำบทสันนิษฐานมาใช้ในการค้นหาความจริงด้วย

แต่เดิมกระบวนการพิจารณาคดีของประเทศอังกฤษถูกครอบงำโดยศาสนจักร (ค.ศ. 1000-1500) โดยยังคงมีความเชื่อเรื่องพอมด แม่มด อยู่ดังนั้นการค้นหาความจริง กระทำโดยพิสูจน์จากการให้จำเลยดำนํ้า ลุยไฟ ผู้ใดสามารถผ่านไปได้ผู้นั้นย่อมเป็นผู้บริสุทธิ์ ต่อมาภายหลังที่ศาสนจักรหมดอำนาจลง การค้นหาความจริงก็ได้ถูกเปลี่ยนแปลงไป โดยเปลี่ยนมาเป็นการพิจารณาจากพยานหลักฐานที่คู่ความนำมาสู่กระบวนการพิจารณา โดยมีคณะลูกขุนทำหน้าที่ตัดสินปัญหาข้อเท็จจริง และศาลทำหน้าที่เป็นผู้คอยควบคุมการดำเนินคดีให้เป็นไปโดยบริสุทธิ์ ยุติธรรม ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายเปรียบได้เปรียบกัน

อย่างไรก็ตามการดำเนินกระบวนการพิจารณาจากพยานหลักฐาน ในบางคดีก็ไม่สามารถที่จะค้นหาความจริงได้อย่างสมบูรณ์ไม่ เพราะในบางคดี พยานหลักฐานบางชั้นไม่สามารถได้มาโดยง่าย ซึ่งอาจจะมีกรข่มขู่พยาน อันนำไปสู่พยานที่ทำให้คณะลูกขุนไขว้เขวได้ ประกอบกับการที่โจทก์จะต้องพิสูจน์ความผิดของจำเลยให้คณะลูกขุนเชื่อโดยสิ้นสงสัย (proof beyond reasonable doubt) ทำให้บางกรณีไม่สามารถเอื้ออำนวยต่อการแก้ไขปัญหาสังคมที่กำลังประสบอยู่ คดีที่ยากต่อการแสวงหาพยานหลักฐาน เช่น คดีผู้ที่ก่อมลพิษในแหล่งน้ำ หรือคดียาเสพติด ดังนั้นในศตวรรษที่ 19 ประเทศอังกฤษได้ให้ความสำคัญกับการกำหนดบทสันนิษฐานในกฎหมายเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ เพราะบทสันนิษฐานจะมีส่วนช่วยในการค้นหาความจริง ในส่วนของการหาพยานหลักฐานหรือการพิสูจน์ถึงเจตนาหรือประมาทของจำเลย และหากความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมด้วยแล้ว ผลที่เกิดขึ้นจึงไม่เป็นที่พึงประสงค์ของสังคมเท่าใดนัก ผู้ใช้กฎหมายจึงได้พยายามพัฒนากฎหมายให้ทันสมัยมากขึ้น กล่าวคือแต่เดิมการตีความกฎหมายจะต้องทำไปเพื่อประโยชน์ของจำเลยเป็นสำคัญ กลายมาเป็นตีความกฎหมายเป็นโทษแก่จำเลยมากขึ้น หากความเสียหายที่เกิดขึ้นในคดีนั้นๆ ส่งผลกระทบต่อความสงบสุขของประชาชน

การตีความกฎหมายเป็นโทษแก่จำเลย ในประเทศอังกฤษ ก็มีการโต้เถียงของนักกฎหมายว่าถูกต้องแล้วหรือไม่ และสามารถกระทำได้หรือไม่ เป็นการขัดต่อหลักสันนิษฐานความบริสุทธิ์ของจำเลย* (Presumption of innocence) หรือไม่

กลุ่มแรก: เห็นว่าไม่ขัดต่อหลักการสันนิษฐานความบริสุทธิ์ของจำเลย (presumption of innocence)

ซึ่งแนวความคิดนี้ได้แก่ แนวความคิดของ Glanville Williams³ ซึ่งได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับบทสันนิษฐานตามกฎหมายไว้โดยเห็นว่า การนำเอาบทสันนิษฐานตามกฎหมาย (presumption of law) เข้ามาใช้ในคดีอาญา สามารถกระทำได้โดยไม่ขัดต่อหลักความบริสุทธิ์ของจำเลย โดยให้ความเห็นว่าฝ่ายที่เห็นว่าขัดกับหลักดังกล่าว เป็นเพราะแปลความหมายของคำว่า “ภาระการพิสูจน์” (burden of proof) ผิดไป เพราะในประเทศอังกฤษซึ่งเป็นประเทศในกลุ่มที่ใช้ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์จะใช้หลัก “การดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน”⁴ ซึ่งเป็นรูปแบบการดำเนินคดีอาญาที่มีลักษณะเป็นการต่อสู้ทำนองเดียวกับคดีแพ่ง นิติสัมพันธ์ในทางวิธีพิจารณาความอาญาโดยประชาชนจึงเป็นนิติสัมพันธ์สามฝ่าย คู่ความมีสถานะเท่าเทียมกัน โดยมีคณะลูกขุนเป็นผู้วินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมาย และศาลมีหน้าที่ควบคุมกระบวนการพิจารณาให้เป็นไปอย่างเรียบร้อย

กลุ่มที่สอง: เห็นว่าขัดต่อหลักการสันนิษฐานความบริสุทธิ์ของจำเลย (presumption of innocence)

* หลักในเรื่องที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ ได้เริ่มมีการพัฒนาในช่วงระยะเวลาสั้นๆ แต่ถ้อยคำหรือวลีที่ว่า “Presumption of innocence” ยังไม่ได้มีการใช้ในวงนั้น โดยได้เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1935 ในคดี D.D.P. V. Woolmington [1933] A.C. at 481 จากคำอธิบายของ The House of Lord อ้างโดย J.A.Andrews, “Human Rights In Criminal Procedure,” A comparative Study (1982), 86.

³ Glanville Williams, Criminal Law, 2 (London: Steven and Son, 1961): 98.

⁴ คณิต ฌ นคร, “วิธีพิจารณาคดีอาญาไทย: หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน,” วารสารนิติศาสตร์ (กันยายน 2528): 1-17.

จากที่ได้อธิบายถึงข้อโต้แย้งที่แบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจึงมีอยู่ว่าตกลงแล้วการที่รัฐสภาได้กำหนดบทสันนิษฐานเอาไว้ในบทบัญญัติของกฎหมายนั้น เป็นการขัดต่อหลักการสันนิษฐานความบริสุทธิ์ของจำเลย (Presumption of innocence) หรือไม่ ฝ่ายนี้มองว่าหากรัฐธรรมนูญวางหลักไว้เป็นพื้นฐานของสิทธิต่างๆของประชาชนแล้ว กฎหมายใดจะเขียนให้ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญมิได้ โดยมองตรงจุดของการเขียนกฎหมายใดที่ต้องการวางบทสันนิษฐาน จะมาขัดต่อหลักที่วางไว้ในรัฐธรรมนูญมิได้

แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหานี้ได้ยุติลงเมื่อ รัฐสภาของประเทศอังกฤษกล่าวว่าแม้ในรัฐธรรมนูญของประเทศอังกฤษจะกำหนดหลักการสันนิษฐานความบริสุทธิ์ของจำเลย (Presumption of innocence) เอาไว้ แต่สถานะของรัฐธรรมนูญแห่งสหราชอาณาจักร มิได้เป็นกฎหมายสูงสุดที่กฎหมายอื่นจะขัดหรือแย้งมิได้ ผู้ใช้อำนาจสูงสุดในประเทศอังกฤษขณะนั้น คือรัฐสภา บทบัญญัติกฎหมายที่ตราออกมาโดยรัฐสภาของอังกฤษมีความศักดิ์สิทธิ์และมีอำนาจบังคับเป็นกฎหมายได้ แม้จะขัดหรือแย้งกับกฎหมายใดก็ตาม แต่จะถือว่าเมื่อมีกฎหมายใหม่แล้วกฎหมายเก่าที่ขัดกันจะถูกลบเลิกไปโดยปริยาย หลักสำคัญของกฎหมายรัฐธรรมนูญของอังกฤษนี้เรียกว่าหลัก "Sovereignty of Parliament" ซึ่งถือว่ารัฐสภาเป็นผู้ทรงอำนาจสูงสุดในแผ่นดิน พระราชบัญญัติใดของรัฐสภาที่ออกมาในสมัยโดยอมใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ในสมัยนั้น ศาลหรือองค์กรอื่นใดจะไม่ยอมบังคับใช้พระราชบัญญัติของรัฐสภาโดยอ้างว่าเป็นโมฆะเพราะขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญไม่ได้ เพราะถ้ายอมให้มีการอ้างเช่นนั้นได้ลักษณะของความเป็นผู้ทรงอำนาจสูงสุดของรัฐสภาก็จะเสื่อมไป กลายเป็นว่ารัฐสภาของคนรุ่นก่อนๆหรือศาลมีอำนาจสูงกว่ารัฐสภาของคนปัจจุบัน ซึ่งจะเป็นเช่นนั้นมิได้⁵

ตัวอย่างของบทสันนิษฐานที่รัฐสภาบัญญัติเป็นกฎหมาย เช่น คดี *Hobbs V Winchester Corporation* ตาม *The Public Health Act 1875*

โจทก์ซึ่งเป็นผู้ขายเนื้อฟองเรียกค่าเสียหายสำหรับเนื้อที่ไม่ถูกอนามัยต่อการบริโภคที่ถูกทำลายโดยพระราชบัญญัติดังกล่าว ซึ่งบัญญัติว่าเมื่อบุคคลใดได้รับความเสียหายให้บางเรื่องที่เกี่ยวข้องกันซึ่งเขาไม่ได้ผิดด้วยค่าสินไหมทดแทนทั้งหมดก็ควรต้องชำระ ปัญหาจึงมีว่าโจทก์ผิดด้วยหรือไม่ โจทก์ไม่รู้ว่าเนื้อนั้นไม่ถูกอนามัยต่อผู้บริโภค แต่ศาลก็ถือว่าโจทก์มีความผิดด้วยเพราะ

⁵ จรัญ ภัคดิธนากุล, "ศาลกับความเป็นกฎหมายสูงสุดแห่งรัฐธรรมนูญ," *ดุลพินิจ* 27, 1 (2523) : 52-53.

โจทก์ได้กระทำผิดอาญาเกี่ยวกับการจำหน่ายเนื้อที่ไม่ถูกอนามัยแล้ว เพราะว่าพระราชบัญญัตินี้ต้องการป้องกันผู้ซื้อให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้และเมื่อคำนึงถึงผลร้ายที่จะเกิดขึ้นระหว่างผู้ขายเนื้อกับสังคมแล้ว แม้ว่าผู้ขายเนื้อจะได้รับผลร้ายจากพระราชบัญญัติ แม้จะขายเนื้อโดยไม่รู้ว่าจะไม่ถูกอนามัยต่อการบริโภคก็ตาม แต่สังคมก็จะได้รับผลร้ายมากกว่า หากว่าจะต้องพิสูจน์ถึงเจตนาร้ายของผู้ขายเนื้อจึงจะต้องรับผิด ดังนั้น จึงเป็นการจำเป็นที่จะต้องคุ้มครองสังคมไว้ก่อนยิ่งกว่านั้นตามนโยบายของพระราชบัญญัตินี้ เมื่อผู้ขายเนื้อเลือกที่จะหากำไรจากการประกอบอาชีพที่อาจจะเป็นอันตรายต่อชีวิตร่างกายของบุคคลในสังคมแล้ว เขาก็จะต้องเป็นผู้เสี่ยงภัยเอง จึงไม่เป็นการสมควรที่จะให้เขาปฏิเสธความรับผิดชอบเพียงแต่กล่าวอ้างว่าเขาไม่ได้เจตนาหรือประมาทเท่านั้น

ในส่วนของคดียาเสพติดนั้น ประเทศอังกฤษได้ตรากฎหมาย พระราชบัญญัติการใช้ยาเสพติดในทางที่ผิด (Misuse of Drugs Act 1971) ซึ่งได้มีการแก้ไขหลายครั้งต่อมาภายหลังเพื่อให้เข้ากับการปราบปรามยาเสพติดที่เกิด

Misuse of Drugs Act 1971 เป็นกฎหมายยาเสพติดที่ถูกตราขึ้นโดยรัฐสภา โดยมีวัตถุประสงค์ในการควบคุมการครอบครองยาเสพติดโดยมิชอบ และการขายยาเสพติดโดยมิชอบ รวมไปถึงสารที่เกี่ยวกับยาเสพติดด้วย พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ให้ความหมายของยาเสพติด โดยมีการแบ่งประเภทของยาเสพติดออกเป็น 3 ประเภท (Class) คือ Class A, Class B และ Class c ซึ่งการแก้ไขกฎหมายในแต่ละครั้ง ก็จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลง ประเภทยาเสพติดให้เข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบัน เพราะโทษของแต่ละประเภทนั้นแตกต่างกันออกไป พระราชบัญญัติฉบับนี้คล้ายคลึงกับพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ของประเทศไทย ในส่วนของการแบ่งประเภทของยาเสพติด เพื่อให้ง่ายต่อการกำหนดบทลงโทษชนิดร้ายแรง ย่อมต้องได้รับผลการลงโทษที่หนักขึ้น โดยจะมีการเปรียบเทียบในส่วนนี้ในบทที่ 4 ต่อไป

Misuse of Drugs Act 1971 ถูกเพิ่มในส่วนของบทสันนิษฐานตามกฎหมายในปี 2005 โดย Drugs Act 2005 ประกาศใช้วันที่ 7 เมษายน 2005 ใน Section 2 มีการเพิ่มในส่วนของการพิสูจน์ถึงเจตนาในการขายยาเสพติด (Proof of intention to supply a controlled drug)

ใน Misuse of Drugs Act 1971 Section 5 (4A) *

“ถ้าพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมียาเสพติดไว้ในครอบครองในปริมาณไม่น้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ ศาลหรือคณะลูกขุนจะต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่า จำเลยเป็นผู้มียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย”

แต่อย่างไรก็ตาม (4B) กำหนดว่า

“หากมีหลักฐานอื่นใดที่สามารถบอกได้ว่ามิใช่เป็นผู้ครอบครองเพื่อจำหน่ายแล้ว มิให้ใช้บทสันนิษฐานกับผู้ครอบครองนั้น” *

จากบทสันนิษฐานดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ประเทศอังกฤษมีการกำหนดบทสันนิษฐานในส่วนเจตนาพิเศษคือ ครอบครองเพื่อจำหน่าย ซึ่งจะต้องได้รับโทษสูงขึ้น เช่นเดียวกับประเทศไทย การแก้ไขได้มีคำอธิบายถึงเหตุผลในแต่ละส่วนไว้ใน Drugs Act Explanatory Notes ซึ่ง Section 5 (4A) ที่เพิ่มเติมในส่วนของบทสันนิษฐาน ด้วยเหตุผลดังนี้

เพื่อต้องการควบคุมการครอบครองที่มีไว้เพื่อจำหน่ายให้กับผู้อื่น โดยสร้างบทสันนิษฐานของเจตนาพิเศษ “ครอบครองเพื่อจำหน่าย” หากจำเลยครอบครองไม่น้อยกว่าตามที่กฎหมายกำหนด ศาลหรือคณะลูกขุนจะต้องสันนิษฐานไปตามนั้น แต่บทสันนิษฐานจะต้องไม่นำไปใช้ หากพบหลักฐานอื่นใด เช่น พยานบุคคล ที่สามารถพิสูจน์ได้ว่าจำเลยนั้น มิได้มีไว้ครอบครองเพื่อจำหน่าย หากเป็นเช่นนั้นโจทก์ยังคงมีหน้าที่หาพยานหลักฐานในการพิสูจน์ให้ลั่นสงสัยว่าจำเลยเป็นผู้ครอบครองซึ่งมีไว้เพื่อจำหน่ายจริง ปริมาณยาเสพติดที่จะถูกนำมาเป็นตัวกำหนด บทสันนิษฐานจะถูกกำหนดในข้อบังคับ (Regulations) โดยรัฐมนตรี (Secretary of State) ปริมาณยาเสพติดจะคำนึงถึงความรุนแรงของชนิดและปริมาณที่มีไว้ในครอบครองเป็นสำคัญ”

* Section 5 (4A) In any proceedings for an offence under subsection (3) above, if it is proved that the accused had an amount of a controlled drug in his possession which is not less than the prescribed amount, the court or jury must assume that he had the drug in his possession with the intent to supply it as mentioned in subsection (3).

* Section 5 (4B) Subsection (4A) above does not apply if evidence is adduced which is sufficient to raise an issue that the accused may not have had the drug in his possession with that intent.

แต่อย่างไรก็ดี กฎหมายยาเสพติดอังกฤษได้เปิดช่องให้จำเลยนำพยานหลักฐานเข้าแก้ตัว อยู่บ้างโดย Section 28 เปิดโอกาสให้จำเลยพิสูจน์ถึงความไม่รู้ที่มาของสิ่งที่ตนครอบครองอยู่ (Proof of lack of knowledge) การพิสูจน์ความไม่รู้ที่มานี้จะไม่แตะต้องบทสันนิษฐานของการ ครอบครองยาเสพติดโดยมิชอบแต่อย่างใด แต่เป็นการพิสูจน์ข้อเท็จจริง ก่อนที่จะนำไปสู่บท สันนิษฐาน

คดี R V Lambert ** จำเลยถูกจับขณะมียาเสพติด Class A ไว้ในครอบครอง หนักถึง 2 กิโลกรัม ยาเสพติดได้ถูกซ่อนไว้ในถุงหนา ใบหนึ่งที่เขากลืนอยู่ โดยเขาอ้างว่า เขาถูกจ้างให้มารับถุง ใบนี้ เขาคิดว่าในถุงบรรจุแต่เพียงเศษที่เหลือจากการทำเครื่องประดับเท่านั้น สิทธิการขอพิสูจน์ สามารถกระทำได้อย่างกฎหมาย Section 28 (2) และ (3) (b) แห่ง The Misuse of Drugs Act 1971

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ประเทศอังกฤษมีการใช้บทสันนิษฐานในกฎหมายยาเสพติด โดยเป็น การสันนิษฐานความผิดของจำเลย เช่นเดียวกับ พระราชบัญญัติ ยาเสพติดให้โทษ ของประเทศ ไทย แต่อย่างไรก็ตามบทสันนิษฐานดังกล่าวเป็นเพียงผลภาระการพิสูจน์ (Reverse burden of proof) ไปยังจำเลยให้พิสูจน์ ข้อกล่าวหาว่ามีได้ เป็นไปตามที่กฎหมายสันนิษฐานไว้ กฎหมาย ยังคงเปิดช่องให้จำเลยได้แก้ตัว จึงเป็นเพียงบทสันนิษฐานไม่เด็ดขาดเท่านั้น ไม่เหมือนกับบท สันนิษฐานในประเทศไทยที่เป็นบทสันนิษฐานชนิดเด็ดขาด

3.4 บทสันนิษฐานที่นำมาใช้กับคดียาเสพติดในประเทศออสเตรเลีย

ออสเตรเลียเป็นหนึ่งในประเทศเครือ Common wealth ดังนั้นจึงได้รับอิทธิพลระบบ กฎหมายในประเทศอังกฤษ ออสเตรเลียมีกฎหมายที่สำคัญที่สุดคือ รัฐธรรมนูญ (Constitution of Australia) ซึ่งในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้กำหนดสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ระบบการปกครอง และระบบการบริหารจัดการรัฐบาล ออสเตรเลียแบ่งออกเป็นหลายรัฐด้วยกัน คล้ายกับประเทศ สหรัฐอเมริกา โดยรัฐบาลของแต่ละรัฐจะมีสิทธิในการบริหารจัดการออกกฎระเบียบ รวมไปถึงออก กฎหมายเองด้วย (Self – governing territories) โดยมีเขตอำนาจศาลเฉพาะในแต่ละรัฐ ศาลและ วิธีพิจารณาจะคล้ายคลึงกัน แต่จะไม่เหมือนกันเสียทีเดียว

** R V. Lambert (2001) 2 Cr.App.R.28.

ออสเตรเลียให้ความสำคัญกับการสันนิษฐานความบริสุทธิ์ (presumption of innocence) ไว้เช่นเดียวกับนานาอารยประเทศ แต่ไม่ได้กำหนดในรัฐธรรมนูญ โดยถูกกำหนดไว้ใน Criminal Code Act โจทก์จะต้องพิสูจน์ถึงความผิดของจำเลยให้สิ้นสงสัย (proof beyond reasonable doubt) จำเลยจึงจะมีความผิดและรับโทษตามกฎหมาย

ปัญหายาเสพติดในออสเตรเลียมีให้พบอยู่มากในปัจจุบัน การปราบปรามเครือข่ายอาชญากรรมก็กระทำได้ยาก ดังนั้นรัฐบาลกลางจึงพยายามออกกฎหมายให้รุนแรงและทันสมัยต่อสถานการณ์สังคมในปัจจุบัน โดยได้บัญญัติกฎหมายแห่งชาติ ควบคุมและปราบปรามการค้ายาเสพติดขึ้นมีชื่อว่า Crimes (Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances) Act 1990 ขึ้น ในพระราชบัญญัติ ฉบับนี้เองได้กำหนดบทสันนิษฐานในส่วนของกรอบครอบงายาเสพติดไว้ใน Section 17 ดังนี้ “บุคคลใด

- (a) มีไว้ในครอบครอง หรือ
- (b) นำเข้า หรือส่งออก หรือ
- (c) มีไว้ในครอบครองด้วยเจตนาที่จะนำเข้าหรือส่งออก

ซึ่งยาเสพติดให้โทษในปริมาณที่กำหนดไว้ส่วนที่ 1 ตารางที่ 3 จะถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้ครอบครอง, นำเข้า, ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองด้วยเจตนาที่จะนำเข้าหรือส่งออกเพื่อจำหน่าย แต่บทสันนิษฐานเช่นว่านี้พิสูจน์เป็นอย่างอื่นได้

การสันนิษฐานเจตนาพิเศษ “เพื่อจำหน่าย” นี้จะส่งผลให้ผู้กระทำความผิดหรือจำเลยได้รับการลงโทษที่หนักยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม บทสันนิษฐานนี้เป็นเพียง บทสันนิษฐานชนิดไม่เด็ดขาด โดยตอนท้าย Section 17 กำหนดอย่างชัดเจนว่า บทสันนิษฐานนี้ไม่เด็ดขาด กล่าวคือ จำเลยสามารถนำพยานหลักฐานเข้าพิสูจน์หักล้างได้

ข้างต้นเป็นการสันนิษฐานของรัฐบาลกลางเท่านั้น ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ออสเตรเลียเป็นประเทศที่แบ่งออกเป็นหลายรัฐ แต่ละรัฐมีอำนาจบริหารจัดการและออกกฎหมายเองได้ ดังนั้นจึงมิได้กำหนดบทสันนิษฐานดังกล่าวลงในกฎหมายของรัฐทุกรัฐไป จากการศึกษาผู้เขียนพบว่ามีบางรัฐที่กำหนดบทสันนิษฐานความผิดของผู้ครอบครองเพื่อจำหน่ายไว้ในกฎหมายยาเสพติด จึงขอ ยกตัวอย่างดังต่อไปนี้

South Australia

รัฐทางตอนใต้ของออสเตรเลีย ได้กำหนดความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดทุกชนิดรวมถึงโทษของแต่ละฐานความผิด โดยแต่ละฐานความผิดจะมีโทษแตกต่างกันไป กฎหมายนี้ได้แก่ Controlled Substances Act 1984 ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ มีการบัญญัติกฎหมายที่น่าสนใจคือ มิได้กำหนดบทสันนิษฐานไว้โดยตรง แต่จะกำหนดปริมาณขั้นต่ำของยาเสพติดแต่ละประเภทว่าหากพบการครอบครองโดยผิดกฎหมายแล้ว จะถูกตั้งข้อหาหรือต้องรับโทษในฐานความผิดใด

ฐานความผิดใน Controlled Substance Act 1984 นี้ มีความแตกต่างกับกฎหมายประเทศอังกฤษ หรือประเทศไทย คือกำหนดให้ ผู้จัดหา (supply)* มีความผิด ซึ่งผู้จัดหานี้แตกต่างกับผู้ขาย (sell) หรือ (traffic) โดยจะมีโทษที่ต่ำกว่า นอกจากนี้ข้อหาขายยาเสพติดจะมีโทษแตกต่างกันไป ในลักษณะขั้นบันไดตามปริมาณยาเสพติดที่เพิ่มมากขึ้น ยิ่งถูกจับยาเสพติดในปริมาณมากเท่าใด ก็จะต้องได้รับโทษมากขึ้นเท่านั้น ปรากฏใน section 32 เช่น

- ปริมาณการขายผู้ค้ารายย่อย (traffic quantity) โทษปรับไม่เกิน 50,000 เหรียญออสเตรเลีย หรือจำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ
- ปริมาณการขายพ่อค้าคนกลาง (Commercial quantity) โทษปรับไม่เกิน 200,000 เหรียญออสเตรเลีย หรือจำคุกไม่เกิน 25 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ
- ปริมาณการขายผู้ค้ารายใหญ่ (Large Commercial quantity) โทษปรับไม่เกิน 500,000 เหรียญออสเตรเลีย หรือจำคุกตลอดชีวิต หรือทั้งจำทั้งปรับ

South Australia ได้กำหนดบทสันนิษฐานไว้ใน Controlled Substances Act section 32(5) อย่างชัดเจน แต่แตกต่างกับของประเทศไทย กล่าวคือ ประเทศไทยกำหนดปริมาณยาเสพติดขั้นต่ำไว้เพื่อกำหนดเจตนาของผู้กระทำความผิดว่ากระทำไปเพื่อการจำหน่าย แต่ section 32 กำหนดโทษลักษณะขั้นบันได ยิ่งครอบครองมากโทษก็มากตามไปด้วย แต่ตอนท้าย section 32 ซึ่งก็คือ section 32(5) ว่า บุคคลใดครอบครองยาเสพติดมากกว่าที่กฎหมายกำหนด (deeming quantity)ไว้ กฎหมายสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นการครอบครองเพื่อจำหน่าย (trafficable quantity) ซึ่งยาเสพติดให้โทษ ซึ่งต้องรับโทษตามขั้นบันไดตามปริมาณการครอบครอง นอกจากนั้น ถึงแม้

* Supply means provide or distribute or offer to provide or distribute.

ปริมาณยาเสพติดที่จับได้นั้นไม่ถึงกับที่กฎหมายกำหนด แต่ถ้าจำเลยมีพฤติการณ์ว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการค้ายาเสพติด เช่น อยู่ในเหตุการณ์ ก็จะถูกสันนิษฐานไว้เช่นเดียวกันว่าเป็นผู้ค้ายาเสพติด แต่บทสันนิษฐานดังกล่าวจำเลยสามารถพิสูจน์หักล้างเป็นอย่างอื่นได้

เช่น นาย A ถูกจับกุมขณะมีกัญชา ไว้ในครอบครอง ปริมาณ 300 กรัม ตามกฎหมายของ Controlled Substances Act แล้ว จะถือว่า นาย A เป็นผู้จำหน่ายกัญชา (trafficable quantity) ซึ่งต้องได้รับโทษ ปรับไม่เกิน 50,000 เหรียญออสเตรเลีย หรือจำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่อย่างไรก็ตาม นาย A สามารถ นำพยานเข้าสืบได้ว่า ตนมีกัญชาไว้ในครอบครองเพื่อเสพ (deeming quantity) เท่านั้นมิได้มีไว้จำหน่ายตามที่ตารางของกฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งจะมีโทษเพียงปรับไม่เกิน 20,000 เหรียญออสเตรเลีย หรือจำคุกไม่เกิน 2 ปีเท่านั้น

Western Australia

Western Australia เป็นรัฐทางตะวันตกของประเทศออสเตรเลีย มีกฎหมายยาเสพติดคือ พระราชบัญญัติ ใช้ยาเสพติดในทางมิชอบ หรือ Misuse of Drugs Act 1981 พระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่ซับซ้อนเหมือนกฎหมายยาเสพติดของ South Australia เช่น ไม่มีการแบ่งกลุ่มปริมาณยาเสพติด พระราชบัญญัติ Misuse of Drugs Act 1981 นี้มีการกำหนดบทสันนิษฐานอย่างชัดเจน

ส่วนที่ 3 (Part III) เรื่อง การสันนิษฐานการครอบครองเพื่อจำหน่าย (Presumption of intent to sell or supply) ใน section 6 (1) (a) * บุคคลจะมีความผิดฐานมียาเสพติดไว้ใน

* section 6(1)(a), a person shall, unless the contrary is proved, be deemed to have in his possession a prohibited drug with intent to sell or supply it to another if he has in his possession a quantity of the prohibited drug which is not less than the quantity specified in Schedule V in relation to the prohibited drug; or

section 7(1)(a), a person shall, unless the contrary is proved, be deemed to have his possession, or to cultivate, prohibited plants of a particular species or genus with intent to sell or supply those prohibited plants or any prohibited drug obtainable therefrom to another if he has in his possession, or cultivates, a number of those prohibited plants

ครอบครองเพื่อจำหน่าย หากยาเสพติดที่พบนั้นมีปริมาณมากกว่าที่กฎหมายกำหนด เว้นแต่จะพิสูจน์ว่าเป็นอย่างอื่น นอกจากนั้นยังมีบทสันนิษฐานในส่วนของ การพบการครอบครอง, การปลูก ซึ่งพืชต้องห้ามตามกฎหมายในปริมาณเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด ผู้นั้นมีความผิดฐานครอบครอง เพื่อจำหน่ายซึ่งพืชต้องห้ามตามกฎหมาย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าเป็นอย่างอื่นได้เช่นเดียวกัน

บทสันนิษฐาน ทั้ง 2 บทนี้ เป็นเพียงบทสันนิษฐานชนิดไม่เด็ดขาด เป็นเพียงการสันนิษฐานความผิดของจำเลยไว้ก่อนเท่านั้น เป็นเพียงการผลักภาระการพิสูจน์ให้จำเลยต้องนำพยานหลักฐานเข้าสืบความบริสุทธิ์ของตน ว่ามิใช่เป็นอย่างเช่นที่กฎหมายสันนิษฐานไว้เท่านั้น ซึ่งแตกต่างกับประเทศไทย ที่จำเลยไม่สามารถโต้แย้งบทสันนิษฐานใดๆได้เลย

Northern Australia

Northern Territory Consolidation Acts ได้กำหนดให้มีกฎหมายควบคุมยาเสพติด คือ พระราชบัญญัติใช้ยาเสพติดในทางที่ผิด หรือ Misuse of Drugs Act สาระสำคัญของพระราชบัญญัติฉบับนี้คือ กำหนดฐานความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับการค้ายาเสพติดให้กับเยาวชน หากพบผู้ใดขายหรือแจกจ่ายให้กับเยาวชนต้องถูกลงโทษหนักขึ้น ทั้งนี้ยาเสพติดจะถูกแบ่งออกเป็นหลายกลุ่ม ในแต่ละกลุ่มจะมีโทษแตกต่างกันไป โดยจะขึ้นอยู่กับปริมาณยาเสพติดที่พบ และขายให้กับใคร เช่น Section 5 บัญญัติว่า “ บุคคลใดถูกพบว่ากระทำความผิด จะต้องได้รับโทษดังต่อไปนี้ (1) บุคคลซึ่งขายยาเสพติดในปริมาณไม่ถึงกับเป็นผู้ค้ารายใหญ่ (not a commercial quantity) และยาเสพติดนั้นเป็นประเภทที่กำหนดไว้ในตารางที่ 1 และขายให้กับเด็ก จะมีโทษจำคุกตลอดชีวิต...” เป็นต้น

ในทางปฏิบัติแล้ว การที่กฎหมายกำหนดปริมาณของยาเสพติดที่พบว่ามีปริมาณมากเท่าใดนั้น (commercial quantity) คือเป็นการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ขายยาเสพติดในระดับใด เช่น พบยาเสพติดจำนวนมาก สันนิษฐานได้เลยว่าจะต้องเป็นผู้ค้ารายใหญ่ (commercial

which is not less than the number specified in Schedule VI in relation to that species or genus.

quantity) เพราะกฎหมายกำหนดไว้ว่าเป็นเช่นนั้น เว้นเสียแต่จะพิสูจน์ได้ว่าเป็นอย่างอื่น เช่นไม่ทราบถึงที่มาหรือ ไม่ทราบว่าผู้ขายให้มันเป็นเด็ก เพราะการลงโทษจะแตกต่างกันมาก

Tasmanian

Tasmanian ก็เช่นเดียวกับ South Australia และ Northern Territory of Australia คือมีการกำหนด ปริมาณยาเสพติดที่พบ กล่าวคือ หากพบปริมาณยาเสพติดไว้ในครอบครองถึง ปริมาณการขายแบบผู้ค้ารายย่อย (Trafficable quantity) ก็จะถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่า มียาเสพติดไว้เพื่อจำหน่าย โดยบทสันนิษฐานนี้ได้ถูกกำหนดไว้อย่างชัดเจนใน Misuse of Drugs Act 2001 Section 12 การขายยาเสพติดให้โทษ (Trafficking in Controlled Substance) ดังนี้”

- 1) บุคคลใดขายยาเสพติดในปริมาณที่กฎหมายกำหนด จะต้องโทษจำคุกไม่เกิน 21 ปี
- 2) หากพบการกระทำดังต่อไปนี้ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า บุคคลนั้นขายยาเสพติด
 - การเตรียม
 - ขนส่ง
 - ปกปิดหรือซ่อนเร้น
 - มีไว้ในครอบครอง
 - ขำเข้า

ในปริมาณขายแบบผู้ค้ารายย่อย (Trafficable quantity) เว้นเสียแต่จะ บุคคลผู้นั้น พิสูจน์ให้ศาลเห็นเป็นที่น่าพอใจว่ามีได้เป็นเช่นนั้น

นอกจาก 4 รัฐข้างต้น ยังคงมีรัฐอื่นอีกในออสเตรเลียที่มีได้กำหนดบทสันนิษฐานไว้ เช่น Drugs Misuse Act 1986 ของรัฐ Queensland, Drugs Misuse and Trafficking Act 1985 ของรัฐ New South Wales หรือ Drugs, Poisons and controlled substances Act 1981 ของรัฐ Victoria เป็นต้น

สรุปแล้วประเทศออสเตรเลีย มีกฎหมายต้นแบบซึ่งก็คือ Crimes Act 1990 กำหนด บทบาทบทสันนิษฐานของผู้จำหน่ายยาเสพติดไว้อย่างชัดเจน ซึ่งบทสันนิษฐานดังกล่าวเป็นเพียง บทสันนิษฐาน ชนิดบทสันนิษฐานไม่เด็ดขาดเท่านั้น กฎหมายบัญญัติเปิดช่องให้จำเลยได้นำ พยานหลักฐานเข้าพิสูจน์แก้บทสันนิษฐานดังกล่าวได้ และในบางรัฐของประเทศออสเตรเลียก็ได้

นำไปแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของการสันนิษฐานการจำหน่ายยาเสพติด โดยเห็นว่า บทสันนิษฐานมีส่วนช่วยให้โจทก์ได้ประโยชน์ในเชิงคดี แต่ก็ไม่มีรัฐใดที่กำหนดให้เป็นบทสันนิษฐานเด็ดขาด จำเลยสามารถพิสูจน์หักล้างได้

3.5 บทสันนิษฐานที่บังคับใช้กับคดียาเสพติดในประเทศสิงคโปร์

สิงคโปร์เป็นประเทศเพื่อนบ้านของไทย ที่ต้องประเชิญกับปัญหายาเสพติดในด้านการขายและการเสพในทำนองเดียวกับประเทศไทย พลเมืองของสิงคโปร์ก็ติดยาเสพติดอยู่จำนวนไม่น้อยเหมือนกัน การค้ายาเสพติดจะมีลักษณะประเทศที่มีการซื้อขายยาเสพติดเพื่อจะนำไปขายยังประเทศอื่น ๆ ต่อไปมากกว่า แต่สิงคโปร์ก็เป็นประเทศหนึ่งที่ขึ้นชื่อว่ากฎหมายที่เด็ดขาดและรุนแรง เช่น การประหารชีวิต ในปัจจุบันใช้การแขวนคอผู้ต้องโทษประหารชีวิต ซึ่งหลายประเทศมองว่าเป็นการลงโทษที่โหดร้ายทารุณมาก กฎหมายยาเสพติดก็เช่นเดียวกัน มีการบัญญัติถึงบทสันนิษฐานอยู่หลายมาตราด้วยกัน ทั้งนี้เพื่อการปราบปรามยาเสพติดให้ได้อย่างรัดกุมและเด็ดขาด

เริ่มในปี ค.ศ. 1973 (พ.ศ. 2516) สิงคโปร์ได้ออกกฎหมายมาใช้บังคับเกี่ยวกับยาเสพติด คือ พระราชบัญญัติการใช้อาเสพติดในทางที่ผิด หรือ The Misuse of Drugs Act 1973 โดยกฎหมายฉบับนี้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน มี 36 มาตรา มีการแบ่งยาเสพติดออกเป็น 3 ระดับด้วยกัน คือ Class A Class B และ Class C เหมือนกับประเทศอังกฤษ และมีบัญชีแนบท้าย 2 บัญชีคือ บัญชีหนึ่งเกี่ยวกับการแบ่งชั้นของยาเสพติด และบัญชีที่สองเกี่ยวกับการกำหนดโทษ

พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวได้ถูกแก้ไขเพิ่มเติมหลายครั้งด้วยกัน ในปีต่อมาๆ คือ ปีค.ศ. 1975, 1977, 1979, 1989, 1993, 1998, 2001 และ 2008 ซึ่งสาระสำคัญของการแก้ไข ได้แก่ เพิ่มบทลงโทษให้รุนแรงมากขึ้นกว่าเดิม ส่วนที่เกี่ยวข้องของวิทยานิพนธ์ คือ ส่วนที่ 3 มาตรา 17-22 ว่าด้วยพยานหลักฐาน

Misuse of Drug Act ของประเทศสิงคโปร์ได้กำหนดบทสันนิษฐานไว้อย่างชัดเจนในหลายมาตราด้วยกัน เช่น Section 17 ในส่วนของ Presumption concerning trafficking ซึ่งบัญญัติเกี่ยวกับการมียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย กรณีที่บุคคลใดมียาเสพติดไว้ใน

ครอบครองเกินกว่าจำนวนที่กฎหมายกำหนดดังต่อไปนี้ กฎหมายจะสันนิษฐานไว้ก่อนว่า มีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย เช่น

- ฝิ่น เกินกว่า 100 กรัม
- มอร์ฟีน เกินกว่า 3 กรัม
- เฮโรอีน เกินกว่า 2 กรัม
- กัญชา เกินกว่า 15 กรัม
- กัญชาผสม เกินกว่า 30 กรัม
- กัญชาแห้ง เกินกว่า 10 กรัม
- โคเคน เกินกว่า 3 กรัม เป็นต้น

แต่ตอนท้ายของมาตรานี้ บัญญัติว่า เว้นเสียแต่ว่าผู้นั้นจะพิสูจน์ได้ว่ามิได้เป็นเช่นข้อสันนิษฐานนั้น มาตรานี้กำหนดบทสันนิษฐานชนิด บทสันนิษฐานชนิดไม่เด็ดขาดเท่านั้น กฎหมายเปิดช่องให้จำเลยพิสูจน์ (หักล้างข้อสันนิษฐานได้เช่นเดียวกับประเทศอื่นที่กล่าวมาแล้ว)

นอกจากนี้ ประเทศสิงคโปร์ ยังกำหนดบทสันนิษฐานในมาตราอื่นอีกที่น่าสนใจ เช่น

- บุคคลผู้ซึ่งถูกพิสูจน์ได้ว่ามีสิ่งของดังต่อไปนี้ ไว้ในครอบครอง หรือภายใต้การควบคุมแล้ว จะถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่า มียาเสพติดไว้ในครอบครอง (Section 18(1))
เว้นเสียแต่ว่าจะพิสูจน์ได้เป็นอย่างอื่น ได้แก่
 - ภาชนะใดๆที่มีไว้เพื่อบรรจุยาเสพติด
 - กุญแจ ที่ใช้ในการเก็บภาชนะที่บรรจุยาเสพติด
 - กุญแจของสถานที่ที่ซึ่งพบยาเสพติด หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของสถานที่ที่พบยาเสพติด
 - เอกสารใดๆที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด หรือเอกสารใดๆที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งยาเสพติด
- บุคคลผู้ซึ่งมียาเสพติดไว้ในครอบครอง จะถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่า รู้ถึงที่มาของยาเสพติดนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้เป็นอย่างอื่น (Section 18(2))
- บุคคลใดหรือมากกว่านั้นอยู่ในสถานที่ที่ตนรู้ หรือได้ให้อนุญาตเก็บไว้ซึ่งยาเสพติด คือว่า บุคคลนั้นๆมียาเสพติดไว้ในครอบครอง(Section 19(1))

- สถานที่ใดพบอุปกรณ์ที่ใช้ในการสูบ, เสพ ยาเสพติด เช่น ท่อ, เข็มฉีดยา จะถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่าสถานที่นั้นใช้ในการสูบ, เสพ ยาเสพติดและบุคคลใดที่หลบหนีหรือถูกจับกุมได้ในสถานที่เช่นว่านั้น จะถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้สูบ, เสพ ยาเสพติด (Section 19(2))
- หากพบยาเสพติดในเรือหรืออากาศยานใด หัวหน้าหรือกัปตันของเรือหรืออากาศยานลำนั้น จะถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่ามีเจตนาในการนำเข้าสู่ซึ่งยาเสพติด เว้นแต่ว่าจะพิสูจน์ได้ว่าเป็นอย่างอื่น (Section 20)
- หากพบยาเสพติดในยานพาหนะใดๆ ผู้ครอบครองยานพาหนะขณะนั้น จะถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่ามียาเสพติดไว้ในครอบครอง เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าเป็นอย่างอื่น (Section 21)

เกี่ยวกับบทสันนิษฐานของกฎหมาย ในประเทศสิงคโปร์ที่กล่าวมาดังกล่าวนี้มีทั้งบทสันนิษฐานที่ให้จำเลยต้องรับโทษหนักขึ้น เช่น บทสันนิษฐานเกี่ยวกับปริมาณยาเสพติดที่มีไว้ในครอบครองเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด จะถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่ามียาเสพติดไว้ในครอบครองที่มีไว้เพื่อวัตถุประสงค์แห่งการค้า ซึ่งเป็นความผิดที่หนักกว่าความผิดฐานมีไว้ในครอบครองหรือเสพเท่านั้น หรือ กรณีมีเอกสารเกี่ยวกับยาเสพติดไว้ไม่ว่าเป็นเอกสารใดๆก็ตามที่สามารถนำไปสู่ที่มาของยาเสพติด บุคคลที่ครอบครองเอกสารนั้นจะถูกสันนิษฐานว่ามียาเสพติดไว้ในครอบครองเป็นต้น ซึ่งบทสันนิษฐานดังกล่าวเป็นบทสันนิษฐานชนิดไม่เด็ดขาด สามารถพิสูจน์หักล้างว่ามีได้เป็นเช่นที่สันนิษฐานไว้

จึงกล่าวได้ว่ากฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษของประเทศสิงคโปร์นี้ เป็นมาตรการที่ค่อนข้างรุนแรงและเด็ดขาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทสันนิษฐานที่บุคคลต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับยาเสพติดหลายกรณีด้วยกัน หากมองในแง่ของการปราบปรามยาเสพติดก็ถือว่ามีประโยชน์อยู่มาก เพราะโจทก์ได้ประโยชน์จากข้อสันนิษฐานทำให้ไม่ต้องแสวงหาพยานหลักฐานในหลายกรณีด้วยกัน เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือโจทก์ทำงานได้ขึ้น โดยการผลักภาระไปให้จำเลยในการพิสูจน์แก้บทสันนิษฐานแทน แต่ในทางกลับกันก็ถือว่าการกระทบต่อสิทธิของจำเลยอยู่มากเช่นกัน แต่กฎหมายก็ได้เปิดโอกาสให้จำเลยแก้ตัวว่ามีได้เป็นเช่นบทสันนิษฐาน ซึ่งต่างกับประเทศไทยที่มีบทสันนิษฐานในบางฐานความผิดเท่านั้น แต่เป็นบทสันนิษฐานเด็ดขาด

3.6 บทสันนิษฐานที่นำมาใช้กับคดียาเสพติดในประเทศมาเลเซีย

มาเลเซียเป็นประเทศที่ครั้งหนึ่งเคยเป็นประเทศในเครือจักรภพอังกฤษ ก่อนได้รับเอกราชเมื่อ พ.ศ. 2500 ปัจจุบันมาเลเซียประกอบไปด้วย 13 รัฐด้วยกัน โดยมีการแบ่งแยกอำนาจทางนิติบัญญัติออกเป็น 3 ส่วนด้วยกัน คือ แบบสหพันธ์ แบบรัฐ และแบบอำนาจรวมกัน ถึงกระนั้นก็ตามรัฐธรรมนูญก็มุ่งที่จะส่งเสริมในศูนย์อำนาจการปกครองอยู่กับรัฐบาลสหพันธ์หรือรัฐบาลกลาง (Federal Government) ดังจะเห็นได้จากการที่รัฐสภามีอำนาจเหนือสภาแห่งรัฐต่างๆ

รัฐบาลกลางประเทศมาเลเซีย โดยกรมยาเสพติด (Narcotic Department) มีหน้าที่ในการต่อสู้การคุกคามซึ่งยาเสพติด โดยได้วางยุทธศาสตร์ไว้ทั้งทางด้านอุปสงค์และอุปทาน⁶

ยุทธศาสตร์ด้านอุปสงค์ (Demand) อุปทานของยาเสพติดเกิดขึ้นโดยผู้ขายยาเสพติดที่กระจายอยู่ตามที่ต่างๆ ทั่วประเทศ ดังนั้น รัฐบาลจึงได้จัดเจ้าหน้าที่ปราบปรามยาเสพติดทำการตรวจค้นสถานที่ต่างๆที่มีความเสี่ยงว่าจะมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เช่น ดิสโก้ คาราโอเกะ ร้านอาหารใต้รุ่ง เป็นต้น ผู้ที่ถูกจับจะถูกตั้งข้อหาและนำไปศาล จากนั้นจะถูกส่งตัวไปยังศูนย์สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด นอกจากนี้ยังมีการนำเสนอถึงความชั่วร้ายของยาเสพติดตามสื่อต่างๆอีกด้วย

ยุทธศาสตร์ด้านอุปทาน (Supply) แม้มาเลเซียจะมีได้เป็นประเทศที่ผลิตยาเสพติด แต่ยาเสพติดก็สามารถหาได้ง่ายตามแนวชายฝั่งและกระบวนการการค้ายาเสพติดก็ยังคงมีความซับซ้อนอยู่มาก เจ้าหน้าที่ปราบปรามยาเสพติดของสำนักงานใหญ่ส่วนกลางหรือเรียกว่าสำนักงานบูคิตอะมาน (Bukit Aman) มีหน้าที่หลักในการปราบปรามการลักลอบค้ายาเสพติดของกระบวนการการค้ายาเสพติด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้าเสพติดระหว่างประเทศ

กฎหมายยาเสพติดของประเทศมาเลเซีย มีดังนี้

- พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ ค.ศ. 1952 (Dangerous Drugs Act 1952)
- พ.ร.บ.ผู้ติดยาเสพติด(การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ)ค.ศ. 1983 (Drug Dependents (Treatment and Rehabilitation) Act 1983

⁶โครงการศึกษาวิเคราะห์กฎหมายยาเสพติดของอาเซียน(ASEAN)ระยะที่ 1, มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดของประเทศ ของประเทศ กัมพูชา ลาว พม่า และมาเลเซีย , (กองนิติการ: สำนักงาน ป.ป.ส. กระทรวงยุติธรรม, 2546): 34.

- พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (มาตรการป้องกันพิเศษ) ค.ศ. 1985 (Dangerous Drug (Special Preventive Measures) Act 1985)
- พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (การริบทรัพย์สิน) ค.ศ. 1988 (Dangerous Drug (Forfeiture of Property) Act 1988)
- พ.ร.บ.ยาพิษ ค.ศ.1952 (Poisons Act 1952)

พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ ค.ศ. 1952 (Dangerous Drugs Act 1952) เป็นกฎหมายยาเสพติดที่อธิบายและกำหนดประเภทของยาเสพติด และกำหนดโทษของผู้ที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดต่างๆ คล้ายคลึงกับ พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ของประเทศไทย โดย พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ ค.ศ. 1952 (Dangerous Drugs Act 1952) นี้มีการกำหนดบทสันนิษฐานของการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดไว้ด้วยดังนี้

มาตรา 39B บัญญัติห้ามค้าซึ่งยาเสพติด ห้ามเสนอเพื่อการค้าซึ่งยาเสพติดอันตราย ห้ามทำหรือเสนอเพื่อการเตรียม หรือสำหรับวัตถุประสงค์เพื่อการค้ายาอันตราย ผู้กระทำผิดต้องรับโทษประหารชีวิต

มาตรา 37 (da) บุคคลใดถูกพบว่าครอบครองซึ่ง

- เฮโรอีนหรือมอร์ฟีนหรือโมโนอะเซติลมอร์ฟีน หรือสิ่งใดที่ผสมทั้งสองอย่างตั้งแต่ 15 กรัมขึ้นไป
- ฝิ่น (ทั้งฝิ่นดิบและฝิ่นสุก) ตั้งแต่ 1000 กรัมขึ้นไป
- กัญชาหรือยางกัญชาหรือทั้งสองอย่างผสมกันตั้งแต่ 200 กรัมขึ้นไป
- โคเคอินตั้งแต่ 40 กรัมขึ้นไป
- โบโคคาตั้งแต่ 2000 กรัมขึ้นไป
- 2-Amino-(2-5dimethoxy-4-methyl)phenylpropane ตั้งแต่ 50 กรัมขึ้นไป
- แอมเฟตามีนตั้งแต่ 50 กรัมขึ้นไป
- 2,5 Dimethoxy-amphetamine (DMA) ตั้งแต่ 50 กรัมขึ้นไป
- Dimethoxy-bromoanphetamine (DOB) ตั้งแต่ 50 กรัมขึ้นไป
- 2,5 Dimethoxy-4ethylamphetamine (DOET) ตั้งแต่ 50 กรัมขึ้นไป
- เมตแอมเฟตามีนตั้งแต่ 50 กรัมขึ้นไป
- 5-Methoxy-3,4-Methylenedioxyamphetamine (MMDA) ตั้งแต่ 50 กรัมขึ้นไป

- Methylendioxyamphetamine (MAD) ตั้งแต่ 50 กรัมขึ้นไป
- N-ethyl MDA ตั้งแต่ 50 กรัมขึ้นไป
- N-hydroxy MDA ตั้งแต่ 50 กรัมขึ้นไป
- N-methyl-1-(3,4methylenedioxyphenyl)-2-butanamine
 - 3,4- Methylendioxyamphetamine (MDAD) ตั้งแต่ 50 กรัมขึ้นไป
 - Paramethoxy-amphetamine (PMA) ตั้งแต่ 50 กรัมขึ้นไป
 - 3,4,5-Trimethoxy-amphetamine(3,4,5-TMA) ตั้งแต่ 50 กรัมขึ้นไป

หากเป็นยาอย่างอื่นนอกจากที่กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายลายลักษณ์อักษรอื่นใดให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นการค้าซึ่งยาตามที่กล่าวข้างต้น จนกว่าจะพิสูจน์หักล้างได้ โดยผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษเช่นเดียวกับ มาตรา 39B

จากกฎหมาย 2 มาตราข้างต้นจะเห็นว่า มาเลเซียกำหนดโทษการกระทำผิดไว้สูงสุดคือ ประหารชีวิต โดยมีการกำหนดปริมาณยาเสพติดว่าพบปริมาณเท่าใด จึงจะลงโทษอย่างไร ซึ่งจะมีลักษณะแบบขั้นบันได คือ พบยาเสพติดมาก โทษก็สูงตามไปด้วยนั่นเอง โดยมาตรา 37(da) เป็นมาตราที่กำหนดว่าเสพติดชนิดใดเป็นยาเสพติดที่ร้ายแรง และ ยังกำหนดถึงปริมาณยาเสพติดเพื่อสันนิษฐานถึงเจตนาว่าผู้ที่ครอบครองยาเสพติดเกินกว่าตามที่กฎหมายกำหนดมีเจตนาเพื่อการจำหน่าย ซึ่งต้องรับโทษ คือ ประหารชีวิต

ในมาตราอื่นๆ เช่น มาตรา 39A(2) มีการกำหนดปริมาณยาเสพติดที่น้อยกว่า มาตรา 37(da) และโทษที่ตามมาก็น้อยลงตามไปด้วยและไม่มีการกำหนดบทสันนิษฐานถึงเจตนาเพื่อจำหน่าย มีแต่เพียงบทกำหนดโทษเท่านั้น ซึ่งโทษก็มีความรุนแรงมากกว่าประเทศไทย คือ มีการจำคุกตลอดชีวิตและเฆี่ยนอีกด้วย

นอกจากนั้น มาเลเซียยังมีการป้องปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอื่นๆอีก เช่น ห้ามนำเข้า ส่งออก ตรีเตรียม ผลิต ฝิ่นสุก (มาตรา 9) ห้ามครอบครองฝิ่นดิบหรือโคคาหรือใบกัญชาหรือผลดอกฝิ่น หรือเมล็ดพันธุ์กัญชาหรือดอกฝิ่น (มาตรา6) เป็นต้น

สรุป ประเทศมาเลเซียมีการกำหนดบทสันนิษฐานในกฎหมายยาเสพติดถึงเจตนาเพื่อการค้า และมีการกำหนดปริมาณขั้นต่ำของยาเสพติดตามที่กฎหมายกำหนดเอาไว้เพื่อเป็น

มาตรฐานของการสันนิษฐานไว้ด้วย ส่วนข้อหาอื่น เช่น นำเข้า ส่งออก ครอบครอง ไม่มีการสันนิษฐานว่ากระทำไปเพื่อจำหน่ายและต้องรับโทษสูงขึ้นแต่อย่างใด จึงกล่าวได้ว่ามาเลเซียกำหนดข้อหา ปริมาณ และโทษ เป็นส่วนใหญ่ โดยมุ่งไปที่ปริมาณยาเสพติดที่พบ พบมาก โทษก็มากตามด้วย โดยมุ่งถึงเจตนาที่ชั่วร้ายเป็นส่วนน้อย มีเพียงการกำหนดปริมาณยาเสพติดที่สันนิษฐานว่ามีเจตนาเพื่อการค้าเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม บทสันนิษฐานดังกล่าวเป็นเพียงบทสันนิษฐานไม่ได้เด็ดขาด จำเลยสามารถนำสืบเป็นอย่างอื่นได้

จากการศึกษาเปรียบเทียบกฏหมายต่างประเทศในลักษณะเดียวกันนี้ บทสันนิษฐานในกฎหมายยาเสพติดล้วนแต่เป็นบทสันนิษฐานชนิดไม่ได้เด็ดขาดหรือสันนิษฐานความผิดที่จำเลยสามารถนำพยานหลักฐานเข้าสืบเป็นอย่างอื่นได้ทั้งสิ้น ซึ่งการบัญญัติกฎหมายทุกฉบับรวมทั้งกฎหมายยาเสพติดที่มีการนำบทสันนิษฐานมาเป็นเครื่องมือในการปราบปรามยาเสพติดจะตั้งค่านึงถึงหลักนิติธรรมด้วย แต่บทสันนิษฐานที่ใช้กฎหมายยาเสพติดในประเทศไทยเป็นบทสันนิษฐานเด็ดขาดหรือบทสันนิษฐานความผิดที่จำเลยถูกปิดปากโดยไม่สามารถนำพยานหลักฐานใดๆเข้าสืบให้เป็นอย่างอื่นนอกจากที่กฎหมายกำหนดได้เลย บทสันนิษฐานนี้ได้ถูกใช้ไปในลักษณะที่ขัดต่อหลักนิติธรรม และก่อให้เกิดปัญหาซึ่งผู้เขียนได้ศึกษาในบทที่ 4 ต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ปัญหาการนำบทสันนิษฐานเด็ดขาดมาใช้ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522

การบัญญัติบทสันนิษฐานเด็ดขาดในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ในการปราบปรามยาเสพติดอย่างยิ่ง นอกจากทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งได้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจทำงานสะดวกและรวดเร็วขึ้นเนื่องจากไม่ต้องสืบสวนหาพยานหลักฐานมากนัก หรืออัยการที่ไม่ต้องสืบให้สิ้นสงสัยว่าจำเลยกระทำผิดจริงตามฟ้องเนื่องจากสืบให้เข้าเงื่อนไขแห่งบทสันนิษฐานเท่านั้นโจทก์ก็จะได้ประโยชน์จากบทสันนิษฐานทันที แต่อย่างไรก็ตาม แม้บทสันนิษฐานเด็ดขาดได้ก่อให้เกิดประโยชน์ในการปราบปราม จับกุม ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด แต่บทสันนิษฐานเด็ดขาดดังกล่าวก็ได้ก่อให้เกิดปัญหาที่สำคัญในบางประการเช่นกัน

การกำหนดบทสันนิษฐานเด็ดขาดในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ทำให้เกิดข้อจำกัดการใช้ดุลพินิจของฝ่ายตุลาการที่มีต่อคดีที่ได้พิจารณา ศาลไม่สามารถที่จะพิจารณาเป็นอย่างอื่นได้นอกจากที่กฎหมายกำหนด แม้ข้อเท็จจริงที่ฟังได้จำเลยไม่มีพฤติการณ์กระทำความผิดตามที่กฎหมายกำหนดก็ตาม เช่น กรณีครอบครองยาเสพติดจำนวนเล็กน้อย แต่ผู้ที่ครอบครองถูกสันนิษฐานเด็ดขาดว่าเป็นการครอบครองเพื่อจำหน่าย แม้ว่าศาลจะเห็นได้ว่าข้อเท็จจริงนั้นผู้ครอบครองน่าจะมิใช่เพื่อเสพเท่านั้น นอกจากนี้ก่อให้เกิดประเด็นในทางกฎหมายว่า การกำหนดบทสันนิษฐานเด็ดขาดในกฎหมายนั้นขัดต่อหลักการสันนิษฐานความบริสุทธิ์ของจำเลย และ หลักพื้นฐานทางอาญา หรือ หลัก ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย ซึ่งหลักทั้งสองเป็นหลักสากลและได้ถูกรองรับในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปัจจุบันด้วย ก่อให้เกิดปัญหาในทางกฎหมายกรณีการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องซึ่งได้แก่การริบทรัพย์สืบตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 พระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ที่ไม่ตรงกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย และทำให้การลงโทษผู้กระทำความผิดไม่เป็นไปตามทฤษฎีทางทัณฑวิทยา และได้ก่อให้เกิดปัญหาในทางสังคม จำเลยถูกตราหน้าว่าเป็นผู้กระทำความผิดโดยไม่สามารถโต้แย้งใดๆ ได้เลยและส่งกระทบต่อการใช้ชีวิตของจำเลยในภายหลัง

นอกจากนี้ผู้เขียนได้ทำการสำรวจความคิดเห็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้บทสันนิษฐานเด็ดขาดในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 อีกด้วย

4.1 สภาพปัญหาในปัจจุบัน

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า บทสันนิษฐานเด็ดขาดได้ก่อให้เกิดประโยชน์ในการปราบปราม จับกุม ผู้กระทำความผิด แต่อย่างไรก็ตามยาเสพติดชนิดใหม่ๆได้เกิดขึ้นทุกวัน เพราะยาเสพติดทำกำไรให้กับผู้ค้าจำนวนมาก ลูกค้ำซึ่งเป็นผู้เสพยาเสพติดก็พร้อมที่จะตอบสนองกับตัวยาใหม่ๆอย่างไม่เกี่ยงกับเรื่องราคา และผลร้ายของยาเสพติด และเป็นการยากยิ่งนักที่จะแก้กฎหมายให้ทันต่อตลาดการเสพยาหรือการค้ายาเสพติด พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ฉบับแก้ไขครั้งที่ 5 ปีพ.ศ. 2545 ถือเป็นกฎหมายยาเสพติดให้โทษฉบับปัจจุบันที่พยายามจะแก้ปัญหา บทสันนิษฐานเด็ดขาดในพระราชบัญญัติฉบับนี้ก่อให้เกิดประโยชน์ก็จริงแต่ยังคงมีความเหลื่อมล้ำของการบัญญัติกฎหมาย อันก่อให้เกิดปัญหาและการบังคับใช้ที่ไม่ตรงต่อเจตนารมณ์ ของกฎหมายบางฉบับ ผู้เขียนขอสรุปเป็นประเด็นดังนี้

4.1.1 ข้อจำกัดในการใช้ดุลพินิจของศาล

การกำหนดบทสันนิษฐานในกฎหมายมีส่วนช่วยในการปราบปรามยาเสพติดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ ช่วยลดภาระการพิสูจน์ของอัยการ และ ภาระในการรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆของตำรวจ ที่จะต้องนำมาพิสูจน์ถึงความผิดของจำเลยให้สิ้นสงสัย ผู้พิพากษาหรือศาลในคดียาเสพติดนั้นก็มีความหน้าที่พิพากษาตัดสินไปตามที่กฎหมายกำหนด โดยไม่สามารถรับฟังพยานหลักฐานอื่นหากใจทักหรืออัยการสืบให้เข้าเงื่อนไขอันจะได้รับประโยชน์จากบทสันนิษฐานแล้ว ผู้พิพากษาไม่สามารถตัดสินลงโทษจำเลยนอกจากที่กฎหมายกำหนดได้ แม้ข้อเท็จจริงพิเคราะห์แล้วจำเลยจะมีได้มีเจตนาตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น กรณีพบยาเสพติดในการครอบครองของจำเลยเพียงเล็กน้อยและจำเลยไม่มีพฤติการณ์ว่าเป็นผู้จำหน่ายยาเสพติดก็ตาม ด้วยบทสันนิษฐานเด็ดขาดที่ไม่มีความยืดหยุ่นนี้ทำให้ผู้พิพากษาในคดีนั้นไม่สามารถที่จะใช้ดุลพินิจได้ กล่าวได้ว่าบทสันนิษฐานเด็ดขาดที่ฝ่ายนิติบัญญัติกำหนดนั้นได้ก้าวล่วงในการใช้ดุลพินิจของฝ่ายตุลาการที่มีหน้าที่ตัดสินคดีให้เกิดความยุติธรรมมากที่สุด

ข้อจำกัดการใช้ดุลพินิจของผู้พิพากษานั้นอาจเกิดจากการกำหนดปริมาณยาเสพติดในบทสันนิษฐานเด็ดขาดความผิดของยาเสพติดแต่ละประเภทในพระราชบัญญัติยาเสพติด พ.ศ. 2522 ในบางมาตราที่เมื่อพิจารณาจากข้อเท็จจริงแล้ว เห็นว่าไม่เป็นไปตามที่กฎหมายได้สันนิษฐานเด็ดขาดไว้

ภายหลังการแก้กฎหมาย พ.ศ. 2545 ทำให้พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษมีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น โดยมีการกำหนดวิธีการตรวจสอบยาเสพติดให้มีความหลากหลายเข้ากับชนิดของยาเสพติดมากขึ้น โดยเฉพาะยาเสพติดประเภทที่ 1 ที่มีอยู่ทั้งสิ้นถึง 32 ชนิด ทำให้ต้องมีการกำหนดวิธีการตรวจสอบยาเสพติดประเภทที่ 1 ให้มีรายละเอียดเพิ่มมากขึ้น ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 แต่อย่างไรก็ตามบทสันนิษฐานเด็ดขาดยังคงมีข้อจำกัดอยู่ กล่าวคือ กรณีที่จำเลยมียาเสพติดในการครอบครองเพื่อเสพและไม่มีพฤติการณ์ใดๆว่าเป็นการครอบครองเพื่อจำหน่าย แต่ด้วยบทสันนิษฐานเด็ดขาดตามกฎหมายแล้วทำให้จำเลยเป็นผู้กระทำความผิดฐานมียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ทำให้จำเลยต้องรับโทษในสิ่งที่มีได้มีเจตนา โดยที่ไม่สามารถโต้แย้งใดๆได้เลย ข้อจำกัดนี้อาจเกิดจากการกำหนดปริมาณยาเสพติดตามบทสันนิษฐานที่ต่ำจนเกินไป ทำให้บางครั้งการตัดสินว่าผู้กระทำความผิดมีเจตนาอย่างไร เช่น นาย ก มียาบ้าในการครอบครอง 1,000 เม็ด เห็นได้ชัดว่า นาย ก มียาบ้าในการครอบครองเพื่อจำหน่าย แต่หาก นาย ก มียาบ้า 15 เม็ด นาย ก ไม่เคยถูกจับหรือมีคดีเกี่ยวกับยาเสพติดใดๆเลย เมื่อพิจารณาแล้วถึงแม้ศาลจะเห็นว่า นาย ก ไม่มีพฤติการณ์เป็นผู้จำหน่ายแต่อย่างใด แต่เมื่อบทสันนิษฐานกำหนดให้เป็นเช่นนั้นแล้ว ศาลก็ต้องพิจารณาไปตามกฎหมาย จึงกล่าวได้ว่าบทสันนิษฐานเด็ดขาดมีข้อจำกัดที่ศาลไม่สามารถพิจารณาเป็นอย่างอื่นได้ ทำให้คดีขาดความยืดหยุ่นที่ศาลจะพิจารณาให้เป็นไปตามที่ได้พิเคราะห์จริง ด้วยยาเสพติดที่มีอยู่หลายประเภทและหลายชนิด เมื่อนำมาปรับกับบทสันนิษฐานเด็ดขาด อาจเกิดการโต้เถียงกันว่ากำหนดปริมาณสารบริสุทธิ์ หน่วยการใช้หรือนำหนักยาเสพติดที่นำมาปรับใช้กำหนดเป็นฐานความผิดตามบทสันนิษฐานมีความเหมาะสมแล้วหรือไม่ เพื่อมองให้เห็นภาพผู้เขียนขอยกยาเสพติดชนิดหนึ่ง ได้แก่ ยาไอซ์ เป็นตัวอย่าง ดังนี้

ยาไอซ์(ice)¹

ยาไอซ์ หรือเมทแอมเฟตามีนไฮโดรคลอไรด์ หรือเมทแอมเฟตามีนในรูปแบบผลึกใสความบริสุทธิ์สูง สังเคราะห์จากสารอีเฟดรีน (Ephedrine) ชื่อ “ice” เรียกตามลักษณะที่ปรากฏ คือก้อนผลึกใส เหมือนน้ำแข็งเป็นอนุพันธ์หนึ่งของยาบ้ามีโครงสร้างทางเคมีคล้ายๆกัน จัดเป็นยาเสพติดประเภทที่ 1 ตามพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522

ชื่ออื่นๆ ที่ใช้เรียกได้แก่ meth, crystal meth, shabu, glass, krank, tweak และ tina

การออกฤทธิ์ ออกฤทธิ์กระตุ้นประสาทเช่นเดียวกับเมทแอมเฟตามีน ระยะเวลาออกฤทธิ์ประมาณ 8-12 ชั่วโมง มีผลโดยตรงต่อสมอง และมีฤทธิ์เสพติดสูง ทำให้รู้สึกตื่นตัว บดบังความรู้สึกเหนื่อยล้า รู้สึกเคลิ้มฝัน อยู่นิ่งไม่ได้ นอนไม่หลับ ก้าวร้าวและรู้สึกเชื่อมั่นในตัวเองเกินไป ซึ่งถ้าเสพในขนาดยาที่สูงยังเพิ่มความต้องการทางเพศ²

วิธีการเสพ นิยมนำไปต้มในเครื่องเสฟแล้วสูดควัน หรือ ละลายน้ำแล้วฉีดเข้าเส้น

การบรรจุ ด้วยลักษณะที่เป็นเกร็ดจึงมักนำมาใส่ซองใสคล้ายซองยา โดยแบ่งบรรจุประมาณซองละ 1 กรัม หรือ “ 1 G” ศัพท์ที่ใช้เรียกในวงการเสพยาเสพติด

ราคา กรัมละ 800-1200 บาท

ผลของยาไอซ์ที่มีต่อร่างกาย ภูม่านตาขยาย เหงื่อออกมาก การมองพร่ามัว วิงเวียน ริมฝีปากแห้ง ความดันโลหิตสูงขึ้น อัตราการหายใจสูงขึ้น อุณหภูมิร่างกายสูงขึ้น ปวดหัวอย่างรุนแรง อัตราการเต้นของหัวใจเร็วขึ้นและผิดปกติ มือและนิ้วสั่น คลื่นเหียนอาเจียน ที่สำคัญคือมีภาวะผิดปกติเสียหายอย่างถาวรของเส้นโลหิตในสมอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ใช้ในปริมาณสูง

พฤติกรรมของคนเสพ มีกิจกรรมทางร่างกายมากขึ้น มีอาการหวาดระแวงและวิตกกังวลสูงขีด (panic) เกิดขึ้นเนื่อง พักผ่อนน้อยลงและมีความวิตกกังวลจากอาการประสาทหลอนนำไปสู่โรคนอนไม่หลับเรื้อรังพุดมากขึ้นและมีการทำงานหรือทำอะไรซ้ำๆ มีพฤติกรรมหุนหันพลันแล่น

การกำหนดโทษ ยาไอซ์ หรือ อนุพันธ์แอมเฟตามีน จัดอยู่ในยาเสพติดให้โทษประเภท 1

1.ผลิต นำเข้า ส่งออก จำคุกตลอดชีวิตและปรับ 1,000,000-5,000,000 บาท ถ้ากระทำเพื่อจำหน่าย ประหารชีวิต

ถ้ากระทำโดยการแบ่งบรรจุหรือรวมบรรจุแต่คำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ หรือมีจำนวนหน่วยการใช้ หรือมีน้ำหนักสุทธิไม่ถึงปริมาณที่กำหนดตามมาตรา 15 วรรคสาม ต้องระวางโทษจำคุก

¹ สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, การประชุมวิชาการยาและสารเสพติดที่ใช้ในการบำบัด (กรุงเทพฯ:สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด), หน้า 41-43.

² แหล่งที่มา : <http://www.bangkokhealth.com>

ตั้งแต่ 4-15 ปี หรือปรับตั้งแต่ 80,000-300,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าเป็นการกระทำเพื่อจำหน่าย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 4 ปีถึงจำคุกตลอดชีวิตและปรับตั้งแต่ 400,000-5,000,000 บาท

2.จำหน่าย ครอบครองเพื่อจำหน่าย คำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ หรือมีจำนวนหน่วยการใช้ หรือมีน้ำหนักสุทธิไม่ถึงปริมาณที่กำหนดตามมาตรา 15 วรรคสาม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 4 ปีถึง 15 ปี หรือปรับตั้งแต่ 80,000-300,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้ามีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ตั้งแต่ปริมาณที่กำหนดตามมาตรา 15 วรรคสาม แต่ไม่เกิน 20 กรัม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 4 ปีถึงจำคุกตลอดชีวิตและปรับตั้งแต่ 400,000-5,000,000 บาท

ถ้ามีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์เกิน 20 กรัมขึ้นไปต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิตและปรับตั้งแต่ 1,000,000-5,000,000 บาท หรือประหารชีวิต

3.ครอบครอง คำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ หรือมีจำนวนหน่วยการใช้ หรือมีน้ำหนักสุทธิไม่ถึงปริมาณที่กำหนดตามมาตรา 15 วรรคสาม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 1-4 ปี หรือปรับตั้งแต่ 20,000-200,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

4.เสพ จำคุก 6 เดือน ถึง 3 ปี และปรับ 10,000 - 60,000 บาท

5. ใช้อุบาย หลอกลวง ขู่เข็ญใช้กำลังประทุษร้ายฯให้ผู้อื่นเสพ จำคุก 1-10 ปี และปรับ 100,000 -1,000,000 บาท

ถ้าได้กระทำโดยมีอาวุธ หรือโดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปผู้กระทำ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 2-5 ปี และปรับตั้งแต่ 200,000-1,500,000 บาท

ถ้าการกระทำ เป็นการกระทำต่อหญิงหรือต่อบุคคลซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ หรือเป็นการกระทำเพื่อจูงใจให้ผู้อื่นกระทำความผิดทางอาญา หรือเพื่อประโยชน์แก่ตนเองหรือผู้อื่นในการกระทำความผิดทางอาญา ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 3 ปีถึงจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่ 300,000-5,000,000 บาท

6.ใช้อุบาย หลอกลวง ขู่เข็ญใช้กำลังประทุษร้ายฯให้ผู้อื่น ผลิต นำเข้า ส่งออก ครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือ ครอบครอง ต้องระวางโทษเป็น 2 เท่าของโทษที่กฎหมายบัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น

7.ยุยงส่งเสริมให้ผู้อื่นเสพ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 1-5 ปี หรือปรับตั้งแต่ 20,000 – 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

บทสันนิษฐานเด็ดขาด ตามมาตรา 15 วรรคสาม (2) อนุพันธ์แอมเฟตามีน จำนวนปริมาณสารบริสุทธิ์ตั้งแต่ 375 มิลลิกรัมขึ้นไป หรือที่มีส่วนผสมอยู่ 15 หน่วยการใช้ขึ้นไปหรือที่มีส่วนผสมอยู่ น้ำหนักสุทธิ 1.5 กรัม ขึ้นไป ให้ถือว่า เป็นการผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย

จากรายละเอียดของยาไอซ์พอสังเขปจะเห็นได้ว่ายาไอซ์เป็นยาเสพติดที่มีความเข้มข้นของสารสารเสพติดบริสุทธิ์อยู่มาก เมื่อนำมาสังเคราะห์สารบริสุทธิ์แล้วจะพบสารบริสุทธิ์สูงมาก โดยผู้เขียนได้ทำการศึกษาการสังเคราะห์สารบริสุทธิ์ของยาไอซ์ ดังนี้*

การจับกุมคดียาไอซ์เฉพาะกรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2550 เมื่อนำยาไอซ์มาทำการสังเคราะห์แล้วได้สารบริสุทธิ์เปรียบเทียบเป็นอัตราส่วนร้อยละ ดังนี้

ปริมาณสารบริสุทธิ์ (%)	จำนวนคดีที่พบ (คดี)	จำนวนคดีคิดเป็นร้อยละ
<50%	14	5.8
51-60	4	1.7
61-70	11	4.6
71-80	23	9.6
81-90	45	18.8
91-100	142	59.4

จากตารางเมื่อนำยาไอซ์มาสังเคราะห์สารบริสุทธิ์พบว่า ส่วนมาก (59.4%)พบว่าในยาไอซ์ปริมาณ 1 กรัม มีสารบริสุทธิ์สูงถึงร้อยละ 91-100 มิลลิกรัม เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับบทสันนิษฐานความผิดตามมาตรา 15 วรรคสาม (2) พระราชบัญญัติยาเสพติดฯ แล้ว การครอบครองเพียง 4-5 กรัม จะคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ มากกว่า 375 มิลลิกรัม มากพอที่จะมีความผิดฐานครอบครองเพื่อจำหน่ายแล้วตามบทสันนิษฐาน แม้จำเลยจะไม่มีพฤติการณ์ใดๆว่าเป็นผู้จำหน่ายก็ตาม

* ข้อมูลจากกองตรวจพิสูจน์หลักฐาน สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ทูงสองห้อง, กรุงเทพฯ.

เมื่อเปรียบเทียบยาไอซ์ซึ่งเป็นอนุพันธ์แอมเฟตามีน เช่นเดียวกับยาบ้าหรือเมตแอมเฟตามีน³ ที่จะต้องนำยาเสพติดทั้งสองชนิดมาปรับกับบทสันนิษฐานเด็ดขาดตามมาตรา 15 วรรคสาม (2) เหมือนกัน โดยจะทำการเปรียบเทียบการคำนวณแต่ละวิธี

	ยาบ้า	ยาไอซ์
หน่วยการใช้	1 เม็ด	1 กรัม
น้ำหนัก	60-120 มิลลิกรัม	1 กรัม หรือ 100 มิลลิกรัม
สารบริสุทธิ์	18-48 มิลลิกรัม	91-100 มิลลิกรัม

ตามมาตรา 15 พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษฯ วรรคสาม (2) อนุพันธ์แอมเฟตามีน กำหนดฐานความผิดผลิต นำเข้า ส่งออก หรือ ครอบครองเพื่อจำหน่ายเมื่อคำนวณ

- 15 หน่วยการใช้ หรือ
- น้ำหนัก 1.5 กรัม หรือ
- สารบริสุทธิ์ 375 มิลลิกรัม

เมื่อเปรียบเทียบ ยาบ้า 15 หน่วยการใช้ จะมีสารบริสุทธิ์ 270-720 มิลลิกรัม แต่ยาไอซ์ 15 หน่วยการใช้ จะมีสารบริสุทธิ์ถึง 1,365-1,500 มิลลิกรัม ซึ่งมีความแตกต่างกันมากเมื่อคำนวณออกมาเป็นสารบริสุทธิ์แล้ว ทั้งๆที่เป็นสารเสพติดที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน

จากตัวอย่างของยาไอซ์ซึ่งมีปริมาณสารบริสุทธิ์ที่เข้มข้นมาก ทำให้แม้การครอบครองเพียงเล็กน้อยก็ส่งผลให้ผู้ครอบครองถูกปิดปากไม่สามารถโต้เถียงว่าตนครอบครองไว้เพื่อเสพเท่านั้น มิได้ครอบครองเพื่อจำหน่ายแต่อย่างใด และศาลก็ไม่สามารถพิจารณาเป็นอย่างอื่นได้ เช่นเดียวกัน ทำให้คดีเกิดความไม่ยืดหยุ่น ดังนั้น นอกจากเรื่องของบทสันนิษฐานเด็ดขาดแล้ว ฝ่ายนิติบัญญัติอาจต้องทำการทบทวนปริมาณยาเสพติดที่ได้กำหนดไว้ให้เป็นไปตามบทสันนิษฐานเด็ดให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้นต่อไป

³ กมลธรรม วาสนุภมา, “ความรับผิดทางอาญาต่อการผลิตยาเสพติดที่ได้จากการสังเคราะห์:ศึกษากรณีการผลิตเมทแอมเฟตามีน,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

4.1.2 ปัญหาทางกฎหมาย

บทสันนิษฐานเด็ดขาดในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษในส่วนของการบังคับใช้ ซึ่งนอกจากจะเป็นไปตามที่พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษกำหนดไว้แล้ว ยังมีกฎหมายฉบับอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องอันเนื่องมาจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษฯ เช่น พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2534, พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 เป็นต้น กล่าวคือ เมื่อจำเลยถูกตัดสินว่าเป็นผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษฯ แล้ว จำเลยจะถูกลงโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษฯ นอกจากนี้จำเลยจะถูกพิจารณาว่าต้องทำการฟื้นฟูสมรรถภาพร่างกายหรือไม่ ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดฯ และพิจารณาว่าจะถูกริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือไม่ ด้วย ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2534 ด้วย แล้วแต่ข้อเท็จจริงในคดีนั้นๆ

เมื่อบทสันนิษฐานเด็ดขาดในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ก่อให้เกิดความไม่ยืดหยุ่นในการพิจารณาคดีแล้ว ผลที่ผู้พิพากษาได้ตัดสินไปนั้น ก็อาจก่อให้เกิดประเด็นในทางกฎหมายได้ว่าถูกต้องตามเจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายที่แท้จริงแล้วหรือไม่

4.1.2.1 การริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 พระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ที่ไม่ตรงกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย

- 1) การริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

เจตนารมณ์ของกฎหมาย

การบัญญัติพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มีเจตนารมณ์เพื่อที่จะปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มุ่งเน้นเอาผิดต่อผู้ค้ายาเสพติดระดับนายทุน หรือตัวการที่อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิดตลอดจนไม่ให้ผู้กระทำความผิดและพวกพ้องได้รับประโยชน์จากการกระทำ

ความผิด โดยการใช้มาตรการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ซึ่งแตกต่างจากการริบทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญาทั้งวิธีการและนำทรัพย์สินที่ริบได้มาใช้ประโยชน์ โดยหากเป็นการริบทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา ทรัพย์สินที่ริบได้จะต้องตกเป็นของแผ่นดิน (แม้ภายหลังการริบทรัพย์ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด จะสามารถดำเนินการได้ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แต่ทรัพย์สินที่ศาลสั่งให้ริบก็ตกเป็นของแผ่นดินมิได้นำมาใช้ปราบปรามยาเสพติดโดยตรง) ซึ่งจะไม่เป็นประโยชน์โดยตรงต่อการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด แต่หากเป็นการริบทรัพย์ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 แล้วทรัพย์สินที่ริบได้จะตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดโดยไม่ต้องนำส่งคลัง เป็นรายได้แผ่นดินแต่อย่างใด ทั้งนี้หากศาลมีคำสั่งให้ริบทรัพย์สินเหล่านั้นตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและสำนักตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติด

สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในฐานะผู้รับผิดชอบงานกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจะติดตามขอรับทรัพย์สินเหล่านั้นเข้าสู่กองทุนเพื่อจัดการตามระเบียบที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินได้กำหนดไว้เพื่อเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดโดยอาจนำไปให้การสนับสนุนของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด⁴ โดยอาจนำไปให้การสนับสนุนหน่วยงานเพื่อใช้ในการป้องกันบำบัดรักษาและปราบปรามยาเสพติด เช่น รถยนต์ หรือรถจักรยานยนต์ หรือโทรศัพท์มือถือ แต่ถ้าทรัพย์สินนั้นไม่เหมาะสมที่จะใช้ งานก็นำออกขายทอดตลาด เพื่อได้มาเป็นเงินสดเข้าสู่กองทุนเพื่อนำเงินเข้ากองทุนต่อไปอันจะเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้กับหน่วยงานและเจ้าหน้าที่อีกด้วย กองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ในความหมายของพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ที่จะบังคับได้นั้น จะต้องเป็นความผิดตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 3 ดังนี้

⁴ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 36.

“ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด” หมายความว่า การผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่ายหรือ มีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติด และให้หมายความรวมถึง การสมคบ สนับสนุนช่วยเหลือ หรือพยายามกระทำความผิดดังกล่าวด้วย

การริบทรัพย์สินจะกระทำได้นเฉพาะกรณีที่พื้นฐานความผิด ผลิต,นำเข้า,ส่งออก,จำหน่าย,มีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย,สมคบ,สนับสนุน,ช่วยเหลือ หรือพยายามกระทำความผิดเท่านั้น ตามพระราชบัญญัตินี้

อย่างไรก็ดีพื้นฐานความผิด ผลิต,นำเข้า,ส่งออก,และครอบครอง เพื่อจำหน่ายนั้นจะต้องย้อนกลับไปที่พิจารณาจากพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 กล่าวคือ เมื่อพบการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดไม่ว่าจะเป็นการผลิต,นำเข้า,ส่งออก,หรือครอบครองแล้ว หากพบว่าปริมาณยาเสพติดเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 แล้วแต่ประเภทของยาเสพติดแล้ว จะถูกสันนิษฐานเด็ดขาดว่า เป็นการผลิต,นำเข้า,ส่งออก,หรือครอบครองไว้เพื่อจำหน่าย อันจะต้องได้รับโทษหนักขึ้นและต้องถูกทำการริบทรัพย์สิน ตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ต่อไป ส่วนผู้ผลิต,นำเข้า,ส่งออก,หรือครอบครอง จะถูกริบทรัพย์สินหากภายหลังศาลพิพากษาว่ามีความผิด โดยการยึดทรัพย์สินจะเป็นไปตามประมวลกฎหมายอาญา

ทรัพย์สินที่ริบได้

ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นมีหลายประเภทซึ่งมาตรการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ⁵

- (1) การริบทรัพย์สินของกลางในคดียาเสพติด
- (2) การริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

⁵ สำนักตรวจสอบสวนทรัพย์สินคดียาเสพติดและกองนิติการสำนักงานป.ป.ส., “การยึด อาัยัด และริบทรัพย์สินคดียาเสพติด ตาม พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534,” หน้า 7.

(1) การริบทรัพย์สินของกลางในคดียาเสพติด

มาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 บัญญัติว่า “บรรดาเครื่องมือเครื่องใช้ ยานพาหนะ เครื่องจักรกล หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิด หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ให้ริบเสียทั้งสิ้นไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ก็ตาม

ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีนั้นเพื่อขอให้สั่งริบทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งและเมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ประกาศในหนังสือพิมพ์รายวันที่มีจำหน่ายแพร่หลายในท้องถิ่นอย่างน้อยสองวันติดต่อกัน เพื่อให้บุคคลซึ่งอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินมายื่นคำร้องขอเข้ามาในคดีก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ทั้งนี้ไม่ว่าในคดีดังกล่าวจะปรากฏตัวบุคคลซึ่งอาจเชื่อได้ว่าเป็นเจ้าของหรือไม่ก็ตาม

ในกรณีที่ไม่มีผู้ใดอ้างตัวเป็นเจ้าของก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งหรือในกรณีที่ปรากฏตัวเจ้าของ แต่เจ้าของไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าตนไม่มีโอกาสทราบ หรือไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการกระทำความผิด และจะมีการนำทรัพย์สินดังกล่าวไปใช้ในการกระทำความผิด ให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินดังกล่าวได้เมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันแรกของวันประกาศในหนังสือพิมพ์รายวันตามวรรคสอง และในกรณีนี้มีให้นำมาตรา 36 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ” การริบทรัพย์สินตามมาตรา นี้ เป็นมาตรการเสริมการริบทรัพย์สินตามกฎหมายอาญาเดิม ซึ่งมีขอบเขตจำกัดในเรื่องของทรัพย์สินที่ศาลจะสั่งริบ กฎหมายฉบับนี้จึงได้ขยายความหมายของทรัพย์สินที่ศาลจะสั่งริบให้กว้างขวางออกไป เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เข้าไปพัวพันกับการทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งมีปริมาณมากและสลับซับซ้อนกว่าทรัพย์สินที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมประเภทอื่นๆ และในกฎหมายฉบับนี้ยังเปลี่ยนแปลงปลายทางของทรัพย์สินให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ตามมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ซึ่ง บัญญัติว่า “ทรัพย์สินที่ศาลมีคำสั่งให้ริบตามมาตรา 29 และมาตรา 30 ให้ตกเป็นของกองทุน”

จากบทบัญญัติดังกล่าว การริบทรัพย์สินของกลางตามมาตรา 30 มีรูปแบบที่สำคัญดังนี้

1. ลักษณะของทรัพย์สินที่อาจฎกริบได้ เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับกรกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดฐานผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติด สมคบ สนับสนุนช่วยเหลือ หรือพยายามกระทำผิดและยาเสพติดนั้นเป็นตัวยากำหนดไว้ในกระทรวง (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวงฉบับที่ 7 (พ.ศ.2545) 25 ชนิด ซึ่งได้แก่⁶

- (1) เฮโรอีน
- (2) มอร์ฟีน
- (3) ฟีน
- (4) โคคาอีน
- (5) อาเซติก แอนไฮไดรด์
- (6) อาเซติก คลอไรด์
- (7) เอทิลดีน ไดอะเซเตต
- (8) กัญชา
- (9) ไดเมทอกซีแอมเฟตามีน
- (10) ไดเมทอกซีโบรโมแอมเฟตามีน
- (11) 2,5-ไดเมทอกซี-4-เอทิลแอมเฟตามีน
- (12) เมทิลไดออกซีแอมเฟตามีน
- (13) 3,4-เมทิลดีน ไดออกซีเมทแอมเฟตามีน
- (14) 5- เมทอกซี -3,4 เมทิลดีนไดออกซีแอมเฟตามีน
- (15) พาราเมทอกซีแอมเฟตามีน
- (16) ไตรเมทอกซีแอมเฟตามีน
- (17) เดกซ์โตรโลเซอไรด์ หรือแอลเอสดี
- (18) แอมเฟตามีน หรือแอลเอสดี-25
- (19) เดกซ์แอมเฟตามีน
- (20) เมทแอมเฟตามีน

⁶ กฎกระทรวง แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวงฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2545) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534

(21) อีเฟดรีน

(22) เคตามีน

(23) ชูโดตีเฟดรีน เว้นแต่ชูโดตีเฟดรีนซึ่งเป็นส่วนผสมในตำรับยาสูตรประสมตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 และแต่ชูโดตีเฟดรีนซึ่งเป็นส่วนผสมในตำรับยาเสพติดให้โทษในประเภท 3 ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522

(24) เฟนเตอมีน

(25) มิตาไซแลม

ทั้งนี้ให้รวมถึงวัตถุที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่นแต่มีชื่อหรือส่วนประกอบทางเคมีอย่างเดียวกันกับยาเสพติดดังกล่าวนี้ และเกลือใดๆของยาเสพติดดังกล่าวด้วย

2. เป็นทรัพย์สินที่เอื้ออำนวยในการกระทำความผิดเท่านั้นคือ ทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เช่น เครื่องอัดไฮโดรลิก กระทะ กะละมัง รถยนต์ที่ใช้ในการลำเลียงยาเสพติด ทรัพย์สินที่เป็นส่วนประกอบช่วยในการกระทำความผิดสำเร็จได้โดยสะดวกยิ่งขึ้นแต่มิใช่ทรัพย์สินที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความผิดสำเร็จ คือแม้ไม่มีอุปกรณ์นี้การกระทำความผิดก็อาจสำเร็จได้ แต่อาจไม่สะดวกเช่น รถยนต์ที่ใช้เป็นพาหนะในการติดต่อเพื่อซื้อขายยาเสพติด หรือควบคุมลำเลียง โทรศัพท์มือถือซึ่งใช้ในการติดต่อสื่อสารเจรจาซื้อขายยาเสพติดทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ได้แก่ถุงพลาสติก สกอตเทป ที่เตรียมไว้เพื่อใช้ในการบรรจุหีบห่อยาเสพติด ไม้ซึ่งเตรียมไว้ต่อล้งบรรจุชุกซ่อนยาเสพติด เป็นต้น

ขั้นตอนการดำเนินการเพื่อขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินของกลางในคดียาเสพติดนั้นในชั้นจับกุมและสอบสวน เป็นไปตามประมวลกฎหมายจะพิจารณาความอาญาเช่นเดิม เมื่อสำนวนการสอบสวนในคดียาเสพติดนั้นมาถึงชั้นพนักงานอัยการ พนักงานอัยการจะอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 พิจารณายื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดียาเสพติดนั้นเพื่อขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินของกลางในคดี ให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจากนั้นศาลจะสั่งให้ประกาศในหนังสือพิมพ์ที่มีจำหน่ายแพร่หลายในท้องถิ่น 2 วันติดต่อกัน เพื่อเป็นการแจ้งให้เจ้าของทรัพย์สิน มาร้องขอทรัพย์สินคืน โดยต้องยื่นคำร้องเข้ามาในคดีก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ในการประกาศในหนังสือพิมพ์นั้นกฎหมายนี้กำหนดให้ต้องประกาศทุกกรณี แม้อาจจะรู้ตัวผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินแล้วก็ตาม

การพิจารณาคำวินิจฉัยของศาลในการริบทรัพย์สินของกลางตามมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 นี้ กำหนดให้ริบทรัพย์สินทั้งสิ้น แม้จำเลยในคดีนั้นไม่ถูกลงโทษตามคำพิพากษาก็ตาม แต่การที่ศาลจะสั่งริบทรัพย์สินได้ต้องพิจารณาพยานหลักฐานของโจทก์และเจ้าของทรัพย์สินตามกระบวนการดังนี้

ก. โจทก์มีหน้าที่นำสืบให้ปรากฏหลักฐานฟังได้ว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้กระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ข. เจ้าของทรัพย์สินจะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า ตนไม่มีโอกาสทราบหรือไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดและจะมีการนำทรัพย์สินของตนไปใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดแล้วแต่กรณี

ค. ถ้าเจ้าของทรัพย์สินพิสูจน์ไม่ได้ หรือไม่มีผู้ใดร้องขอเข้ามาในคดีก็ให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินนั้นได้ หลังจากพ้นกำหนด 30 วัน นับแต่วันแรกของการประกาศในหนังสือพิมพ์ ซึ่งในการนี้กฎหมายตัดสิทธิเจ้าของทรัพย์สินภายใน 1 ปีนับแต่วันที่มีคำพิพากษาถึงที่สุด ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 36 ไม่ได้

(2) การริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ลักษณะของทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ได้ให้จำกัดความของ “ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด” ว่าหมายถึง เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับมาเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และให้หมายความรวมถึงเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยใช้เงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวซื้อ หรือกระทำไม่ว่าด้วยประการใดๆ ให้เงินหรือทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนสภาพไปจากเดิม ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนสภาพกี่ครั้ง และไม่ว่าเงินหรือทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น โอนไปเป็นของบุคคลอื่นหรือปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลอื่นก็ตาม

ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเทียบเคียงได้กับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 33(2) แต่รวมถึงทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดครั้งก่อนด้วย⁷ การริบทรัพย์สินประเภทนี้ต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบทรัพย์สินโดยมีพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการ ก่อนเสนอให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งริบตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติ⁸ และทรัพย์สินที่ศาลสั่งริบจะตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

เมื่อมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ไซ้ว่าจะต้องมีการสั่งตรวจสอบทรัพย์สิน ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาทุกรายไป พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 นี้มุ่งที่จะริบทรัพย์สินของผู้ค้ายาเสพติดรายสำคัญ หรือรายใหญ่ ระดับนายทุนที่ได้ทรัพย์สินจำนวนมากมาจากการจำหน่ายยาเสพติดพระราชบัญญัตินี้จึงได้กำหนดเงื่อนไขในการสั่งตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหาไว้ดังนี้ คือ

(1) บุคคลที่จะถูกสั่งให้ตรวจทรัพย์สินได้ จะต้องตกเป็นผู้ต้องหา หรือถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ไม่ว่าจะจับตัวได้หรือไม่ก็ตาม รวมถึงผู้ต้องหาที่เสียชีวิตไปแล้ว ก็สามารถสั่งตรวจสอบทรัพย์สินได้

(2) นอกจากบุคคลต้องตกเป็นผู้ต้องหาแล้ว ความผิดที่ถูกกล่าวหาต้องเป็นความผิดที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดว่าเป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ได้แก่ ซ้ำหา ผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย ครอบครองเพื่อจำหน่าย สมคบ สนับสนุนช่วยเหลือ พยายามกระทำความผิด

(3) นอกจากความผิดตามข้อ (2) แล้ว ยาเสพติดของกลางจะต้องเป็นยาเสพติดที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้

(4) ประเด็นสำคัญซึ่งเป็นที่มาของการสั่งตรวจสอบทรัพย์สินก็คือ ต้องพบว่าผู้ต้องหา มีทรัพย์สินและทรัพย์สินนั้นมีเหตุอันควรสงสัยว่าเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิด⁹

ขั้นตอนในการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนี้จะเริ่มต้นโดยกระบวนการตรวจสอบทรัพย์สิน โดยกฎหมายกำหนดให้มีกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่งเรียกว่า คณะกรรมการการตรวจสอบทรัพย์สินอันประกอบด้วย ปลัดกระทรวงยุติธรรมเป็น

⁷ สำนักตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส., “มาตรการริบทรัพย์สินคดียาเสพติด,” หน้า 2.

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 20.

ประธานกรรมการ อัยการสูงสุดเป็นรองประธานกรรมการ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมที่ดิน อธิบดีกรมบังคับคดี อธิบดีกรมศุลกากร อธิบดีกรมสรรพากร และผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นกรรมการ และเลขาธิการเป็นกรรมการและเลขานุการ ตามมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 โดยคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินมีอำนาจหน้าที่สำคัญในขั้นตอนการตรวจสอบทรัพย์สินวินิจฉัย ความเกี่ยวเนื่องของทรัพย์สินกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตลอดทั้งมีอำนาจในการสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้จนกว่าจะมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือศาลมีคำพิพากษาคดีถึงที่สุดให้ยกฟ้อง

เมื่อคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินวินิจฉัยว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และเสนอพนักงานอัยการเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินแล้ว หากศาลได้สวนว่าคดีมีมูลว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดศาลจะสั่งให้ริบทรัพย์สินนั้นให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

ดังจะเห็นตามที่ได้กล่าวถึงรายละเอียดทรัพย์สินที่ริบได้มาพอสังเขป ในคดียาเสพติด ตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 เมื่อเจตนารมณ์ของการร่างกฎหมาย ก็เพื่อปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งได้กำหนดมาตรการพิเศษให้สามารถนำตัวการใหญ่หรือนายทุนผู้อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิดมาลงโทษ พร้อมทั้งกำหนดมาตรการรับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดด้วย โดยเฉพาะในเรื่องการริบทรัพย์สินนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการตัดกำลังของนายทุนผู้ค้ายาเสพติด เพื่อมิให้นำเอาทรัพย์สินนั้นมากระทำความผิดอีกและในขณะเดียวกัน ก็นำทรัพย์สินดังกล่าวนั้นมาเข้ากองทุน ซึ่งเป็นการเพิ่มพลังให้รัฐบาลสามารถจัดการกับตัวผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดมากยิ่งขึ้น

การพิจารณาว่าฐานความผิดใดจะต้องถูกริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ดูได้จากมาตรา 3 ตามที่ได้กล่าวไว้ โดยบางฐานความผิดนั้น เกี่ยวข้องโดยตรง อันเป็นผลมาจากพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 ได้กำหนดบทสันนิษฐานเด็ดขาดเอาไว้ ว่าการกระทำความผิดยาเสพติดเมื่อคำนวณ

เป็นปริมาณเท่าใด แล้วจึงจะมีความผิดฐาน ผิดต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือครอบครองไว้เพื่อจำหน่าย

บทสันนิษฐานเด็ดขาดในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 จึงมีส่วนสำคัญกับพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 เป็นอย่างยิ่ง การบังคับใช้กฎหมายในส่วนของการริบทรัพย์สินให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้น ผู้กระทำความผิดนั้นจะต้องกระทำความผิดในลักษณะของการมีเจตนาจำหน่าย เช่น ถูกจับกุมขณะจำหน่ายหรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายจริงๆ ผู้กระทำความผิดที่ควรรับผิดถูกริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิด เช่น ผู้จำหน่ายยาเสพติด หรือพ่อค้าคนกลาง หรือนายหน้าค้ายาเสพติด และถูกจับกุมขณะครอบครองยาเสพติดนั้น ทรัพย์สินที่เป็นของกลาง หรือ ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่ควรถูกริบไปด้วยเพื่อเป็นการกวาดล้างทั้งตัวผู้กระทำความผิดและทรัพย์สินต่างๆ ให้หมดไปจากสังคม และทรัพย์สินนั้นเองก็จะเป็นประโยชน์ต่อสังคมต่อไปด้วย

แต่หากฐานความผิดเปลี่ยนไปเพราะถูกจำกัดด้วย บทสันนิษฐานเด็ดขาดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 แล้ว เช่น ยาเสพติดประเภทที่ 1 บางชนิด เมื่อคำนวณบริสุทธิ์แล้ว จะมีความเข้มข้นของสารบริสุทธิ์มาก และเมื่อมีปริมาณเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดแล้ว ผู้ครอบครองนั้นจะถูกสันนิษฐานเด็ดขาดว่า มีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายทั้งที่ศาลพิเคราะห์แล้วว่าจำเลยมีไว้เพื่อเสพและไม่มีพฤติการณ์ว่าเป็นผู้จำหน่ายแต่อย่างใด ควรจะมีความผิดฐานเสพยาเสพติดและครอบครองยาเสพติดเสียมากกว่า แต่เมื่อกฎหมายกำหนดไว้เป็นเช่นนั้น จำเลยก็จะถูกลงโทษฐานมียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายผลที่ตามมาคือความผิดฐานมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย จะต้องถูกบังคับตามกฎหมายใน พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2534 คือ ริบทรัพย์สินที่เป็นของกลางและทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับคดียาเสพติดทั้งหมด ตามที่ได้กล่าวรายละเอียดไปแล้วข้างต้น ดังนั้น ถึงแม้ข้อเท็จจริงของจำเลยในคดีนั้นเป็นการครอบครองไว้เพื่อเสพก็ตาม แต่เมื่อถูกพิพากษาเป็นการครอบครองเพื่อจำหน่ายแล้ว บรรดาทรัพย์สินทั้งของกลางและทรัพย์สินที่เกี่ยวข้อง เช่น รถยนต์ , ยานพาหนะ หรือ ภาชนะที่ใช้บรรจุ ก็จะถูกริบไปด้วย ตามอำนาจในพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

ที่กำหนดไว้ การริบทรัพย์สินจึงไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้ แต่เป็นการริบทรัพย์สินเพราะกฎหมายกำหนดให้เป็นเช่นนั้น เท่านั้น

2) การริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ยังคงมีช่องว่างอยู่ เนื่องจากไม่สามารถริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้ทุกกรณี ดังนั้นจึงมีการร่างกฎหมายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ขึ้นเพื่อ ส่งเสริมการปราบปรามยาเสพติดซึ่งเน้นไปที่การทำลายทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดได้ผลมากยิ่งขึ้น⁹

เจตนารมณ์ของกฎหมาย¹⁰

เนื่องจาก การกระทำความผิดของอาชญากรในปัจจุบัน ส่วนหนึ่งมุ่งให้ได้ผลตอบแทนในลักษณะที่เป็นเงิน หรือ ทรัพย์สิน โดยเฉพาะอาชญากรรมบางประเภท อาทิเช่น อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ อาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นต้น สามารถอำนวยความสะดวกให้ได้ผลตอบแทนเป็นมูลค่ามหาศาล อีกทั้งกระบวนการยุติธรรมในปัจจุบัน ไม่อาจประสบความสำเร็จในการบังคับใช้กฎหมายต่ออาชญากรรมในลักษณะเช่นว่านี้ ทั้งนี้ ผลประโยชน์ที่ได้จากการประกอบอาชญากรรมดังกล่าวจะถูกนำไปใช้ในการทำธุรกิจอาชญากรรม ส่วนที่เหลือก็จะนำไปเป็นทุนในการประกอบธุรกิจต่างๆ และจะถูกนำกลับมาใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนกลับเข้ามาใช้ในวงจรของการกระทำความผิดอีก จึงก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจ และ สังคมของประเทศเป็นอย่างมาก

การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เป็นมาตรการทางกฎหมายที่ออกมาบังคับใช้เพื่อทำลายเศรษฐกิจของอาชญากร ทั้งนี้ นอกเหนือจากการดำเนินคดีกับบุคคลที่โอน รับโอน หรือ เปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือ กระทำด้วยประการใดๆ เพื่อปกปิด หรือ อำพรางลักษณะที่แท้จริง การได้มา แหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย การโอน การได้สิทธิใดๆ ซึ่งทรัพย์สิน

⁹ วีระพงษ์ บุญญากาศ, “กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกับการแก้ไขปัญหายาเสพติด,” เอกสารสรุปผลการสัมมนาเรื่อง ,หน้า13.(เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

¹⁰ แหล่งที่มา : <http://www.amlo.go.th>

ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ซึ่งถือว่า เป็นการฟอกเงินแล้ว ยังมีการนำมาตรการเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินมาใช้ โดยกฎหมายได้ขยายหลักเกณฑ์การริบทรัพย์สิน ให้มีขอบเขตกว้างขวางขึ้นกว่า การริบทรัพย์สิน ตามกฎหมายที่มีอยู่เดิม โดยให้สามารถริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดได้ทั้งหมด โดยไม่คำนึงว่า ทรัพย์สินดังกล่าว จะมีการโอน แปร เปลี่ยนสภาพไปแล้วหลายครั้ง หรือ ตกไปเป็นกรรมสิทธิ์ของบุคคลอื่นแล้วก็ตาม

ในส่วนของความผิดมูลฐานยาเสพติดนั้น ได้ถูกกำหนดเป็นหนึ่งในมูลฐานความผิด พระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ในฐานความผิดตามพระราชบัญญัติ มาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งใดแก่ ความผิดเกี่ยวกับการนำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครอง เพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษ กฎหมายฉบับนี้ จึงมีเจตนารมณ์ที่จะริบทรัพย์สินต่างๆของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามข้อหาที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ซึ่งได้แก่พ่อค้ายาเสพติดทั้งหลาย หรือผู้ผลิตยาเสพติด หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ให้ไม่สามารถนำทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไปใช้ได้ ไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะเปลี่ยนมือไปที่ทอดก็ตาม โดยทรัพย์สินนั้นจะตกเป็นของแผ่นดินในที่สุด แต่การริบทรัพย์สินนั้นจะแตกต่างกับการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 กล่าวคือ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2542 เป็นการริบทรัพย์สินทางแพ่งซึ่งจะกล่าวต่อไป

ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 กำหนดความผิดมูลฐานไว้หลายมูลฐานด้วยกัน โดยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เกี่ยวข้องกับเฉพาะมูลฐานที่ 1 เท่านั้น คือ มูลฐานยาเสพติด โดยในมาตรา 3 (1) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของคำว่า “ความผิดมูลฐาน” ยาเสพติด หมายถึง ความผิดที่เกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยกฎหมายป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือกฎหมายว่าด้วย มาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ดังนั้นความผิดมูลฐานยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 จึงหมายถึง ความผิดตามพระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และความผิดตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด อันได้แก่ การนำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติด สมคบ สนับสนุน หรือพยายามกระทำความผิดดังกล่าว

ทรัพย์สินที่รับได้

ทรัพย์สินที่รับได้ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน คือ ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 3 ได้แก่

(1) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินหรือจากการสนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน หรือความผิดฐานฟอกเงินและให้รวมถึงเงินหรือทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้หรือสนับสนุนการกระทำความผิดมูลฐานตาม (8) ของบทนิยามคำว่า “ความผิดมูลฐาน” *

(2) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอนด้วยประการใด ๆ ซึ่งเงินหรือทรัพย์สินตาม (1) หรือ

(3) ดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินตาม (1) หรือ (2)

ทั้งนี้ ไม่ว่าทรัพย์สินตาม (1) (2) หรือ (3) จะมีการจำหน่าย จ่าย โอนหรือเปลี่ยนแปลงไปกี่ครั้งและไม่ว่าจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลใด โอนไปเป็นของบุคคลใด หรือปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลใด

แต่อย่างไรก็ตามการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 จำต้องดำเนินการตามกฎหมายอื่นเสียก่อน หากไม่สามารถดำเนินการตามกฎหมายอื่นได้แล้ว หรือดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าวแล้วยังไม่ได้ผล ก็ให้ดำเนินการกับทรัพย์สินต่อไปตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งในส่วนของยาเสพติดนั้น หากเป็นฐานความผิดตามที่กฎหมายกำหนดไว้แล้วจะต้องดำเนินการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเสียก่อน หากไม่สามารถริบได้หรือกระทำแล้วไม่เกิดผลก็ให้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ

จากข้อกฎหมายที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น การริบทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงิน มูลฐานยาเสพติดนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดตามฐานความผิดที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ในความผิดฐาน “ครอบครองเพื่อจำหน่าย” นี้ก็จะมีเชื่อมโยงกับบทสันนิษฐานเด็ดขาด ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 กล่าวคือ เมื่อพบการครอบครองยาเสพติดให้โทษในปริมาณเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด ผู้กระทำความผิดจะถูกสันนิษฐานเด็ดขาดทันทีว่า

* พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551.

มียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย อันจะต้องรับโทษตามที่กำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ หลังจากนั้น ทรัพย์สินของกลางหรือที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดจะถูกยึดตามกฎหมายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดก่อน แต่เนื่องจากว่าการริบทรัพย์สินตาม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นการริบทรัพย์สินในทางอาญาอันจะต้องผูกติดกับคดีอาญา กล่าวคือ ศาลจะต้องตัดสินว่าจำเลยมีความผิดจริงตามฟ้อง จึงจะสามารถริบทรัพย์สินดังกล่าวได้ ดังนั้น ปัญหาจึงเกิดว่า หากทำยที่สุดแล้ว จำเลยถูกตัดสินว่ามีได้กระทำความผิดตามฟ้อง ก็จะไม่สามารถริบทรัพย์สินนั้นได้ แต่ด้วยอำนาจตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ที่ให้อำนาจริบทรัพย์สิน โดยใช้มาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่ง (Civil forfeiture) อันถือว่าเป็นการกระทำและโจมตีตัวทรัพย์สิน โดยสามารถดำเนินการได้โดยไม่จำเป็นต้องมีตัวผู้ต้องหาและไม่ผูกพันกับคดีอาญา

ดังนั้น การริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ มีวัตถุประสงค์ในการริบทรัพย์สินผู้กระทำความผิด การนำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติด สมคบ สนับสนุน หรือพยายามกระทำความผิดดังกล่าว ในลักษณะเดียวกับ การริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดฯ คือ ต้องการที่จะริบทรัพย์สินของผู้ที่กระทำความผิดลักษณะเป็นพ่อค้า หรือเป็นผู้ผลิตยาเสพติด ให้ไม่สามารถนำทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไปใช้เป็นต้นทุนในการกระทำความผิดครั้งต่อไป โดยทรัพย์สินนั้นจะนำมาเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่มีหน้าที่ปฏิบัติการกวาดล้างยาเสพติดต่อไป แต่ในลักษณะเดียวกับการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดฯ หากคดีเรื่องบทสันนิษฐานเด็ดขาดอันจะเข้าข้อกล่าวหาว่าผู้ครอบครองยาเสพติดในปริมาณตามที่กฎหมายกำหนดนั้นเป็นการกระทำเพื่อจำหน่ายแล้ว ย่อมส่งผลให้ต้องริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดฯ เพราะกฎหมายกำหนดให้ ผู้ที่ครอบครองยาเสพติดไว้เพื่อจำหน่ายนั้นต้องถูกริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวก่อน แล้วไม่สามารถดำเนินการริบทรัพย์สินได้แล้ว จึงจะดำเนินการริบทรัพย์สินตามป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน การริบทรัพย์สินดังกล่าวจึงไม่ตรงกับเจตนารมณ์ของกฎหมายเช่นเดียวกัน

4.1.2.2 ปัญหาการขัดแย้งของหลักการคุ้มครองสิทธิของจำเลย

หลักการคุ้มครองสิทธิของจำเลยได้ถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายสูงสุดของประเทศ อันได้แก่ รัฐธรรมนูญ หลักหนึ่งที่สำคัญคือ หลักการสันนิษฐานความบริสุทธิ์ของจำเลย (Presumption of Innocence) เป็นหลักหนึ่งที่เป็นหลักสากล* และเป็นหลักที่ประเทศไทยได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เกือบทุกฉบับด้วยกัน โดยปัจจุบันหลักสันนิษฐานความบริสุทธิ์ของจำเลย (Presumption of Innocence) ได้ถูกบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 39 ดังนี้

มาตรา 39 “บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่า โทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น เสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”

นอกจากนี้ หลักการสันนิษฐานความบริสุทธิ์ของจำเลย (Presumption of Innocence) ยังถูกกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 เพื่อเป็นหลักในคุ้มครองจำเลยในคดีอาญา ดังนี้

มาตรา 227 “ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง อย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น

เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้แก่จำเลย”

ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายตุลาการก็ต้องอยู่ภายใต้หลักนี้ จะดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดให้ขัดกับหลักดังกล่าวไม่ได้ แต่อย่างไรก็ดีฝ่ายนิติบัญญัติก็ยังมีกรนำเอาบทสันนิษฐานตามกฎหมายเข้ามาบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในกฎหมายสารบัญญัติหลายฐานความผิดด้วยกัน เช่น พระราชบัญญัติการพนัน พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พระราชบัญญัติยาเสพติด เป็นต้น โดยผู้เขียนได้กล่าวถึงบทสันนิษฐานดังกล่าวไว้แล้วในบทที่ 2

* ปฎิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 11.

ในส่วนนี้ผู้เขียนจึงขอกว่าในส่วนของบทสันนิษฐานตาม พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 เท่านั้น

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้มีการกำหนดบทสันนิษฐานเด็ดขาดไว้หลายมาตราด้วยกัน เช่นในมาตรา 15, 17 และ 26 เป็นต้น ซึ่งบทสันนิษฐานดังกล่าวเป็นบทสันนิษฐานเด็ดขาดทั้งสิ้น โดยกฎหมายใช้ถ้อยคำว่า “ให้ถือว่า” ซึ่งถ้อยคำดังกล่าวถือว่าเป็นบทสันนิษฐานเด็ดขาดที่จำเลยไม่สามารถสู้กลับหักล้างเป็นอย่างอื่นได้ ส่วนมาตรา 20 เป็นบทสันนิษฐานไม่เด็ดขาด โดยใช้ถ้อยคำว่า “สันนิษฐานไว้ก่อนว่า” จึงเกิดปัญหาว่าบทสันนิษฐานดังกล่าวขัดหรือแย้งกับหลักสันนิษฐานความบริสุทธิ์ของจำเลย (Presumption of Innocence) ตามที่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือไม่ และกระบวนการพิจารณาคดีอาญา หรือไม่ ซึ่งหากพิจารณาในฐานะที่เป็นกฎหมายหนึ่งที่ได้มีการบัญญัติเรื่องบทสันนิษฐานไว้เช่นเดียวกันกับกฎหมายอื่น ปัญหานี้ นักกฎหมายมีความเห็นเป็นสองทางด้วยกัน คือ เห็นว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญ และไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งในส่วนนี้ได้อธิบายแล้วในบทที่ 2 ในความคิดเห็นของผู้เขียนแล้ว ผู้เขียนเห็นว่า การกำหนดบทสันนิษฐานเด็ดขาดในกฎหมายยาเสพติดให้โทษเป็นการขัดต่อหลักการสันนิษฐานความบริสุทธิ์ของจำเลย (Presumption of Innocence) ซึ่งได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ เนื่องจากคดียาเสพติดเป็นหนึ่งในคดีที่มีโทษทางอาญาเหมือนกับคดีทั่วไป ดังนั้นผู้กระทำผิดในคดียาเสพติดก็ควรที่จะได้รับการคุ้มครองเหมือนกับคดีที่มีโทษอาญาทั่วไปเช่นเดียวกัน ถึงแม้คดียาเสพติดเป็นคดีที่สำคัญมากที่กระทบต่อสังคมโดยรวมที่ควรจะมีการปราบปรามอย่างรวดเร็วและเด็ดขาดก็ตาม

แต่อย่างไรก็ตามเรื่องกฎหมายยาเสพติดมีผู้ร้องเรียนต่อศาลรัฐธรรมนูญว่าการบัญญัติบทสันนิษฐานเด็ดขาดเช่นนั้นไว้ในกฎหมายยาเสพติดเป็นการขัดต่อหลักการสันนิษฐานความบริสุทธิ์ของจำเลยซึ่งกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเรื่องดังกล่าวไว้ ดังนี้

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 11/2544

เรื่อง พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 15 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 33 หรือไม่ *

* กฎหมายเดิมก่อนมีการแก้ไข ปัจจุบัน คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 39.

ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของนายนคร ดวงแก้ว และนายสุบรรณ สาระพันธ์ จำเลยในคดีอาญาหมายเลขดำที่ อ. 2305/2542 มายังศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 15 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 33 และต้องด้วยมาตรา 6 หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้อง ได้ความว่า พนักงานอัยการจังหวัดแพร่ เป็นโจทก์ฟ้องนายนคร ดวงแก้ว ที่ 1 และนายสุบรรณ สาระพันธ์ ที่ 2 เป็นจำเลย ความผิดฐานร่วมกันมียาเสพติดให้โทษในประเภท 1 (เฮโรอีน) หนัก 45.8 กรัม คำนวณเป็นปริมาณเฮโรอีนไฮโดรคลอไรด์บริสุทธิ์หนัก 36.9 กรัม ไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายโดยมิได้รับอนุญาต ศาลจังหวัดแพร่มีคำพิพากษา เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2540 ว่า จำเลยทั้งสองมีความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 15 วรรคหนึ่ง และมาตรา 66 วรรคหนึ่ง จำคุก คนละ 15 ปี จำเลยทั้งสองให้การรับสารภาพในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวน เป็นประโยชน์แก่การพิจารณา มีเหตุบรรเทาโทษลดโทษให้หนึ่งในสาม ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 จำคุกคนละ 10 ปี บวกลดโทษจำคุก 7 เดือน ของจำเลยที่ 1 ซึ่งรอการลงโทษไว้ในคดีอาญาหมายเลขแดง ที่ 448/2539 ของศาลจังหวัดอำนาจเจริญ เข้ากับโทษในคดีนี้ รวมจำคุกจำเลยที่ 1 มีกำหนด 10 ปี 7 เดือน และรับเฮโรอีนของกลางที่เหลือจากการตรวจพิสูจน์

จำเลยทั้งสองอุทธรณ์ว่า ในชั้นพิจารณาจำเลยให้การรับสารภาพว่า ร่วมกันมีเฮโรอีน ไว้ในครอบครองเพื่อเสพเท่านั้น มิได้มีเฮโรอีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย แต่ศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่า จำเลยทั้งสองกระทำความผิดฐานมียาเสพติดของกลางไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย โดยอาศัยคำให้การ รับสารภาพของจำเลยในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวน ซึ่งจำเลยให้การแต่เพียงว่า ซื้อยาเสพติดของกลาง เพื่อนำมาเสพและแบ่งขายให้กับเพื่อน ซึ่งติดยาเสพติดของกลางด้วยเท่านั้น รวมทั้งอาศัยการรับฟังจากเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งเป็นผู้จับกุมและเป็นพนักงานสอบสวน และพยานโจทก์ซึ่งให้การได้ความคล้ายคลึง กันเพียงว่า สอบถามจำเลยทั้งสองแล้ว จำเลยทั้งสองรับว่า ซื้อเฮโรอีนของกลางเป็นเงิน 4,000 บาท เพื่อนำไปเสพและจำหน่ายให้แก่พรรคพวกที่ติดยาเสพติดเท่านั้น การลงโทษจำเลยว่า กระทำความผิดฐานมียาเสพติดของกลางเพื่อจำหน่าย โดยรับฟังมาดังกล่าว จึงไม่ชอบด้วยเหตุผล

ศาลอุทธรณ์ภาค 2 มีคำพิพากษา เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2541 พิพากษายืน เพราะเห็นว่า พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 15 วรรคสอง บัญญัติว่า "การ

ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 จำนวนเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ยี่สิบกรัมขึ้นไป ให้ถือว่าผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย" บทบัญญัติดังกล่าวเป็นข้อสันนิษฐานโดยเด็ดขาด เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่า จำเลยทั้งสองร่วมกันมีเฮโรอีนซึ่งจำนวนเป็นสารบริสุทธิ์หนักถึง 36.9 กรัม ไว้ในครอบครองเช่นนี้ จึงถือได้ว่า จำเลย ทั้งสองร่วมกันมีเฮโรอีนดังกล่าวไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายแล้ว จำเลยทั้งสองจะอ้างหรือนำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานดังกล่าวหาได้ไม่ จำเลยทั้งสองจึงมีความผิดตามฟ้อง ที่ศาลชั้นต้นพิพากษา มาขึ้นชอบแล้ว อุทธรณ์ของจำเลยทั้งสองฟังไม่ขึ้น

จำเลยทั้งสองฎีกา โดยในฎีกา จำเลยทั้งสองได้แย้งว่า พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 15 วรรคสอง ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 33 ใช้บังคับกับจำเลย ทั้งสองไม่ได้ตามมาตรา 6 อีกทั้งโจทก์ไม่มีพยานผู้ใดเห็นว่า จำเลยทั้งสองร่วมกันจำหน่ายเฮโรอีน แม้จำเลยทั้งสองรับสารภาพในชั้นสอบสวน แต่ในชั้นศาลได้ให้การปฏิเสธ เป็นภาระหน้าที่ของ โจทก์ที่จะต้องนำพยานหลักฐานมาสืบพิสูจน์ให้เห็นความผิดของจำเลยทั้งสอง

ศาลฎีกาเห็นว่า คดีนี้ศาลอุทธรณ์ภาค 2 ยกบทบัญญัติพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 15 วรรคสอง มาใช้เป็นหลักในการวินิจฉัยชี้ขาดคดี ที่จำเลยฎีกา ได้แย้งว่า บทกฎหมายดังกล่าวขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 33 ใช้บังคับมิได้ตามมาตรา 6 เป็นกรณี มีข้อโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น จึงให้รอการพิพากษา คดี นี้ไว้ชั่วคราว และให้ส่งคำโต้แย้งของจำเลยเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ข้อเท็จจริงเพียงพอที่ศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาวินิจฉัยได้แล้ว ประเด็นที่ ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาเบื้องต้นมีว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะรับเรื่องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ได้หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา 6 และยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อศาล

รัฐธรรมนูญ จะได้พิจารณาวินิจฉัย" และวรรคสอง บัญญัติว่า "ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า คำโต้แย้งของ คู่ความตามวรรคหนึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับเรื่องดังกล่าว ไว้พิจารณาก็ได้" และมาตรา 6 บัญญัติว่า "รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใด ของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้"

พิจารณาแล้วเห็นว่า เรื่องนี้เป็นกรณีที่จำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 2 (ผู้ร้อง) ในคดีอาญา หมายเลขดำที่ อ. 2305/2542 โต้แย้งในฎีกาว่า พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 15 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 33 และเป็นกรณีที่ศาลฎีกาจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวบังคับแก่คดี ประกอบกับยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่ เกี่ยวกับบทบัญญัติดังกล่าว รวมทั้งข้อโต้แย้งของจำเลยมีสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย เมื่อศาลฎีกา ส่งคำโต้แย้งมายังศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับเรื่องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ได้

ประเด็นตามคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 15 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 33 หรือไม่ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 15 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 เว้นแต่การมีไว้ในครอบครองในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการตามที่รัฐมนตรีจะอนุญาต เป็นหนังสือเฉพาะรายหรือเฉพาะกรณีที่เหมาะสม" และวรรคสอง บัญญัติว่า "การผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 คำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ ยี่สิบกรัมขึ้นไป ให้ถือว่าผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย" แสดงว่ากฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษมีเจตนารมณ์เพื่อให้การปราบปรามและควบคุมยาเสพติดให้โทษเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ จึงบัญญัติเป็นข้อห้ามเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 ว่า มิให้ผู้ใดผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษดังกล่าว โดยมีข้อยกเว้นกรณีการมีไว้ในครอบครองอันจำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการ ซึ่งต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขก่อนจึงจะมีไว้ในครอบครองได้ การกระทำใด ๆ ที่เป็นการผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 เป็นปริมาณ ซึ่งคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ยี่สิบกรัมขึ้นไป กฎหมายให้ถือว่า การกระทำเช่นนั้นเป็นการกระทำหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษเพื่อจำหน่าย ดังนั้น คู่ความไม่อาจนำสืบหรือ

พิสูจน์หักล้างบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวเป็นอย่างอื่นได้ และเป็นอำนาจของศาลที่จะวินิจฉัยชี้ขาดให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายเช่นว่านั้น

รัฐธรรมนูญ มาตรา 33 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด" และวรรคสอง บัญญัติว่า "ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่า บุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้" หมายความว่า การที่บุคคลใดอยู่ในฐานะผู้ต้องหาหรือจำเลย รัฐธรรมนูญให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า บุคคลซึ่งอยู่ในฐานะดังกล่าวไม่มีความผิด เพื่อเปิดโอกาสให้ได้ต่อสู้ตามกระบวนการยุติธรรมอย่างเป็นธรรม และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่า บุคคลใดได้กระทำความผิด เจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมจะปฏิบัติต่อบุคคลซึ่งอยู่ในฐานะผู้ต้องหาหรือจำเลยเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคล

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า วัตถุประสงค์ของการตราพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 เพื่อให้การปราบปรามและควบคุมยาเสพติดให้โทษเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยยาเสพติดให้โทษที่ประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกอยู่ด้วย ทั้งนี้ เพราะปัญหายาเสพติดให้โทษในปัจจุบันเป็นปัญหาสำคัญร่วมกันของ นานาประเทศ ประกอบกับยาเสพติดให้โทษเป็นภัยร้ายแรงต่อสุขภาพและชีวิตของมนุษย์ จึงต้องมี บทลงโทษที่หนักกว่าปกติ รวมทั้งต้องมีมาตรการลงโทษขั้นเด็ดขาด การที่กฎหมายกำหนดปริมาณ สารเสพติดให้โทษในประเภท 1 เป็นจำนวนที่ชัดเจน ตามมาตรา 15 วรรคสอง นั้น มุ่งประสงค์ เพื่อลงโทษผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 ซึ่ง คำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่น้ำหนักกรัมขึ้นไป เสมือนว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นไปเพื่อการจำหน่าย เนื่องจากยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 นั้น เป็นภัยต่อสังคมอย่างใหญ่หลวง บุคคลไม่พึงเสพและไม่พึงผลิตจำหน่าย นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครอง หากการผลิตจำหน่าย นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครอง มีปริมาณมากเท่าใด ผลกระทบอันเป็นภัยต่อสังคมก็จะยิ่งมีมากขึ้นตามไปด้วย อย่างไรก็ตาม การที่กฎหมายกำหนดปริมาณสารเสพติดให้โทษในประเภท 1 เป็นเพียงเกณฑ์ เปรียบเทียบสำหรับฐานความผิดที่จะนำไปสู่การลงโทษเท่านั้น กล่าวคือ ไม่ว่าจะมียาเสพติดให้โทษ ในประเภท 1 ไว้เพื่อเสพหรือไม่ก็ตาม หากมีไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาตตามที่กฎหมาย บัญญัติ ต้องรับโทษตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 67 ซึ่งบัญญัติว่า "ผู้ใดมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 มีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ไม่ถึง ยี่สิบกรัม โดยไม่ได้รับอนุญาตตามมาตรา 15 ต้องระวางโทษจำคุก

ตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับ ตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท" หากมีไว้ในครอบครองมากขึ้น หรือมีไว้เพื่อจำหน่ายตาม บทบัญญัติของมาตรา 15 วรรคสอง ต้องรับโทษหนักขึ้นตามลำดับ ทั้งนี้ ตามมาตรา 66 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า "ผู้ใดจำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษ ในประเภท 1 มีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ไม่เกินหนึ่งร้อยกรัม ต้องระวางโทษ จำคุกตั้งแต่ ห้าปีถึงจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาทถึงห้าแสนบาท" และวรรคสอง ซึ่ง บัญญัติว่า "ถ้ายาเสพติดให้โทษนั้นมีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์เกินหนึ่งร้อยกรัม ต้องระวาง โทษจำคุก ตลอดชีวิตหรือประหารชีวิต" หมายความว่า ผู้ที่จะได้รับโทษตามที่กฎหมายดังกล่าว บัญญัติจะต้อง ผ่านการพิสูจน์หรือนำสืบของโจทก์แล้วว่า เป็นผู้กระทำความผิดจริง โดยศาลจะ เป็นผู้พิจารณาวินิจฉัย หรือพิพากษาชี้ขาด และกำหนดโทษ แต่รัฐธรรมนูญ มาตรา 33 เป็น บทบัญญัติที่รับรองหลักการ ชั้นพื้นฐานของกฎหมายอาญาของนานาประเทศ มีเจตนารมณ์เพื่อ รับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ชั้นพื้นฐานของบุคคล ซึ่งตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยใน คดีอาญาทั่วไป ซึ่งมีหลักการว่า ในคดีอาญา โจทก์มีภาระต้องนำสืบการกระทำของผู้ต้องหาหรือ จำเลยให้ครบทุกองค์ประกอบแห่งความผิดตามที่ กฎหมายบัญญัติไว้ โดยผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ จำเป็นต้องนำหลักฐานมาพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน และตราบไต่ถามไม่มีคำพิพากษาอันถึงที่สุด แสดงว่า ได้กระทำความผิด บุคคลนั้นจะได้รับ ความคุ้มครอง ตลอดไป เจ้าหน้าที่ของรัฐจะปฏิบัติ ต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยโดยเสียงข้างมาก 12 ต่อ 2 เสียง ว่า พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 15 วรรคสอง ไม่ขัดหรือแย้งต่อ รัฐธรรมนูญ มาตรา 33

4.1.2.3 ปัญหาการขัดแย้งของหลักพื้นฐานของความรับผิดชอบทางอาญา

คดียาเสพติดเป็นคดีที่ต้องรับโทษในทางอาญาหรือมีความผิดอาญา ดังนั้นการ ลงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจึงต้องคำนึงถึงหลักกฎหมายอาญาด้วย ถึงแม้ว่า ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่ร้ายแรงและส่งผลกระทบต่อสังคมเป็นอย่างมาก จนฝ่ายนิติบัญญัติ มีความจำเป็นจะต้องบัญญัติกฎหมายให้สิทธิพิเศษกับเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีอำนาจการจับกุม มากกว่าอำนาจในคดีอื่น หรือ การบัญญัติกฎหมายให้เจ้าหน้าที่ของรัฐได้เปรียบในเชิงคดีเพื่อ เอื้ออำนวยต่อการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษให้จงได้ หรือ บัญญัติการรับทรัพย์สินที่พิเศษ

ไปจากคดีทั่วไป การบัญญัติกฎหมายที่กล่าวมาข้างต้น ถือว่า เป็นมาตรการในทางกฎหมายที่จะเป็นส่วนสำคัญของมาตรการปราบปรามยาเสพติดในทางปฏิบัติอย่างยิ่ง

แต่อย่างไรก็ตาม การบัญญัติกฎหมายยาเสพติด จะต้องคำนึงถึงสิทธิของจำเลยตามกฎหมายด้วย เพราะหากไม่เหลียวหลังมองสิทธิขั้นพื้นฐานของจำเลยแล้ว กฎหมายก็จะเป็นความเหลื่อมล้ำทางด้านความยุติธรรม ว่าที่จริงแล้ว กฎหมายนั้นยุติธรรมหรือไม่

ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย

หลักพื้นฐานของความรับผิดตามกฎหมายอาญา มาจากสุภาษิตละตินที่ว่า “Nullum crimen, nulla poena sine lege” ซึ่งแปลว่า “ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย” เกิดจากแนวคิดเสรีนิยมในศตวรรษที่ 18 อันเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพขั้นมูลฐานของประชาชน ซึ่งหลักดังกล่าวได้ถูกกำหนดไว้ในมวลงกฎหมายอาญาของไทย มาตรา 2 วรรคแรกว่า “บุคคลจักต้องรับโทษทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย” ด้วยเช่นกัน

ประเด็นที่สำคัญที่จะต้องมีการพิจารณาคือรัฐจะต้องมีหลักเกณฑ์อันจะกำหนดว่าการกระทำกรอย่างใดเป็นความผิดและมีโทษ¹¹ และเมื่อมีการกระทำที่เข้าเกณฑ์ที่รัฐกำหนดเกิดขึ้น ซึ่งเป็นความผิดที่ยอมความไม่ได้ หรือยอมความได้แต่ผู้เสียหายตัดสินใจจะให้ดำเนินคดีก็เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะเข้ามาเกี่ยวข้อง นำตัวผู้ถูกกล่าวหาเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา องค์กรบังคับใช้กฎหมายอาญาดังกล่าวจะต้องพยายามหลีกเลี่ยงการนำตัวผู้บริสุทธิ์มาลงโทษให้มากที่สุดและต้องมีความเป็นธรรมในทุกขั้นตอน โดยเฉพาะในส่วนของกฎหมายอาญา อันเป็นสารบัญญัติจะต้องมีความชัดเจนเพียงพอที่จะทำให้บุคคลผู้อยู่ภายใต้กฎหมายนั้นได้รับรู้ว่าการกระทำใดเป็นสิ่งที่กฎหมายห้ามหรือระบุว่าเป็นความผิด

ในทางตรงข้ามประชาชนต้องรับรู้ได้ว่าสิ่งที่ตนได้กระทำลงไปนั้นถูกกำหนดว่าเป็นความผิดสำเร็จหรือไม่ และสมควรรับโทษในชั้นใดจึงจะเกิดความยุติธรรมอย่างแท้จริง เอกลักษณะสำคัญประการหนึ่งของกฎหมายอาญา นอกจากการไม่ต้องรับผิดทางอาญา หากไม่มีกฎหมาย

¹¹ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, 2538), หน้า 1.

บัญญัติขณะนั้นว่าเป็นความผิดและกำหนดโทษ การห้ามบังคับใช้ย้อนหลังให้เกิดผลร้ายแล้ว ก็คือ ถ้อยคำในกฎหมายอาญาต้องบัญญัติชัดเจนแน่นอน ปราศจากการคลุมเครือเพื่อให้ประชาชนที่อยู่ภายใต้กฎหมายได้มีโอกาสรู้ล่วงหน้าว่าการกระทำหรือไม่กระทำของเขาเป็นความผิดหรือไม่ เพราะหากบทบัญญัติคลุมเครือเขาก็จะและรู้สึกเป็นปฏิปักษ์¹² โดยถือว่าตนเองไม่ได้รับความเป็นธรรมจากรัฐ นอกจากนี้ความไม่คลุมเครือจะลดการบังคับใช้กฎหมายโดยเลือกปฏิบัติและโดยอำเภอใจลงไปบ้างอีกด้วย

ส่วนที่ว่ากฎหมายอาญาต้องมีความชัดเจน แน่นอนนั้น หมายความว่าชัดเจนแน่นอน พอสมควร (Reasonably definite) เพราะการบัญญัติให้ละเอียดถี่ถ้วนในทุกเรื่องลงไปนั้นคงทำได้ยากมาก นอกจากนี้กฎหมายอาญายังต้องตีความโดยเคร่งครัด ไม่มากรนำหลัก analogy มาใช้ให้เป็นผลร้าย แต่ไม่ได้ห้ามการตีความโดยขยายความ (Extensive Interpretation) เนื่องจากไม่ได้เปลี่ยนแปลงความหมายของบัญญัตินั้นๆ หากแต่เพียงทำให้ความหมายที่ขาดไปเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ดังกล่าว สมบูรณ์สมเจตนาของผู้อ่างเท่านั้น¹³

จากเอกลักษณ์และหลักเกณฑ์ในที่จะให้มีการบังคับกฎหมายอาญาทำให้เกิดรูปแบบสำคัญอันเป็นลักษณะเฉพาะของกฎหมายอาญาในการจะพิจารณาว่าบุคคลใดจะต้องรับผิดชอบหรือไม่ในการกระทำใดๆ ของตนขึ้น เมื่อเกิดเป็นมาตรฐานในการพิจารณาเรียกว่า “โครงสร้าง ความรับผิดทางอาญา” ซึ่งใช้บังคับครอบคลุมไปทั้งความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาภาค 2 (ภาคความผิด) และความผิดอาญาตามกฎหมายพิเศษฉบับอื่นๆ รวมทั้งความผิดตามกฎหมายยาเสพติดด้วย

ดังนั้น พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ก็ต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์การพิจารณาโครงสร้างความรับผิดทางอาญาเช่นกัน

¹² La Fave, Criminal Law and Its Process; Cases and Materials, 2 nd ed.(Boston: Little, Brown 1969), p.29.

¹³ อัครราชรุ จุฬารัตน์, “หลักทั่วไปของการตีความในกฎหมายอาญาเถื่อน,” เอกสารประกอบคำบรรยายคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ธันวาคม 2512, หน้า 89-90. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

โครงสร้างความรับผิดในความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.

2522

ผู้เขียนขอศึกษาเฉพาะโครงสร้างความรับผิดในความผิดที่บทสันนิษฐานเด็ดขาดได้ถูกนำมาใช้ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 โดยขอยกตัวอย่าง มาตรา 15 ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษฯ

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ได้บัญญัติความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดประเภทที่ 1 เอาไว้ดังนี้คือ มาตรา 15 และต้องรับโทษตาม มาตรา 65 จากบทบัญญัติดังกล่าวพิจารณาโครงสร้างความรับผิดทางอาญา ได้ดังนี้

1. องค์ประกอบภายนอก

1) ผู้กระทำ ได้แก่บุคคลใดก็ตาม เนื่องจากกฎหมายไม่ได้จำกัดเอาไว้ หากเป็นบุคคลตามกฎหมาย ไม่จำกัดว่าเป็นหญิง ชาย วัย อาชีพใดก็สามารถเป็นผู้กระทำได้ แม้จะเป็นนิติบุคคลก็อาจเป็นผู้กระทำโดยแสดงเจตนาผ่านทางผู้บริหารของนิติบุคคล (ส่วนการรับโทษเป็นสิ่งที่จะต้องพิจารณาในอีกเรื่องหนึ่ง)

อย่างไรก็ดี ตามกฎหมายฉบับนี้ มาตรา 100 ได้กำหนดถึงเงื่อนไขการเพิ่มโทษสำหรับกรรมการ ป.ป.ส. , เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. , หรือข้าราชการ หรือพนักงานองค์การหรือหน่วยงานของรัฐผู้ใด ผลิต จำหน่าย นำเข้า ฯลฯ ซึ่งยาเสพติดให้โทษอันเป็นการกระทำผิดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือร่วมมือสนับสนุนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ต้องระวางโทษเป็น 3 เท่าของโทษที่กำหนดสำหรับความผิดนั้น ถือเป็นเงื่อนไขที่กำหนดขึ้นเนื่องจากเป็นนโยบายของรัฐในทางอาญาที่จะป้องปรามไม่ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐกล้าเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดไม่ว่าทางหนึ่งทางใด มิฉะนั้นจะต้องระวางโทษถึง 3 เท่า ของบุคคลปกติทั่วไป ซึ่งเป็นเงื่อนไขเกี่ยวกับการลงโทษ แต่สำหรับในส่วนของ การเป็นผู้กระทำผิด ทุกคนสามารถเป็นผู้กระทำตามโครงสร้างความรับผิดนี้ได้ทั้งสิ้น

การเป็นผู้กระทำนี้ นอกจากกระทำด้วยตนเองแล้วยังอาจเป็นผู้กระทำผิดทางอ้อมโดยการใช้ Innocent Agent ในการกระทำผิดได้ด้วย เช่น หลอกให้บุคคลอื่นแบ่งบรรจุยาบ้าที่อัดเม็ดเสร็จแล้วเพื่อสะดวกแก่การไปจำหน่ายโดยที่ผู้แบ่งบรรจุนั้นไม่ได้รับรู้ว่าสิ่งนั้นคือยาบ้า (ซึ่งมีโอกาส

เกิดขึ้นได้) ดังนี้ถือว่าบุคคลผู้หลอกลวงใช้ Innocent Agent เป็นลงมือกระทำด้วยตนเองแต่หากผู้แบ่งบรรจุนั้นเกิดทราบว่าเป็นยาบ้า แต่ก็ยินดีกระทำให้ไม่ว่าด้วยเหตุผลใดๆ ดังนี้ความรับผิดทางอาญาในทางทฤษฎีย่อมเปลี่ยนไป กล่าวคือ ผู้แบ่งการให้บุคคลอื่นแบ่งบรรจุนั้นถือเป็นผู้ใช้ตามมาตรา 84 และผู้แบ่งบรรจุนั้นรับผิดในฐานะเป็นผู้กระทำความผิดโดยเจตนาด้วยก็ได้เนื่องจากตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 4 การผลิตยาเสพติด ให้หมายความรวมถึงการแบ่งบรรจุนั้นหรือรวมบรรจุนั้นด้วย

2) การกระทำ ในทางทฤษฎี หมายถึงการเคลื่อนไหวหรือไม่เคลื่อนไหวร่างกายโดยรู้สำนึกสำหรับความผิด ตามมาตรา 15 นี้ ได้แก่

- การผลิต
- การนำเข้า
- การส่งออก
- การจำหน่าย
- การครอบครอง
- การผลิต,นำเข้า,ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย
- การผลิต,นำเข้า,ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายนั้น ถูกจำกัดด้วย

กฎหมายมาตรา 15 หากจำเลยมียาเสพติดเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดแล้ว จะถือว่าเป็นการผลิต,นำเข้า,ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย

3) วัตถุประสงค์แห่งการกระทำ

ในความผิดฐานผลิตยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 1 วัตถุประสงค์แห่งการกระทำคือ ตัวยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 1 ซึ่งก็คือ ยาเสพติดที่ประกาศในกฎกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 135 จำนวน 32 ชนิด นั้นเอง

2.องค์ประกอบภายใน

บุคคลที่จะต้องรับผิดชอบทางอาญาในฐานะผลิตยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 1 นั้น นอกจากจะต้องครบในองค์ประกอบภายนอกแล้ว ก็ยังต้องมีองค์ประกอบภายในครบถ้วนด้วยคือ “เจตนา” คือ มีเจตนาและรู้ว่าสิ่งที่กระทำลงไปนั้นเป็นยาเสพติด ในส่วนของ “ประมาท” นั้นเป็นไปได้

สิ่งที่ต้องพิจารณาต่อไปคือ ความผิดตามมาตรา 15 วรรค 3 ได้บัญญัติคำว่า “...เพื่อจำหน่าย” นั้นเป็น “เจตนาพิเศษ” หรือไม่

เจตนาพิเศษ หมายถึง “มูลเหตุชักจูงใจ” ในความผิดทางอาญาบางฐาน นอกจากองค์ประกอบภายในที่เป็นเจตนาธรรมดา กล่าวคือ รู้ในข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอก, ประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผลแล้ว ยังจะต้องการเจตนาพิเศษในการพิจารณาความรับผิดชอบอีกด้วย เจตนาพิเศษมักจะปรากฏในบทบัญญัติด้วยคำว่า “เพื่อ...” หรือ “โดยทุจริต”

เจตนาพิเศษนี้เป็นเจตนาให้เกิดผลโดยตรง คือ ประสงค์ต่อผลเท่านั้น ไม่มีเจตนาแบบเล็งเห็นผลดังเช่นเจตนาธรรมดา

เมื่อพิจารณาในความผิดฐานผลิตยาเสพติดให้โทษประเภท 1 ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 65 วรรค 1 นั้น ไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติที่แสดงให้เห็นถึงเจตนาพิเศษแต่อย่างใด แสดงให้เห็นว่ากฎหมายประสงค์เอาผิดกับผู้ผลิตยาเสพติดให้โทษประเภท 1 ในทุกกรณี ไม่ว่าผู้กระทำจะมีมูลเหตุชักจูงใจใดๆในการผลิตยานั้นก็ตาม

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาตามมาตรา 65 วรรค 2 มีข้อความปรากฏว่า “ถ้าการกระทำผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำเพื่อจำหน่าย ต้องระวางโทษประหารชีวิต” ปัญหาจึงเกิดขึ้นว่าคำว่า “**เพื่อจำหน่าย**” ตามมาตรา 65 วรรค 2 นั้นเป็นเจตนาพิเศษหรือมูลเหตุชักจูงใจที่อยู่ในส่วนขององค์ประกอบภายในเกี่ยวกับเจตนาสำหรับความผิดฐานผลิตยาเสพติดให้โทษประเภท 1 หรือไม่

กรณีดังกล่าว จำเป็นต้องย้อนกลับไปพิจารณา พระราชบัญญัติ ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 15 ที่บัญญัติว่า “การผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครอง ซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภท 1 คำนวณเป็น... ให้ถือว่า เป็นการผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครอง**เพื่อจำหน่าย...**”

มาตรา 15 วรรค 3 นี้ เป็นบทบัญญัติที่ระบุกรณีที่ผู้กระทำการ ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภท 1 จะต้องรับโทษหนักขึ้นจากจำคุกตลอด

ชีวิตเป็นประหารชีวิต ซึ่งเป็นข้อสันนิษฐานที่ได้เด็ดขาดของกฎหมาย¹⁴ กล่าวคือ กฎหมายจะไม่เปิดโอกาสให้คู่กรณีนำพยานหลักฐานนำมาสืบหักล้างข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย หากนำน้ำหนักของกลางยาเสพติดให้โทษประเภท 1 ซึ่งผู้กระทำความผิดได้ผลิตได้ผ่านการตรวจพิสูจน์ที่ถูกต้องตามกฎหมายและระเบียบ และรายงานผลว่าปริมาณของสารบริสุทธิ์ตั้งแต่ 20 กรัม ขึ้นไป (เนื่องจากสิ่งที่เป็นความผิดสำหรับยาบ้าตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 คือเฉพาะตัวยาสเสพติดเมทแอมเฟตามีนที่เป็นสารบริสุทธิ์ (หรือสารอื่นที่ผสมอยู่และกฎหมายกำหนดให้เป็นความผิด เช่น อีเฟดรีน แอมเฟตามีน) ฯลฯ เท่านั้น ไม่ใช่เป็นความผิดทั้งตัวเม็ดยา เพราะสารบางประเภทที่ผสมอยู่เช่น แป้ง น้ำตาล สีผสมอาหาร ฯลฯ ไม่เป็นความผิดในตัวเอง ดังนั้น การกำหนดน้ำหนักของกลาง 20 กรัมเพื่อเข้าข้อสันนิษฐานเด็ดขาด “เพื่อจำหน่าย” จึงต้องคำนวณจากสารบริสุทธิ์ โดยการรายงานผลจากสถานตรวจพิสูจน์ที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น) กฎหมาย “ให้ถือว่า” บุคคลนั้นกระทำความผิดผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครอง ยาเสพติดให้โทษประเภท 1 เพื่อจำหน่าย ต้องระวางโทษประหารชีวิตทันที

โดยสรุป ในความผิดเกี่ยวผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ยาเสพติดให้โทษประเภท 1 ในส่วนขององค์ประกอบภายใน ไม่ต้องการเจตนาพิเศษหรือมูลเหตุชักจูงใจแต่อย่างใด

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของการกระทำ (Causation)

การพิจารณาว่าผู้กระทำความผิดต้องรับโทษความผิดทางอาญาหรือไม่ นอกจากจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบภายนอก และองค์ประกอบภายในแล้ว ก็จะต้องคำนึงถึง ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลด้วย ซึ่งจะต้องพิจารณาจาก 2 ทฤษฎี ดังนี้

- 1) ทฤษฎีเงื่อนไข
- 2) ทฤษฎีเหมาะสม

เช่น นาย ก. (หรือหลายบุคคล เช่น ก.ข.ค.ง. ฯลฯ) ได้ลงมือกระทำการผลิต จนเกิดผลของการกระทำ คือ “เมทแอมเฟตามีน” ขึ้น โดยตนเองมีเจตนาคือรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอกว่าตนเองกำลังทำการผลิตยาเสพติด มีความประสงค์ต่อผล

¹⁴ อรรถนพ ลิขิตจิตตะ, มาตรการและแนวทางดำเนินการตามกฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับยาเสพติด (กองนิติการและพิสูจน์หลักฐาน สำนักงาน ป.ป.ส.).

ดังนั้นอาจพิจารณาได้เลยว่า เมทแอมเฟตามีนซึ่งเป็นผลของการกระทำนั้น เกิดจากการกระทำของผู้ลงมือผลิต (ทุกฝ่าย) ตามทฤษฎีเงื่อนไข โดยตรง

ในส่วนของการพิจารณาตามทฤษฎีเหตุที่เหมาะสม มีหลักว่าผลของการกระทำนั้นต้องเป็นผลที่ตามธรรมชาติย่อมเกิดขึ้นได้ หมายความว่า ผู้กระทำต้องสามารถ “คาดเห็น” ได้ถึงความเป็นไปได้ของผลนั้นโดยใช้หลักมาตรฐานของวิญญูชนเป็นหลัก ซึ่งไม่จำเป็นต้องถึงขนาดเล็งเห็นผล

การพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องผลธรรมดานี้ จะต้องพิจารณาเสียก่อนว่าผ่านขั้นตอนของผลโดยตรงตามทฤษฎีเงื่อนไขหรือไม่ หากไม่ผ่านขั้นตอนตามทฤษฎีเงื่อนไข ก็ถือว่าไม่ผ่านขั้นตอนเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผล ไม่จำเป็นต้องพิจารณาเรื่องผลธรรมดาต่อไปอีก

ในทางกลับกัน หากพิจารณาแล้วการกระทำผ่านขั้นตอนของผลโดยตรงตามทฤษฎีเงื่อนไขแล้ว หากเกิดผลที่ทำให้โทษผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น ก็ต้องมาพิจารณาอีกที่ว่า ผลที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลธรรมดาหรือไม่ หากไม่ใช่ก็รับโทษเพียงเท่าที่ได้กระทำมา

มีปัญหาว่า กรณีที่ผลของการกระทำคือยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 1 ที่ต้องนำยาเสพติดไปคำนวณตามวิธีที่กฎหมายกำหนดแล้ว ภายหลังจากคำนวณพบว่าเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดให้ถือว่า...เพื่อจำหน่ายนั้นจะต้องพิจารณาตามทฤษฎีเหมาะสมแล้วหรือไม่ เนื่องจากเป็นกรณีที่ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นจากปริมาณของผลของการกระทำ กล่าวคือ มีอัตราโทษสูงสุดถึงประหารชีวิต

สำหรับในเรื่องนี้ ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า ตามมาตรา 15 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 เป็นเรื่องของบทสันนิษฐานเด็ดขาดที่ไม่เปิดโอกาสให้คู่กรณีนำพยานหลักฐานมานำสืบหักล้าง โดยให้ผู้กระทำต้องรับโทษตามปริมาณของยาเสพติดที่เป็นสารบริสุทธิ์เนื่องจากความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นความผิดที่กระทบกระเทือนต่อสังคมส่วนรวมอย่างร้ายแรง พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวซึ่งเป็นกฎหมายพิเศษ จึงบัญญัติบทสันนิษฐานเด็ดขาดเช่นนี้ไว้เพื่อยกเว้นการพิจารณาตามหลักเกณฑ์ทั่วไป

ดังนั้น หากเกิดข้อเท็จจริงที่ว่า ปริมาณยาเสพติดของกลางที่เป็นสารบริสุทธิ์ (ซึ่งผ่านการคำนวณในทางปริมาณวิเคราะห์จากสถานตรวจพิสูจน์ที่กำหนดตามกฎหมายและระเบียบ) และสารเสพติดของกลางนั้นได้มาโดยผ่านขั้นตอนการพิจารณาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำ

และผลตามทฤษฎีเงื่อนไขแล้ว ผู้กระทำก็ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 15 วรรค 2 และรับโทษตามมาตรา 65 วรรค 2 เลย ห้ามนำสืบหักล้างโดยเด็ดขาด

4. คุณธรรมทางกฎหมาย

คุณธรรมทางกฎหมาย (Rechtsgut) เป็นสภาวะความคิดที่เป็นนามธรรม ซึ่งบทบัญญัติแต่ละฐานความผิดมุ่งที่จะคุ้มครองคุณธรรมทางกฎหมายนี้ โดยอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ¹⁵

1) คุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นส่วนรวม (Universal rechtsgut) จะเป็นสิ่งที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครองในบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองสังคมให้เกิดความเป็นระเบียบ สงบเรียบร้อยและยุติธรรม ลักษณะคุณธรรมทางกฎหมายประเภทนี้ บังเจกชนจะสละการคุ้มครองด้วยความสมัครใจยินยอมเสี่ยงภัยหรือรับความเสียหายเองไม่ได้ เพราะถือว่าเป็นการขัดกับความสงบเรียบร้อยของสังคม

2) คุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นเอกชน (Individual rechtsgut) เป็นสิ่งที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครอง แต่เป็นเรื่องเฉพาะบุคคล ได้แก่ ชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ทรัพย์สิน ฯลฯ ซึ่งบางส่วนสามารถสละได้ แต่ก็เชื่อว่าสละได้ทั้งหมด หากเป็นบทบัญญัติที่นอกจากจะคุ้มครองความปลอดภัยของร่างกายแล้วยังคุ้มครองป้องกันความชั่วร้ายที่จะมีในสังคมโดยส่วนรวมด้วย ก็ไม่อาจจะสละได้

คุณธรรมทางกฎหมายของความผิดตาม มาตรา 15 พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มีดังนี้ คือ การควบคุมยาเสพติดให้โทษมิให้แพร่กระจายสู่สังคมและเพื่อสุขภาพอนามัยของประชาชน

เมื่อพิจารณาจากโครงสร้างทางอาญาของความผิดตามพระราชบัญญัติ ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 พบว่าเหมือนกับ ความผิดอาญาทั่วไป เพราะบุคคลจะต้องรับผิดชอบทางอาญาจะต้องพิจารณาตามโครงสร้างทางอาญาทุกกรณี หากขาดไปจุดใดจุดหนึ่ง จะถือว่าเป็นโครงสร้างที่ไม่สมบูรณ์ จำเลยจึงไม่มีความผิดฐานนั้นๆ และไม่ต้องรับโทษทางอาญาด้วย ซึ่งเป็นตามหลักพื้นฐานสิทธิของจำเลย ตามมาตรา 2 ประมวลกฎหมายอาญาที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น

¹⁵ คณิต ฒ นคร, กฎหมายปริทรรศน์ “ผู้เสียหายในคดีอาญา,” วารสารอัยการ 1,1(2521): 48-51.

บทสันนิษฐานเด็ดขาดที่นำมาใช้ใน พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 นั้นมีประโยชน์ต่อการปราบปรามยาเสพติดเป็นอย่างมาก เพราะเจตนาของกรกำหนดบทสันนิษฐานในกฎหมาย ก็เพื่อต้องการที่จะให้โจทก์ได้เปรียบในเชิงคดี โดยเฉพาะบทสันนิษฐานเด็ดขาด ที่โจทก์จะได้เปรียบอยู่มาก คือ สืบให้เข้าเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น โจทก์ก็จะได้รับประโยชน์ จากบทสันนิษฐานเด็ดขาดนั้นทันที เพราะจำเลยจะถูกปิดปากโดยบทสันนิษฐานเด็ดขาดว่าเป็นผู้กระทำผิดในข้อหา นั้น โดยไม่สืบหักล้างใดๆได้เลย

ประเด็นปัญหาจึงมีอยู่ว่า เมื่อข้อเท็จจริงในบาทคดีเปลี่ยนไป ศาลพิจารณาแล้วว่าจำเลยไม่มีพฤติการณ์ใดๆ ที่เป็นไปตามที่ บทสันนิษฐานเด็ดขาดกำหนดไว้ แต่ศาลก็ไม่สามารถพิจารณาเป็นอื่นได้ นอกจากพิจารณาไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ กรณีดังกล่าวเกิดขึ้นไม่เฉพาะ บทสันนิษฐานเด็ดขาดใน พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 เท่านั้น แต่ยังคงมีในกฎหมายอื่นๆด้วย เช่น พระราชบัญญัติ การพนัน เป็นต้น แต่โทษที่ตามมาจากบทสันนิษฐานเด็ดขาดในกฎหมายอื่น มีโทษไม่สูงนัก แตกต่างกับโทษตาม พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 ในมาตรา 15 ที่ผู้ต้องหาต้องโทษ ตามบทสันนิษฐานเด็ดขาดแล้ว มีโทษถึงจำคุกตลอดชีวิต หรือ ประหารชีวิต นอกจากนี้ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 ยังมีกฎหมายฉบับอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อก่อนหน้านี้ บทสันนิษฐานเด็ดขาดในพระราชบัญญัติ ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 จึงเป็นที่น่าสนใจที่จะต้องศึกษาว่า ผลของบทสันนิษฐานเด็ดขาดดังกล่าวก่อให้เกิดประโยชน์มากน้อยเพียงใด

เมื่อพิจารณาจากมาตรา 2 ประมวลกฎหมายอาญา พบว่าบุคคลจะต้องรับโทษทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายในขณะนั้นบัญญัติว่าเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ ดังนั้นเมื่อข้อเท็จจริงในบางคดีชัดเจนอยู่แล้วว่าเป็นอย่างหนึ่ง แต่บทสันนิษฐานเด็ดขาดกำหนดว่าเป็นอีกอย่างหนึ่ง จำเลยจึงถูกศาลพิพากษาตามกฎหมายสันนิษฐานเด็ดขาดกำหนดไว้ จะถือว่า บทสันนิษฐานเด็ดขาดขัดต่อมาตรา 2 หรือไม่ เพราะจำเลยมีเจตนากระทำความผิดเป็นอย่างหนึ่ง แต่บทสันนิษฐานเด็ดขาดกำหนดเป็นอีกอย่างหนึ่งจำเลย จะต้องรับโทษตามที่บทสันนิษฐานเด็ดขาดกำหนดหรือไม่ เพราะตามมาตรา 2 จำเลยไม่สมควรรับโทษ เพราะจำเลยไม่มีเจตนาในการกระทำความผิดอย่างเช่น บทสันนิษฐานเด็ดขาดกำหนดไว้

เช่น นาย ก ถูกจับกุมขณะมียาไอซ์ (ยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 1) ไว้ในครอบครอง เมื่อนำยาไอซ์ไปตรวจ พบว่ามีสารบริสุทธิ์ที่เป็นอนุพันธ์ของแอมเฟตามีนเข้มข้นมาก ซึ่งเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดบทสันนิษฐานเด็ดขาดไว้ว่าเป็นการครอบครองเพื่อจำหน่าย นาย ก ปฏิเสธเพราะตนมีไว้เพื่อเสพจริงๆ มิได้มีไว้เพื่อจำหน่าย สุดท้าย นาย ก ถูกศาลพิพากษาว่ามีความผิดฐานครอบครองยาเสพติดเพื่อจำหน่าย โดยไม่สามารถโต้แย้งเป็นอย่างอื่นได้

จากตัวอย่าง นาย ก ถูกลงโทษในฐานความผิด มียาเสพติดในครอบครองเพื่อจำหน่าย ทั้งที่จริงแล้ว นาย ก มีเจตนาครอบครองไว้เพื่อเสพเท่านั้น การที่นาย ก ถูกตัดสินให้มีความผิดในฐานที่ไม่ได้มีเจตนา นั้น จึงเป็นปัญหาในทางกฎหมายว่าขัดกับหลักตาม มาตรา 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญาหรือไม่ ที่กล่าวว่า “ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย” แต่นาย ก กลับต้องได้รับโทษอาญา ทั้งๆ นาย ก ไม่มีความผิด แต่ต้องรับโทษ

4.1.3 ปัญหาการลงโทษผู้กระทำความผิดที่ไม่เป็นไปตามทฤษฎีทางทัณฑวิทยา

กฎระเบียบที่สังคมได้สร้างขึ้นเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการแก้แค้นกันเอง การลงโทษจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จักต้องกำหนดขึ้นในกฎหมาย โดยคำนึงถึงความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นในสังคมเป็นพื้นฐาน ทฤษฎีอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา เป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยการศึกษาผู้กระทำความผิดถึงมูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิด เหตุใดจึงกระทำความผิด และการลงโทษผู้กระทำความผิดลงโทษอย่างไรให้เหมาะสม และได้ผลอะไรบ้างจากการลงโทษ ปัญหาจึงมีอยู่ว่าบทสันนิษฐานเด็ดขาดความรับผิดของจำเลย ที่กำหนดให้จำเลยมีความผิดโดยไม่อาจพิสูจน์หักล้างใดๆได้เลย จนทำให้จำเลยต้องได้รับการลงโทษนั้นเป็นไปตามทฤษฎีการลงโทษหรือไม่ เช่น การสันนิษฐานความผิดของจำเลยว่ามียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ทั้งๆที่จำเลยครอบครองไว้เพื่อเสพเท่านั้น ผลของกฎหมายก็คือ จำเลยจะต้องถูกจำคุก และหากเป็นยาเสพติดประเภทที่ 1 ด้วยแล้ว จำเลยจะต้องถูกประหารชีวิตเลยทีเดียว การลงโทษดังกล่าวเป็นไป ตามทฤษฎีหรือไม่ และสังคมได้อะไรจากการลงโทษนั้น

วัตถุประสงค์และเหตุผลของการลงโทษสรุปได้ดังนี้¹⁶

1. การลงโทษเพื่อแก้แค้นและทดแทนการกระทำผิด (Retribution)

เป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่เก่าแก่และดั้งเดิมเป็นที่แพร่หลายในสมัยโบราณ จนกระทั่งถึงปัจจุบัน เป็นการลงโทษที่มีลักษณะรุนแรงป่าเถื่อน แบบตาต่อตา ฟันต่อฟัน เพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนผู้กระทำความผิดซึ่งสมควรได้รับการตอบโต้ด้วยการลงโทษอย่างสาสมกับความผิดที่ได้กระทำขึ้น และสอดคล้องกับประชาชนทั่วไปที่ต้องการเห็นผู้ที่ทำร้ายผู้อื่นได้รับผลร้ายเช่นกันเพื่อให้เกิดความยุติธรรม แต่อย่างไรก็ตามการลงโทษเชิงแก้แค้นทดแทนนี้มีจุดอ่อนอยู่หลายประการ คือ

- 1) การลงโทษเช่นนี้ไม่ได้มองถึงอนาคต คือไม่พิจารณาว่าการลงโทษในลักษณะเช่นนี้จะมีผลในการป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำผิดซ้ำอีกหรือไม่
- 2) การลงโทษเพื่อแก้แค้นนี้ไม่ได้คำนึงถึงความจำเป็นของสังคมแต่คำนึงความเหมาะสมของโทษกับความผิดที่ได้กระทำ ซึ่งเมื่อลงโทษกระทำผิดเต็มตามอัตราโทษแล้ว ก็ต้องปล่อยตัวออกมาทั้งที่ยังน่าเป็นอันตรายต่อสังคมอยู่
- 3) ยากที่จะวัดขนาดความรุนแรงของโทษกับความผิดว่ามีความเท่าเทียมกันหรือไม่ เพราะในความเป็นจริงแล้วไม่มีมาตรการใดที่จะลงโทษให้ได้สัดส่วนกับความผิดอย่างแท้จริง

2. การลงโทษเพื่อเป็นการข่มขู่ ยับยั้ง หรือป้องกันอาชญากรรม (Deterrence)

การลงโทษเพื่อเป็นการข่มขู่ ยับยั้ง หรือป้องกันอาชญากรรมเพ็งจะมีขึ้นในศตวรรษที่ 18 ตามแนวความคิดของสำนักคลาสสิก โดย แบคคาเรีย ได้กล่าวว่า เจตนาของการลงโทษควรเป็นการทรมานผู้กระทำความผิดหรือชดเชยความผิด แต่ควรป้องกันคนอื่นมิให้กระทำความผิดเช่นเดียวกันอย่างนั้น และการลงโทษที่ยุติธรรมควรมีอัตรารุนแรงพอเพียงที่จะยับยั้งคนอื่นมิให้กระทำความผิด การลงโทษตามวัตถุประสงค์นี้ก็เพื่อจะทำให้ผู้กระทำความผิดเข็ดหลาบและไม่กล้าที่จะกระทำความผิดอีกไป อีกประการหนึ่งก็เป็นการเตือนมิให้คนอื่นทำตามอย่างผู้ที่กระทำความผิดเพราะจะถูกลงโทษเช่นเดียวกันนั้น สมมติฐานภายใต้ของแนวความคิดนี้มีอยู่ว่าถ้าสังคม

¹⁶ นรินทร์ ไทรพัก, “การรับโทษหนักขึ้น เนื่องจากการเพิ่มโทษกับเหตุจรรยาในคดีอาญา,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี ภาควิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529), หน้า 19-24.

ไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาสู่ระบบกระบวนการยุติธรรมและการลงโทษผู้กระทำความผิดของเขาแล้วก็ตามว่าส่งเสริมให้เกิดอาชญากรรมมากขึ้น ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ที่ให้ประโยชน์ทั้งในส่วนตัวของผู้กระทำความผิดเองและต่อสังคม โดยมีลักษณะมองไปในอนาคต และในการกำหนดโทษที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการข่มขู่และยับยั้งนี้จะต้องเป็นโทษที่มีอัตราสูงและมีความน่าเกรงกลัวเพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้คิดเปรียบเทียบระหว่างโทษที่จะได้รับกับผลร้ายที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำความผิด ซึ่งผลดีของการลงโทษในลักษณะนี้เป็นการข่มขู่หรือยับยั้งบุคคลมิให้กระทำความผิดในอนาคต โดยมีผลต่อตัวผู้กระทำความผิดและต่อประชาชนทั่วไปที่คิดจะกระทำความผิด จึงสรุปได้ว่าการข่มขู่เฉพาะตัวผู้กระทำความผิดเป็นการลงโทษที่มีผลเป็นการข่มขู่ผู้กระทำความผิดให้เกิดความกลัวไม่กล้าที่จะกระทำความผิดอีก ส่วนการข่มขู่โดยทั่วไป คือ การลงโทษบุคคลผู้กระทำความผิดเพื่อให้เกิดตัวอย่างกับคนทั่วไปหรือคนที่มีความคิดว่าจะกระทำความผิดได้เห็นว่าบุคคลใดกระทำความผิดใดแล้วจะต้องถูกลงโทษตามกฎหมายอย่างเช่นผู้ที่ถูกลงโทษนี้ ทำให้ประชาชนเกิดความกลัวและไม่กล้าที่จะกระทำความผิด เพราะกลัวทรมานที่ตามมา

แต่อย่างไรก็ตามแนวความคิดการลงโทษนี้มีผู้ให้ความเห็นแย้งไว้ โดยให้เหตุผลว่า

- 1) เนื่องจากการลงโทษประเภทนี้มีการกำหนดโทษที่รุนแรง ดังนั้น การลงโทษบางอย่างอาจทำให้ผู้ถูกลงโทษไม่สามารถประกอบอาชีพ สุขจริตได้อีกในภายหลังจากที่ได้รับ การลงโทษแล้ว
- 2) ไม่มีการยืนยันว่าการลงโทษรุนแรงเพื่อวัตถุประสงค์ในการข่มขู่ยับยั้งจะทำให้คนไม่กล้าที่จะกระทำความผิดอีก เพราะสถิติก็มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา
- 3) การที่บุคคลจะตกลงใจว่าจะกระทำความผิดหรือไม่นั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่าบทลงโทษในฐานความผิดนั้นจะลงหนักหรือเบาแต่เพียงอย่างเดียว เพราะนอกเหนือจากนั้น ยังมีปัจจัยอื่นที่ทำให้คนตัดสินใจที่จะกระทำความผิดอีก คือ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ หรือ ปัจจัยทางสังคม
- 4) การลงโทษในลักษณะนี้อาจก่อให้เกิดการกระทำความผิดขึ้นใหม่อีกเพราะเมื่อนำผู้กระทำความผิดครั้งแรกมาอยู่รวมกับผู้กระทำความผิดเป็นอาชีพอาจก่อให้เกิดการถ่ายทอดพฤติกรรมหรือความรู้ในการกระทำความผิดอีก ซึ่งเป็นการก่อให้เกิดผู้กระทำความผิดที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นอีก การลงโทษแบบนี้ไม่คำนึงการปรับปรุงตัวบุคคล อีกทั้งไม่คำนึงถึงถึงการให้ความช่วยเหลือหลังจากที่พ้นโทษแล้ว ดังนั้นจึงมีแนวโน้มว่าผู้กระทำความผิดอาจกระทำความผิดซ้ำอีก เนื่องจากไม่สามารถประกอบ

อาชีพสุจริตได้อีก และถ้าได้มาระทอความผิดซ้ำแล้ว โอกาสที่ผู้กระทำความผิดจะเกรงกลัวต่อการลงโทษในลักษณะข่มขู่ก็จะยิ่งไม่สัมฤทธิ์ผล เพราะสำหรับผู้ที่เคยต้องโทษมาแล้ว ผลของการข่มขู่ของโทษจะลดลงมาเป็นลำดับ และนอกจากนั้นหากการกระทำความผิดเป็นการกระโดยประมาทหรือกระทำผิดโดยมีอารมณ์รุนแรงเป็นเครื่องมือชักจูงใจให้กระทำผิด ก็จะไม่ทันได้คิดถึงผลได้ผลเสียระหว่างโทษที่จะถูกลงกับผลที่จะได้รับ

3. การลงโทษเพื่อการปรับปรุงแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation)

การลงโทษเพื่อเป็นการแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำความผิด เกิดขึ้นเมื่อมีการใช้โทษจำคุกอย่างกว้างขวาง เหตุผลมีอยู่ว่าการลงโทษมีแนวโน้มที่จะปรับปรุงผู้กระทำความผิดและอาจปรับปรุงแก้ไขได้สำเร็จ โดยการก่อให้เกิดความหวาดกลัวว่าจะมีการลงโทษซ้ำอีก โดยการก่อให้เกิดความกลัวว่าจะมีการลงโทษซ้ำอีกโดยการก่อให้เกิดความสำนึกว่าอาชญากรรมให้ประโยชน์ไม่คุ้มค่ากับโทษที่ได้รับ หรือโดยการทำลายนิสัยต่างๆที่อาชญากรได้สร้างขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าโทษจำคุกระยะยาว ผู้กระทำความผิดก็จะไม่มีโอกาสที่จะแสดงนิสัยเหล่านั้น วิธีการจึงเน้นไปที่การบำบัดมากกว่าการลงโทษ เช่น การอบรมทางศาสนาและศีลธรรม การฝึกอาชีพ การให้ความช่วยเหลือหลังจากที่พ้นโทษแล้ว ดังนั้นจึงมีความมุ่งหมายต่อตัวผู้กระทำความผิดโดยตรงแก้ไขผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลไม่ได้ต้องการให้มีผลถึงบุคคลอื่นมุ่งเน้นที่การบำบัดรักษาแทนการลงโทษเพื่อให้ได้รับความเจ็บปวดและทรมานและมุ่งประสงค์จะให้ผู้ที่กระทำผิดแล้วไม่ไปกระทำความผิดซ้ำอีก โดยไม่ได้มองดูที่ผู้กระทำความผิดว่าเขาสามารถที่จะหลีกเลี่ยงโอกาสที่จะกระทำความผิดซ้ำได้อีกหรือไม่ ฉะนั้น ตามแนวความคิดนี้การลงโทษประหารชีวิตและโทษจำคุกไม่ได้ก่อให้เกิดผลเป็นการแก้ไขความประพฤติของผู้กระทำความผิดแต่อย่างใด

วิธีการที่นำมาใช้ตามทฤษฎีนี้ เช่น

1. พยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำความผิดประสบกับสิ่งที่จะทำลาย กล่าวคือต้องตัดการจำคุกระยะสั้นออกไป แล้วใช้วิธีอื่นแทน เช่น การปล่อยตัวผู้กระทำความผิดโดยไม่ลงโทษจำคุก โดยกฎหมายบัญญัติให้ศาลใช้ดุลพินิจรอกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษ หรืออาจกำหนดให้อยู่ภายใต้เงื่อนไขเพื่อการคุมประพฤติก็ได้ เพราะการจำคุกอาจก่อให้เกิดตัวผู้กระทำความผิดเกิดโอกาสที่จะสัมผัสกับผู้กระทำความผิดอาชีพ และหมดโอกาสที่จะกลับตัวเพราะได้รับการถ่ายทอดประสบการณ์จากผู้กระทำผิดรายอื่นในคุก

2. หาวิธีการปรับปรุงผู้ต้องโทษในระหว่างถูกคุมขัง เช่น ฝึกหัดอาชีพให้เพื่อให้ผู้

ต้องโทษได้รับความรู้ในการประกอบอาชีพ เพื่อที่ว่าเมื่อพ้นโทษแล้วจะได้มีโอกาสนำความรู้นั้นไปทำมาหากินในทางสุจริตได้ เพื่อเพิ่มโอกาสที่จะไม่หวนกลับไปกระทำความผิดอีก

3. การใช้ความช่วยเหลือหลังจากพ้นโทษ โดยอาจมีการจัดการตั้งเป็นกองทุนไว้ เพื่อให้ผู้พ้นโทษ กู้ยืมไปใช้เพื่อสร้างตัว ให้คำแนะนำ และบริการจัดหาอาชีพให้หลังจากพ้นทางไปแล้ว

4. การลงโทษเพื่อตัดโอกาสกระทำความผิดและคุ้มครองสังคม (Incapacitation)

ทฤษฎีนี้ เห็นว่าการลงโทษควรมีวัตถุประสงค์เพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดที่ถูกลงโทษมีโอกาสกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก เพราะโทษจำคุกย่อมทำให้ผู้ที่ ถูกจำคุกออกไปประกอบ อาชญากรรมหรือความเดือดร้อนให้สังคมไม่ได้อีก อย่างน้อยก็เป็น การชั่วคราวระหว่างที่ถูกจำคุก กล่าวคือ การลงโทษในลักษณะนี้มุ่งจะไม่ให้ผู้กระทำความผิดได้มีโอกาสกระทำความผิดอีก โดย ทำให้หมดโอกาสที่จะกระทำความผิดได้อีก เป็นการทำให้บุคคลนั้นหมดความสามารถที่จะกระทำความผิด สังคมจึงจะมีความปลอดภัยจากการกระทำผิดซึ่งเกิดจากบุคคลผู้ต้องโทษนั้น ความมุ่งหมายตามแนวความคิดนี้จึงคล้ายกับการลงโทษเพื่อข่มขู่ หรือเพื่อแก้แค้นผู้กระทำความผิด แต่แตกต่างกันตรงที่การลงโทษเพื่อตัดโอกาสกระทำความผิดนี้มุ่งที่จะป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ โดยวิธีการทำให้หมดโอกาสในการกระทำความผิดอีก คือ การประหารชีวิต และ จำคุกตลอดชีวิต เป็นการตัดโอกาสผู้ต้องโทษ ไม่ให้มีโอกาสกระทำผิดได้อีกต่อไป ส่วนการจำคุกที่มีกำหนด ระยะเวลาเป็นตัวควบคุมตัวไว้จนกว่าบุคคลนั้นจะไม่เป็นภัยต่อสังคมจึงจะปล่อยตัวออกมาสู่สังคม

5. การลงโทษที่มีจุดมุ่งหมายรวม (Reintegration)

การลงโทษนั้นความจริงแล้ว มีจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการลงโทษอยู่หลายประการ คือ เป็นการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนให้แก่สังคม เป็นการป้องกันอาชญากรรม และยังเป็น การฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้กลับตัวเป็นคนดี ผสมผสานกัน ซึ่งจุดมุ่งหมายสูงสุดของการลงโทษที่เหนือกว่าจุดมุ่งหมายทั้ง 3 ประการข้อต้น ก็คือ เพื่อความสงบเรียบร้อยและสวัสดิภาพของสังคม ซึ่งในการลงโทษผู้กระทำความผิดนั้น ไม่ควรที่จะวางกฎเกณฑ์ที่ตายตัวจนเกินไป เพราะสภาพแวดล้อมและบุคลิกภาพของผู้กระทำความผิดแต่ละคนไม่เหมือนกัน และการลงโทษ

ผู้กระทำความผิดจะประสบความสำเร็จได้ ก็ขึ้นอยู่กับศิลปะและความรู้ที่จะนำมาใช้ปฏิบัติ ซึ่งการลงโทษผู้กระทำความผิด นับได้ว่าเป็นการป้องกันสังคมและอาชญากรรมทั้งโดยตรงและทางอ้อม¹⁷

เมื่อพิจารณาถึงเหตุผลของการลงโทษแล้ว พบว่าในคดีอาชญากรรมนั้นซึ่งถือว่าเป็นคดีที่มีความรุนแรงของปัญหาอยู่มาก ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการเสพหรือปัญหาจากผลกระทบจากการเสพต่างๆ ปัญหาอาชญากรรมคดีนั้นจะเป็นคดีที่ควรพิจารณาเรื่องการลงโทษเป็นอย่างยิ่ง การลงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนอกจากจะต้องคำนึงถึงความรุนแรงของโทษแล้วก็ต้องพิจารณาถึงผลของการลงโทษด้วยว่าสังคมได้อะไรบ้างจากการลงโทษ หรือแม้แต่ตัวจำเลยเองก็ตาม ภายหลังจากรับโทษแล้ว หากจำเลยรู้สึกเข็ดหลาบกับโทษและรู้สึกว่าจะไม่กล้าที่จะกลับมากระทำความผิดอีก ก็ถือว่าการลงโทษจำเลยนั้นสัมฤทธิ์ผล

ตามทฤษฎีของการลงโทษ การลงโทษจะต้องเหมาะสมกับโทษที่จำเลยกระทำความผิดซึ่งผ่านการพิสูจน์มาแล้วในชั้นศาลว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดโดยปราศจากความสงสัย (Proof beyond reasonable doubt) การสันนิษฐานความผิดของจำเลยว่าจำเลยกระทำความผิด โดยเฉพาะบทสันนิษฐานเด็ดขาดที่ไม่เปิดโอกาสให้จำเลยแก้ข้อกล่าวหาเหล่านั้นได้เลย ย่อมกระทบต่อหลักการลงโทษจำเลยทั้งสิ้น เนื่องจาก ฝ่ายนิติบัญญัติได้บัญญัติโทษในกฎหมายข้อหาต่างๆโดยพิจารณาจากความชั่วภายในจิตใจ ผู้ใดกระทำชั่วมาก็ย่อมได้รับผลร้ายมากตามไปด้วย เช่น ผู้เสพยาเสพติดมีโทษตามกฎหมาย แต่เป็นโทษจำคุกหรือปรับเท่านั้น และอาจจะมีการนำตัวผู้ติดยาเสพติดไปฟื้นฟูสมรรถภาพ และปล่อยตัวออกสู่สังคม แต่หากเป็นผู้จำหน่ายยาเสพติดให้โทษ โดยเฉพาะเป็นยาเสพติดประเภทที่ 1 ด้วยแล้ว โทษสูงสุดที่กฎหมายกำหนดคือ การประหารชีวิต เพราะผู้ที่จำหน่ายยาเสพติดมีจิตใจชั่วร้ายทำให้ผู้อื่นต้องติดยาเสพติดและทำให้สังคมต้องเดือดร้อน ต้องกำจัดออกสังคม โทษของการกระทำความผิดในข้อหาดังกล่าว ฝ่ายนิติบัญญัติจะคำนึงถึงทฤษฎีทางทัศนวิทยา โดยจะทำการพิจารณาว่าการลงโทษผู้กระทำความผิดในข้อหาเหล่านี้ จะต้องลงโทษอย่างไร และผลของการลงโทษนั้นจะเป็นอย่างไร สังคมได้อะไรบ้างจากการลงโทษ

¹⁷ ประเวณี ธนียผล, อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา, ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2538), หน้า 169-170.

บทสันนิษฐานเด็ดขาดในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ปรากฏในกฎหมายหลายมาตราด้วยกัน เช่น มาตรา 15 มีการสันนิษฐานว่า การผลิต นำเข้า ส่งออก มีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดประเภทที่ 1 ตามปริมาณที่กฎหมายกำหนดให้ถือว่าเป็นการผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ซึ่งถือว่าเป็นการสันนิษฐานเด็ดขาดตามที่ได้กล่าวมาแล้ว การกำหนดบทสันนิษฐานดังกล่าวทำให้ผู้ที่กระทำความผิดได้รับโทษสูงขึ้น มากกว่า การผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองยาเสพติด การสันนิษฐานเด็ดขาดถึงการกระทำความผิดที่ถือว่าเป็นผู้จำหน่ายและการกำหนดโทษที่หนักขึ้นย่อมส่งผลต่อสังคมกรณีที่ผู้กระทำความผิดนั้นมีพฤติการณ์เช่นนั้นจริงๆ กล่าวคือ หากผู้กระทำความผิดมีพฤติการณ์ที่เป็นผู้ค้ายาเสพติดจริง ก็สมควรที่ต้องถูกลงโทษสถานหนักที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ โดยพิจารณาถึงหลักการลงโทษ ผู้กระทำความผิดสมควรที่จะต้องถูกตัดออกจากสังคมไม่ให้มากระทำความผิดได้อีก อาจส่งผลให้ยาเสพติดในสังคมลดน้อยลง และโทษที่สูงยังสามารถที่จะยับยั้งผู้ที่กำลังจะกระทำความผิดให้รู้สึกเกรงกลัวต่อโทษที่ได้เห็นเป็นตัวอย่างแล้ว

แต่อย่างไรก็ตาม หากผู้กระทำความผิดตามข้อหานี้ๆ ไม่ได้มีพฤติการณ์เช่นที่บทสันนิษฐานว่าไว้ แต่ต้องถูกจำกัดด้วยบทสันนิษฐานเด็ดขาดว่าเป็นผู้กระทำความผิดโดยกระทำไปเพื่อจำหน่ายแล้ว บุคคลผู้กระทำความผิดนั้นอาจต้องได้รับโทษที่ไม่ตรงกับหลักการลงโทษได้ เช่น นาย ก ถูกตรวจจับว่ามียาบ้าไว้ในครอบครองจำนวน 30 เม็ด ซึ่งยาบ้าเป็นยาเสพติดประเภทที่ 1 การครอบครองไว้เช่นนั้นถือว่าเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดใน มาตรา 15 ให้ถือว่า นาย ก มียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย นาย ก ปฏิเสธว่าตนเพิ่งจะซื้อยาบ้าจากเพื่อนคนหนึ่งซึ่งตนไม่ได้เจอเป็นประจำ จึงซื้อมาเก็บไว้เพื่อเสพเท่านั้น ตนไม่ได้มีเจตนาที่จะจำหน่ายยาบ้าแต่อย่างใด แต่ด้วยบทสันนิษฐานเด็ดขาดตาม มาตรา 15 แล้ว นาย ก ไม่สามารถพิสูจน์เป็นอย่างอื่นได้เลย เพราะ นาย ก มียาบ้าไว้ในครอบครองเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดจริง ดังนั้น นาย ก จึงมีความผิดฐานมียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย โทษที่นาย ก ต้องได้รับคือ โทษตามมาตรา 65 วรรค 2 คือ จำคุกตลอดชีวิตและปรับ ตั้งแต่ สี่แสนบาทถึงห้าล้านบาท และโทษริบทรัพย์สิ้นตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 อีกด้วย และนอกจากนี้ นาย ก ยังไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545* เนื่องจากนาย ก มีปริมาณยาเสพติด

* พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 มาตรา 19.

ไว้ในครอบครองมากกว่าที่กฎหมายกำหนด*ที่จะสามารถนำไปทำการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามกฎหมายได้

หากพิจารณาถึงความเหมาะสมของการลงโทษตามกฎหมายแล้ว พิจารณาจากข้อเท็จจริงโดยไม่คำนึงถึงบทสันนิษฐานเด็ดขาดแล้ว หาก นาย ก ไม่มีพฤติการณ์อื่นใดเลยที่จะพิสูจน์ว่ามียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย เช่น นาย ก ไม่เคยถูกจับข้อหาเกี่ยวกับยาเสพติดใดๆมาก่อนเลย ก็น่าเชื่อว่า นาย ก เป็นเพียงผู้มียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อเสพเท่านั้น กฎหมายก็สมควรที่จะลงโทษนาย ก เท่ากับผู้เสพและมียาเสพติดไว้ในครอบครองเท่านั้น กล่าวคือ ลงโทษจำคุกกระยะสั้น เพื่อให้เข็ดหลาบกับโทษ และเป็นตัวอย่างกับผู้ที่กำลังจะกระทำความผิดให้เกิดการยับยั้งการกระทำความผิดเพราะเกิดความเกรงกลัวต่อโทษ และฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้กลับตัวเป็นคนดีผสมผสานกัน จึงจะถือว่าการลงโทษ นาย ก เป็นไปตามทฤษฎีทางทัณฑวิทยา และสังคมได้ประโยชน์จากการลงโทษเช่นนั้นอย่างสูงสุด เพราะหาก นาย ก ต้องโทษฐานว่ามียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายแล้ว นาย ก จะถูกลงโทษอย่างน้อยคือ จำคุกตลอดชีวิตและปรับ การลงโทษตามกฎหมายทัณฑวิทยาต่อ นาย ก จึงผิดเพี้ยนไป

4.1.4 ปัญหาทางสังคม

การสันนิษฐานเด็ดขาดความผิดของจำเลย ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อตัวจำเลยได้ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของจำเลยในสังคมได้ กล่าวคือ บทสันนิษฐานเด็ดขาดความผิดของจำเลย ที่สันนิษฐานความผิดของจำเลยว่ามียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายนั้น เช่น ที่กำหนดในมาตรา 15, 17 และ 26 ตามความผิดฐานครอบครองยาเสพติดประเภทที่ 1, 2 , 4 และ 5 ตามลำดับ ไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย การที่กฎหมายกำหนดเช่นนั้นเป็นการปิดปากจำเลยมิให้ได้มีโอกาสแก้ตัวใดๆได้เลย เท่ากับว่าจำเลยต้องถูกตัดสินลงโทษฐานความผิดที่ตนมิได้กระทำเพราะกฎหมายเขียนไว้เช่นนั้น ซึ่งหากพิจารณาในแง่สิทธิของปัจเจกชนแล้ว ย่อมไม่เป็นธรรมกับจำเลย

* กฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดลักษณะ ชนิด ประเภท และปริมาณยาเสพติด พ.ศ.

ยกตัวอย่างเช่น หากจำเลยเป็นผู้มีชื่อเสียง นักร้อง นักแสดง หรือ เป็นผู้ที่มีหน้าที่การงาน เป็นที่รู้จักของสังคม ถูกจับในข้อหาเมียเสพติดไว้ในครอบครองเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดตามบทสันนิษฐาน จำเลยจะถูกตั้งข้อหาว่าเมียเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย เมื่อถึงขั้นพิจารณาในชั้นศาล หากอัยการสืบได้ว่าจำเลยมีเมียเสพติดไว้ในครอบครองจริงตามฟ้องอันจะนำไปสู่ข้อสันนิษฐานแล้ว จำเลยจะถูกตัดสินว่าเมียเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ไม่ว่าจะจำเลยมีพฤติการณ์เช่นนั้นหรือไม่ก็ตาม เท่ากับว่าเป็นการ “ตราหน้า” ว่าจำเลยเป็นผู้ค้ายาเสพติดในความเข้าใจของสังคม ไม่ว่าจะโทษที่ลงจะน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดหรือจะรอการลงโทษหรือไม่ก็ตาม สังคมและผู้คนรอบข้างมักจะมองจำเลยว่าเป็นผู้กระทำความผิดค้ายาเสพติด หากเป็นเช่นนั้นแล้วผลกระทบที่ตามมา นักร้อง นักแสดง หรือ เป็นผู้ที่มีหน้าที่การงานเป็นที่รู้จักของสังคมตามที่ไดยกตัวอย่างไปนั้น ถึงแม้จะกลับตัวเป็นคนดีในภายหลังก็ตามก็ไม่สามารถที่จะลบการ “ตราหน้า” ว่าเป็นผู้กระทำความผิดค้ายาเสพติดได้ อาจส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพในอนาคต และอาจเป็นที่รังเกียจของญาติพี่น้องหรือสังคมรอบข้างที่อาจไม่คบค้าสมาคมด้วย ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้กระทำความผิดเสียไม่ได้

นักกฎหมาย นักปรัชญา และนักสังคมวิทยาได้พยายามสร้างหลักเกณฑ์ว่าด้วยข้อจำกัดของกฎหมายไว้หลายประการ¹⁸ เพื่อให้การลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นไปอย่างเหมาะสม เพื่อความเป็นธรรมและเป็นประโยชน์ต่อสังคมมากที่สุด ดังนี้

1. รัฐไม่สมควรบัญญัติความผิดในกฎหมายอาญาโดยมีวัตถุประสงค์เพียงเพื่อในเรื่องอรรถประโยชน์แห่งการลงโทษ เบคคาเรีย นักปรัชญาชาวอิตาลี กล่าวว่า “การป้องกันอาชญากรรมดีกว่าการปราบปรามอาชญากรรม ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดแห่งกฎหมายนิติบัญญัติที่ดี”
2. รัฐไม่ควรใช้กฎหมายอาญาลงโทษความประพฤติที่ไม่ก่อให้เกิดอันตราย ถ้าการกระทำนั้นไม่มีความชั่วร้ายก็ไม่มีเหตุผลอย่างใดที่จะบัญญัติกฎหมายลงโทษการกระทำนั้น
3. รัฐไม่ควรใช้กฎหมายอาญาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งสามารถบรรลุได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยก่อให้เกิดความทุกข์ทรมานน้อยกว่า ในกรณีที่รัฐสามารถใช้วิธีการอื่นในการควบคุมอาชญากรรมแทนการลงโทษได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. รัฐไม่ควรใช้กฎหมายอาญาในกรณีผลร้ายซึ่งเกิดจากการลงโทษจะมีมากกว่าผลร้าย

¹⁸ ประธาน วัฒนวาณิชย์, “การปฏิรูประบบการลงโทษแนวทางสหวิทยาการโดยเน้นทางด้านอาชญาวิทยา,” บทบัณฑิตย 54, 4(2534): 12.

ซึ่งเกิดจากความผิด กล่าวคือ หากผู้กระทำความผิดซึ่งมีโทษเพียงเล็กน้อย รัฐบาลควรให้โอกาสผู้กระทำความผิดกลับตัวโดยยังไม่ใช่มาตรการรุนแรงโดยวิธีตัดเสรีภาพ เพราะผลที่เกิดจากการกระทำผิดนั้นไม่มีความรุนแรงจนทำให้สังคมเสียระเบียบโดยส่วนรวม ตรงกันข้ามหากรัฐใช้มาตรการรุนแรง ผลร้ายจากการลงโทษเช่นนั้นน่าจะมีมากกว่า กล่าวคือ นอกจากผลร้ายต่อตัวผู้กระทำความผิดเองและยังก่อให้เกิดผลร้ายต่อครอบครัวและบุคคลรอบข้างของผู้กระทำความผิดได้

ความเห็นนักกฎหมาย นักปรัชญา และนักสังคมวิทยาข้างต้นเป็นข้อควรจำกัดการบัญญัติกฎหมายอาญา ซึ่งหากมองตามทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม (The Crime Control Model) ที่ต้องการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพแล้ว และ ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (The Due Process Model) ที่เน้นไปถึงการปราบปรามอาชญากรรมที่ต้องคำนึงความยุติธรรมต่อตัวบุคคลเป็นสำคัญ การปราบปรามยาเสพติดควรจะผสมผสานกันของทั้งสองรูปแบบเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อกระบวนการทางอาญาที่เหมาะสม กล่าวคือ ต้องไม่คำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลไว้ขอบเขตอันเป็นผลให้ละเลยเรื่องการควบคุมอาชญากรรม ขณะเดียวกันก็ไม่มุ่งหมายการควบคุมอาชญากรรมจนละเลยต่อการเอาใจใส่ในส่วนสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล โดยเราต้องกำหนดจุดแห่งความพอดีของรูปแบบทั้งสองให้เข้ากับกระบวนการทางอาญา สุดแล้วแต่จะโน้มเอียง เน้นหนักไปในรูปแบบใดหรือมีการวางโครงสร้างในลักษณะไหน ซึ่งผลสุดท้ายวัตถุประสงค์ที่หวังกันก็คือความสงบเรียบร้อยของสังคมและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของพลเมือง ไม่ให้ถูกระทบกระเทือน ซึ่งผู้เขียนมองว่ากฎหมายยาเสพติดของประเทศไทยปัจจุบันอาจใช้ทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม (The Crime Control Model) อย่างสุดโต่งเกินไป อันอาจส่งผลกระทบต่อตัวผู้กระทำความผิดและสังคมตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

4.2 ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมาย และกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องในการนำบทสันนิษฐานเด็ดขาดมาใช้ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522

ผู้เขียนได้ทำการ สัมภาษณ์และทำแบบสอบถามบางส่วนของกลุ่มด้วยคำถาม 2 ข้อ ดังนี้

ข้อ 1. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการกำหนดบทสันนิษฐานเด็ดขาดในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522

ข้อ 2. ท่านเห็นว่าบทสันนิษฐานเด็ดขาดในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ควรมีการปรับปรุงแก้ไขหรือไม่ อย่างไร

4.2.1 ความเห็นของผู้พิพากษา

ผู้พิพากษาหรือศาลนั้นเป็นผู้ที่ต้องพิจารณาคดีภายหลังจากที่อัยการได้สืบถึงข้อเท็จจริงที่จะนำไปสู่บทสันนิษฐานที่จะทำให้โจทก์หรืออัยการนั้นได้เปรียบในเชิงคดี ผู้เขียนได้ทำแบบสอบถามความคิดเห็นผู้พิพากษาศาลอาญาที่ได้เคยพิพากษาคดียาเสพติด จำนวน 11 ท่าน สรุปความได้ดังนี้

8 ท่าน ข้อ 1. ไม่เห็นด้วย เนื่องจากบทสันนิษฐานเด็ดขาดมีความกระด้างเกินไป ทำให้ไม่สามารถใช้ดุลพินิจได้ และในคดีที่ จำเลยมียาเสพติดปริมาณเล็กน้อยนั้นและไม่มีหรือไม่เคยมีพฤติการณ์ว่าจำหน่ายยาเสพติดทำให้การพิพากษาจำเลยนั้นไม่ตรงกับที่พิจารณาได้ ความ และเห็นว่าถึงแม้บทสันนิษฐานนั้นมีส่วนให้ทำงานได้ง่ายขึ้นจริงแต่เห็นว่าบทสันนิษฐานเด็ดขาดก่อให้เกิดผลร้ายกับจำเลยอย่างไม่สมควร

ข้อที่ 2. ควรแก้ไขบทสันนิษฐานเด็ดขาด ให้เป็น บทสันนิษฐานไม่เด็ดขาด โดยควรเปิดช่องให้จำเลยนำพยานหลักฐานเข้าสู้ให้เห็นเป็นอย่างอื่นได้ และเพิ่มความยืดหยุ่นในการพิจารณาคดีของศาล

2 ท่าน ข้อที่ 1 เห็นด้วยกับการกำหนดบทสันนิษฐานเด็ดขาดในพระราชบัญญัติยาเสพติดฯ เนื่องจากทำงานได้ง่ายขึ้นและเห็นว่าคดียาเสพติดเป็นคดีที่ต้องปราบปรามอย่างเด็ดขาด

ข้อที่ 2 ไม่ควรแก้ไขบทสันนิษฐานเด็ดขาด แต่ควรแก้ไขการกำหนดปริมาณและวิธีการตรวจสอบยาเสพติดให้เหมาะสมกับบทสันนิษฐานเด็ดขาดที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น แก้ไขมาตรา 15 ให้ยาเสพติดประเภทที่ 1 มีปริมาณยาเสพติดตามบทสันนิษฐานครอบครองเพื่อจำหน่ายนั้นมากกว่าที่กำหนดในปัจจุบันอีกเท่าตัว

1 ท่าน ข้อที่ 1 เห็นด้วยกับการกำหนดบทสันนิษฐานเด็ดขาดในพระราชบัญญัติยาเสพติดฯ เนื่องจากทำงานได้ง่ายขึ้นและเห็นว่าคดียาเสพติดเป็นคดีที่ต้องปราบปรามอย่างเด็ดขาด

ข้อที่ 2 สันนิษฐานเด็ดขาดในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ปัจจุบันมีความเหมาะสมแล้วไม่ต้องแก้ไขใดๆทั้งสิ้น

สรุปแล้วส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าบทสันนิษฐานเด็ดขาดในพระราชบัญญัติยาเสพติดฯ กระด้างเกินไป ศาลไม่สามารถพิจารณาเป็นอื่นใดได้นอกจากที่กฎหมายกำหนด คดีที่จำเลยมียาเสพติดจำนวนเล็กน้อยหรือไม่มากนักและไม่มีหรือไม่เคยมีพฤติการณ์ว่าเคยเป็นผู้ค้ายามาก่อน

ทางออกคือ ศาลอาจลดโทษจำคุกลงมาหรือรอการลงโทษ แต่ข้อหาที่ลงนั้นยังคงต้องเป็นการ ครอบครองเพื่อจำหน่ายอยู่ตามบทสันนิษฐานเด็ดขาด ซึ่งไม่ตรงกับความเป็นจริง และศาลก็มีความ อึดอัดที่ต้องพิจารณาไปเช่นนั้น และควรแก้ไขให้จำหน่ายพยานหลักฐานเข้าสืบให้เห็นเป็น อย่างอื่นได้ เพราะศาลหรือผู้ที่ใช้อำนาจตุลาการสมควรที่จะพิพากษาในสิ่งที่พิจารณาได้ความจริง เท่านั้น

4.2.2 ความเห็นของอัยการ

จากการสำรวจอัยการ จำนวน 8 ท่าน สรุปได้ความดังนี้

4 ท่าน ข้อที่ 1 เห็นด้วย เนื่องจากมีส่วนช่วยให้การทำงานง่ายขึ้นและเห็นว่ายาเสพติดเป็น ปัญหาที่ต้องทำการปราบปรามอย่างเด็ดขาด และ ยาเสพติดเป็นคดียากต่อการหา พยานหลักฐานที่จะนำมาพิสูจน์ความผิดจำเลยให้ล้น ้นสงสัยได้

ข้อที่ 2 สันนิษฐานเด็ดขาดในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ปัจจุบันมีความ เหมาะสมแล้วไม่ต้องแก้ไขใดๆทั้งสิ้น

4 ท่าน ข้อที่ 1 ไม่เห็นด้วย เนื่องจากบทสันนิษฐานเด็ดขาดมีความกระด้างเกินไป และทุกท่าน เห็นว่า บทสันนิษฐานเด็ดขาดขัดต่อหลักการสันนิษฐานความบริสุทธิ์ของจำเลย และบท สันนิษฐานไม่เป็นธรรมกับจำเลย นอกจากนี้อัยการท่านหนึ่งเสนอแนะให้ภายหลังการ จับกุมผู้ต้องหาบุคคลองค์กรอื่น เช่น อัยการ เข้าร่วมทำการสอบสวนด้วยเพื่อเพิ่มความ เป็นกลางและกันมิให้เกิดการต่อรองสินบน เช่น ยาบ้า 15 หน่วยการใช้ถือว่าเป็นการ ครอบครองเพื่อจำหน่าย อาจมีการเสนอสินบนเพื่อแลกกับการลดจำนวนยาบ้าลง เพื่อที่จะได้เป็นการครอบครองเพื่อเสพ เป็นต้น

ข้อ 2 ควรแก้ไขบทสันนิษฐานเด็ดขาด ให้เป็น บทสันนิษฐานไม่เด็ดขาด โดยควรเปิดช่อง ให้จำหน่ายพยานหลักฐานเข้าสืบให้เห็นเป็นอย่างอื่นได้ และเพิ่มความยืดหยุ่นในการ พิจารณาคดีของศาล โดยมีท่านหนึ่งเสนอว่าหากใช้บทสันนิษฐานเด็ดขาดควรมีการแก้ไข วิธีและปริมาณยาเสพติดที่กำหนดตามบทสันนิษฐานให้เหมาะสม และควรปรับเปลี่ยน โทษเสียใหม่ โดยเห็นควรให้ใช้โทษเป็นขั้นบันไดเหมือนต่างประเทศ เช่น มียาเสพติดใน การครอบครองปริมาณน้อย รับโทษน้อย หรือ มียาเสพติดในการครอบครองปริมาณมาก รับโทษมาก เป็นต้น และที่น่าสนใจคือ ท่านหนึ่งกล่าวว่ายาบ้าและ L.S.D. นั้น ที่จริงแล้ว ไม่ใช่สารเสพติดแต่เป็นวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทซึ่งเดิมได้ถูกบัญญัติให้เป็นเช่นนั้น

แต่ปัจจุบันได้ถูกเปลี่ยนมาเป็นยาเสพติดประเภทที่ 1 ซึ่งต้องรับโทษสูงเท่ากับเฮโรอีนซึ่งเป็นสารเสพติดจริงๆ

สรุป อัยการมีความเห็นเป็นสองกลุ่มเท่ากันคือทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย โดยกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยนั้น เห็นว่าการกำหนดบทสันนิษฐานขัดต่อหลักสันนิษฐานความบริสุทธิ์ของจำเลยไว้ก่อน และเห็นว่าไม่เป็นธรรมต่อจำเลยด้วย

4.2.3 ความเห็นของตำรวจ

จากการสำรวจตำรวจ กองบัญชาการปราบปรามยาเสพติด จำนวน 11 ท่าน สรุปได้ความดังนี้

10 ท่าน **ข้อที่ 1** เห็นด้วย เนื่องจากมีส่วนช่วยให้การทำงานง่ายขึ้นและเห็นว่ายาเสพติดเป็นปัญหาที่ต้องทำการปราบปรามอย่างเด็ดขาด และ ยาเสพติดเป็นคดีที่ยากต่อการหาพยานหลักฐานที่จะนำมาพิสูจน์ความผิดจำเลยให้ล้น สงสัยได้ โดยมีความเห็นเพิ่มเติมว่า บทสันนิษฐานเด็ดขาดมีส่วนช่วยให้การพิจารณาคดีเป็นไปอย่างชัดเจนมากขึ้น คือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่จะไม่สามารถตั้งข้อหาเกินความเป็นจริงได้ ผู้ต้องหาหรือจำเลยก็จะได้ไม่ถูกกลั่นแกล้งหรือเสียประโยชน์ได้ และศาลที่มีความชัดเจนในการพิจารณาคดี เพราะกฎหมายได้กำหนดปริมาณ ฐานความผิด และโทษไว้อย่างชัดเจน และในคดียาเสพติดในทางปฏิบัติแล้วหากไม่มีบทสันนิษฐานแล้ว อาจจะไม่สามารถลงโทษตามความเป็นจริงได้เลย

ข้อที่ 2 บทสันนิษฐานเด็ดขาดในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ปัจจุบันมีความเหมาะสมแล้ว แต่ควรแก้ไขในส่วนของการกำหนดปริมาณยาเสพติดที่มากำหนดในบทสันนิษฐาน

1 ท่าน **ข้อที่ 1** ไม่เห็นด้วย เนื่องจากบทสันนิษฐานเด็ดขาดมีความกระด้างเกินไป และทุกท่านเห็นว่า บทสันนิษฐานเด็ดขาดขัดต่อหลักการสันนิษฐานความบริสุทธิ์ของจำเลย และบทสันนิษฐานไม่เป็นธรรมกับจำเลย

ข้อ 2 ควรแก้ไขบทสันนิษฐานเด็ดขาด ให้เป็น บทสันนิษฐานไม่เด็ดขาด โดยควรเปิดช่องให้จำเลยนำพยานหลักฐานเข้าสู้บให้เห็นเป็นอย่างอื่นได้ และเพิ่มความยืดหยุ่นในการพิจารณาคดีของศาล

สรุปสำรวจเห็นตรงกันคือบทสันนิษฐานเด็ดขาดมีความสำคัญในการปราบปรามยาเสพติดเป็นอย่างมาก เพราะในทางปฏิบัติอาจเกิดความไม่ชัดเจนเรื่องการแจ้งข้อกล่าวหาหรือฐานความผิด การกำหนดบทสันนิษฐานทำให้ตำรวจทำงานได้สะดวกและรวดเร็ว มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

4.2.4 ความเห็นของเจ้าหน้าที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

จากการสำรวจเจ้าหน้าที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) จำนวน 11 ท่าน สรุปได้ความดังนี้

9 ท่าน ข้อที่ 1 เห็นด้วย เนื่องจากเห็นว่ายาเสพติดเป็นปัญหาที่ต้องทำการปราบปรามอย่างเด็ดขาด และ ยาเสพติดเป็นคดีที่ยากต่อการหาพยานหลักฐานที่จะนำมาพิสูจน์ความผิด จำเลยได้ นอกจากนี้ยังมีความเห็นว่าบทสันนิษฐานเด็ดขาดจะมีส่วนช่วยในการควบคุมอาชญากรรมอื่นๆ ได้อีกด้วย เพื่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนและเพื่อความเสมอภาคตามหลักธรรมาภิบาล ในส่วนของหน้าที่ในการปราบปรามยาเสพติดของป.ป.ส. นั้น ถือเป็นหน้าที่หลักของหน่วยงาน การกำหนดบทสันนิษฐานเด็ดขาดจึงย่อมเป็นสิ่งที่ช่วยให้คดียาเสพติดลดลงอย่างรวดเร็วและขาดเสียไม่ได้

ข้อที่ 2 เห็นว่าสันนิษฐานเด็ดขาดในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ปัจจุบันมีความเหมาะสมแล้วไม่ต้องแก้ไขใดๆทั้งสิ้น แต่มีท่านหนึ่งเห็นว่าควรแก้ไขในส่วนของข้อกำหนดปริมาณยาเสพติดที่ต้องถูกสันนิษฐานเด็ดขาดว่าเป็นการครอบครองเพื่อจำหน่ายให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

2 ท่าน ข้อที่ 1 ไม่เห็นด้วย เนื่องจากบทสันนิษฐานเด็ดขาดขัดต่อหลักสันนิษฐานความบริสุทธิ์ของจำเลยที่ได้กำหนดในรัฐธรรมนูญและเห็นว่าไม่เป็นธรรมต่อตัวจำเลยด้วย

ข้อที่ 2 ควรแก้ไขบทสันนิษฐานเด็ดขาด ให้เป็น บทสันนิษฐานไม่เด็ดขาด โดยควรเปิดช่องให้จำเลยนำพยานหลักฐานเข้าสู้บให้เห็นเป็นอย่างอื่นได้

สรุปป.ป.ส.เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการปราบปรามยาเสพติด บทสันนิษฐานเด็ดขาดจึงเป็นสิ่งสำคัญและมีส่วนช่วยให้การปราบปรามเป็นยาเสพติดเป็นไปอย่างรวดเร็ว

4.2.5 ความเห็นของจำเลยหรือผู้ต้องหา

ผู้เขียนได้สอบถามผู้ต้องหาคดียาเสพติด 1 รายและจำเลยซึ่งถูกสั่งฟ้องแล้วอีก 1 ราย สรุปได้ความว่าทั้ง 2 ท่านไม่เห็นด้วยกับการกำหนดบทสันนิษฐานเด็ดขาดในปัจจุบัน โดยจะกล่าวในส่วนของยาเสพติดที่ตนเสพเป็นส่วนใหญ่ว่า รายหนึ่งมียาไอซ์ไว้ในครอบครองจำนวนเล็กน้อย แต่ถูกแจ้งข้อหาว่ามียาเสพติดในครอบครองเพื่อจำหน่าย และ อีกรายหนึ่งกล่าวว่า ตนมียาบ้าจำนวน 20 เม็ดโดยประมาณและถูกแจ้งข้อหาว่ามียาเสพติดในครอบครองเพื่อจำหน่าย โดยอ้างว่าเป็นของตนส่วนหนึ่งและเป็นของเพื่อนอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งทั้งสองปฏิเสธว่าตนมิใช่ผู้จำหน่ายและกระทำความผิดไปเพื่อเสพซึ่งเป็นความสุขส่วนตัวเท่านั้น

4.3 วิเคราะห์สภาพปัญหา

4.3.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบบทสันนิษฐานเด็ดขาดในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 และกฎหมายอื่น

ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นว่าบทสันนิษฐานมี 2 ประเภทคือบทสันนิษฐานเด็ดขาด และ บทสันนิษฐานไม่เด็ดขาด ซึ่งในปัจจุบันมีปรากฏให้เห็นในกฎหมายหลายฉบับด้วยกัน ดังนั้นผู้เขียนขอทำการเปรียบเทียบระหว่างบทสันนิษฐานในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 และบทสันนิษฐานที่ได้กำหนดในกฎหมายอื่น ซึ่งขอยกตัวอย่างกฎหมายบางฉบับเพื่อทำการเปรียบเทียบพอสังเขป ดังนี้

พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ได้กำหนดบทสันนิษฐานในกฎหมายเช่นกันคือ มาตรา 48 “ภายในเขตความควบคุมการแปรรูปไม้ ห้ามมิให้ผู้ใดแปรรูปไม้ ตั้งโรงงานแปรรูปไม้ ตั้งโรงค้ำไม้แปรรูป ไม้มีสักแปรรูปไม่ว่าจำนวนเท่าใดไว้ในครอบครอง หรือมีไม้แปรรูปชนิดอื่นเป็นจำนวนเกิน 0.20 ลูกบาศก์เมตรไว้ในครอบครอง เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ และต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดในกฎกระทรวงและในการอนุญาต

เพื่อประโยชน์แห่งความในวรรคหนึ่ง ไม้ซุงหรือไม้ท่อนที่จมอยู่ในแม่น้ำลำคลอง ในรัศมีห้าสิบเมตรของบริเวณที่ทำการแปรรูปไม้ และไม่มีผู้ใดเป็นเจ้าของ ให้สันนิษฐานว่าเป็นไม้ที่อยู่ในความครอบครองของผู้รับอนุญาตตั้งโรงงานแปรรูปไม้ที่มีโรงงานอยู่ในบริเวณนั้น”

มาตรา 37 “ในกรณีฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติในหมวดนี้ ถ้าไม่ใคร่มีรอบประทับบังของเอกชนอยู่ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเจ้าของตรานั้นเป็นผู้กระทำการฝ่าฝืน

มาตรา 55 “ผู้ใดครอบครองป่าไม้ที่ได้ถูกแผ้วถางโดยฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งมาตราก่อน ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลนั้นเป็นผู้แผ้วถางป่านั้น

บทสันนิษฐานข้างต้นล้วนแล้วแต่เป็นการสันนิษฐานไว้ก่อน โดยจำเลยสามารถนำหลักฐานเข้าสืบหักล้างบทสันนิษฐานได้ โดยกฎหมายได้ใช้ถ้อยคำว่า “ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า” อย่างชัดเจน และถึงแม้บทสันนิษฐานดังกล่าวจะเป็นผลร้ายต่อฝ่ายผู้ที่ถูกกล่าวหา แต่บทสันนิษฐานนั้นก็ไม่ถึงกับเป็นการปิดปากมิให้โต้แย้งเลยเสียทีเดียว แตกต่างกับบทสันนิษฐานเด็ดขาดในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษฯ มีนักกฎหมายท่านหนึ่งกล่าวว่า คุณธรรมทางกฎหมายของกฎหมายป่าไม้นั้นก็คือ การคุ้มครองป่าให้คงอยู่ต่อไป และหากผู้ใดมาละเมิดก็ถือว่าผู้นั้นทำให้สังคมเดือดร้อนเช่นกัน ไม่น้อยไปกว่าผู้ที่ค้าขายเสพติด แต่เหตุใดกฎหมายจึงกำหนดให้บทสันนิษฐานในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษฯ เป็นบทสันนิษฐานที่จำเลยไม่อาจโต้แย้งได้

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 211 “ผู้ใดประชุมในที่ประชุมอั้งยี่หรือซ่องโจร ผู้นั้นกระทำความผิดฐานเป็นอั้งยี่หรือซ่องโจร เว้นแต่ผู้นั้นจะแสดงได้ว่าได้ประชุมโดยไม่รู้ว่าเป็นการประชุมของอั้งยี่หรือซ่องโจร” และ

พระราชบัญญัติการพนัน มาตรา 6 “ผู้ใดอยู่ในวงเล่นอันขัดต่อบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้.... ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นเล่นด้วย.... “

กฎหมายทั้งสองเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ของการกำหนดบทสันนิษฐานที่คล้ายคลึงกันคือ ในสถานการณ์ที่มีคนอยู่จำนวนมาก ไม่อาจจะระบุได้ว่าผู้ใดกระทำความผิดจริง กฎหมายจึงใช้บทสันนิษฐานเข้ามามีส่วนช่วยในการค้นหาความจริง คือสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลทั้งหมดที่อยู่ในเหตุการณ์เป็นผู้กระทำความผิด หรือผลักภาวะให้เป็นหน้าที่จำเลยพิสูจน์แก้บทสันนิษฐานนั้น

โดยหากมองถึงสิ่งที่ได้ยกตัวอย่างมานั้น ต่างก็เป็นการสันนิษฐานความผิดที่อาจส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวมทั้งสิ้นเหมือนกับปัญหา ยาเสพติด แต่บทสันนิษฐานเหล่านั้นเป็นบทสันนิษฐานไม่เด็ดขาด ซึ่งต่างจากบทสันนิษฐานในคดียาเสพติด

4.3.2 วิเคราะห์ศึกษาเปรียบเทียบการนำบทสันนิษฐานมาใช้ในคดียาเสพติดระหว่างประเทศไทย และต่างประเทศ

หลักการสันนิษฐานความบริสุทธิ์ของจำเลย (Presumption of Innocence) เป็นที่ยอมรับ

กันในระดับสากล และได้ถูกกำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเพื่อเป็นข้อตกลงของประเทศที่ได้ให้สัตยาบันและได้นำไปอนุวัติบัญญัติรับรองในกฎหมายภายใน เพื่อให้มีผลบังคับใช้เป็นรูปธรรมภายในประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม การสันนิษฐานความผิดของจำเลยซึ่งดูเหมือนว่าขัดต่อหลักดังกล่าวอย่างสิ้นเชิงกลับปรากฏให้เห็นในกฎหมายในหลายประเทศเช่นกัน เหตุผลที่เป็นเช่นนั้นเป็นเพราะการพิสูจน์ความผิดของจำเลยบางกรณีก็ยากที่จะกระทำให้สิ้นสงสัยได้ เพราะพยานหลักฐานบางชิ้นหาได้ยากและการพิสูจน์เจตนาภายในจิตใจของผู้กระทำความผิดก็เรื่องที่ยากจะหยั่งถึง เมื่อพิจารณาถึงผลประโยชน์ที่สังคมจะได้รับแล้ว ฝ่ายนิติบัญญัติจึงจำเป็นต้องกำหนดบทสันนิษฐานความผิดของจำเลย เพื่อให้โจทก์ได้เปรียบในเชิงคดีมากยิ่งขึ้น โดยมีการกำหนดบทสันนิษฐานไว้สองกรณีคือ บทสันนิษฐานเด็ดขาด และบทสันนิษฐานไม่เด็ดขาด

ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ได้กำหนดบทสันนิษฐานเด็ดขาด ไว้ในหลายมาตราด้วยกัน ผลของการสันนิษฐานเด็ดขาดความผิดของจำเลยนี้มีผลทำให้จำเลยไม่สามารถที่จะนำพยานหลักฐานใดๆ พิสูจน์หักล้างได้เลย เสมือนหนึ่งเป็นการปิดปากจำเลยมิให้โต้แย้งในสิ่งที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว ซึ่งบทสันนิษฐานในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 สรุปได้ดังนี้

1. มาตรา 15 วรรคสาม **สันนิษฐานเด็ดขาด**ความผิดการผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 ตามปริมาณที่กฎหมายกำหนด **ให้ถือว่าเป็น**การผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย

2. มาตรา 17 วรรคสอง **สันนิษฐานเด็ดขาด**ความผิดการครอบครองยาเสพติดประเภทที่ 2 ตามปริมาณที่กฎหมายกำหนด **ให้ถือว่า**มีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย

3. มาตรา 20 วรรคห้า สันนิษฐานไว้ก่อนว่าการครอบครองยาเสพติดประเภทที่ 3 เกินกว่าจำนวนที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดเป็นการครอบครองเพื่อจำหน่าย ซึ่งมาตรานี้เป็น**บทสันนิษฐานไม่เด็ดขาด** เนื่องจากกฎหมายใช้ถ้อยคำว่า “สันนิษฐานว่า”

4. มาตรา 26 วรรคสอง **สันนิษฐานเด็ดขาด**ความผิดการครอบครองยาเสพติดประเภทที่ 4 และ 5 ตามปริมาณที่กฎหมายกำหนด **ให้ถือว่า**มีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย

การกำหนดบทสันนิษฐานในกฎหมายยาเสพติดของประเทศไทยเป็นบทสันนิษฐานเด็ดขาดเสียส่วนใหญ่ โดยคำนึงความร้ายแรงของยาเสพติดและการกระทำในลักษณะที่เป็นการค้าหรือการจำหน่ายให้ต้องได้รับโทษมากขึ้น โดยการกำหนดบทสันนิษฐานเด็ดขาดว่าหากพบยาเสพติดในปริมาณที่กฎหมายกำหนดแล้ว **ให้ถือว่า**ผู้กระทำความผิดมีเจตนาที่กระทำไปเพื่อ

จำหน่าย จำเลยไม่อาจสืบเป็นอย่างอื่นได้ และศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยแล้วว่าการกำหนดบทสันนิษฐานเด็ดขาดเช่นนั้นไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด

ประเทศสหรัฐอเมริกาขึ้นชื่อว่าเป็นประเทศที่ค้ำประกันถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นสำคัญ การสันนิษฐานความผิดของจำเลยมิให้เห็นปรากฏอย่างบ้างแต่ไม่มากนัก เพราะมองว่าการกำหนดบทสันนิษฐานนั้นขัดต่อหลักการสันนิษฐานความบริสุทธิ์ของจำเลย (Presumption of Innocence) แต่ในบางเรื่องกฎหมายก็ไม่อาจจะเลี่ยงได้ที่จะไม่บัญญัติบทสันนิษฐานไว้ในกฎหมายเลย เช่น กฎหมายยาเสพติดสหรัฐมี แม่แบบกฎหมาย หรือ Model ของกฎหมายที่ชื่อว่า The Uniform Controlled Substances Act ที่ต่อมาได้มีการนำไปบัญญัติไว้ในหลายรัฐด้วยกัน กฎหมายฉบับนี้พยายามที่จะสันนิษฐานความผิดจากการครอบครองยาเสพติดในปริมาณที่มีอยู่มากพอ แต่ก็มิได้กำหนดปริมาณขั้นต่ำไว้ว่าจะต้องครอบครองในปริมาณเท่าใดจึงจะมีความผิดตามกฎหมาย และบทสันนิษฐานดังกล่าวเป็นเพียงบทสันนิษฐานไม่เด็ดขาด กล่าวคือ เป็นการผลักระการพิสูจน์ไปให้จำเลย โดยสันนิษฐานจำเลยไว้ก่อนว่าเป็นผู้กระทำความผิด โดยให้จำเลยหาพยานหลักฐานมาสู้หักล้างบทสันนิษฐานนั้นถึงความบริสุทธิ์ของจำเลยแทน

ส่วนในประเทศที่มีระบบกฎหมายที่เก่าแก่ที่สุดประเทศหนึ่งก็คือ ประเทศอังกฤษ ประเทศอังกฤษมีรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับประเทศไทย แต่ที่แตกต่างกันคือ รัฐธรรมนูญอังกฤษมิได้ถือว่าเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศที่กฎหมายอื่นจะขัดหรือแย้งมิได้อย่างเช่นประเทศไทย โดยมีหลัก “Sovereignty of Parliament” ซึ่งถือว่ารัฐสภาเป็นผู้มีอำนาจสูงสุด พระราชบัญญัติที่รัฐสภาออกมาในสมัยใดย่อมใช้บังคับได้ในสมัยนั้นไม่ว่าจะขัดกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ก็ตาม หลักการสันนิษฐานความบริสุทธิ์ของจำเลย (Presumption of Innocence) ได้ถูกกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญอังกฤษ แต่การสันนิษฐานความผิดของจำเลยก็มีให้เห็นอยู่ในกฎหมายยาเสพติดเช่นกัน นั่นคือ Misuse of Drugs Act 1971 กฎหมายยาเสพติดให้โทษฉบับนี้มีการแยกประเภทยาเสพติดเป็น 3 ประเภท (Class) โดยจำแนกตามความรุนแรงคล้ายกับประเทศไทย ในส่วนของการสันนิษฐานนั้น มีการกำหนดบทสันนิษฐานไว้ใน Misuse of Drugs Act 1971 ถึงการครอบครองยาเสพติดตามที่กฎหมายกำหนดถือได้ว่าเป็นการครอบครองเพื่อจำหน่าย ผลคือต้องได้รับโทษหนักขึ้นเช่นเดียวกัน แต่บทสันนิษฐานนั้นจำเลยนำพยานหลักฐานเข้าสู้เป็นอย่างอื่นได้ กล่าวคือ เป็นบทสันนิษฐานไม่เด็ดขาดนั่นเอง

ประเทศออสเตรเลียมีระบบการปกครองที่คล้ายกับประเทศสหรัฐอเมริกา คือ แบ่งออกเป็นหลายรัฐ แต่ละรัฐมีการปกครองและการเก็บภาษีเป็นของตนเอง โดยมีรัฐบาลกลางปกครองรัฐอีกชั้นหนึ่ง กฎหมายยาเสพติดของประเทศออสเตรเลียมีการกำหนดถึงเจตนาพิเศษคือ มุ่งเน้นไปที่การปราบปรามการค้ายาเสพติดเช่นเดียวกัน คือ หากยาเสพติดที่ตรวจจับได้มีปริมาณตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว จะถูกสันนิษฐานว่าเป็นการครอบครอง นำเข้า ส่งออก เพื่อจำหน่าย แต่จำเลยพิสูจน์เป็นอย่างอื่นได้ ซึ่งกฎหมายนี้ออกโดยรัฐบาลกลาง โดยมีชื่อว่า Crime (Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances) Act 1990

รัฐที่น่าสนใจคือ South Australia มิได้มีการกำหนดบทสันนิษฐานไว้โดยตรง แต่มีการกำหนดระดับความร้ายแรงของผู้ที่กระทำความผิดค้ายาเสพติดในลักษณะขั้นบันได กล่าวคือ กำหนดปริมาณยาเสพติดแต่ละประเภทไว้ว่าปริมาณเท่าใดต้องรับโทษเท่าใด เช่น

- ปริมาณการขายผู้ค้ารายย่อย (traffic quantity) โทษปรับไม่เกิน 50,000 เหรียญออสเตรเลีย หรือจำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ
- ปริมาณการขายพ่อค้าคนกลาง (Commercial quantity) โทษปรับไม่เกิน 200,000 เหรียญออสเตรเลีย หรือจำคุกไม่เกิน 25 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ
- ปริมาณการขายผู้ค้ารายใหญ่ (Large Commercial quantity) โทษปรับไม่เกิน 500,000 เหรียญออสเตรเลีย หรือจำคุกตลอดชีวิต หรือทั้งจำทั้งปรับ

โดยปริมาณยาเสพติดข้างต้นจะกำหนดเป็นตารางท้ายกฎหมาย โดยมีได้มุ่งไปที่เจตนาที่ชั่วร้าย คือ “เพื่อจำหน่าย” แต่มุ่งไปที่ปริมาณยาเสพติด หากพบมากก็ต้องได้รับโทษมากขึ้นด้วย แต่ประเทศไทยจะมุ่งไปที่เจตนาที่ชั่วร้าย โดยนำปริมาณเป็นตัวกำหนดเจตนา นั้น คือ หากมียาเสพติดในครอบครองตามที่กฎหมายกำหนด ให้ถือว่าเป็นการครอบครองเพื่อจำหน่าย และต้องได้รับโทษหนักขึ้น และเป็นการสันนิษฐานเด็ดขาดด้วย

ส่วนประเทศสิงคโปร์นั้นมีบทสันนิษฐานในกฎหมายยาเสพติดอยู่หลายมาตราด้วยกัน และมีโทษที่รุนแรงคือประหารชีวิตด้วยการแขวนคอ บทสันนิษฐานที่คล้ายกับประเทศไทยคือ การกำหนดปริมาณยาเสพติดไว้ หากผู้ใดครอบครองตามที่กฎหมายกำหนด ให้สันนิษฐานว่าเป็นการครอบครองยาเสพติดเพื่อจำหน่าย แต่บทสันนิษฐานนั้น กฎหมายเขียนไว้อย่างชัดเจนว่า “... เว้นเสียแต่ว่า จำเลยจะพิสูจน์เป็นอย่างอื่นได้” นอกจากนี้ยังมีบทสันนิษฐานอื่นอีกที่น่าสนใจ เช่น

-บุคคลผู้ซึ่งถูกพิสูจน์ได้ว่ามีสิ่งของ เช่น ภาชนะใดๆที่มีไว้เพื่อบรรจุยาเสพติดกัญญาของสถานที่ที่ซึ่งพบยาเสพติด เอกสารใดๆที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดไว้ในครอบครอง หรือภายใต้การควบคุมแล้ว จะถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่า มียาเสพติดไว้ในครอบครอง เว้นเสียแต่ว่าจะพิสูจน์ได้เป็นอย่างอื่น

- บุคคลผู้ซึ่งมียาเสพติดไว้ในครอบครอง จะถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่า รู้ถึงที่มาของยาเสพติดนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้เป็นอย่างอื่น
- บุคคลใดหรือมากกว่านั้นอยู่ในสถานที่ที่ตนรู้ หรือได้ให้อนุญาตเก็บไว้ซึ่งยาเสพติด คือว่า บุคคลนั้นๆมียาเสพติดไว้ในครอบครอง
- สถานที่ใดพบอุปกรณ์ที่ใช้ในการสูบ, เสพ ยาเสพติด เช่น ท่อ, เข็มฉีดยา จะถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่าสถานที่นั้นใช้ในการสูบ, เสพ ยาเสพติด และบุคคลใดที่หลบหนีหรือถูกจับกุมได้ในสถานที่เช่นว่านั้น จะถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้สูบ, เสพ ยาเสพติด
- หากพบยาเสพติดในเรือหรืออากาศยานใด หัวหน้าหรือกัปตันของเรือหรืออากาศยานลำนั้น จะถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่ามีเจตนาในการนำเข้าสู่ซึ่งยาเสพติด เว้นแต่จะพิสูจน์ได้เป็นอย่างอื่น
- หากพบยาเสพติดในยานพาหนะใดๆ ผู้ครอบครองยานพาหนะขณะนั้น จะถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่ามียาเสพติดไว้ในครอบครอง เว้นแต่จะพิสูจน์ได้เป็นอย่างอื่น

ต่างกับประเทศไทยที่มีเพียงการสันนิษฐานลักษณะเดียวเท่านั้นเรื่องการครอบครองยาเสพติด และ บทสันนิษฐานของประเทศสิงคโปร์นั้น เขียนไว้อย่างชัดเจนว่า จำเลยสามารถนำพยานหลักฐานพิสูจน์เป็นอย่างอื่นได้ หรือเป็นบทสันนิษฐานไม่เด็ดขาดนั่นเอง

ประเทศมาเลเซียมีการกำหนดบทสันนิษฐานในกฎหมายยาเสพติดถึงเจตนาเพื่อการค้า และมีการกำหนดปริมาณขั้นต่ำของยาเสพติดตามที่กฎหมายกำหนดเอาไว้เพื่อเป็นมาตรฐานของการสันนิษฐานไว้ด้วย ส่วนข้อหาอื่น เช่น นำเข้า ส่งออก ครอบครอง ไม่มีการสันนิษฐานว่ากระทำไปเพื่อจำหน่ายและต้องรับโทษสูงขึ้นแต่อย่างใด จึงกล่าวได้ว่ามาเลเซียกำหนดข้อหา ปริมาณ และโทษ เป็นส่วนใหญ่ โดยมุ่งไปที่ปริมาณยาเสพติดที่พบ พบมาก โทษก็มากตามด้วย โดยมุ่งถึงเจตนาที่ชั่วร้ายเป็นส่วนน้อย มีเพียงการกำหนดปริมาณยาเสพติดที่สันนิษฐานว่ามีเจตนาเพื่อการค้าเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม บทสันนิษฐานดังกล่าวเป็นเพียงบทสันนิษฐานไม่เด็ดขาด จำเลยสามารถนำสืบเป็นอย่างอื่นได้

สรุปแล้ว ทุกประเทศไม่อาจจะหลีกเลี่ยงที่จะกำหนดบทสันนิษฐานในกฎหมายยาเสพติดได้ ที่เป็นเช่นนั้นเพราะคดียาเสพติดยาที่จะพิสูจน์ความผิดของจำเลยให้สิ้นสงสัยได้ และพยานหลักฐานก็หายาก นอกจากนั้นปัญหายาเสพติดยังเป็นปัญหาที่กระทบต่อสังคมโดยตรง การกำหนดบทสันนิษฐานในกฎหมายจึงมีส่วนช่วยในการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษให้ง่ายขึ้น แต่อย่างไรก็ตามบทสันนิษฐานดังกล่าว เปิดช่องให้จำเลยได้พิสูจน์เป็นอย่างอื่นได้ เปิดช่องให้ศาลใช้ดุลพินิจในการพิจารณาซึ่งนำนักพยานหลักฐานก่อนที่จะตัดสิน ซึ่งแตกต่างกับประเทศไทยที่เป็นบทสันนิษฐานเด็ดขาด จำเลยไม่สามารถพิสูจน์หักล้างบทสันนิษฐานเด็ดขาดนั้นได้เลย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

เนื่องจากเป้าหมายในการดำเนินคดีอาญาคือ การค้นหาความจริง เพื่อพิสูจน์ว่ามี การกระทำความผิดเกิดขึ้นจริงหรือไม่และใครเป็นผู้กระทำความผิดนั้น แต่อย่างไรก็ดีวิธีการในการ ดำเนินการหาความจริงเพื่อบรรลุถึงเป้าหมายดังกล่าวก็มีหลายวิธีด้วยกัน บทสันนิษฐานก็เป็นวิธี หนึ่งในการค้นหาความจริงเช่นกันที่ฝ่ายนิติบัญญัติได้บัญญัติในกฎหมายเพื่อให้การพิสูจน์ ความผิดของผู้กระทำความผิดง่ายขึ้น ซึ่งการกำหนดบทสันนิษฐานนั้นจะมีให้เห็นอยู่ใน กฎหมายที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือความมั่นคงของรัฐ ให้รัฐได้ดำเนินการ ปราบปรามหรือควบคุมความสงบสุขของประเทศชาติได้ง่ายยิ่งขึ้น

ปัญหาอาชญากรรม เป็นปัญหาที่เห็นอย่างชัดเจนว่าที่กระทบต่อความสงบสุขของประชาชน มาก การระบาดของยาเสพติดเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ซึ่งเกิดขึ้นด้วยหลายสาเหตุด้วยกัน เช่น ปัญหาทางสังคมที่เอื้ออำนวยต่อเยาวชนให้หลงไปกับสิ่งชั่วร้าย หรือยาเสพติดชนิดใหม่ๆ ที่ เกิดขึ้นมาตอบสนองนักเสพยาที่ต้องการลองของแปลกใหม่ หรือแม้แต่การกวาดล้างของเจ้าหน้าที่ ของรัฐที่ไม่สามารถปฏิบัติงานได้ทันต่อสถานการณ์ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ส่งผลให้ปัญหาอาชญากรรมทวี รุนแรงยิ่งขึ้น

นโยบายในการปราบปรามยาเสพติดเป็นนโยบายที่รัฐบาลให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยหลักการกำหนดนโยบายการปราบปรามยาเสพติดนั้นจะต้องพิจารณาถึงทฤษฎีว่าด้วยการให้ ความยุติธรรมทางอาญาด้วยเช่นกัน คือ ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (The Due Process Model) เป็นทฤษฎีที่พิจารณาในแง่มุ่งของการคุ้มครองสิทธิบางประการของประชาชนมากกว่าการ พยายามป้องกันอาชญากรรม โดยเน้นหนักในกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล และ ทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม (The Crime Control Model) ทฤษฎีนี้มุ่งการควบคุมอาชญากรรม เป็นสำคัญ (The Crime Control Model) โดยเน้นหนักและเข้มงวดกับการควบคุมปราบปราม อาชญากรรมอย่างเต็มที่ ส่วนเรื่องของการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลเป็นเรื่องรองลงไป แต่

อย่างไรก็ตามการใช้หลักใดหลักหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างสุดโต่งไม่อาจเป็นไปได้ การผสมผสานของทั้งสองหลักโดยปราบบปรามอาชญากรรมเป็นเรื่องสำคัญแต่การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลนั้นก็สมควรที่จะละเลย การที่รัฐบาลจะกำหนดนโยบายการปราบบปรามยาเสพติดก็ต้องอยู่ภายใต้ความสมดุลระหว่างหลักทั้งสองเช่นกัน การที่มีการกำหนดบทสันนิษฐานในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 นั้น มุ่งเน้นที่การปราบบปรามอาชญากรรมหรือไม่นั้น โดยไม่คำนึงถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลเลยจึงเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาต่อไป

ฝ่ายนิติบัญญัติได้บัญญัติบทสันนิษฐานในกฎหมายยาเสพติด เสมือนหนึ่งเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการปราบบปรามยาเสพติด วิทยานิพนธ์ฉบับนี้กล่าวถึงพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 เท่านั้น ปัจจุบันได้มีการแก้ไขทั้งหมด 4 ครั้ง โดยการแก้ไขครั้งสุดท้ายจะเรียกพระราชบัญญัติฉบับนี้ว่า พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 การแก้ไขครั้งสุดท้ายนี้มีการแก้ไขในส่วนของรายละเอียดของบทสันนิษฐานด้วย ซึ่งสรุปบทสันนิษฐานในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 ทั้งหมดดังนี้

มาตรา	ยาเสพติด	บทสันนิษฐานเด็ดขาด ฐานความผิด	การคำนวณ
15 วรรค 3	ประเภทที่ 1	ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย	การผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองยาเสพติดประเภทที่ 1 ดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นการผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย (1) เด็กซ์โตรไคเซอไรด์ หรือ แอล เอส ดี คำนวณเป็น -ปริมาณสารบริสุทธิ์ตั้งแต่ 7.5 มิลลิกรัมขึ้นไป - ยาเสพติดที่มี L.S.D. เป็นส่วนผสม 15 หน่วยการใช้ขึ้นไป - ยาเสพติดที่มี L.S.D. เป็นส่วนผสม น้ำหนักสุทธิ 300 มิลลิกรัม ขึ้นไป

			<p>(2) แอมเนตามีนหรืออนุพันธ์แอมเนตามีน</p> <p>- ปริมาณสารบริสุทธิ์ตั้งแต่ 375 มิลลิกรัมขึ้นไป</p> <p>- ยาเสพติดที่มีส่วนผสมอยู่ 15 หน่วยการใช้ขึ้นไป</p> <p>- ยาเสพติดที่มีส่วนผสมอยู่ น้ำหนักสุทธิ 1.5 กรัม ขึ้นไป</p> <p>(3) ยาเสพติดประเภทที่ 1 อื่นๆนอกจาก (1),(2) คำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ตั้งแต่ 3 กรัมขึ้นไป</p>
17 วรรค 2	ประเภทที่ 2	มีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย	คำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ ตั้งแต่ 100 กรัมขึ้นไป
20 วรรค 5	ประเภทที่ 3	มีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย	เกินจำนวนที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ** เป็นบทสันนิษฐานชนิดไม่เด็ดขาด โดย มาตรา 20 ใช้ถ้อยคำว่า “สันนิษฐานว่า” ดังนั้นจำเลยสืบเป็นอย่างไรก็ได้
26 วรรค 2	ประเภทที่ 4 ประเภทที่ 5	มีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย	ปริมาณ 10 กิโลกรัมขึ้นไป

เหตุผลที่ต้องกำหนดบทสันนิษฐานในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มีดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ของรัฐทำงานได้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น

คดียาเสพติดเป็นคดีที่หาพยานหลักฐานได้ยาก เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องทำงาน

อย่างหนักในการรวบรวมพยานหลักฐาน บทสันนิษฐานจึงมีส่วนช่วยเป็นอย่างยิ่งให้เจ้าหน้าที่ไม่ต้องเสี่ยงต่อการแสวงหาพยานหลักฐานบางชิ้น ซึ่งการสืบหาพยานหลักฐานบางชิ้นอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตของเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ ส่งผลต่อการทำงานที่ดำเนินการกวาดล้างและจับกุมได้อย่างรวดเร็วและคืบหน้ามากยิ่งขึ้น

2. เสริมสร้างนโยบายการปราบปรามยาเสพติด

บทสันนิษฐานถือเป็นมาตรการทางด้านกฎหมายที่ส่งผลต่อการปราบปรามยาเสพติดในทางปฏิบัติอย่างยิ่ง การปราบปรามยาเสพติดจะเป็นไปได้อย่างรวดเร็วต้องอาศัยกฎหมายที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ด้วย

3. ทำให้ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี

บทสันนิษฐานช่วยลดระยะเวลาและค่าใช้จ่ายต่างๆที่มีอยู่ในกระบวนการพิสูจน์ความผิดของจำเลย โดยแทนที่จะให้มีการพิสูจน์ข้อเท็จจริงอันหนึ่ง ซึ่งยากต่อการพิสูจน์ และจะต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก แต่ให้มาพิสูจน์ข้อเท็จจริงอันหนึ่งซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับข้อเท็จจริงอันแรก แต่สามารถพิสูจน์ได้ง่ายกว่าและค่าใช้จ่ายน้อยกว่า ตัวอย่างเช่น แทนที่จะให้มีการพิสูจน์ว่ามียาเสพติดไว้เพื่อจำหน่าย ตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ว่าเป็นความผิด ก็พิสูจน์แต่เพียงว่าจำเลยมียาเสพติดไว้ในครอบครองในปริมาณที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น จำเลยก็จะมีความผิดตามที่กฎหมายได้วางเงื่อนไขของบทสันนิษฐานนั้นๆไว้ทันที

แต่บทสันนิษฐานที่ได้กล่าวมานั้นจะขัดกับหลักการสันนิษฐานความบริสุทธิ์ของจำเลย (Presumption of Innocence) หรือไม่ ที่บุคคลทุกคนจะต้องถูกสันนิษฐานไว้ก่อนเสมอว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าโจทก์ในคดีพิสูจน์ให้ศาลเห็นจนสิ้นสงสัยว่าจำเลยกระทำความผิดจริงจึงจะลงโทษจำเลยได้ โดยหลักนี้ได้กำหนดในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมาตรา 11 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 39 แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาดังกล่าวได้ยุติลงเมื่อมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 11/2544 ซึ่งวินิจฉัยว่าบทสันนิษฐานดังกล่าวไม่ขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด

ผู้เขียนได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบถึงบทสันนิษฐานที่มีอยู่ในกฎหมายยาเสพติดของต่างประเทศ ซึ่งได้แก่ประเทศ สหรัฐอเมริกา, อังกฤษ, ออสเตรเลีย, สิงคโปร์ และ มาเลเซีย พบว่าทุกประเทศมีการกำหนดบทสันนิษฐานในกฎหมายยาเสพติดทั้งสิ้น โดยมีความคล้ายคลึงกันคือมุ่งเน้นไปที่การกระทำเพื่อการค้า คือ กรณีครอบครองยาเสพติดตามที่กฎหมายกำหนดให้สันนิษฐานว่าเป็นการครอบครองเพื่อจำหน่าย ซึ่งต้องได้รับโทษสูงขึ้น ส่วนการสันนิษฐานการนำเข้า ส่งออกเพื่อจำหน่ายนั้น พบเป็นบางประเทศเท่านั้น แต่บทสันนิษฐานเหล่านั้นเป็นเพียงบทสันนิษฐานไม่ได้ขาด กฎหมายเขียนไว้อย่างชัดเจนว่า จำเลยนำพยานหลักฐานพิสูจน์เป็นอย่าง

อื่นได้ ซึ่งแตกต่างจากประเทศไทยที่กฎหมายยาเสพติดปิดปากมิให้จำเลยนำพยานหลักฐานใดเข้าสู้ศาล เพราะบทสันนิษฐานในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 เป็นบทสันนิษฐานเด็ดขาด

นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้ทำการศึกษาถึงปัญหาของการใช้บังคับบทสันนิษฐานเด็ดขาดในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาการใช้ดุลพินิจของศาล เนื่องจากบทสันนิษฐานในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 เป็นบทสันนิษฐานเด็ดขาด หากโจทก์สืบข้อเท็จจริงให้เข้าเงื่อนไขแห่งบทสันนิษฐานแล้ว ศาลไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ที่จะพิจารณาเป็นอื่นใดนอกจากที่กฎหมายกำหนดในกฎหมาย แม้บางกรณีศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าจำเลยไม่มีพฤติการณ์ใดเลยที่จะกระทำไปเพื่อการจำหน่ายตามบทสันนิษฐานนั้น โดยในยาเสพติดบางชนิด เช่น ยาไอซ์ซึ่งเมื่อคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์แล้ว มีความเข้มข้นสูง ทำให้ปริมาณดังกล่าวต้องตามบทสันนิษฐานว่าเป็นการครอบครองไว้เพื่อจำหน่าย ทั้งที่จริงแล้วปริมาณดังกล่าวเห็นได้ชัดว่าเป็นการครอบครองเพื่อเสพเท่านั้น

2. ปัญหาการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิด พ.ศ. 2534 และ พระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ที่ไม่ตรงกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย กล่าวคือ กฎหมายสองฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะทำการยึดทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในลักษณะเป็นพ่อค้ายาเสพติด หรือ ผู้ผลิตรายใหญ่ให้ไม่สามารถนำทรัพย์สินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติดไปต่อเป็นทุนหรือนำไปใช้ได้ไม่ว่าเงินที่ได้มานั้นจะเปลี่ยนเป็นสิ่งของในรูปใดก็ตามหรือจะเปลี่ยนมือไปที่ทอดก็ตาม แต่ด้วยบทสันนิษฐานที่เกี่ยวข้องกับฐานความผิดที่กำหนดในกฎหมายนี้ทำให้การริบทรัพย์สินไม่ตรงตามเจตนารมณ์ เพราะกรณีที่จำเลยมิได้กระทำไปเพื่อการค้า เช่น จำเลยครอบครองยาเสพติดไว้เพื่อเสพเท่านั้น แต่ด้วยบทสันนิษฐานเด็ดขาดทำให้จำเลยถูกพิพากษาตัดสินว่าเป็นผู้มียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ซึ่งฐานความผิดดังกล่าวจะต้องถูกริบทรัพย์สินตามกฎหมายทั้งสองฉบับต่อไป

3. ปัญหาการขัดแย้งของหลักการคุ้มครองสิทธิของจำเลย หลักการสันนิษฐานความบริสุทธิ์ของจำเลย (Presumption of Innocence) เป็นหลักหนึ่งที่เป็นหลักสากลและเป็นหลักที่ประเทศไทยได้บัญญัติไว้ใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เกือบทุกฉบับด้วยกัน โดยปัจจุบันได้ถูกบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 39 บทสันนิษฐานใน

พระราชบัญญัติยาเสพติดที่กลับหลักดังกล่าวนั้นขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยแล้วว่าไม่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด

4. ปัญหาการขัดแย้งของหลักพื้นฐานของความรับผิดชอบทางอาญา โดยหลัก**ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย**กำหนดไว้ในมวลกฎหมายอาญาของไทย มาตรา 2 วรรคแรกว่า “บุคคลจักต้องรับโทษทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย” ปัญหาจึงมีอยู่ว่าหากจำเลยมิได้กระทำความผิดฐานครอบครองยาเสพติดเพื่อจำหน่าย แต่ถูกปิดปากด้วยบทสันนิษฐานเด็ดขาด จำเลยต้องรับโทษโดยที่ไม่มี ความผิดหรือไม่เพราะที่จริงแล้วจำเลยครอบครองไว้เพื่อเสพเท่านั้น

5. ปัญหาการลงโทษผู้กระทำความผิดที่ไม่เป็นไปตามทฤษฎีทางทัณฑวิทยา ตามทฤษฎีการลงโทษผู้กระทำความผิด วัตถุประสงค์การลงโทษผู้กระทำความผิดสรุปได้ดังนี้

1. การลงโทษเพื่อแก้แค้นและทดแทนการกระทำความผิด (Retribution)
2. การลงโทษเพื่อเป็นการข่มขู่ ยับยั้ง หรือป้องกันอาชญากรรม (Deterrence)
3. การลงโทษเพื่อการปรับปรุงแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation)
4. การลงโทษเพื่อตัดโอกาสกระทำความผิดและคุมครองสังคม (Incapacitation)
5. การลงโทษที่มีจุดมุ่งหมายรวม (Reintegration)

แต่เมื่อพิจารณาถึงการลงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษฯ กรณีที่บทสันนิษฐานเด็ดขาดความผิดของผู้กระทำความผิดว่ากระทำความผิดเพื่อจำหน่าย ซึ่งหากพิจารณาจากพฤติการณ์แล้วจำเลยมิได้มีเจตนาเพื่อจำหน่ายจริงๆ แต่ต้องถูกลงโทษตามที่บทสันนิษฐานเด็ดขาดกำหนดไว้ การลงโทษจำเลยฐานความผิดที่จำเลยมิได้กระทำจึงอาจผิดเพี้ยนไปตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษ การลงโทษจึงไม่ก่อให้เกิดประโยชน์กับสังคม และยังสร้างปัญหาให้กับตัวจำเลยอีกด้วย

6. ปัญหาทางสังคม การสันนิษฐานเด็ดขาดความผิดของจำเลย ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อตัวจำเลยได้ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของจำเลยในสังคมได้ กล่าวคือ บทสันนิษฐานเด็ดขาดความผิดของจำเลย ที่สันนิษฐานความผิดของจำเลยว่าจำเลยมียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายนั้น การที่กฎหมายกำหนดเช่นนั้นเป็นการปิดปากจำเลยมิให้มีโอกาสแก้ตัวใดๆ ได้เลย เท่ากับว่าจำเลยต้องถูกตัดสินลงโทษฐานความผิดที่ตนมิได้กระทำเพราะกฎหมายเขียนไว้เช่นนั้น ซึ่งหากพิจารณาในแง่สิทธิของปัจเจกชนแล้ว ย่อมไม่เป็นธรรมกับจำเลย เท่ากับว่าเป็นการ **“ตราหน้า”** ว่าจำเลยเป็นผู้ค้ายาเสพติดใน

ความเข้าใจของสังคม ไม่ว่าจะโทษที่ลงจะน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดหรือจะรอการลงโทษหรือไม่ก็ตาม สังคมและผู้คนรอบข้างมักจะมองจำเลยว่าเป็นผู้กระทำความผิดร้ายแรง อาจส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพในอนาคต และอาจเป็นที่รังเกียจของญาติพี่น้องหรือสังคมนอกบ้านที่อาจไม่คบค้าสมาคมด้วย ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้กระทำความผิดเลี้ยงไม่ได้

มีความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมาย และกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องในการนำบทสันนิษฐานเด็ดขาดมาใช้ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ผู้พิพากษา, อัยการ, ตำรวจ, เจ้าหน้าที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และความเห็นของจำเลยหรือผู้ต้องหา

1. ผู้พิพากษาซึ่งเป็นผู้ที่ต้องตัดสินคดี ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าบทสันนิษฐานเด็ดขาดในพระราชบัญญัติยาเสพติดแข่งกระด้างเกินไป ศาลไม่สามารถพิจารณาเป็นอื่นใดได้นอกจากที่กฎหมายกำหนด แต่หากพิจารณาแล้วเห็นว่าจำเลยไม่มีพฤติการณ์ที่กระทำความผิดฐานครอบครองเพื่อจำหน่ายแล้ว มีทางออกคือ ศาลอาจลดโทษสถานเบาหรือรอการลงโทษ แต่ข้อหาที่ลงนั้นยังคงต้องเป็นการครอบครองเพื่อจำหน่ายอยู่ตามบทสันนิษฐานเด็ดขาด ซึ่งไม่ตรงกับความเป็นจริง และศาลก็มีความยึดอัดที่ต้องพิจารณาไปเช่นนั้น

2. อัยการส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าบทสันนิษฐานเด็ดขาดมีส่วนช่วยให้การทำงานของอัยการง่ายขึ้น กล่าวคือ อัยการไม่ต้องสืบให้สิ้นสงสัยว่าจำเลยกระทำความผิดจริงตามฟ้อง เพียงสืบให้ศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงเข้าเงื่อนไขของบทสันนิษฐานเด็ดขาดเท่านั้น แต่บางท่านก็ไม่เห็นด้วยไม่เห็นด้วยกับบทสันนิษฐานเด็ดขาดเพราะไม่เป็นธรรมกับตัวจำเลย เพราะบทสันนิษฐานเด็ดขาดมีส่วนของปริมาณยาเสพติดตามที่กฎหมายกำหนดมาเป็นการขีดเส้นถึงเจตนาของจำเลย การกำหนดปริมาณดังกล่าวไม่อาจพิจารณาได้ว่าจำเลยกระทำไปเพื่อการค้าเท่านั้น เห็นว่าควรให้จำเลยได้นำพยานหลักฐานเข้าสืบเป็นอย่างอื่นได้บ้าง หรือ เป็นบทสันนิษฐานไม่เด็ดขาดนั่นเอง

3. ตำรวจส่วนใหญ่เห็นว่าบทสันนิษฐานเด็ดขาดนั้นมีส่วนช่วยให้การทำงานของอัยการง่ายขึ้น เพราะไม่ต้องแสวงหาพยานหลักฐานเพิ่มเติม และเห็นว่าตำรวจมีหน้าที่ทำตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น โดยท่านหนึ่งเห็นว่าแม้บทสันนิษฐานเด็ดขาดอาจไม่เป็นธรรมต่อตัวผู้กระทำความผิดก็ตามแต่ผลสุดท้ายของบทสันนิษฐานเด็ดขาดคือจำเลยต้องรับโทษตามบทสันนิษฐานนั้นเป็นสิ่งที่ดีเพราะยาเสพติดจะได้ลดลงไปจากสังคมมากยิ่งขึ้น

4. เจ้าหน้าที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ซึ่งเป็นฝ่ายที่ร่าง

กฎหมายฉบับนี้มีความเห็นว่าบทสันนิษฐานเด็ดขาดมีความเหมาะสมแล้ว เนื่องจากปริมาณยาเสพติดที่กำหนดในบทสันนิษฐานทุกมาตราได้ผ่านการกลั่นกรองจากคณะกรรมการและได้ชี้แจงต่อสภาและได้รับความเห็นชอบจากสภาให้ประกาศใช้เป็นกฎหมายยาเสพติดในปัจจุบันนี้ โดยมุ่งไปที่นโยบายการปราบปรามยาเสพติดที่มีประสิทธิภาพและรวดเร็ว

5. จำเลยส่วนใหญ่ไม่ทราบถึงการกำหนดบทสันนิษฐานในกฎหมาย แต่เมื่ออธิบายพร้อมยกตัวอย่างต่างเห็นว่า ปริมาณยาเสพติด(บางชนิด เช่น ยาไอซ์)ที่กฎหมายกำหนดในบทสันนิษฐานเด็ดขาดนั้น ที่จริงแล้วเป็นปริมาณการเสพมิใช่มีไว้เพื่อจำหน่าย และ การที่ผู้ติดยาเสพติดมียาเสพติดไว้จำนวนหนึ่งในการครอบครองมาด้วยหลายปัจจัยด้วยกัน เช่น ไม่ต้องการซื้อบ่อยหรือ ซื้อมากได้ลดราคา เป็นต้น หากการครอบครองเช่นนั้นทำให้ถูกสันนิษฐานเด็ดขาดว่าเป็นการครอบครองเพื่อจำหน่ายก็เห็นว่าไม่เป็นธรรมแต่อย่างใด

ด้วยความเคารพต่อศาลรัฐธรรมนูญ และองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้อง ในความคิดเห็นของผู้เขียนนั้น เห็นว่าการกำหนดบทสันนิษฐานเด็ดขาดในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 นั้น เป็นโทษกับจำเลยมากเกินไป กล่าวคือ การกำหนดบทสันนิษฐานในกฎหมายยาเสพติด ผู้เขียนเห็นว่ามีควมจำเป็นอย่างยิ่งที่ไม่อาจเลี่ยงได้ เพราะคดียาเสพติดยากต่อการแสวงหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ให้สิ้นสงสัยได้ว่าจำเลยกระทำความผิดตามฟ้อง และโทษที่กฎหมายกำหนดก็มีความเหมาะสม เพราะยาเสพติดเป็นปัญหาสังคมที่ต้องมีการปราบปรามอย่างจริงจังและเด็ดขาด แต่อย่างไรก็ตามการสันนิษฐานเด็ดขาดไม่เป็นธรรมต่อตัวจำเลยอย่างสิ้นเชิงและอาจก่อให้เกิดปัญหาตามที่ได้ศึกษาแล้วข้างต้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

1. ผู้เขียนขอเสนอแนะว่าควรแก้กฎหมายในส่วนของบทสันนิษฐานเด็ดขาดทุกมาตรา ได้แก่ มาตรา 15, 17 และ 26 ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 โดยคงบทสันนิษฐานไว้ให้กฎหมายแต่เปิดช่องให้จำเลยนำพยานหลักฐานสืบเป็นอย่างอื่นได้ หรือให้เป็นบทสันนิษฐานไม่เด็ดขาดนั่นเอง และเสนอแนะให้ใช้ถ้อยคำ “ให้สันนิษฐานว่า” แทนถ้อยคำ “ให้ถือว่า” ที่ใช้ในปัจจุบัน และควรกำหนดให้ชัดเจนว่าจำเลยพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานนั้นได้ เช่น “เว้นแต่ว่าพิสูจน์ได้เป็นอย่างอื่น” เพื่อความชัดเจนและเลี่ยงปัญหาการตีความที่อาจเกิดขึ้นได้

2. ควรมีการแก้ไขในส่วนของปริมาณยาเสพติดที่ได้กำหนดในบทสันนิษฐานเด็ดขาด โดยเฉพาะมาตรา 15 วรรคสาม ที่ได้มีการแบ่งยาเสพติดออกเป็น 3 กลุ่มตามวิธีตรวจสอบเพื่อ

กำหนดปริมาณยาเสพติดในการกำหนดบทสันนิษฐานเด็ดขาดให้มีความเหมาะสม แล้วแต่ยาเสพติดในแต่ละชนิด ให้มีปริมาณมากขึ้นกว่าที่กำหนดในกฎหมายปัจจุบัน เนื่องจากยาเสพติดบางชนิดเช่น ยาไอซ์ เมื่อนำมาตรวจสอบสารบริสุทธิ์แล้วมีปริมาณสารบริสุทธิ์อยู่มาก เมื่อเปรียบเทียบกับยาเสพติดที่ประเภทและชนิดที่ใกล้เคียงกันอย่างยาบ้า ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำของการลงโทษผู้กระทำความผิด

3. นอกจากนี้ ผู้เขียนขอเสนอแนะควรเพิ่มบทสันนิษฐานลักษณะอื่นๆ เช่นในกฎหมายยาเสพติดของประเทศสิงคโปร์ เช่น บุคคลผู้ซึ่งมีสิ่งของ เช่น ภาชนะใดที่มีไว้เพื่อบรรจุยาเสพติด ภายใต้อาคารหรือสถานที่ที่ซึ่งพบยาเสพติด เอกสารใดๆที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดไว้ในครอบครอง หรือภายใต้การครอบครองแล้ว จะถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่า มียาเสพติดไว้ในครอบครอง เว้นเสียแต่จะพิสูจน์ได้เป็นอย่างอื่น เป็นต้น โดยปัจจุบันประเทศไทยมีการสันนิษฐานลักษณะเดียวคือ การครอบครองยาเสพติดตามที่กฎหมายกำหนด จะถูกสันนิษฐานว่าเป็นการกระทำไปเพื่อการจำหน่าย เท่านั้น การเพิ่มลักษณะการสันนิษฐานใหม่นี้จะทำให้การปราบปรามยาเสพติดมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.กฎหมายมีความยืดหยุ่นมากยิ่งขึ้น บทสันนิษฐานไม่เด็ดขาดจะมีส่วนช่วยให้โจทก์ได้เปรียบในเชิงคดีอยู่เช่นเดิม เพียงแต่ทำให้จำเลยสามารถนำพยานหลักฐานเข้าสู้กับบทสันนิษฐานนั้นได้ และนอกจากนี้ผู้พิพากษาหรือศาลสามารถใช้ดุลพินิจซึ่งนำพยานหลักฐานที่รับฟังมาและพิจารณาเป็นอย่างอื่นได้มิใช่ข้อหาที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น

2.ก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างประโยชน์ที่เจ้าหน้าที่รัฐจะได้รับ และเพิ่มความชอบธรรมให้กับจำเลยมากขึ้น กล่าวคือ เจ้าหน้าที่รัฐไม่ว่าจะเป็น ตำรวจ หรืออัยการ คงยังได้รับประโยชน์ให้ได้เปรียบในเชิงคดีอยู่เช่นเดิม ในขณะที่เดียวกัน จำเลยก็สามารถนำพยานหลักฐานเข้าสู้กับบทสันนิษฐานนั้นได้และเมื่อศาลสามารถรับฟังพยานหลักฐานจากจำเลยได้ ศาลสามารถซึ่งนำพยานหลักฐานและพิจารณาความผิดของจำเลยและการลงโทษให้เหมาะสมกับความเป็นจริงที่จำเลยได้กระทำไป

3.เมื่อกฎหมายมีความยืดหยุ่นมากขึ้น และจำเลยได้รับการลงโทษตามที่ศาลพิจารณาได้ความจริงแล้ว ย่อมส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิด พ.ศ. 2534 และ พระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ตรงกับเจตนารมณ์ของกฎหมายมากยิ่งขึ้น เช่น นาย ก มียา

ยาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อเสพจำนวนหนึ่งซึ่งมากกว่าที่กฎหมายกำหนดในบทสันนิษฐานถึงแม้ นาย ก จะถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้มียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย แต่หากกฎหมายเปิดช่องให้นาย ก สืบหักล้างบทสันนิษฐานนั้นได้ และศาลรับฟังแล้วพิจารณาได้ความว่า นาย ก มียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อเสพเท่านั้นมิใช่เพื่อจำหน่าย นาย ก ก็ไม่ต้องถูกริบทรัพย์ตามกฎหมายสองฉบับข้างต้นเพราะกฎหมายดังกล่าวมีเจตนารมณ์ที่จะยึดทรัพย์ผู้ค้ายาเสพติดเท่านั้น

หรือหากศาลพิจารณาจากพยานหลักฐานแล้ว เห็นว่าที่นาย ก สืบหักล้างพยานบทสันนิษฐานนั้นฟังไม่ขึ้น นาย ก มีพฤติการณ์ครอบครองยาเสพติดไว้เพื่อจำหน่ายจริงตามที่สันนิษฐาน นาย ก ก็สมควรลงโทษและถูกริบทรัพย์สืบตามกฎหมายต่อไป

4. บทสันนิษฐานไม่เด็ดขาดจะช่วยให้ไม่ต้องแก้ไขกฎหมายบ่อยครั้งในส่วนของปริมาณยาเสพติดที่กำหนดไว้ในกฎหมาย เพราะยาเสพติดได้เกิดขึ้นใหม่อย่างรวดเร็ว ผู้ผลิตก็พยายามที่จะสรรหายาเสพติดตัวใหม่มาให้นักเสพได้ทดลองเสพอยู่ตลอดเวลา แต่กฎหมายที่มีอยู่(ปริมาณยาเสพติด) ไม่สามารถที่จะวิ่งตามสถานการณ์ยาเสพติดที่มีความเปลี่ยนแปลงตลอดได้ ดังนั้น บทสันนิษฐานไม่เด็ดขาดจะช่วยให้ไม่ต้องแก้ไขกฎหมายตาม เช่น มาตรา 15 วรรคสาม กำหนดปริมาณยาเสพติดประเภทที่ 1 ไว้เพื่อสันนิษฐานความผิดเด็ดขาดผู้กระทำความผิดไว้ว่าเป็นการผลิต นำเข้า ส่งออก และครอบครองเพื่อจำหน่าย ซึ่งหากมียาเสพติดประเภทที่ 1 ชนิดใหม่เกิดขึ้นและเมื่อพิจารณาจากบทสันนิษฐานแล้วพบว่ายาเสพติดตัวใหม่นั้นมีความบริสุทธิ์ของสารเสพติดอยู่มากจนกระทั่งเมื่อคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์แล้ว กฎหมายจะสันนิษฐานเด็ดขาดว่าเป็นการครอบครองเพื่อจำหน่าย ผลที่ตามมาก็คือต้องพิจารณากฎหมายเสียใหม่ว่าปริมาณที่กฎหมายกำหนดตามบทสันนิษฐานนั้นเหมาะสมแล้วหรือไม่ จึงกลายเป็นว่าต้องแก้กฎหมายกันอยู่เรื่อยไปเพื่อให้เหมาะสมกับยาเสพติดชนิดใหม่ที่เกิดขึ้น ผู้เขียนจึงเสนอแนะให้แก้ไขให้เป็นบทสันนิษฐานไม่เด็ดขาดเสีย เพราะจำเลยสามารถพิสูจน์แก้ต่างได้ว่ายาเสพติดชนิดใหม่ที่ตนครอบครองไว้ นั้นครอบครองไว้เพื่อเสพจริงๆมิใช่เพื่อจำหน่าย โดยเป็นหน้าที่ของศาลในการชั่งพยานหลักฐานต่อไป

4. ทำให้การลงโทษเป็นไปตามทฤษฎีทัณฑ์วิททยาและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการลงโทษมากยิ่งขึ้น จากปัญหาที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 4 เมื่อศาลไม่สามารถพิจารณาเป็นอย่างอื่นได้นอกจากพิพากษาคัดสินไปตามบทสันนิษฐานเด็ดขาดตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ทำให้การลงโทษจำเลยมีความผิดเพี้ยนไปจากวัตถุประสงค์ของการลงโทษ แต่บทสันนิษฐานเด็ดขาดที่ความความยืดหยุ่นมากขึ้น ทำให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจรับฟังพยานหลักฐานจำเลยและชั่งน้ำหนัก

พยานหลักฐานจนได้ความจริง การลงโทษจำเลยตามความผิดที่พิจารณาได้ความจริงมีความ
ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษมากยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538.
- กมลธรรม วาสนบุญมา. ความรับผิดทางอาญาต่อการผลิตยาเสพติดที่ได้จากการสังเคราะห์: ศึกษากฎหมายการผลิตเมทแอมเฟตามีน. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- กรกาญจน์ อรุณปลอด. การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย : ศึกษาคำความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางกฎหมายและกระบวนการบังคับใช้. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- กองตรวจสอบสวนทรัพย์สินคดียาเสพติด. สรุปผลการบังคับใช้พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534. วารสารสำนักงาน ป.ป.ส. 13, 1 (มีนาคม-สิงหาคม 2539) : 8.
- เข็มชัย ชูติวงศ์. ความชอบธรรมของการกำหนดข้อสันนิษฐานตามกฎหมายในคดีอาญา. วารสารอัยการ (12 มกราคม.2532) : 27.
- เข็มชัย ชูติวงศ์. พยาน. กรุงเทพฯ: ประจักษ์, 2527.
- โครงการศึกษาวิเคราะห์กฎหมายยาเสพติดของอาเซียน(ASEAN)ระยะที่1. มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดของประเทศ ของประเทศ กัมพูชา ลาว พม่า และมาเลเซีย. กรุงเทพฯ: กองนิติการ สำนักงาน ป.ป.ส. กระทรวงยุติธรรม, 2546.
- คณิต ณ นคร. กฎหมายปริวรรตน์ ผู้เสียหายในคดีอาญา. วารสารอัยการ 1, 1 (มกราคม 2521) : 48-51.
- คณิต ณ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์, 2528.
- คณิต ณ นคร. วิธีพิจารณาคดีอาญาไทย: หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน. วารสารนิติศาสตร์ 5 (15 กันยายน 2528) : 1-17.
- คณิต ณ นคร. อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา. วารสารนิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2, 9 (2520) : 134-135.
- จรัญ ภัคดีธนากุล. ศาลกับความเป็นกฎหมายสูงสุดแห่งรัฐธรรมนูญ. ดุลพินิจ 1, 27 (มกราคม- กุมภาพันธ์ 2533) : 84-85.

- ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์. บทสันนิษฐานตามกฎหมายในคดีอาญา. วารสารอัยการ 7 (กรกฎาคม 2534) : 1-10.
- นรินทร์ ไทรพิท. การรับโทษหนักขึ้น เนื่องจากการเพิ่มโทษกับเหตุฉกรรจ์ในคดีอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- ประเทือง ธนียผล. อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา. ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2538.
- ประธาน วัฒนวานิชย์. การปฏิรูประบบการลงโทษแนวทางสหวิทยาการโดยเน้นทางด้านอาชญาวิทยา. บทบัณฑิตย 54 (กันยายน 2434) : 12.
- ประธาน วัฒนวานิชย์. ระบบความยุติธรรมทางอาญา: แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรม และกระบวนการนิติธรรม. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 9, 2 (2520) : 150-151.
- พรเพชร วิชิตชลชัย. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: เกนโก, 2542.
- พระยานิตศาสตร์ไพศาลย์. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. พระนคร: โรงพิมพ์วิริยะการพิมพ์, 2502.
- ยิ่งศักดิ์ กฤษณจินดา. กฎหมายลักษณะพยาน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2524.
- วรพงศ์ เล็กสกุลชัย. มาตรการปราบปรามยาเสพติด: ศึกษากรณีการป้องกันเจ้าหน้าที่ของรัฐมิให้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- สมชัย สงวนนภาพร. ความรับผิดชอบยาเสพติดให้โทษ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- สมพร พรหมहितธร. พยานหลักฐานคดีอาญา. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2537.
- สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. การประชุมวิชาการยาและสารเสพติดที่ใช้ในการบันเทิง. วารสารสำนักงานป.ป.ส. 18, 3 (มีนาคม-สิงหาคม 2539) : 41-43.
- สำนักตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติดและกองนิติการสำนักงานป.ป.ส.. การยึดอายัด และริบทรัพย์สินคดียาเสพติด ตาม พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด. กรุงเทพฯ:สำนักงานป.ป.ส., 2534.

สำนักตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติดและกองนิติการสำนักงาน ป.ป.ส.. มาตรการวิบัติทรัพย์สินคดียาเสพติด. กรุงเทพฯ:สำนักงานป.ป.ส., 2548.

แอล ดูปลาตร์ และวิจิตร ลุคิตานนท์. กฎหมายลักษณะพยานและจิตวิทยา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรนิติ, 2475.

อรรถนพ ลิขิตจิตตะ. มาตรการและแนวทางดำเนินการตามกฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับยาเสพติด. กรุงเทพฯ: กองนิติการและพิสูจน์หลักฐาน สำนักงาน ป.ป.ส., 2548.

อัครวาท จุฬารัตน์. หลักทั่วไปของการตีความในกฎหมายอิตาเลียน. เอกสารประกอบคำบรรยายคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (ธันวาคม 2512) : 89-90.

อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ. สิทธิมนุษยชนและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: เจริญวิทยการพิมพ์, 2529.

ภาษาอังกฤษ

Columbia University School of Law. The Statutory presumption in Federal Narcotics Prosecutions. The Journal of Criminal Law 3rd (June 1966) : 2-3.

Controlled Substances Act 1984. South Australia.

Crimes (Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances) Act 1990. Australia.

Fifth Amendment 1791. Constitution of America.

Glanville Williams. Criminal Law. 2nd ed. London : Steven and Son, 1961.

La Fave. Criminal Law and Its Process; Cases and Materials. 2nd ed. Boston: Little Brown, 1969.

Misuse of Drugs Act 1971. United Kingdom.

Misuse of Drugs Act 1981. Western Australia.

Misuse of Drugs Act 2001. Tasmanian.

Northern Territory Consolidation Acts. Northern Territory.

The Misuse of Drugs Act No.5 of 1973. Singapore.

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระราชบัญญัติ

ยาเสพติดให้โทษ.ศ. ๒๕๒๒

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๒

เป็นปีที่ ๓๔ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่รัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

(๑) พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พระพุทธศักราช ๒๔๖๕

(๒) พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๒) พระพุทธศักราช ๒๔๗๕

(๓) พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๐๒

(๔) พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๐๔

(๕) พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๑๘

(๖) พระราชบัญญัติกัญชา พระพุทธศักราช ๒๔๗๗

(๗) พระราชบัญญัติพืชกระท่อม พระพุทธศักราช ๒๔๘๖

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“ยาเสพติดให้โทษ” หมายความว่า สารเคมีหรือวัตถุชนิดใด ๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใด ๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องเพิ่มขนาดการเสพขึ้นเป็นลำดับ มี

อาการนอนขาเมื่อยขาชาวยามีความต้องการเสพทั้งร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงตลอดเวลา และสุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลง กับให้รวมตลอดถึงพืชหรือส่วนของพืชที่เป็นหรือให้ผลผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษหรืออาจใช้ผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษและสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษด้วย ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ไม่หมายความถึงยาสามัญประจำบ้านบางตำรับตามกฎหมายว่าด้วยยาที่มียาเสพติดให้โทษผสมอยู่

“ผลิต” หมายความว่า เพาะ ปลูก ทำ ผสม ปูรง แปรรูปภาพ เปลี่ยนรูป สังเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ และให้หมายความรวมถึงตลอดถึงการแบ่งบรรจุ หรือรวมบรรจุด้วย

“จำหน่าย” หมายความว่า ขาย จำ แยก แลกเปลี่ยน ให้

“นำเข้า” หมายความว่า นำหรือสั่งเข้ามาในราชอาณาจักร

“ส่งออก” หมายความว่า นำหรือส่งออกนอกราชอาณาจักร

“เสพ” หมายความว่า การรับยาเสพติดให้โทษเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าด้วยวิธีใด

“ติดยาเสพติดให้โทษ” หมายความว่า เสพเป็นประจำติดต่อกันและตกอยู่ในสภาพที่จำเป็นต้องพึ่งยาเสพติดให้โทษนั้น โดยสามารถตรวจพบสภาพเช่นนั้นได้ตามหลักวิชาการ

“หน่วยการใช้” หมายความว่า เม็ด ซอง ขวด หรือหน่วยอย่างอื่นที่ทำขึ้นซึ่งโดยปกติสำหรับการใช้เสพหนึ่งครั้ง

“การบำบัดรักษา” หมายความว่า การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดให้โทษ ซึ่งรวมตลอดถึงการฟื้นฟูสมรรถภาพและการติดตามผลหลังการบำบัดรักษาด้วย

“สถานพยาบาล” หมายความว่า โรงพยาบาล สถานพยาบาล สถานพักฟื้น หรือสถานอื่นใดเฉพาะที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้เป็นสถานที่ทำการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดให้โทษ

“เภสัชกร” หมายความว่า ผู้ประกอบวิชาชีพเภสัชกรรมตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพเภสัชกรรม

“ตำรับยา” หมายความว่า สูตรของสิ่งปรุงไม่ว่าจะมีรูปลักษณะใดที่มียาเสพติดให้โทษรวมอยู่ด้วย ทั้งนี้ รวมทั้งยาเสพติดให้โทษที่มีลักษณะเป็นวัตถุสำเร็จรูปทางเภสัชกรรมซึ่งพร้อมที่จะนำไปใช้แก่คนหรือสัตว์ได้

“ข้อความ” หมายความว่า รวมถึงการกระทำที่ปรากฏด้วยตัวอักษร ภาพ ภาพยนตร์ แสง เสียง เครื่องหมายหรือการกระทำอย่างใด ๆ ที่ทำให้นุคคลทั่วไปสามารถเข้าใจความหมายได้

“โฆษณา” หมายความว่า รวมถึงการไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ ให้ประชาชนเห็นหรือทราบข้อความเพื่อประโยชน์ในทางการค้า แต่ไม่หมายความรวมถึงเอกสารทางวิชาการหรือตำราที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน

“ผู้รับอนุญาต” หมายความว่า ผู้ได้รับใบอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้

“ผู้อนุญาต” หมายความว่า เลขานุการคณะกรรมการอาหารและยา หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากเลขานุการคณะกรรมการอาหารและยา

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการควบคุมยาเสพติดให้โทษตามพระราชบัญญัตินี้

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“เลขานุการ” หมายความว่า เลขานุการคณะกรรมการอาหารและยา

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕ พระราชบัญญัตินี้ไม่ใช้บังคับแก่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข แต่ให้สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข รายงานการรับ การจ่าย การเก็บรักษา และวิธีการปฏิบัติอย่างอื่นที่เกี่ยวกับการควบคุมยาเสพติดให้โทษให้คณะกรรมการทราบทุกหกเดือน แล้วให้คณะกรรมการเสนอพร้อมทั้งให้ความเห็นต่อรัฐมนตรีเพื่อสั่งการต่อไป

มาตรา ๖ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ ออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ ยกเว้นค่าธรรมเนียม และกำหนดกิจการอื่น กับออกประกาศ ทั้งนี้ เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงและประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

มาตรา ๗ ยาเสพติดให้โทษแบ่งออกเป็น ๕ ประเภท คือ

(๑) ประเภท ๑ ยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง เช่น เฮโรอีน (Heroin)

(๒) ประเภท ๒ ยาเสพติดให้โทษทั่วไป เช่น มอร์ฟีน (Morphine) โคคาอีน (Cocaine) โคเดอีน (Codeine) ผื่นยา (Medicinal Opium)

(๓) ประเภท ๓ ยาเสพติดให้โทษที่มีลักษณะเป็นตำรับยา และมียาเสพติดให้โทษในประเภท ๒ ผสมอยู่ด้วย ตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

(๔) ประเภท ๔ สารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษประเภท ๑ หรือประเภท ๒ เช่น อาเซติกแอนไฮไดรด์ (Acetic Anhydride) อาเซทิลคลอไรด์ (Acetyl Chloride)

(๕) ประเภท ๕ ยาเสพติดให้โทษที่มีได้เข้าอยู่ในประเภท ๑ ถึงประเภท ๔ เช่น กัญชา พืชกระท่อม

ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีประกาศระบุชื่อยาเสพติดให้โทษตามมาตรา ๘ (๑)

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ คำว่า ผื่นยา (Medicinal Opium) หมายถึง ผื่นที่ได้ผ่านกรรมวิธีปรุงแต่ง โดยมีความมุ่งหมายเพื่อ

ใช้ในทางยา

มาตรา ๘ ให้รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา

- (๑) ระบุชื่อยาเสพติดให้โทษว่า ยาเสพติดให้โทษชื่อใดอยู่ในประเภทใดตามมาตรา ๘
- (๒) เพิกถอนหรือเปลี่ยนแปลงชื่อหรือประเภทยาเสพติดให้โทษตาม (๑)
- (๓) กำหนดมาตรฐานว่าด้วยปริมาณ ส่วนประกอบ คุณภาพ ความบริสุทธิ์ หรือลักษณะอื่นของยาเสพติดให้โทษตลอดจนการบรรจุและการเก็บรักษายาเสพติดให้โทษ
- (๔) กำหนดจำนวนและจำนวนเพิ่มเติมซึ่งยาเสพติดให้โทษที่จะต้องใช้ในการแพทย์และทางวิทยาศาสตร์ทั่วราชอาณาจักรประจำปี
- (๕) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการกำหนดปริมาณยาเสพติดให้โทษที่ผู้อนุญาตจะอนุญาตให้ผลิต นำเข้า จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองได้
- (๖) กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ตามมาตรา ๘ (๓)
- (๗) จัดตั้งสถานพยาบาล
- (๘) กำหนดระเบียบข้อบังคับ เพื่อควบคุมการบำบัดรักษาและระเบียบวินัยสำหรับสถานพยาบาล

หมวด ๑

คณะกรรมการควบคุมยาเสพติดให้โทษ

มาตรา ๙ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการควบคุมยาเสพติดให้โทษ” ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงสาธารณสุขเป็นประธานกรรมการ อธิบดีกรมการแพทย์หรือผู้แทน อธิบดีกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์หรือผู้แทน อธิบดีกรมอนามัยหรือผู้แทน อธิบดีกรมตำรวจหรือผู้แทน อธิบดีกรมอัยการหรือผู้แทน อธิบดีกรมศุลกากรหรือผู้แทน เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกาหรือผู้แทน เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดหรือผู้แทน ผู้แทนกระทรวงกลาโหม และผู้ทรงคุณวุฒิอื่นอีกไม่เกินเจ็ดคนซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นกรรมการ และให้เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาเป็นกรรมการและเลขานุการ และหัวหน้ากองควบคุมวัตถุเสพติด สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มาตรา ๑๐ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี

กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับการแต่งตั้งอีกได้

มาตรา ๑๑ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) รัฐมนตรีให้ออก

(๔) เป็นบุคคลล้มละลาย

(๕) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๖) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หรือ

(๗) ถูกสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตประกอบโรคศิลปะ หรือใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเวชกรรม

เมื่อกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ รัฐมนตรีอาจแต่งตั้งผู้อื่นเป็นกรรมการแทนได้

ในกรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งเพิ่มขึ้นหรือแต่งตั้งซ่อม ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งนั้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้ว

มาตรา ๑๒ การประชุมของคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงเป็นองค์ประชุม ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุม หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุม ให้ถือเสียงข้างมาก

กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๑๓ ให้คณะกรรมการมีหน้าที่

(๑) ให้ความเห็นต่อรัฐมนตรีตามมาตรา ๕

(๒) ให้ความเห็นชอบต่อรัฐมนตรีเพื่อปฏิบัติการตามมาตรา ๘

(๓) ให้ความเห็นชอบต่อผู้อนุญาตในการสั่งพักใช้ใบอนุญาตหรือเพิกถอนใบอนุญาต

(๔) ให้ความเห็นชอบต่อรัฐมนตรีในการกำหนดตำแหน่งและระดับของพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติการตาม

พระราชบัญญัตินี้

(๕) ให้ความเห็นต่อรัฐมนตรี เพื่อวางระเบียบปฏิบัติราชการในการประสานงานกับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และกระทรวงทบวงกรมอื่น

(๖) ให้ความเห็นชอบต่อรัฐมนตรีในการอนุญาตให้ผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออกหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษ ในประเภท ๔ และในประเภท ๕

(๗) ปฏิบัติการอื่นตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ หรือตามที่รัฐมนตรีมอบหมาย

มาตรา ๑๔ คณะกรรมการอาจตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่คณะกรรมการจะมอบหมายก็ได้ การประชุมของคณะอนุกรรมการ ให้นำมาตรา ๑๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด ๒

การขออนุญาตและการออกใบอนุญาตเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ

มาตรา ๑๕ ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่ายหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ เว้นแต่รัฐมนตรีได้อนุญาตเฉพาะในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการ

การขออนุญาตและการอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

การผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ ตามปริมาณดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นการผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย

(๑) เด็กซ์โตรัลไซเคอโรอิด หรือ แอล เอส ดี มีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ตั้งแต่ศูนย์จุดเจ็ดห้ามิลลิกรัมขึ้นไป หรือมียาเสพติดที่มีสารดังกล่าวผสมอยู่จำนวนสิบห้าหน่วยการใช้ขึ้นไป หรือมีน้ำหนักสุทธิตั้งแต่สามร้อยมิลลิกรัมขึ้นไป

(๒) แอมเฟตามีนหรืออนุพันธ์แอมเฟตามีน มีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ตั้งแต่สามร้อยเจ็ดสิบห้ามิลลิกรัมขึ้นไป หรือมียาเสพติดที่มีสารดังกล่าวผสมอยู่จำนวนสิบห้าหน่วยการใช้ขึ้นไป หรือมีน้ำหนักสุทธิตั้งแต่หนึ่งจุดห้ากรัมขึ้นไป

(๓) ยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ นอกจาก (๑) และ (๒) มีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ตั้งแต่สามกรัมขึ้นไป

มาตรา ๑๖ ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต นำเข้า หรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๒ เว้นแต่ได้รับใบอนุญาตจากผู้อนุญาตเฉพาะในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการ

การขอรับใบอนุญาตและการออกใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

การพิจารณาอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ขออนุญาตเป็นผู้รับผิดชอบชำระค่าใช้จ่ายในการตรวจวิเคราะห์ หรือประเมิน เอกสารทางวิชาการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๑๗ ห้ามมิให้ผู้ใดจำหน่าย หรือมิไว้ในครบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๒ เว้นแต่ได้รับใบอนุญาต

การมียาเสพติดให้โทษในประเภท ๒ ไว้ในครบครองคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่หนึ่งร้อยกรัมขึ้นไปให้ถือว่ามิไว้ในครบครองเพื่อจำหน่าย

การขอรับใบอนุญาตและการออกใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๑๘ บทบัญญัติมาตรา ๑๗ ไม่ใช้บังคับแก่

(๑) การมียาเสพติดให้โทษในประเภท ๒ ไว้ในครบครองไม่เกินจำนวนที่จำเป็นสำหรับใช้รักษาโรคเฉพาะตัว โดยมีหนังสือรับรองของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม หรือผู้ประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบันชั้นหนึ่งในสาขาทันตกรรมซึ่งเป็นผู้ให้การรักษา

(๒) การมียาเสพติดให้โทษในประเภท ๒ ไว้ในครบครองไม่เกินจำนวนที่จำเป็นสำหรับใช้ประจำในการปฐมพยาบาล หรือกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินในเรือ เครื่องบินหรือยานพาหนะอื่นใดที่ใช้ในการขนส่งสาธารณะระหว่างประเทศที่ไม่ได้จดทะเบียนในราชอาณาจักร แต่ถ้ายานพาหนะดังกล่าวจดทะเบียนในราชอาณาจักร ให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตตามมาตรา ๑๗

มาตรา ๑๙ ผู้อนุญาตจะออกใบอนุญาตให้จำหน่าย หรือมิไว้ในครบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๒ ได้เมื่อปรากฏว่าผู้ขออนุญาตเป็น

(๑) กระทรวง ทบวง กรม องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น รวมทั้งกรุงเทพมหานคร สภาอากาศไทย หรือองค์การเภสัชกรรม

(๒) ผู้ประกอบการขนส่งสาธารณะระหว่างประเทศ หรือ

(๓) ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ผู้ประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม ผู้ประกอบวิชาชีพทันตกรรม หรือผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ชั้นหนึ่ง และ

(ก) มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย

(ข) ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ กฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท กฎหมายว่าด้วยการป้องกันการใช้สารระเหย กฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และกฎหมายว่าด้วยยา

(ค) ไม่อยู่ระหว่างถูกสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม ใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพทันตกรรม ใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ หรือใบอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้

(ง) ไม่เป็นบุคคลวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

(จ) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

ในการพิจารณาอนุญาตแก่บุคคลตามวรรคหนึ่ง ผู้อนุญาตจะต้องคำนึงถึงความจำเป็นในการมีไว้เพื่อจำหน่ายหรือมีไว้ในครอบครอง ในการนี้ผู้อนุญาตจะกำหนดเงื่อนไขตามที่เห็นสมควรไว้ด้วยก็ได้

มาตรา ๒๐ ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่ายหรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ เว้นแต่ได้รับใบอนุญาตจากผู้อนุญาต

ความในวรรคหนึ่งไม่ใช้บังคับแก่

(๑) การจำหน่ายหรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ที่ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมหรือผู้ประกอบวิชาชีพทันตกรรมจำหน่ายหรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายเฉพาะผู้ป่วยซึ่งตนให้การรักษา

(๒) การจำหน่ายหรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ที่ผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ชั้นหนึ่งจำหน่ายหรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายเฉพาะสัตว์ที่ตนบำบัด

ทั้งนี้ ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ผู้ประกอบวิชาชีพทันตกรรม หรือผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ชั้นหนึ่ง ต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติตามที่กำหนดในมาตรา ๑๕ (๑)

การขอรับใบอนุญาตและการออกใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

การมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ เกินจำนวนที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ ให้สันนิษฐานว่ามีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย

มาตรา ๒๑ ผู้อนุญาตจะออกใบอนุญาตให้ผลิต จำหน่าย นำเข้าหรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ได้ เมื่อปรากฏว่าผู้ขออนุญาต

(๑) ได้รับใบอนุญาตให้ผลิต ขาย หรือนำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งยาแผนปัจจุบันตามกฎหมายว่าด้วยยา และ

(๒) มีเภสัชกรอยู่ประจำตลอดเวลาทำการ

ให้ผู้รับอนุญาตผลิต หรือนำเข้าซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ จำหน่ายยาเสพติดให้โทษดังกล่าวที่ตนผลิตหรือนำเข้าได้ โดยไม่ต้องรับใบอนุญาตจำหน่ายอีก

มาตรา ๒๒ ในการนำเข้าหรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ของผู้ที่ได้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๒๐ แต่ละครั้ง ต้องได้รับใบอนุญาตทุกครั้งที่นำเข้าหรือส่งออกจากผู้อนุญาตด้วย

การขอรับใบอนุญาตและการออกใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๓ ใบอนุญาตตามมาตรา ๑๗ และมาตรา ๒๐ ให้ใช้ได้จนถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคมของปีที่ยื่นขอใบอนุญาต ถ้าผู้รับใบอนุญาตประสงค์จะขอต่ออายุใบอนุญาต ให้ยื่นคำขอก่อนใบอนุญาตสิ้นอายุ เมื่อได้ยื่นคำขอแล้วจะประกอบกิจการต่อไปก็ได้จนกว่าผู้อนุญาตจะสั่งไม่อนุญาตให้ต่ออายุใบอนุญาตนั้น

ถ้าผู้รับอนุญาตไม่ขอต่ออายุใบอนุญาตหรือผู้อนุญาตสั่งไม่อนุญาตให้ต่ออายุใบอนุญาตตามความในวรรคหนึ่ง บรรดาอาสาสมัครให้โทษที่ผู้รับอนุญาตหรือผู้ขอต่อใบอนุญาตมีอยู่ในครอบครองให้ตกเป็นของกระทรวงสาธารณสุข โดยกระทรวงสาธารณสุขให้ค่าตอบแทนตามที่เห็นสมควร

การขอต่ออายุใบอนุญาตและการอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๔ ใบอนุญาตตามมาตรา ๒๐ และมาตรา ๒๒ ให้คุ้มครองถึงลูกจ้างหรือตัวแทนของผู้รับอนุญาตด้วย

ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า การกระทำของลูกจ้างหรือตัวแทนของผู้รับอนุญาตที่ได้กระทำไปตามที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นการกระทำของผู้รับอนุญาตด้วย

มาตรา ๒๕ ผู้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ได้รับการยกเว้น ไม่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยยาและกฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทอีก

มาตรา ๒๖ ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๔ หรือในประเภท ๕ เว้นแต่รัฐมนตรีจะได้อนุญาตโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการเป็นราย ๆ ไป

การมียาเสพติดให้โทษในประเภท ๔ หรือในประเภท ๕ ไว้ในครอบครองมีปริมาณตั้งแต่สิบกิโลกรัมขึ้นไป ให้ถือว่ามิไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย

การขออนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๖/๑ ปริมาณยาเสพติดให้โทษที่จะอนุญาตได้ตามหมวดนี้ให้เป็นไปตามมาตรา ๘ (๕)

หมวด ๓

หน้าที่ของผู้รับอนุญาต

มาตรา ๒๗ ห้ามมิให้ผู้รับอนุญาตตามมาตรา ๑๗ จำหน่ายยาเสพติดให้โทษในประเภท ๒ นอกสถานที่ที่ระบุไว้ในใบอนุญาต

มาตรา ๒๘ ให้ผู้รับอนุญาตตามมาตรา ๑๗ ปฏิบัติดังต่อไปนี้

(๑) จัดเก็บรักษายาเสพติดให้โทษในประเภท ๒ ไว้เป็นสัดส่วนในที่เก็บซึ่งมั่นคงแข็งแรงและมีกุญแจใส่ไว้ หรือเครื่อง

ป้องกันอย่างอื่นที่มีสภาพเท่าเทียมกัน

(๒) ในกรณีที่ยาเสพติดให้โทษในประเภท ๒ ถูกโจรกรรมหรือสูญหายหรือถูกทำลายต้องแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้อนุญาตทราบโดยมิชักช้า

มาตรา ๒๕ ให้ผู้รับอนุญาตผลิตยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ปฏิบัติดังต่อไปนี้

(๑) จัดให้มีป้ายไว้ในที่เปิดเผยเห็นได้ง่าย ณ สถานที่ผลิตแสดงว่าเป็นสถานที่ผลิตยาเสพติดให้โทษ ลักษณะและขนาดของป้ายและข้อความที่แสดงในป้าย ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(๒) จัดให้มีการวิเคราะห์ยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ที่ผลิตขึ้นก่อนนำออกจากสถานที่ผลิต โดยต้องมีการวิเคราะห์ทุกครั้ง และมีหลักฐานแสดงรายละเอียดซึ่งต้องเก็บรักษาไว้ไม่น้อยกว่าสามปีนับแต่วันวิเคราะห์

(๓) จัดให้มีฉลากและเอกสารกำกับยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ หรือคำเตือนหรือข้อควรระวังการใช้ที่ภาษาชนะหรือหีบห่อบรรจุยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ที่ผลิตขึ้น ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

(๔) ยาเสพติดให้โทษในประเภท ๒ ซึ่งใช้เพื่อการผลิตยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ต้องเก็บรักษาไว้ให้เป็นสัดส่วนในที่เก็บซึ่งมั่นคงแข็งแรงและมีกุญแจใส่ไว้หรือเครื่องป้องกันอย่างอื่นที่มีสภาพเท่าเทียมกัน

(๕) ในกรณีที่ยาเสพติดให้โทษในประเภท ๒ ตาม (๔) ถูกโจรกรรม หรือสูญหาย หรือถูกทำลาย ต้องแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้อนุญาตทราบโดยมิชักช้า

มาตรา ๓๐ ให้ผู้รับอนุญาตนำเข้าหรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ปฏิบัติดังต่อไปนี้

(๑) จัดให้มีป้ายไว้ในที่เปิดเผยเห็นได้ง่าย ณ สถานที่ทำการของผู้รับอนุญาตแสดงว่าเป็นสถานที่นำเข้าหรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ลักษณะและขนาดของป้ายและข้อความที่แสดงในป้าย ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(๒) จัดให้มีใบรับรองของผู้ผลิตแหล่งเดิม แสดงรายละเอียดผลการวิเคราะห์คุณภาพยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ที่นำเข้าหรือส่งออก

(๓) จัดให้มีฉลากที่ภาษาชนะหรือหีบห่อบรรจุยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓

(๔) จัดให้มีฉลากและเอกสารกำกับยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ หรือคำเตือน หรือข้อควรระวังการใช้ที่ภาษาชนะหรือหีบห่อบรรจุยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ที่นำเข้าหรือส่งออก ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๓๑ ให้ผู้รับอนุญาตจำหน่ายยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ปฏิบัติดังต่อไปนี้

(๑) จัดให้มีป้ายไว้ในที่เปิดเผยเห็นได้ง่าย ณ สถานที่จำหน่ายแสดงว่าเป็นสถานที่จำหน่ายยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓

ลักษณะและขนาดของป้ายและข้อความที่แสดงในป้ายให้เห็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(๒) จัดให้มีการแยกเก็บยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ เป็นสัดส่วนจากยาหรือวัตถุอื่น

(๓) คู่มือให้มีฉลาก เอกสารกำกับ คำเตือน หรือข้อควรระวังการใช้ยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ที่ภาษาหรือหีบห่อบรรจุยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ มิให้ชำรุดบกพร่อง

มาตรา ๓๒ ให้ผู้รับอนุญาตผลิตยาเสพติดให้โทษในประเภท ๔ ปฏิบัติดังต่อไปนี้

(๑) จัดให้มีป้ายไว้ในที่เปิดเผยเห็นได้ง่าย ณ สถานที่ผลิตแสดงว่าเป็นสถานที่ผลิตยาเสพติดให้โทษในประเภท ๔ ลักษณะและขนาดของป้ายและข้อความที่แสดงในป้ายให้เห็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(๒) จัดให้มีการวิเคราะห์ยาเสพติดให้โทษในประเภท ๔ ที่ผลิตขึ้นก่อนนำออกจากสถานที่ผลิต โดยต้องมีการวิเคราะห์ทุกครั้ง และมีหลักฐานแสดงรายละเอียดซึ่งต้องเก็บรักษาไว้ไม่น้อยกว่าสามปีนับแต่วันวิเคราะห์

(๓) จัดให้มีฉลากและเอกสารกำกับยาเสพติดให้โทษในประเภท ๔ หรือคำเตือนหรือข้อควรระวังใช้ที่ภาษาหรือหีบห่อบรรจุยาเสพติดให้โทษในประเภท ๔ ที่ผลิตขึ้น ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

(๔) ยาเสพติดให้โทษในประเภท ๔ ซึ่งผลิตขึ้น ต้องเก็บรักษาไว้ให้เป็นสัดส่วนในที่เก็บซึ่งมั่นคงแข็งแรงและมีกุญแจใส่ไว้หรือเครื่องป้องกันอย่างอื่นที่มีสภาพเท่าเทียมกัน

(๕) ในกรณีที่ยาเสพติดให้โทษในประเภท ๔ ถูกโจรกรรม หรือสูญหาย หรือถูกทำลาย ต้องแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้อนุญาตทราบโดยมิชักช้า

มาตรา ๓๓ ให้ผู้รับอนุญาตนำเข้าหรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๔ ปฏิบัติดังต่อไปนี้

(๑) จัดให้มีป้ายไว้ในที่เปิดเผยเห็นได้ง่าย ณ สถานที่ทำการของผู้รับอนุญาตแสดงว่าเป็นสถานที่นำเข้าหรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๔ ลักษณะและขนาดของป้ายและข้อความที่แสดงในป้ายให้เห็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(๒) จัดให้มีใบรับรองของผู้ผลิตแหล่งเดิม แสดงรายละเอียดผลการวิเคราะห์คุณภาพยาเสพติดให้โทษในประเภท ๔ ที่นำเข้าหรือส่งออก

(๓) จัดให้มีฉลากที่ภาษาหรือหีบห่อบรรจุยาเสพติดให้โทษในประเภท ๔ หรือคำเตือน หรือข้อควรระวังใช้ที่ภาษาหรือหีบห่อบรรจุยาเสพติดให้โทษในประเภท ๔ ที่นำเข้าหรือส่งออก ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

(๔) ยาเสพติดให้โทษในประเภท ๔ ซึ่งนำเข้าหรือส่งออก ต้องเก็บรักษาไว้ให้เป็นสัดส่วนในที่เก็บซึ่งมั่นคงแข็งแรงและมีกุญแจใส่ไว้หรือเครื่องป้องกันอย่างอื่นที่มีสภาพเท่าเทียมกัน

(๕) ในกรณีที่ยาเสพติดให้โทษในประเภท ๔ ถูกโจรกรรม หรือสูญหาย หรือถูกทำลายต้องแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้อนุญาตทราบโดยมิชักช้า

มาตรา ๓๔ ให้ผู้รับอนุญาตจำหน่ายยาเสพติดให้โทษในประเภท ๔ ปฏิบัติดังต่อไปนี้

(๑) จัดให้มีป้ายไว้ในที่เปิดเผยเห็นได้ง่าย ณ สถานที่จำหน่าย แสดงว่าเป็นสถานที่จำหน่ายยาเสพติดให้โทษในประเภท ๔ ลักษณะและขนาดของป้ายและข้อความที่แสดงในป้ายให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(๒) จัดให้มีการแยกเก็บยาเสพติดให้โทษในประเภท ๔ เป็นสัดส่วนจากยาหรือวัตถุอื่น

(๓) ดูแลให้มีฉลาก เอกสารกำกับ คำเตือน หรือข้อควรระวังการใช้ยาเสพติดให้โทษในประเภท ๔ ที่ภาษาหรือหีบห่อบรรจุยาเสพติดให้โทษในประเภท ๔ มิให้ชำรุดบกพร่อง

(๔) ในกรณีที่ยาเสพติดให้โทษในประเภท ๔ ถูกโจรกรรมหรือสูญหาย หรือถูกทำลายต้องแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้อนุญาตทราบโดยมิชักช้า

มาตรา ๓๕ ในกรณีใบอนุญาตสูญหาย ถูกทำลาย หรือลบลบเลื่อนในสาระสำคัญให้ผู้รับอนุญาตแจ้งต่อผู้อนุญาตและยื่นคำขอรับใบแทนใบอนุญาตภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้ทราบถึงการสูญหาย ถูกทำลาย หรือลบลบเลื่อน

การขอรับใบแทนใบอนุญาตและการออกใบแทนใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

หมวด ๔

หน้าที่ของเภสัชกร

มาตรา ๓๖ ให้เภสัชกรผู้มีหน้าที่ควบคุมการผลิตยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ปฏิบัติดังต่อไปนี้

(๑) ควบคุมการผลิตให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

(๒) ควบคุมให้มีฉลากและเอกสารกำกับยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ตามมาตรา ๒๕ (๓)

(๓) ควบคุมการบรรจุ และการปิดฉลากที่ภาษาหรือหีบห่อบรรจุให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

(๔) ควบคุมการจำหน่ายยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ให้เป็นไปตามมาตรา ๓๑

(๕) ต้องอยู่ประจำควบคุมกิจการตลอดเวลาที่เปิดทำการ

มาตรา ๓๗ ให้เภสัชกรผู้มีหน้าที่ควบคุมการจำหน่ายยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ปฏิบัติดังต่อไปนี้

(๑) ควบคุมการแยกเก็บยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ตามมาตรา ๓๑ (๒)

(๒) ควบคุมการปฏิบัติตามมาตรา ๓๑ (๓)

(๓) ควบคุมการจำหน่ายให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

(๔) ต้องอยู่ประจำควบคุมกิจการตลอดเวลาที่เปิดทำการ

มาตรา ๓๘ ให้เภสัชกรผู้มีหน้าที่ควบคุมการนำเข้าหรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ปฏิบัติดังต่อไปนี้

(๑) ควบคุมยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ที่นำเข้าหรือส่งออกให้ถูกต้องตามตำรับยาที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้

(๒) ควบคุมการปฏิบัติตามมาตรา ๓๐ (๓) และ (๔)

(๓) ควบคุมการจำหน่ายยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ให้เป็นไปตามมาตรา ๓๑

(๔) ต้องอยู่ประจำควบคุมกิจการตลอดเวลาที่เปิดทำการ

หมวด ๕

ยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ปลอม ผิดมาตรฐาน หรือเสื่อมคุณภาพ

มาตรา ๓๙ ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต จำหน่าย นำเข้า หรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ดังต่อไปนี้

(๑) ยาปลอมตามมาตรา ๔๐

(๒) ยาผิดมาตรฐานตามมาตรา ๔๑

(๓) ยาเสื่อมคุณภาพตามมาตรา ๔๒

(๔) ยาที่ต้องขึ้นทะเบียนตำรับยาแต่มิได้ขึ้นทะเบียนตำรับยาตามมาตรา ๔๓

(๕) ยาที่รัฐมนตรีสั่งเพิกถอนทะเบียนตำรับยาตามมาตรา ๔๖

มาตรา ๔๐ ยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ หรือสิ่งต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นยาปลอม

(๑) ยาหรือสิ่งที่ทำขึ้นโดยแสดงไม่ว่าด้วยประการใด ๆ ว่าเป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ โดยความจริงมิได้มียาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ อยู่ด้วย

(๒) ยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ที่แสดงชื่อว่าเป็นยาเสพติดให้โทษอื่น หรือแสดงเดือน ปี ที่ยาเสพติดให้โทษสิ้นอายุ

เกินความจริง

(๓) ยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ที่แสดงชื่อหรือเครื่องหมายของผู้ผลิตหรือที่ตั้งของสถานที่ผลิต ซึ่งมิใช่ความจริง

(๔) ยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ หรือยาเสพติดให้โทษตามที่ระบุชื่อไว้ในประกาศของรัฐมนตรี ตามมาตรา ๘ (๑) หรือตามคำรับยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ที่ได้ขึ้นทะเบียนคำรับยาไว้ ซึ่งทั้งนี้มิใช่ความจริง

(๕) ยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ที่ผลิตขึ้นไม่ถูกต้องตามมาตรฐาน ถึงขนาดสารออกฤทธิ์ขาดหรือเกินกว่าร้อยละสิบของปริมาณที่กำหนดไว้จากเกณฑ์ต่ำสุดหรือสูงสุดตามที่กำหนดไว้ในประกาศของรัฐมนตรี ตามมาตรา ๘ (๑) หรือตามที่กำหนดไว้ในคำรับยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ที่ได้ขึ้นทะเบียนคำรับยาไว้

มาตรา ๔๑ ยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ดังต่อไปนี้ให้ถือว่าเป็นยาเสพติดให้โทษผิดมาตรฐาน

(๑) ยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ที่ผลิตขึ้นไม่ถูกต้องตามมาตรฐาน โดยสารออกฤทธิ์ขาดหรือเกินกว่าปริมาณที่กำหนดไว้จากเกณฑ์ต่ำสุดหรือสูงสุดตามที่กำหนดไว้ในประกาศของรัฐมนตรี ตามมาตรา ๘ (๑) หรือตามที่กำหนดไว้ในคำรับยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ที่ได้ขึ้นทะเบียนคำรับยาไว้ แต่ไม่ถึงร้อยละสิบ

(๒) ยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ที่ผลิตขึ้นโดยมีความบริสุทธิ์หรือลักษณะอื่นซึ่งมีความสำคัญต่อคุณภาพของสารออกฤทธิ์ผิดไปจากเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประกาศของรัฐมนตรี ตามมาตรา ๘ (๑) หรือตามที่กำหนดไว้ในคำรับยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ที่ได้ขึ้นทะเบียนคำรับยาไว้

มาตรา ๔๒ ยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ดังต่อไปนี้ให้ถือว่าเป็นยาเสพติดให้โทษเสื่อมคุณภาพ

(๑) ยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ที่สิ้นอายุตามที่แสดงไว้ในฉลากซึ่งขึ้นทะเบียนคำรับยาไว้

(๒) ยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ที่แปรสภาพจนมีลักษณะเช่นเดียวกับยาปลอมตามมาตรา ๔๐ หรือยาเสพติดให้โทษผิดมาตรฐานตามมาตรา ๔๑

หมวด ๖

การขึ้นทะเบียนคำรับยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓

มาตรา ๔๓ ผู้รับอนุญาตผลิตหรือนำเข้าซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ จะผลิตหรือนำเข้าซึ่งยาเสพติดให้โทษดังกล่าว ต้องนำคำรับยาเสพติดให้โทษนั้นมาขอขึ้นทะเบียนคำรับยาเสพติดให้โทษต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อน และเมื่อได้รับใบสำคัญการขึ้นทะเบียนคำรับยาเสพติดให้โทษแล้ว จึงจะผลิตหรือนำเข้าซึ่งยาเสพติดให้โทษนั้นได้

การขอขึ้นทะเบียนคำรับยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ และการออกใบสำคัญการขึ้นทะเบียนคำรับยาเสพติดให้โทษดังกล่าว ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

การพิจารณาออกใบสำคัญตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ขอขึ้นทะเบียนคำรับยาเสพติดให้โทษเป็นผู้รับผิดชอบชำระค่าใช้จ่ายในการ

ตรวจวิเคราะห์หรือประเมินเอกสารทางวิชาการ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา[๒๑]

มาตรา ๔๔ ผู้รับอนุญาตผลิตหรือนำเข้าซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ เมื่อได้รับใบสำคัญการขึ้นทะเบียนตำรับยาเสพติดให้โทษตามมาตรา ๔๓ แล้ว จะแก้ไขรายการทะเบียนตำรับยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ดังกล่าวได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากผู้อนุญาต

การขอแก้ไขรายการและการอนุญาตให้แก้ไขรายการทะเบียนตำรับยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๔๕ ใบสำคัญในการขึ้นทะเบียนตำรับยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ให้มีอายุห้าปีนับแต่วันที่ออกใบสำคัญ ถ้าผู้รับใบสำคัญประสงค์จะขอต่ออายุใบสำคัญ จะต้องยื่นคำขอก่อนใบสำคัญสิ้นอายุและเมื่อได้ยื่นคำขอแล้วจะประกอบกิจการต่อไปก็ได้จนกว่าผู้อนุญาตจะสั่งไม่อนุญาตให้ต่ออายุใบสำคัญนั้น

การขอต่ออายุใบสำคัญและการต่ออายุใบสำคัญการขึ้นทะเบียนตำรับยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๔๖ เมื่อคณะกรรมการเห็นว่าทะเบียนตำรับยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ใดที่ได้ใบสำคัญการขึ้นทะเบียนไว้แล้ว ต่อมาปรากฏว่าไม่มีสรรพคุณตามที่ขึ้นทะเบียนตำรับยาไว้ หรืออาจไม่ปลอดภัยแก่ผู้ใช้หรือมีเหตุผลอันไม่สมควรที่จะอนุญาตให้ต่อไป ให้คณะกรรมการเสนอต่อรัฐมนตรี และให้รัฐมนตรีมีอำนาจสั่งเพิกถอนทะเบียนตำรับยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ นั้นได้ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

คำสั่งของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด

มาตรา ๔๗ ในกรณีใบสำคัญการขึ้นทะเบียนตำรับยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ สูญหาย ถูกทำลาย หรือลบล้างในสาระสำคัญให้ผู้รับอนุญาตแจ้งต่อผู้อนุญาตและยื่นคำขอรับใบแทนใบสำคัญการขึ้นทะเบียนตำรับยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้ทราบถึงการสูญหาย ถูกทำลาย หรือลบล้าง

การขอรับใบแทนใบสำคัญการขึ้นทะเบียนตำรับยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ และการออกใบแทนใบสำคัญดังกล่าว ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

หมวด ๓

การโฆษณา

มาตรา ๔๘ ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณายาเสพติดให้โทษ เว้นแต่

(๑) เป็นการ โฆษณาเสพติดให้โทษในประเภท ๒ หรือประเภท ๓ ซึ่งกระทำโดยตรงต่อผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรม ผู้

ประกอบวิชาชีพทันตกรรม ผู้ประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม ผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ชั้นหนึ่ง หรือ

(๒) เป็นฉลากหรือเอกสารกำกับยาเสพติดให้โทษในประเภท ๒ ประเภท ๓ หรือประเภท ๔ ที่ภาชนะหรือหีบห่อบรรจุยาเสพติดให้โทษในประเภท ๒ ประเภท ๓ หรือประเภท ๔

โฆษณาตามวรรคหนึ่งที่เป็นเอกสาร ภาพ ภาพยนตร์ การบันทึกเสียงหรือภาพต้องได้รับอนุญาตจากผู้อนุญาตก่อนจึงจะใช้โฆษณาได้

การขออนุญาตและการออกใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๔๘/๑ ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาเกี่ยวกับการบำบัดรักษา หรือยินยอมให้ผู้อื่นกระทำการดังกล่าวโดยใช้ชื่อของตน หรือชื่อหรือที่ตั้ง หรือกิจการของสถานพยาบาลของตน หรือคุณวุฒิหรือความสามารถของผู้ประกอบวิชาชีพในสถานพยาบาลของตน เว้นแต่ได้รับใบอนุญาตจากผู้อนุญาต

การขออนุญาตและการออกใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่สถานพยาบาลของรัฐ

มาตรา ๔๘/๒ ในกรณีที่ผู้อนุญาตเห็นว่าการโฆษณาใดฝ่าฝืนมาตรา ๔๘ วรรคสอง หรือมาตรา ๔๘/๑ วรรคสอง หรือมีการใช้ข้อความโฆษณาไม่เป็นไปตามที่ได้รับอนุญาตจากผู้อนุญาต ให้ผู้อนุญาตมีอำนาจออกคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างดังต่อไปนี้

(๑) ให้แก้ไขข้อความหรือวิธีการในการโฆษณา

(๒) ห้ามการใช้ข้อความบางอย่างที่ปรากฏในการโฆษณา

(๓) ห้ามการโฆษณาหรือห้ามใช้วิธีนั้นในการโฆษณา

(๔) ให้โฆษณาเพื่อแก้ไขความเข้าใจผิดที่อาจเกิดขึ้น

ในการออกคำสั่งตาม (๔) ให้ผู้อนุญาตกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการโฆษณาโดยคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนกับความสุจริตใจในการกระทำของผู้ทำการโฆษณา

หมวด ๘

พนักงานเจ้าหน้าที่

มาตรา ๔๙ ในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) เข้าไปในสถานที่ทำการของผู้รับอนุญาตนำเข้าหรือส่งออก สถานที่ผลิต สถานที่จำหน่าย สถานที่เก็บยาเสพติดให้โทษ

หรือสถานที่ที่ต้องได้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อตรวจสอบการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

(๒) เข้าไปในเคหสถาน หรือสถานที่ใด ๆ เพื่อตรวจค้นเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ตามสมควรว่ามีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าการเน้นซ้ำว่าจะเอาหมายค้นมาได้ ทรัพย์สินนั้นจะถูกโยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม

(๓) ค้นบุคคลหรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยตามสมควรว่ามียาเสพติดให้โทษซุกซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

(๔) ค้นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(๕) ยึดหรืออายัดยาเสพติดให้โทษที่มีไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

การใช้อำนาจตามวรรคหนึ่ง (๒) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ค้นปฏิบัติตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดแสดงความบริสุทธิ์ก่อนการเข้าค้น รายงานเหตุผลและผลการตรวจค้นต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปบันทึกเหตุอันควรเชื่อตามสมควร และให้พนักงานเจ้าหน้าที่แสดงเอกสารเพื่อแสดงตนและเอกสารที่แสดงอำนาจในการตรวจค้น รวมทั้งเหตุอันควรเชื่อที่ทำให้สามารถเข้าค้นได้เป็นหนังสือให้ไว้แก่ผู้ครอบครองเคหสถาน สถานที่ค้น เว้นแต่ไม่มีผู้ครอบครองอยู่ ณ ที่นั้น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ค้นส่งมอบสำเนาเอกสารและหนังสือนั้นไว้แก่ผู้ครอบครองดังกล่าวทันทีที่กระทำได้ และหากเป็นการเข้าค้นในเวลากลางคืนพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นต้องเป็นข้าราชการพลเรือนตำแหน่งตั้งแต่ระดับ ๗ ขึ้นไป หรือข้าราชการตำรวจตำแหน่งตั้งแต่สารวัตรหรือเทียบเท่าซึ่งมียศตั้งแต่พันตำรวจโทขึ้นไป

พนักงานเจ้าหน้าที่ตำแหน่งใดหรือระดับใดจะมีอำนาจหน้าที่ตามที่ได้กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่งทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือจะต้องได้รับอนุมัติจากบุคคลใดก่อนดำเนินการ ให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีกำหนดด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการ โดยทำเอกสารมอบหมายให้ไว้ประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมายนั้น

ในการปฏิบัติกรของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง ให้บุคคลที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

ให้รัฐมนตรีจัดทำรายงานผลการปฏิบัติตามมาตรานี้ เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี โดยให้รายงานข้อเท็จจริง ปัญหาอุปสรรค ปริมาณการปฏิบัติงาน และผลสำเร็จของการปฏิบัติงาน โดยละเอียด เพื่อให้คณะรัฐมนตรีเสนอรายงานดังกล่าวพร้อมข้อสังเกตของคณะรัฐมนตรีต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา

มาตรา ๕๐ ในการปฏิบัติหน้าที่ พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวและเอกสารมอบหมายตามมาตรา ๔๘ วรรคสองต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกครั้ง

บัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๕๑ ในการปฏิบัติหน้าที่ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

หมวด ๘

การพักใช้ใบอนุญาตและการเพิกถอนใบอนุญาต

มาตรา ๕๒ ผู้รับอนุญาตผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎกระทรวง หรือประกาศที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ผู้อนุญาตโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการมีอำนาจสั่งพักใช้ใบอนุญาตได้โดยมีกำหนดครั้งละไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวัน แต่ในกรณีที่มีการฟ้องผู้รับอนุญาตต่อศาลว่าได้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้อนุญาตจะสั่งพักใช้ใบอนุญาตไว้รอคำพิพากษาถึงที่สุดก็ได้

ผู้ถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตจะขอรับใบอนุญาตใด ๆ ตามพระราชบัญญัตินี้ในระหว่างถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตอีกไม่ได้

มาตรา ๕๓ ถ้าปรากฏว่าผู้รับอนุญาตผู้ใดขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๕ หรือกระทำความผิดตามมาตรา ๑๕ ผู้อนุญาตโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการมีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตได้

ผู้ถูกสั่งเพิกถอนใบอนุญาตจะขอรับใบอนุญาตใด ๆ ตามพระราชบัญญัตินี้อีกไม่ได้จนกว่าจะพ้นสองปีนับแต่วันที่ถูกเพิกถอนใบอนุญาต

มาตรา ๕๔ คำสั่งพักใช้ใบอนุญาตและคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตให้ทำเป็นหนังสือแจ้งให้ผู้รับอนุญาตทราบ ในกรณีไม่พบตัวผู้ถูกสั่งหรือผู้ถูกสั่งไม่ยอมรับคำสั่งดังกล่าว ให้ปิดคำสั่งไว้ ณ ที่เปิดเผยเห็นได้ง่ายที่สถานที่ซึ่งระบุไว้ในใบอนุญาต และให้ถือว่าผู้ถูกสั่งได้ทราบคำสั่งนั้นแล้วตั้งแต่วันที่รับหรือปิดคำสั่งแล้วแต่กรณี

มาตรา ๕๕ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ยึดยาเสพติดให้โทษที่เหลือของผู้ถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตหรือเพิกถอนใบอนุญาต และใบอนุญาตที่ถูกสั่งพักใช้หรือเพิกถอนนั้นไปเก็บรักษาไว้ที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข หรือในกรณีจำเป็นจะเก็บรักษาไว้ที่อื่นตามที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดก็ได้

ในกรณีเพิกถอนใบอนุญาต ให้ยาเสพติดให้โทษที่ยึดไว้ตามวรรคหนึ่งตกเป็นของกระทรวงสาธารณสุข

มาตรา ๕๖ เมื่อพ้นกำหนดการพักใช้ใบอนุญาต ให้พนักงานเจ้าหน้าที่คืนยาเสพติดให้โทษและใบอนุญาตที่ยึดไว้ตามวรรค ๕๕ ให้ผู้รับอนุญาต

หมวด ๑๐

มาตรการควบคุมพิเศษ

มาตรา ๕๗ ห้ามมิให้ผู้ใดเสพยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ หรือประเภท ๕

มาตรา ๕๘ ห้ามมิให้ผู้ใดเสพยาเสพติดให้โทษในประเภท ๒ เว้นแต่การเสพนั้นเป็นการเสพเพื่อการรักษาโรคตามคำสั่งของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมหรือผู้ประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบันชั้นหนึ่งในสาขาทันตกรรมที่ได้รับใบอนุญาตตามมาตรา

๑๗

มาตรา ๕๘/๑ ในกรณีจำเป็นและมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดเสพยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ ประเภท ๒ หรือประเภท ๕ อันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ในสถานใด ๆ หรือยานพาหนะ ให้พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ มีอำนาจตรวจ หรือทดสอบ หรือสั่งให้รับการตรวจ หรือทดสอบว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลนั้นมียาเสพติดให้โทษดังกล่าวอยู่ในร่างกายหรือไม่

พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ตำแหน่งใด ระดับใด หรือชั้นยศใดจะมีอำนาจหน้าที่ตามที่ได้กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่งทั้งหมด หรือแต่บางส่วน หรือจะต้องได้รับอนุมัติจากบุคคลใดก่อน ดำเนินการ ให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการ โดยทำเอกสารมอบหมายให้ไว้ประจำตัวพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมายนั้น

วิธีการตรวจหรือการทดสอบตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ทั้งนี้ ในประกาศดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีมาตรการเกี่ยวกับการแสดงความบริสุทธิ์ของพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ และมาตรการเกี่ยวกับการห้ามเปิดเผยผลการตรวจหรือทดสอบแก่ผู้ที่ไม่มีความเกี่ยวข้อง ในกรณีที่ปรากฏผลเบื้องต้นเป็นที่สงสัยว่ามียาเสพติดให้โทษอยู่ในร่างกาย จนกว่าจะได้มีการตรวจยืนยันผลเป็นที่แน่นอนแล้ว

มาตรา ๕๙ ให้รัฐมนตรีกำหนดจำนวนยาเสพติดให้โทษในประเภท ๒ ที่จะต้องใช้ในทางการแพทย์และทางวิทยาศาสตร์ทั่วราชอาณาจักรประจำปี โดยให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาไม่ช้ากว่าเดือนมกราคมของแต่ละปี และให้กำหนดจำนวนเพิ่มเติมได้ในกรณีจำเป็นโดยให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเช่นกัน

มาตรา ๖๐ ในกรณีที่ผู้รับอนุญาตประสงค์ที่จะจำหน่ายหรือมีไว้ในครอบครอง ซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๒ เกินปริมาณที่กำหนดไว้ตามมาตรา ๘ (๕) ให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตเป็นกรณีพิเศษ

การขอรับใบอนุญาตและการออกใบอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๘ (๕) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๖๑ ในกรณีที่ผู้รับใบอนุญาตจำหน่ายหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๒ ดายก่อนใบอนุญาตสิ้นอายุ ให้ทนายผู้ครอบครองหรือผู้จัดการมรดกแจ้งให้ผู้อนุญาตทราบภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้รับอนุญาตตาย และให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจยึดยาเสพติดให้โทษที่ผู้รับอนุญาตมีเหลือมาเก็บรักษาไว้ที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข ยาเสพติดให้โทษที่ยึดไว้ให้นั้นให้กระทรวงสาธารณสุขจ่ายค่าตอบแทนตามที่เห็นสมควร

มาตรา ๖๒ ให้ผู้รับอนุญาตตามมาตรา ๑๗ มาตรา ๒๐ และมาตรา ๒๖ จัดให้มีการทำบัญชีรับจ่ายยาเสพติดให้โทษและเสนอรายงานต่อเลขธิการเป็นรายเดือนและรายปี บัญชีดังกล่าวให้เก็บรักษาไว้และพร้อมที่จะแสดงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ตลอดเวลาในขณะเปิดทำการ ทั้งนี้ ภายในห้าปีนับแต่วันที่ลงรายการครั้งสุดท้ายในบัญชี

บัญชีรับจ่ายยาเสพติดให้โทษตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๖๓ เมื่อได้จัดตั้งสถานพยาบาลสำหรับบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดให้โทษตามมาตรา ๘ (๗) แล้ว ให้รัฐมนตรีกำหนดระเบียบข้อบังคับเพื่อควบคุมการบำบัดรักษา และระเบียบวินัยสำหรับสถานพยาบาลดังกล่าวด้วย

หมวด ๑๑

การนำผ่านซึ่งยาเสพติดให้โทษ

มาตรา ๖๔ ในการนำผ่านซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ ประเภท ๒ ประเภท ๔ และประเภท ๕ ต้องมีใบอนุญาตของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของประเทศที่ส่งออกนั้นมาพร้อมกับยาเสพติดให้โทษและต้องแสดงใบอนุญาตดังกล่าวต่อพนักงานศุลกากร กับต้องยินยอมให้พนักงานศุลกากรเก็บรักษาหรือควบคุมยาเสพติดให้โทษนั้นไว้

ให้พนักงานศุลกากรเก็บรักษาหรือควบคุมยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ ประเภท ๒ ประเภท ๔ และประเภท ๕ นั้นไว้ในที่สมควรจนกว่าผู้ที่นำผ่านซึ่งยาเสพติดให้โทษจะนำยาเสพติดให้โทษดังกล่าวออกไปนอกราชอาณาจักร

ในกรณีที่ผู้ผ่านซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ ประเภท ๒ ประเภท ๔ และประเภท ๕ ไม่นำยาเสพติดให้โทษดังกล่าวออกไปนอกราชอาณาจักรภายในกำหนดเวลาสามสิบวันนับแต่วันนำเข้า ให้พนักงานศุลกากรรายงานให้เลขาธิการทราบ เลขาธิการมีอำนาจออกคำสั่งให้ผู้ผ่านซึ่งยาเสพติดให้โทษนำยาเสพติดให้โทษดังกล่าวออกไปนอกราชอาณาจักรภายในกำหนดหกสิบวันนับแต่วันที่ออกคำสั่ง ในกรณีผู้ได้รับคำสั่งไม่ปฏิบัติตาม ให้ยาเสพติดให้โทษดังกล่าวตกเป็นของกระทรวงสาธารณสุข

หมวด ๑๑/๑

การอุทธรณ์

มาตรา ๖๔/๑ ในกรณีที่ผู้ได้รับคำสั่งของผู้อนุญาตตามมาตรา ๔๘/๒ ไม่เห็นด้วยกับคำสั่งดังกล่าว ให้มีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการได้

มาตรา ๖๔/๒ การอุทธรณ์ตามมาตรา ๖๔/๑ ให้ยื่นต่อคณะกรรมการภายในสิบวันนับแต่วันที่ผู้อุทธรณ์ได้รับทราบคำสั่งของผู้อนุญาต

หลักเกณฑ์และวิธีการยื่นอุทธรณ์ และวิธีพิจารณาอุทธรณ์ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

การอุทธรณ์คำสั่งตามวรรคหนึ่ง ย่อมไม่เป็นการทุเลาการบังคับตามคำสั่งของผู้อนุญาต เว้นแต่คณะกรรมการจะสั่งเป็นอย่างอื่นเป็นการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัยอุทธรณ์

คำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด

หมวด ๑๒

บทกำหนดโทษ

มาตรา ๖๕ ผู้ใดผลิต นำเข้า หรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๑๕ ต้องระวางโทษ จำคุกตลอดชีวิตและปรับตั้งแต่หนึ่งล้านบาทถึงห้าล้านบาท

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำเพื่อจำหน่าย ต้องระวางโทษประหารชีวิต

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการผลิตโดยการแบ่งบรรจุ หรือรวมบรรจุ และมีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ หรือมีจำนวนหน่วยการใช้ หรือมีน้ำหนักสุทธิไม่ถึงปริมาณที่กำหนดตามมาตรา ๑๕ วรรคสาม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงสิบห้าปี หรือปรับตั้งแต่แปดหมื่นบาทถึงสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคสาม เป็นการกระทำเพื่อจำหน่าย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงจำคุกตลอดชีวิตและปรับตั้งแต่สี่แสนบาทถึงห้าล้านบาท

มาตรา ๖๖ ผู้ใดจำหน่ายหรือมิไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ โดยไม่ได้รับอนุญาตและมีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ หรือมีจำนวนหน่วยการใช้ หรือมีน้ำหนักสุทธิไม่ถึงปริมาณที่กำหนดตามมาตรา ๑๕ วรรคสาม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงสิบห้าปี หรือปรับตั้งแต่แปดหมื่นบาทถึงสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้ายาเสพติดให้โทษตามวรรคหนึ่งมีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ตั้งแต่ปริมาณที่กำหนดตามมาตรา ๑๕ วรรคสาม แต่ไม่ เกินยี่สิบกรัม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงจำคุกตลอดชีวิตและปรับตั้งแต่สี่แสนบาทถึงห้าล้านบาท

ถ้ายาเสพติดให้โทษตามวรรคหนึ่งมีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์เกินยี่สิบกรัมขึ้นไปต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิตและปรับตั้งแต่หนึ่งล้านบาทถึงห้าล้านบาท หรือประหารชีวิต

มาตรา ๖๗ ผู้ใดมิไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ โดยไม่ได้รับอนุญาตและมีปริมาณคำนวณเป็นสาร บริสุทธิ์ หรือมีจำนวนหน่วยการใช้ หรือมีน้ำหนักสุทธิไม่ถึงปริมาณที่กำหนดตามมาตรา ๑๕ วรรคสาม ต้องระวางโทษ จำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๘ ผู้ใดผลิต นำเข้า หรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๒ อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๑๖ ต้องระวางโทษ จำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท

ถ้ายาเสพติดให้โทษซึ่งเป็นวัตถุแห่งการกระทำความผิดเป็นมอร์ฟิน ฟีน หรือโคคาอีน ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ยี่สิบ ปีถึงจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่สองล้านบาทถึงห้าล้านบาท

มาตรา ๖๙ ผู้ใดมิไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๒ อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๑๖ ต้องระวางโทษจำคุกไม่ เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดจำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๒ อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๑๗ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้ายาเสพติดให้โทษซึ่งเป็นวัตถุแห่งการกระทำความผิดตามวรรคสองเป็นมอร์ฟีน ฝิ่น หรือโคคาอิน มีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ไม่ถึงหนึ่งร้อยกรัม ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงยี่สิบปี หรือปรับตั้งแต่หกหมื่นบาทถึงสี่แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ถ้ามอร์ฟีน ฝิ่น หรือโคคาอินนั้นมีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ตั้งแต่หนึ่งร้อยกรัมขึ้นไป ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงจำคุกตลอดชีวิตและปรับตั้งแต่ห้าแสนบาทถึงห้าล้านบาท

ถ้าผู้ได้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๑๗ กระทำการฝ่าฝืนตามวรรคหนึ่ง วรรคสองหรือวรรคสาม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

มาตรา ๑๘ ผู้ใดผลิตหรือนำเข้าซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๒๐ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสามปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสามแสนบาท

มาตรา ๑๙ ผู้ใดจำหน่าย มีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง โดยมีจำนวนยาเสพติดให้โทษไม่เกินที่กำหนดตามมาตรา ๒๐ วรรคสี่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

กรณีตามวรรคหนึ่ง ถ้ามียาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ เกินจำนวนตามมาตรา ๒๐ วรรคสี่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท

มาตรา ๑๒ ผู้ใดนำเข้าหรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๒๒ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

มาตรา ๑๓ ผู้ใดผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๔ อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๒๖ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปีและปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท

กรณีตามวรรคหนึ่ง ถ้ามียาเสพติดให้โทษในประเภท ๔ ตั้งแต่สิบกิโลกรัมขึ้นไป ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบห้าปีและปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงหนึ่งล้านห้าแสนบาท

มาตรา ๑๔ ผู้ใดมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๔ อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๒๖ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๕ ผู้ใดผลิต นำเข้า หรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๕ อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๒๖ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงหนึ่งล้านห้าแสนบาท

ถ้ายาเสพติดให้โทษซึ่งเป็นวัตถุแห่งการกระทำความผิดดังกล่าวมานั้นเป็นพืชกระท่อม ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท

มาตรา ๑๖ ผู้ใดมิไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๕ อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๑๖ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้ายาเสพติดให้โทษซึ่งเป็นวัตถุแห่งการกระทำความผิดดังกล่าวมาในวรรคหนึ่งนั้นเป็นพืชกระท่อม ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๖/๑ ผู้ใดจำหน่ายหรือมิไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๕ อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๑๖ วรรคหนึ่ง โดยมีจำนวนยาเสพติดให้โทษไม่ถึงสิบกิโลกรัม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สี่หมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

กรณีตามวรรคหนึ่ง ถ้ามียาเสพติดให้โทษในประเภท ๕ ตั้งแต่สิบกิโลกรัมขึ้นไป ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงหนึ่งล้านห้าแสนบาท

ถ้ายาเสพติดให้โทษซึ่งเป็นวัตถุแห่งการกระทำความผิดดังกล่าวมาในวรรคหนึ่งนั้นเป็นพืชกระท่อม ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้ายาเสพติดให้โทษซึ่งเป็นวัตถุแห่งการกระทำความผิดดังกล่าวมาในวรรคสองนั้นเป็นพืชกระท่อม ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท

มาตรา ๑๗ ผู้รับอนุญาตผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๗ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

มาตรา ๑๘ ผู้รับอนุญาตผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๘ มาตรา ๓๐ หรือมาตรา ๓๑ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท

มาตรา ๑๙ ผู้รับอนุญาตผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๒ มาตรา ๓๑ หรือมาตรา ๓๔ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

มาตรา ๒๐ ผู้รับอนุญาตผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

มาตรา ๒๑ เกษกรผู้มีหน้าที่ควบคุมผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๖ มาตรา ๓๗ หรือมาตรา ๓๘ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

มาตรา ๒๒ ผู้ใดผลิต นำเข้า หรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ปลอม อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๓๕ (๑) ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สามแสนบาทถึงสองล้านบาท

มาตรา ๒๓ ผู้ใดจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ปลอม อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๓๕ (๑) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินห้าแสนบาท

มาตรา ๒๔ ผู้ใดผลิต นำเข้า หรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ผิดมาตรฐานหรือยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ เสื่อมคุณภาพ อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๓๕ (๒) หรือ (๓) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๘๕ ผู้ใดจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ผิดมาตรฐานหรือยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ เสื่อมคุณภาพ อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๓๕ (๒) หรือ (๓) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๘๖ ผู้ใดผลิต นำเข้า หรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ที่ต้องขึ้นทะเบียนตำรับยาแต่มิได้ขึ้นทะเบียนตำรับยา หรือยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ที่รัฐมนตรีสั่งเพิกถอนทะเบียนตำรับยา อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๓๕ (๔) หรือ (๕) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินห้าแสนบาท

มาตรา ๘๗ ผู้ใดจำหน่ายยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ที่ต้องขึ้นทะเบียนตำรับยาแต่มิได้ขึ้นทะเบียนตำรับยา หรือยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ที่รัฐมนตรีสั่งเพิกถอนทะเบียนตำรับยาอันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๓๕ (๔) หรือ (๕) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี และปรับไม่เกินสามแสนบาท

มาตรา ๘๘ ผู้ใดแก้ไขรายการทะเบียนตำรับยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๘๙ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๔๘ หรือมาตรา ๔๘/๑ หรือไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา ๔๘ หรือมาตรา ๔๘/๑ หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้อนุญาตตามมาตรา ๔๘/๒ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาท ถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๘๙/๑ ถ้าการกระทำตามมาตรา ๘๙ เป็นการกระทำของเจ้าของสื่อโฆษณา หรือผู้ประกอบการโฆษณา ผู้กระทำต้องระวางโทษเพียงกึ่งหนึ่งของโทษที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น

มาตรา ๘๙/๒ ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา ๘๙ หรือมาตรา ๘๙/๑ เป็นความผิดต่อเนื่อง ผู้กระทำต้องระวางโทษปรับวันละไม่เกินห้าพันบาท หรือไม่เกินสองเท่าของค่าใช้จ่ายที่ใช้สำหรับการ โฆษณานั้น ตลอดระยะเวลาที่ยังฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม

มาตรา ๙๐ ผู้ใดไม่อำนวยความสะดวกตามสมควรแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๔๕ หรือขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๕๕ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๙๑ ผู้ใดเสพยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๕๑ หรือยาเสพติดให้โทษในประเภท ๒ อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๕๘ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสามปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๙๒ ผู้ใดเสพยาเสพติดให้โทษในประเภท ๕ อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๕๑ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้ายาเสพติดให้โทษซึ่งเป็นวัตถุแห่งการกระทำความผิดดังกล่าวมานั้นเป็นพืชกระท่อม ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน

หนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินสองพันบาท

มาตรา ๕๒/๑ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งสั่งตามมาตรา ๕๘/๑ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา ๕๓ ผู้ใดใช้อุบายหลอกลวง ขู่เข็ญ ใช้กำลังประทุษร้าย ใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรม หรือใช้วิธีข่มขู่ใจด้วยประการอื่นใด ให้ผู้อื่นเสพยาเสพติดให้โทษ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท

ถ้าได้กระทำโดยมิอาชุร หรือโดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง เป็นการกระทำต่อหญิงหรือต่อบุคคลซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ หรือเป็นการกระทำเพื่อจูงใจให้ผู้อื่นกระทำความผิดทางอาญา หรือเพื่อประโยชน์แก่ตนเองหรือผู้อื่นในการกระทำความผิดทางอาญา ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่สามแสนบาทถึงห้าล้านบาท

ถ้ายาเสพติดให้โทษซึ่งเป็นวัตถุแห่งการกระทำความผิดตามวรรคสามเป็นมอร์ฟีนหรือโคคาอิน ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษเพิ่มขึ้นอีกกึ่งหนึ่ง และถ้าเป็นการกระทำต่อหญิงหรือต่อบุคคลซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งล้านบาทถึงห้าล้านบาท

ถ้ายาเสพติดให้โทษซึ่งเป็นวัตถุแห่งการกระทำความผิดตามวรรคสามเป็นเฮโรอีน ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษเป็นสองเท่า และถ้าเป็นการกระทำต่อหญิงหรือต่อบุคคลซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต

มาตรา ๕๓/๑ ผู้ใดขู่งส่งเสริมให้ผู้อื่นเสพยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ หรือยาเสพติดให้โทษในประเภท ๒ โดยฝ่าฝืนบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งเป็นการขู่งส่งเสริมให้ผู้อื่นเสพยาเสพติดให้โทษในประเภท ๕ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๓/๒ ผู้ใดใช้อุบายหลอกลวง ขู่เข็ญ ใช้กำลังประทุษร้าย ใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรม หรือใช้วิธีข่มขู่ใจด้วยประการอื่นใดให้ผู้อื่นกระทำความผิดฐานผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย ครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษ ต้องระวางโทษเป็นสองเท่าของโทษที่กฎหมายบัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น

มาตรา ๕๔ ผู้ใดเสพยาเสพติดให้โทษ เสพและมีไว้ในครอบครอง เสพและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือเสพและจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษตามลักษณะ ชนิด ประเภทและปริมาณที่กำหนดในกฎกระทรวง และได้สมัครใจขอเข้ารับการรักษาในสถานพยาบาลก่อนความผิดจะปรากฏต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจอีกทั้งได้ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับเพื่อควบคุมการบำบัดรักษา และระเบียบวินัยสำหรับสถานพยาบาลดังกล่าว จนได้รับการรับรองเป็นหนังสือจากพนักงานเจ้าหน้าที่ที่รัฐมนตรีกำหนดแล้ว ให้พ้นจากความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ แต่ทั้งนี้

ไม่รวมถึงกรณีความผิดที่ได้กระทำไปภายหลังการสมัครใจเข้ารับการรักษา

การรับเข้าบำบัดรักษาในสถานพยาบาลตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา ๕๔/๑ ผู้ใดทำการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดให้โทษเป็นปกติธุระโดยใช้ยาตามกฎหมายว่าด้วยยา วัตถุออกฤทธิ์ตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท หรือยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ หรือกระทำการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดให้โทษไม่ว่าโดยวิธีอื่นใด ซึ่งมีได้กระทำในสถานพยาบาลตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ไม่ว่าจะได้รับประโยชน์ตอบแทนหรือไม่ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสามปี และปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาทถึงสามแสนบาท

มาตรา ๕๕ ทายาท ผู้ครอบครอง หรือผู้จัดการมรดกผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๖๑ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท

มาตรา ๕๖ ผู้รับอนุญาตผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๖๒ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา ๕๗ ผู้ใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกสำหรับความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ถ้ากระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้อีกในระหว่างที่ยังต้องรับโทษอยู่หรือภายในเวลาห้าปีนับแต่วันพ้นโทษ หากศาลจะพิพากษาลงโทษครั้งหลังถึงจำคุก ให้เพิ่มโทษที่จะลงแก่ผู้นั้นอีกกึ่งหนึ่งของโทษที่ศาลกำหนดสำหรับความผิดครั้งหลัง

มาตรา ๕๘ ผู้ใดต้องโทษตามมาตรา ๕๑ หรือมาตรา ๕๒ เป็นครั้งที่สามเมื่อพ้นโทษแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่โดยคำสั่งรัฐมนตรีนำไปควบคุมไว้ ณ สถานพยาบาลที่รัฐมนตรีประกาศจัดตั้งขึ้น โดยเฉพาะ และให้ทำการบำบัดรักษาจนกว่าจะได้รับการรับรองเป็นหนังสือจากพนักงานเจ้าหน้าที่ที่รัฐมนตรีกำหนดว่าเป็นผู้ได้รับการบำบัดรักษาครบถ้วนตามระเบียบข้อบังคับเพื่อควบคุมการบำบัดรักษาและระเบียบวินัยสำหรับสถานพยาบาลดังกล่าวแล้ว

มาตรา ๕๙ ผู้ใดหลบหนีไปในระหว่างที่ถูกควบคุมไว้ ณ สถานพยาบาลตามมาตรา ๕๘ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๐๐ กรรมการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือข้าราชการหรือพนักงานองค์การหรือหน่วยงานของรัฐผู้ใดผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษ หรือสนับสนุนในการกระทำความผิดดังกล่าว อันเป็นการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

มาตรา ๑๐๐/๑ ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ที่มีโทษจำคุกและปรับ ให้ศาลลงโทษจำคุกและปรับด้วยเสมอ โดยคำนึงถึงการลงโทษในทางทรัพย์สินเพื่อป้องปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ

ถ้าศาลเห็นว่าการกระทำความผิดของผู้ใดเมื่อได้พิเคราะห์ถึงความร้ายแรงของการกระทำความผิด ฐานะของผู้กระทำ ความผิดและพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องประกอบแล้ว กรณีมีเหตุอันสมควรเป็นการเฉพาะราย ศาลจะลงโทษปรับน้อยกว่าอัตรา

โทษขั้นต่ำที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นก็ไว้ได้

มาตรา ๑๐๐/๒ ถ้าศาลเห็นว่าผู้กระทำความผิดผู้ใดได้ให้ข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษต่อพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือพนักงานสอบสวน ศาลจะลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าอัตราโทษขั้นต่ำที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นก็ไว้ได้

มาตรา ๑๐๑ ในกรณีที่มีการยึดยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ ประเภท ๒ หรือประเภท ๓ ตามมาตรา ๔๕ (๒) หรือตามกฎหมายอื่นและไม่มีกรฟ้องคดีต่อศาล ถ้าไม่มีผู้ใดมาอ้างว่าเป็นเจ้าของภายในกำหนดหกเดือนนับแต่วันที่ยึด ให้ยาเสพติดให้โทษนั้นตกเป็นของกระทรวงสาธารณสุข

มาตรา ๑๐๑ ทวิ ในกรณีที่มีการยึดยาเสพติดให้โทษในประเภท ๔ หรือประเภท ๕ ตามมาตรา ๔๕ (๒) หรือตามกฎหมายอื่นไม่ว่าจะมีการฟ้องคดีต่อศาลหรือไม่ก็ตาม เมื่อได้มีการตรวจพิสูจน์ชนิดและปริมาณแล้วว่าเป็นยาเสพติดให้โทษในประเภทดังกล่าว โดยบันทึกรายงานการตรวจพิสูจน์ไว้ให้กระทรวงสาธารณสุขหรือผู้ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขมอบหมายทำลายหรือนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามระเบียบที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด

มาตรา ๑๐๒ บรรดา ยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ ประเภท ๒ ประเภท ๔ หรือประเภท ๕ เครื่องมือ เครื่องใช้ยานพาหนะ หรือวัตถุอื่นซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษอันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ริบเสียทั้งสิ้น

มาตรา ๑๐๒ ทวิ ในกรณีที่มีการฟ้องคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ หรือในประเภท ๒ ต่อศาล และไม่ได้มีการโต้แย้งเรื่องประเภท จำนวน หรือน้ำหนักของยาเสพติดให้โทษ ถ้าศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งให้ริบยาเสพติดให้โทษดังกล่าวตามมาตรา ๑๐๒ หรือตามกฎหมายอื่น และไม่มีคำเสนอว่าผู้เป็นเจ้าของแท้จริงไม่ได้รู้เห็นเป็นใจด้วยการกระทำความผิดภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ริบยาเสพติดให้โทษนั้น ให้กระทรวงสาธารณสุขหรือผู้ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขมอบหมายทำลายหรือนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามระเบียบที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๑๐๓ ในขณะที่ยังไม่มีประกาศระบุชื่อยาเสพติดให้โทษตามมาตรา ๘ (๑) แห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้

(๑) เฮโรอีน หรือเกลือของเฮโรอีน ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พระพุทธศักราช ๒๔๖๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๐๔ เป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑

(๒) ยาเสพติดให้โทษที่มีชื่อในบัญชีท้ายกฎกระทรวง และประกาศกระทรวงสาธารณสุข ดังต่อไปนี้ เป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท ๒

(ก) ตามบัญชีท้ายกฎกระทรวง ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๗) ออกตามความในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พระพุทธศักราช ๒๔๖๕

(จ) ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขเรื่องกำหนดรายชื่อยาเสพติดให้โทษเพิ่มเติม ออกตามความในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พระพุทธศักราช ๒๔๖๕ ฉบับลงวันที่ ๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๑ ฉบับลงวันที่ ๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ ฉบับลงวันที่ ๓๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ ฉบับลงวันที่ ๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๔ ฉบับลงวันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๖ และฉบับลงวันที่ ๒๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๖

(ค) อาเซติกแอนไฮไดรด์ (Acetic Anhydride) อาเซทิลคลอไรด์ (Acetyl Chloride) เป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท ๔

(ด) กัญชา ตามพระราชบัญญัติกัญชา พระพุทธศักราช ๒๕๖๒ และพืชกระท่อมตามพระราชบัญญัติพืชกระท่อม พระพุทธศักราช ๒๕๖๖ เป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท ๕

มาตรา ๑๐๔ ให้ขายกเว้นตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษซึ่งใช้อยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ตามความในพระราชบัญญัตินี้

ให้ผู้ได้รับอนุญาตผลิต ขาย หรือนำเข้าซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ตามกฎหมายว่าด้วยยา ขึ้นคำขอรับใบอนุญาตผลิต จำหน่าย หรือนำเข้าซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ตามมาตรา ๒๐ และในกรณีผู้ผลิตหรือผู้นำเข้า ให้ยื่นคำขอขึ้นทะเบียนตำรับยาเสพติดให้โทษในประเภท ๓ ตามมาตรา ๔๑ ภายในกำหนดเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวัน นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และเมื่อได้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตและคำขอขึ้นทะเบียนตำรับยาดังกล่าวแล้ว ให้ผู้ยื่นคำขอดำเนินการไปพลางก่อนได้ แต่ถ้าผู้อนุญาตมีคำสั่งเป็นหนังสือไม่ออกใบอนุญาตให้ หรือผู้นั้นไม่มาขึ้นคำขอรับใบอนุญาตผลิต จำหน่าย หรือนำเข้า และขอขึ้นทะเบียนตำรับยาภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้เป็นอันหมดสิทธิตามมาตรา นี้ นับแต่วันที่ทราบคำสั่ง หรือวันที่พ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวัน นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ แล้วแต่กรณีและให้นำความในมาตรา ๕๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๐๕ ให้ผู้ได้รับใบอนุญาตนำขายกเว้นเข้าในราชอาณาจักร ตามแบบ ข.ศ. ๕ ทำยักฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พระพุทธศักราช ๒๔๖๕ ตามที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๒) พระพุทธศักราช ๒๕๑๕ นำขายกเว้นเข้าในราชอาณาจักรได้ตามใบอนุญาตดังกล่าว แต่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติในมาตรา ๑๐๔ ด้วย

มาตรา ๑๐๖ ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตให้ซื้อ มี และจ่ายยาเสพติดให้โทษ หรือใบอนุญาตพิเศษให้ซื้อ มี และจ่ายยาเสพติดให้โทษ เพิ่มขึ้นกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ ตามความในกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษซึ่งใช้อยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้คงมียาเสพติดให้โทษไว้ในครอบครองดำเนินการต่อไปได้จนกว่าใบอนุญาตนั้นสิ้นอายุ และถ้าประสงค์จะดำเนินการต่อไป ให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ก่อนใบอนุญาตเดิมจะสิ้นอายุ แต่ถ้าผู้อนุญาตมีคำสั่งเป็นหนังสือไม่ออกใบอนุญาตให้ ผู้นั้นไม่มีสิทธิดำเนินการนับแต่วันที่ทราบคำสั่งเป็นต้นไป และให้นำความในมาตรา ๕๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวปวีณี ไพรทอง เกิดเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2523 ที่จังหวัดพิจิตร เข้าศึกษา
ระดับนิติศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2542 สอบไล่ได้เป็นเนติบัณฑิตไทย
สมัยที่ 58 ในปี พ.ศ. 2549 และเข้าศึกษาต่อระดับนิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2548

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย